

EGİTİME BAKIŞ

2023

İZLEME VE DEĞERLENDİRME RAPORU

EĞİTİME BAKIŞ 2023

İZLEME ve DEĞERLENDİRME RAPORU

Eğitim-Bir-Sen Yayınları: 124

Eğitim-Bir-Sen Adına Sahibi

Ali YALÇIN / Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni

Muammer Karaman / Genel Başkan Yardımcısı

Proje Yöneticisi

Ali Deniz / Genel Başkan Yardımcısı

Yayın Kurulu

Ali Yalçın
Talat Yavuz
Mesut Öner
Abdulaziz Aydın
Muammer Karaman
Ramazan Çakırcı
Ali Deniz

tasarım. selim aytekin

baskı. semih ofset

baskı adedi. 5.000

baskı tarihi. 1. Baskı, Mart 2024

ISBN. 978-625-7955-42-3

Eğitim-Bir-Sen Genel Merkezi
Zübeyde Hanım Mahallesi Sebze Bahçeleri Caddesi No: 86 Kat: 14-15-16 Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 231 23 06 - Faks: (0312) 230 65 28
www.ebs.org.tr - e-posta: ebs@ebs.org.tr

Atıf için:

Yurdakul, S. ve Şahin-Demir, S. A. (2024). *Eğitime Bakış 2023: İzleme ve değerlendirme raporu*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

EĞİTİME BAKIŞ 2023

İZLEME ve DEĞERLENDİRME RAPORU

Serkan Yurdakul
Sümeyye Ayyüce Şahin Demir

TAKDİM

Eğitim, birçok alana temas eden ve hayatın her alanında bulunan bir topluma ve ekonomik refaha erişimdeki en önemli araçlardan birisidir. Eğitim alanı üzerinden toplumsal değişim ve gelişim ele alınırken aynı zamanda toplumsal değerlerin nesiller arasındaki aktarımı işlevi de gerçekleşmektedir. Modern dünya içerisinde de eğitim, dünyanın önemli kurumlarından birisi haline gelmektedir. Bunun en temel nedeni eğitim alanının bir ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel, sağlık ve teknoloji gibi alanlarına temas ederek kritik rol oynamasıdır. Eğitim sistemleri üzerinden ülkeler, ekonomik alandaki gelişimleri ve hkmetlerin küresel anlamdaki eğilimlerini inceleyerek beşeri sermayenin gelişimi noktasında stratejiler geliştirebilmektedir. Bu nedenle eğitim sistemlerinin niteliğinin ve kalitesinin artması, beraberinde toplumların gelişmesi ve ekonomik kalkınmışlıkla da ilgilidir.

Türkiye son yıllarda eğitim alanında önemli ilerlemelerde bulunmuştur. Okul süreleri, okullaşma oranları artmış ve eğitime erişim sorunu büyük bir lde zme kavuşmuştur. Eğitimdeki olumlu olan adımlar aynı zamanda atılması gereken daha birçok adım olduğunu da bize göstermektedir. Eğitim sisteminin önündeki engelleri kaldırmak ve toplumsal değerlerin nesilden nesile aktarımının sağlanabilmesi için eğitime yönelik kaynakların ve çalışmaların artması gerekmektedir.

Türkiye'nin en büyük sivil toplum kuruluşu olarak biz Eğitim-Bir-Sen olarak, eğitim politikalarının ve eğitim sisteminin mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla 2016 yılından bu yana Eğitime Bakış rapor serisini yayınlıyoruz. Bu yıl sekizincisini hazırladığımız *Eğitime Bakış 2023: İzleme ve Değerlendirme Raporu*'yla, veri temelli bir anlayış ile belirli göstergeler üzerinden sistematik bir şekilde Türkiye eğitim sistemini izledik ve değerlendirdik. Ulusal ve uluslararası kaynaklardan oluşturduğumuz veriler ile raporumuzu kamuoyu ile paylaşmaktan mutluluk duyuyorum.

Yıllardır düzenli bir şekilde yayınladığımız Eğitime Bakış ve Yükseköğretime Bakış rapor serilerimiz ile Türkiye'de eğitimde ve yükseköğretimde meydana gelen değişimi ve kronikleşen sorunları tespit etmeyi ve ilgililere bu değişimleri iletmeyi bir görev bildik. Türkiye'de eğitimin yıllardır bu denli detaylı incelendiği ve düzenli olarak yayınladığı rapor serimizin en sonucusu olan *Eğitime Bakış 2023: İzleme ve Değerlendirme Raporu'nun* eğitim sistemini iyileştirecek çalışmalara bir zemin oluşturmasını ve veri temelli politika geliştirme süreçlerine katkı sunmasını temenni ediyorum. Bu vesileyle raporu hazırlayan ve değerlendirme ile rapora katkı veren herkese teşekkür ediyorum.

Ali Yalçın

Eğitim-Bir-Sen ve Memur-Sen
Genel Başkanı

ÖNSÖZ

Eğitim bir toplumun gelişmesi ve ilerlemesi için temel enstrümanlardan biridir. Eğitim mikro boyutta bireylerin gelişimini desteklerken makro boyutta da toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel sermayesinin oluşmasını sağladığından çok yönlü bir rol oynamaktadır. Devletler, ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi, toplumsal refahın gelişmesi ve mevcut eşitsizliklerin giderilmesi için eğitim kurumlarına pek çok açıdan önem vermekte; bu bağlamda eğitim sistemini iyileştirme ve geliştirmeye yönelik politikalar üzerinde durmaktadır.

Ülkeler arasındaki rekabet gücünün artması, insan kaynağının gelişmesi ve nitelikli hale gelmesi, ekonomik kalkınma ve toplumsal refahın iyileşmesi için elzemdir. Ancak, bu gelişmeler, eğitimin nitelikli hale gelmesi ile orantılı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu bağlamda ülkeler eğitim sisteminin niteliğini arttırmak için eğitime yapılan yatırımların kapsamını, eğitime yönelik uygulamaları, mevcut politikaların geliştirilmesi ve yenilikçi politika üretimini önemsemektedir. Dolayısıyla eğitim sisteminin incelenmesi ve mevcut durumunun belirlenmesi daha kapsamlı politikaların oluşturulması, kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlaması açısından önem teşkil etmektedir.

Türkiye'nin en büyük sivil toplum örgütü Eğitim-Bir-Sen olarak 2016 yılından bu yana düzenli olarak eğitim sistemini izliyor ve eğitim sisteminin mevcut çıktılarını değerlendiriyoruz. Bu yıl sekizincisini hazırladığımız *Eğitime Bakış 2023: İzleme ve Değerlendirme Raporu*'nda eğitim sistemimizin sistematik değerlendirmesini yaparak mevcut durumunu, eğilimlerini ve uygulamaları veri temelli olarak izledik ve analiz ettik. Raporumuzda toplam beş bölüm yer almakta olup; eğitime erişim ve katılım, eğitimin çıktıları, öğretmenler ve okul yöneticileri, eğitim öğretim ortamları ve finansman bölümlerinden oluşmaktadır. Eğitim sistemimizin sorunlarını tespit ederek var olan sorun alanlarının iyileşmesine yönelik öneriler sunduk.

Rapor içerisindeki göstergeler; MEB, TÜİK ve OECD başta olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşların açık olarak yayınladığı ulusal ve uluslararası veriler temelinde oluşturulmuştur. Göstergeler altında OECD ülkelerine ilişkin güncel veriler ele alınarak kapsamlı ve karşılaştırmalı bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

Raporun veri temelli analizler ortaya koyması ve alınması gereken politika kararlarına yardımcı olması adına, eğitim sistemine ve eğitim alanına katkı sunmasını temenni ediyor, bu vesileyle raporunuzu hazırlayan EBSAM ekibimize teşekkür ediyorum.

Ali Deniz

Genel Başkan Yardımcısı

İçindekiler

Takdim	5
Önsöz	7
Şekil, Tablo ve Harita Listesi	11
Kısaltmalar Listesi	15
Giriş	17
Yönetici Özeti	21

BÖLÜM A EĞİTİME ERİŞİM VE KATILIM 28

Gösterge A1	Kademelerde kaç öğrenci vardır?	30
Gösterge A2	Yaş gruplarına göre okullaşma oranları nasıldır?	33
Gösterge A3	Ortaöğretimde farklı okullarda kaç öğrenci vardır?	40
Gösterge A4	Özel öğretim kurumlarında ne kadar öğrenci öğrenim görmektedir?	44
Gösterge A5	Açıköğretim ortaokulu ve lisesinde öğrenci sayısı ne kadardır?	47
Gösterge A6	Kaynaştırma, özel sınıf ve BİLSEM'lerdeki öğrenci sayısı kaçtır?	50
Bölüm A	Sonuç ve Öneriler	54
Bölüm A	Kaynaklar	55

BÖLÜM B EĞİTİMİN ÇIKTILARI 56

Gösterge B1	Nüfusun eğitim düzeyi nasıldır?	58
Gösterge B2	Türkiye'nin PISA 2022 performansı nasıldır?	62
Gösterge B3	Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS)'nda ortalama başarı durumu nasıldır?	66
Gösterge B4	Yükseköğretime geçiş oranları ve yükseköğretim kontenjanları nasıldır?	68
Gösterge B5	Eğitimin işgücü piyasasındaki rolü nasıldır?	73
Bölüm B	Sonuç ve Öneriler	78
Bölüm B	Kaynaklar	80

BÖLÜM C ÖĞRETMENLER ve OKUL YÖNETİCİLERİ 82

Gösterge C1	Öğretmenlerin profili nasıldır?	84
Gösterge C2	Öğretmen arz ve talebi ne durumdadır?	89
Gösterge C3	Öğretmen ve okul yöneticileri maaşları nasıldır?	93
Bölüm C	Sonuç ve Öneriler	95
Bölüm C	Kaynaklar	96

BÖLÜM D EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMLARI 98

Gösterge	D1	Okul, şube ve derslik sayısı kaçtır?	100
Gösterge	D2	Okul, sınıf ve şube başına kaç öğrenci düşmektedir?	104
Gösterge	D3	Öğretmen başına kaç öğrenci düşmektedir?	113
Gösterge	D4	Taşımali eğitimde öğrenci sayısı kaçtır?	119
Bölüm	D	Sonuç ve Öneriler	122
Bölüm	D	Kaynaklar	123

BÖLÜM E FİNANSMAN 124

Gösterge	E1	Eğitime ayrılan bütçenin GSYH'ye oranı kaçtır?	126
Gösterge	E2	Öğrenci başına ne kadar harcama yapılmaktadır?	130
Gösterge	E3	Ekonomik sınıflandırmaya göre MEB bütçe dağılımı nasıldır?	132
Bölüm	E	Sonuç ve Öneriler	135
Bölüm	E	Kaynaklar	136

Şekil, Tablo ve Harita Listesi

Şekil	A.1.1	Kademelere göre toplam öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	30
Şekil	A.1.2	Kademelere göre öğrencilerin cinsiyet oranlarında yaşanan değişim (2013-2022)	31
Şekil	A.1.3	Okul türüne göre ortaöğretimde yeni kayıt öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	31
Şekil	A.1.4	Okul türüne göre ortaöğretimde yeni kayıt yaptıran öğrencilerin cinsiyet oranlarında yaşanan değişim (2013-2022)	32
Şekil	A.2.1	Yaş gruplarına ve cinsiyete göre net okullaşma oranları (%) (2022/23)	33
Şekil	A.2.2	Cinsiyete göre 5 yaş için net okullaşma oranlarında (%) yaşanan değişim (2021 ve 2022)	34
Şekil	A.2.3	OECD ülkelerinde 4 ve 5 yaş için net okullaşma oranları (%) (2021)	35
Şekil	A.2.4	İllere ve cinsiyete göre 5 yaş için net okullaşma oranları (%) (2022/23)	36
Şekil	A.2.5	İllere ve cinsiyete göre 14-17 yaş grubunda net okullaşma oranları (%) (2022/23)	37
Şekil	A.2.6	OECD ülkelerinde 15-19 yaş grubunda net okullaşma oranları (%) (2021)	38
Şekil	A.2.7	OECD ülkelerinde 15-19 yaş grubunda ortaöğretimde genel ve mesleki programlara göre net okullaşma oranları (%) (2021)	39
Şekil	A.3.1	Okul türüne göre ortaöğretimde toplam öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	40
Şekil	A.3.2	Cinsiyete göre fen liselerindeki öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	41
Şekil	A.3.3	Cinsiyete göre sosyal bilimler liselerindeki öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	41
Şekil	A.3.4	Cinsiyete göre imam hatip ortaokullarındaki öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	42
Şekil	A.3.5	Cinsiyete göre imam hatip liselerindeki öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	43
Şekil	A.4.1	Kademelere göre özel öğretim kurumlarındaki öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	44
Şekil	A.4.2	Kademelere göre özel öğretim kurumlarındaki öğrencilerin toplam öğrenci sayısı içindeki payında yaşanan değişim (%) (2018-2022)	45
Şekil	A.4.3	OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde özel öğretim kurumlarındaki öğrenci oranları (%) (2021)	46
Şekil	A.5.1	Açıköğretim ortaokulu ve açıköğretim lisesi öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2012-2022)	47
Şekil	A.5.2	Ortaöğretimde öğretim türüne göre öğrencilerin oransal dağılımında yaşanan değişim (2013-2022)	48
Tablo	A.5.3	Cinsiyete ve eğitim kademesine göre açıköğretimde öğrenci sayıları (2022/23)	48
Şekil	A.5.4	Okul türlerine göre açıköğretim lisesi öğrencilerinin oransal (%) dağılımında yaşanan değişim (2013-2022)	49
Tablo	A.6.1	Yıllara ve cinsiyete göre okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde özel eğitim alan öğrenci sayıları (2018-2021)	50
Şekil	A.6.2	İlköğretimde özel eğitim alan öğrenciler içerisinde kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısı ve oranında (%) yaşanan değişim (2013-2022)	51
Şekil	A.6.3	Ortaöğretimde özel eğitim alan öğrenciler içerisinde kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısında ve oranında (%) yaşanan değişim (2013-2022)	51

Şekil	A.6.4	İlköğretimde özel eğitim alan öğrenciler içerisinde özel eğitim sınıflarındaki öğrenci sayılarında ve oranında (%) yaşanan değişim (2013-2022)	52
Şekil	A.6.5	BİLSEM ve kurum başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	53
Şekil	A.6.6	BİLSEM öğrenci sayılarında ve cinsiyet oranında yaşanan değişim (2013-2022)	53
Şekil	B.1.1	Cinsiyete göre 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların oranında (%) yaşanan değişim (2013-2022)	58
Şekil	B.1.2	Bölgelere ve cinsiyete göre 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların oranında (%) yaşanan değişim (2017 ve 2022)	59
Şekil	B.1.3	Okul türüne ve cinsiyete göre ortaöğretimden mezun öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2012, 2017 ve 2022)	60
Şekil	B.1.4	OECD ülkelerinde program türüne göre ortaöğretimden mezun olanlar arasında kızların payı (%) (2021)	61
Tablo	B.2.1	Ülkelere göre matematik, okuma ve fen puanı ortalamaları (PISA 2022)	62
Şekil	B.2.2	Türkiye ve OECD ülkelerinin PISA matematik, okuma ve fen puanı ortalamalarında yaşanan değişim (2003- 2022)	63
Şekil	B.2.3	Cinsiyete göre Türkiye'nin PISA matematik, okuma ve fen puanı ortalamalarında yaşanan değişim (2003- 2022)	64
Şekil	B.2.4	Okul türüne göre PISA 2022 matematik, okuma ve fen puanı ortalamaları	64
Şekil	B.2.5	Yeterlik düzeyine göre PISA 2022 matematik, okuma ve fen alanlarında öğrencilerin oransal dağılımı	65
Tablo	B.3.1	Test türlerine göre TYT'de soru sayıları ve cevaplayan adayların ortalama netleri (2019- 2023)	66
Tablo	B.3.2	Test türlerine göre AYT'de soru sayıları ve cevaplayan adayların ortalama netleri (2019-2023)	67
Şekil	B.4.1	Üniversite giriş sınavına başvuranların lise mezuniyetlerine ve daha önce yerleşme durumlarına göre oransal dağılımında yaşanan değişim (%) (2014-2022)	68
Şekil	B.4.2	Üniversite giriş sınavına başvuranların lise mezuniyetlerine ve daha önce yerleşme durumlarına göre sayısal dağılımında yaşanan değişim (2019-2023)	69
Şekil	B.4.3	Lise mezuniyetlerine ve daha önce yerleşme durumlarına göre üniversite giriş sınavına başvuranlar arasında bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranlarında yaşanan değişim (%) (2018 ve 2023)	70
Şekil	B.4.4	Farklı türde yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin üniversite giriş sınavına başvuran aday sayısına oranında yaşanan değişim (%) (2013, 2018 ve 2023)	70
Şekil	B.4.5	Ortaöğretim son sınıfta üniversite giriş sınavına başvuran ve sonrasında bir yükseköğretim programına yerleşen öğrencilerin oranında yaşanan değişim (%) (2013, 2018 ve 2023)	70
Şekil	B.4.6	ÖSYS'e başvuran ve yerleşen aday sayılarında yaşanan değişim (2014-2022)	71
Şekil	B.4.7	Lise türüne göre üniversite giriş sınavına lise son sınıfta başvuranların içinde bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranı (%) (2023)	72
Şekil	B.5.1	Okul türüne göre 15+ yaş grubunda lise mezunlarının istihdam ve işsizlik oranlarında yaşanan değişim (%) (2018-2022)	73
Tablo	B.5.2	OECD ülkelerinde eğitim düzeyine göre 25-64 yaş arası istihdam ve işsizlik oranları (%) (2022)	74
Şekil	B.5.3	15+ yaş grubunda genel lise mezunu olanların cinsiyete göre istihdam ve işsizlik oranlarında yaşanan değişim (%) (2018-2022)	75
Şekil	B.5.4	15+ yaş grubunda lise dengi meslek okul mezunu olanların cinsiyete göre istihdam ve işsizlik oranlarında yaşanan değişim (%) (2018-2022)	76
Şekil	B.5.5	Bölgelere ve eğitim düzeyine göre istihdam ve işsizlik oranları (%) (2022)	76

Şekil	B.5.6	OECD ülkelerinde 20-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda olan (NEET) gençlerin oranında yaşanan değişimi (%) (2021 ve 2022)	77
Şekil	C.1.1	Kademelere göre öğretmen sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	84
Şekil	C.1.2	Kamu ve özel ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki öğretmen sayıları (2018-2022)	85
Şekil	C.1.3	Kadın öğretmenlerin oranında (%) yaşanan değişim (2013-2022)	85
Şekil	C.1.4	Kamu ve özel öğretim okullarında kademelere göre kadın öğretmen oranları (%) (2022/23)	86
Tablo	C.1.5	OECD ülkelerinde kademelere göre erkek öğretmen oranları (%) (2021)	87
Şekil	C.1.6	OECD ülkelerinde ortaöğretimdeki öğretmenlerin yaş gruplarına göre oransal dağılımı (%) (2021)	88
Şekil	C.2.1	Kamu okullarına ataması yapılan öğretmen sayılarında yaşanan değişim (2014-2023)	89
Tablo	C.2.2	Sözleşmeli olarak ataması yapılan öğretmenlerin alanlara göre dağılımı (2023)	90
Şekil	C.2.3	Sözleşmeli olarak ataması yapılan öğretmenlerin bölgelere göre oransal (%) dağılımı (2023)	90
Şekil	C.2.4	Eğitim fakültelerine yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı ve kadın öğrenci oranında yaşanan değişim (2013-2022)	91
Şekil	C.2.5	Eğitim fakültelerinden mezun olanların sayısı ve mezun kadın oranında yaşanan değişim (2013-2022)	91
Şekil	C.2.6	KPSS eğitim bilimleri testine giren aday sayısında yaşanan değişim (2014-2023)	92
Tablo	C.3.1	Satın alma gücü paritesi dikkate alındığında OECD ülkelerinde kademelere göre öğretmenlerin kariyer düzeylerindeki yıllık maaşları (2022)	93
Tablo	D.1.1	Kademelere göre okul / kurum sayıları (2018-2022)	100
Tablo	D.1.2	Kamuda bazı okul türlerine göre okul sayıları (2018-2022)	101
Tablo	D.1.3	Kademelere göre derslik ve şube sayıları (2018-2022)	101
Tablo	D.1.4	Ortaöğretimde okul türüne göre derslik ve şube sayıları (2018-2022)	102
Tablo	D.1.5	Kamuda yeni yapılan derslik sayıları (2018-2022)	103
Şekil	D.2.1	İlköğretim ve ortaöğretimde şube ve derslik başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2018-2022)	104
Şekil	D.2.2	Özel öğretimde ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde şube başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	105
Şekil	D.2.3	İlkokul ve ortaokulda şube başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	105
Şekil	D.2.4	Ortaöğretimde okul türüne göre şube başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	106
Şekil	D.2.5	İlköğretim ve ortaöğretimde okul türüne göre okul başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2018-2022)	107
Şekil	D.2.6	İlkokul ve ortaokullarda bölgelere göre şube başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)	108
Şekil	D.2.7	Ortaöğretimde okul türüne ve bölgelere göre şube başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)	108
Şekil	D.2.8	İlkokul ve ortaokullarda bölgelere göre okul başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)	109
Şekil	D.2.9	Ortaöğretimde okul türüne ve bölgelere göre okul başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)	109
Şekil	D.2.10	İlkokul ve ortaokulda illere göre şube başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)	110
Şekil	D.2.11	Ortaöğretimde okul türüne ve illere göre şube başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)	111
Şekil	D.2.12	OECD ülkelerinde ilkokul ve ortaokullardaki ortalama sınıf mevcudu (2021)	112

Şekil	D.3.1	Kademelere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısında yaşanan değişim (2013-2022)	113
Şekil	D.3.2	İlkokul ve ortaokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	114
Şekil	D.3.3	Ortaöğretimde okul türüne göre öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	114
Şekil	D.3.4	İlkokul ve ortaokulda bölgelere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)	115
Şekil	D.3.5	Ortaöğretimde okul türüne ve bölgelere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)	115
Şekil	D.3.6	İlkokul ve ortaokulda illere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)	116
Şekil	D.3.7	Ortaöğretimde okul türüne ve illere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)	117
Şekil	D.3.8	OECD ülkelerinde ilkokul ve ortaokul kademelerinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (2021)	118
Şekil	D.4.1	Kademelere göre taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)	119
Harita	D.4.2	İlkokulda taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci oranlarının (%) illere göre dağılımı (2022/23)	120
Harita	D.4.3	Ortaokulda taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci oranlarının (%) illere göre dağılımı (2022/23)	120
Harita	D.4.4	Ortaöğretimde taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci oranlarının (%) illere göre dağılımı (2022/23)	121
Şekil	E.1.1	Nominal MEB bütçesinin (milyar ₺) GSYH'ye ve merkezi yönetim bütçesine oranında (%) yaşanan değişim (2014-2023)	126
Şekil	E.1.2	OECD ülkelerinde eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı (%) (2020)	127
Tablo	E.1.3	OECD ülkelerinde kademelere göre eğitime yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı (%) (2020)	128
Şekil	E.1.4	OECD ülkelerinde toplam hükümet harcamaları içinde eğitime yapılan toplam hükümet harcamalarının oranı (%) (2020)	129
Şekil	E.2.1	Öğrenci başına yapılan harcamada (₺) yaşanan değişim (2013-2022)	130
Şekil	E.2.2	OECD ülkelerinde öğrenci başına yapılan toplam harcama (\$) (2020)	131
Şekil	E.3.1	MEB bütçesinde cari ve sermaye (yatırım) giderlerinin dağılımında yaşanan değişim (%) (2014-2023)	132
Şekil	E.3.2	Merkezi bütçe yatırımlarından MEB yatırımlarına ayrılan payda yaşanan değişim (%) (2014-2023)	133
Şekil	E.3.3	OECD ülkelerinde eğitim harcamaları içinde cari ve sermaye giderlerinin oranları (%) (2020)	133
Şekil	E.3.4	OECD ülkelerinde kamu ve özel eğitim kurumlarında cari harcamaların dağılımı (%) (2020)	134

Kısaltmalar Listesi

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AYT	Alan Yeterlilik Testi
BİLSEM	Bilim ve Sanat Merkezi
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla
KPSS	Kamu Personeli Seçme Sınavı
LGS	Liselere Geçiş Sistemi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
NEET	Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olanlar <i>Not in Education, Employment, or Training</i>
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü <i>Organization for Economic Co-operation and Development</i>
ÖSYM	Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
ÖSYS	Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Sistemi
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı <i>Programme for International Student Assessment</i>
TEOG	Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TYT	Temel Yeterlilik Testi
YDT	Yabancı Dil Testi
YKS	Yükseköğretim Kurumları Sınavı
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

Ülkeler eğitime yatırım yaparak, ekonomik büyümeyi desteklemeye, üretkenliği artırmaya, kişisel ve sosyal gelişime katkıda bulunmaya ve sosyal eşitsizliği azaltmaya yardımcı olurlar. Dolayısıyla eğitimin, gençlere işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu ve toplumsal ihtiyaçları karşılayan bilgi ve beceriler sağlaması açısından önemlidir.

OECD ülkelerinde lise öğrencilerinin ortalama %44'ü mesleki programlara kayıtlıdır ve mesleki eğitim ve öğretim çoğu eğitim sisteminin önemli bir unsuru olmaya devam etmektedir. Ülkeler için mesleki eğitim ve öğretim, okuldan işe geçişleri kolaylaştırmanın yanı sıra, yetişkinlerin hızla değişen işgücü piyasası ihtiyaçlarının olduğu bir dönemde beceri geliştirmelerine ve yeniden beceri kazanmalarına olanak tanıyan güçlü bir araç olarak görülmektedir (OECD, 2023). Eğitim kurumlarına ayrılan kaynaklar ve bunların kısa ve uzun vadeli mal ve hizmetler arasında tahsisi hakkındaki kararlar, eğitimin kalitesini ve buna bağlı olarak öğrenci öğrenme çıktılarını etkileme potansiyeli yüksektir.

Her yıl hükümetler, özel şirketler, öğrenciler ve aileleri eğitime yatırılan mali kaynaklarla ilgili kararlar almaktadır. Bu yatırımlar ve eğitim harcamaları, eğitimden işe geçişte işgücünün becerilerini geliştirerek işgücü verimliliğini artırdığı ve bunun da ekonomik büyümeyi ve sosyal kalkınmayı etkileyebileceği şeklindeki köklü fikirle yapılmaktadır. Bu nedenle eğitim finansmanının çeşitli yönlerini analiz etmek, ülkelerin eğitim alanında gösterdiği çabaların yanı sıra bunun gelecekteki ulusal ekonomik ve sosyal perspektifler üzerindeki olası etkisini de açıklığa kavuşturmaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca eğitimde etkili mali politika arayışı, bir ülkenin eğitim sistemine yönelik eğitim harcamalarının diğer ülkelerin tecrübeleri çerçevesinde değerlendirilmesini gerektirmektedir (OECD, 2023).

Bu kapsamda eğitimde güncel politika ve uygulamaların düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesinin yanı sıra eğitim sisteminin mevcut durumunun ayrıntılı ve sistematik olarak izlenmesinin ve analiz edilmesinin, eğitim sisteminde geliştirilmesi gereken alanların tespit edilmesinin ve veri temelli politika önerilerinin geliştirilmesinin değeri her geçen yıl daha da önemli hale gelmektedir.

Bu amaçla bu yıl sekizincisinin hazırlandığı Eğitime Bakış raporu; Türkiye eğitim sisteminin, çeşitli göstergelerle ayrıntılı bir şekilde veriye dayalı olarak izleme ve değerlendirmesinin yanında uluslararası karşılaştırmaları da dikkate alarak yapmaktadır. Bu rapor, politika geliştirici ve uygulayıcıların, ilgili kurum ve kuruluşların, araştırmacıların, basın mensuplarının ve genel okuyucuların, mevcut sistemin göstergelerini kapsamlı bir şekilde incelemelerine ve olası müdahale alanlarını görmelerine yardımcı olacaktır.

Amaç ve Kapsam

Eğitime Bakış rapor serisinin temel amacı, Türkiye eğitim sistemini, somut ve ölçülebilir verilerden hareketle oluşturulan göstergeler çerçevesinde izleme ve değerlendirmesini yapmaktır. *Eğitime Bakış 2023: İzleme ve Değerlendirme Raporu* beş ana bölümden oluşmaktadır: Eğitime erişim ve katılım; eğitimin çıktıları; öğretmenler ve okul yöneticileri; eğitim-öğretim ortamları; finansman. Her ana bölümde farklı göstergelere yer verilmiş olup bu yılki raporda toplamda 21 gösterge bulunmaktadır. Her bir göstergedeki soruya yanıt aramak için mevcut ulusal ve uluslararası veriler kullanılarak tablo, şekil veya haritalara yer verilmiştir. Bu rapordaki veriler, 2022-2023 öğretim yılını içerdiğinden ve genellikle bu veriler öğretim yılının başındaki veya öğretim yılının ortasındaki verileri içermektedir.

Her yıl yayımlanan *Eğitime Bakış* raporlarında ele alınan göstergelere ilişkin verilerin tarih aralıkları ve gösterim biçimi; ilk veriden itibaren, tablo-şekil-harita dönüştürmeleri olarak sürekli değişmektedir. Bunun temel amacı verinin kırılmaları, bir önceki yıla göre değişimleri ile 2, 5 veya 10 yıllık periyotlardaki değişim aşamalarını daha ayrıntılı olarak incelemek ve analiz etmektir. Raporlarda bazı göstergeler verinin elde edilmesine ve yapısına göre çıkarılmakta ve/veya bazı göstergeler eklenmektedir.

Yöntem

Bu raporda nicel araştırma yöntemlerinden olan betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Rapor zaman içinde meydana gelen değişimleri de ele alması nedeniyle hem kesitsel hem de boylamsal niteliktedir. Veri analizinde tablolama tekniklerinin yanı sıra şekil ve haritalar da kullanılmıştır. Buna ilaveten tüm tablo ve şekillerde bir standart oluşturmak amacıyla öğretim yılının başlangıç yılı referans olarak alınmıştır. Örneğin, 2022-2023 öğretim yılına ait veriler, şekil, tablo ve haritalarda 2022 olarak gösterilmiştir. Mezuniyete ilişkin verilerde ise öğretim yılının son yılı referans olarak alınmış olup 2022 yılı, 2021-2022 öğretim yılı sonunda mezun olma durumunu göstermektedir. Bütçeye ilişkin tablo ve şekillerde ise ilgili yıllar baz alınmıştır. Bu raporda bazı göstergeler 1 veya 2 yılı/öğretim yılını, bazı göstergeler 5 veya 10 yılı/öğretim yılını içerecek şekilde, bazı göstergeler ise ilk veriden itibaren ele alınmış ve analiz edilmiştir. Bazı göstergelerde ise beşer yıllık (2012, 2017 ve 2022) periyotlar halinde iki veya üç tarih olacak şekilde ele alınmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'den elde edilen verilerde kullanılan terimler ve kavramlar, raporun ilgili göstergelerinde olduğu gibi kullanılmıştır. Bununla birlikte, OECD ve TÜİK tarafından kullanılan kavramların özellikle işgücü verilerinde farklılaştığı görülmektedir. OECD verilerinde *Secondary Education General Programmes ve Vocational Programmes* gibi kavramlar kullanılırken, bu kavramlar TÜİK verilerinde Genel Lise ve Lise Dengi Mesleki Okul kavramları ile

karşılanmıştır. Raporda ise verilerin elde edildiği kurumun tercih ettiği kavramlar kullanılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, bilindiği üzere imam hatip ortaokulları ile Anadolu imam hatip liseleri MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü bünyesinde hizmet vermektedir. MEB'in yayımladığı istatistiklerde bu okullardaki öğrenci sayıları genel tablolarda mesleki ve teknik ortaöğretimden ayrı bir veri olarak yer almakta iken, okullaşma oranları, yeni kayıt ve mezun sayıları, okul, şube, derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları gibi birçok göstergede ise mesleki ve teknik ortaöğretim içerisinde gösterilmekte ve Türkiye'nin uluslararası göstergelerinde de bu şekilde sunulmaktadır. Buna ilaveten Hazine ve Maliye Bakanlığı ile TÜİK'te de bu okul türlerine ilişkin veriler mesleki ve teknik ortaöğretim verileri içerisinde gösterilmektedir. Bu raporda da Anadolu imam hatip liselerine yönelik veriler mesleki ve teknik ortaöğretim türü içinde gösterilmiş aynı zamanda da bu okul türlerine ilişkin veriler ayrı olarak da verilmeye çalışılmıştır.

Temel Veri Kaynakları

Eğitime Bakış raporlarında kullanılan ve güncellenen veriler ulusal ve uluslararası çeşitli veri kaynaklarından elde edilmiştir. Raporda öncelikli olarak *Eğitime Bakış 2022* raporunda da yer alan bazı göstergelerin verileri, en son veriler doğrultusunda güncellenmiş ve gösterim türüne ve referans yıllarına göre de revize edilmiştir. Verilerin güncellenmesi sırasında MEB (2023) tarafından yıllık olarak yayımlanan *Millî Eğitim İstatistikleri*, Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)'nin web sitesinde yer alan sınavlara ilişkin sayısal bilgiler ve Hazine ve Maliye Bakanlığının web sitesinden elde edilen resmi verilerden yararlanılmıştır. Ayrıca, TÜİK veri tabanı kullanılarak, işgücü istatistikleri, yaş grupları ve eğitim düzeyine göre istatistikler elde edilmiştir. Buna ilaveten Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nin web sitesinde yer alan Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2023)'nden de yükseköğretim verileri elde edilmiştir. Uluslararası karşılaştırmalar için OECD (2023)'nin her yıl hazırladığı *Bir Bakışta Eğitim* ve OECD veri tabanı kullanılmıştır.

Kaynaklar

- MEB. (2023). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2022-2023*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- OECD. (2021). *Education at a glance 2021: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>
- OECD. (2022). *Education at a glance 2022: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>
- OECD. (2023). *Education at a glance 2023: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>
- YÖK. (2023). *Yükseköğretim bilgi yönetim sistemi*. <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Yurdakul, S., ve Şahin-Demir, S. A. (2023). *Eğitime bakış 2022: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

YÖNETİCİ ÖZETİ

BÖLÜM A: EĞİTİME ERİŞİM VE KATILIM

14-17 yaş grubunda toplamda net okullaşma oranı %94,5 olup erkeklerde %94,8, kızlar da ise net okullaşma oranı %94,2 olarak gerçekleşmiştir. Tüm yaş gruplarında kız ve erkeklerin net okullaşma oranları hemen hemen aynı düzeydedir. Ortaöğretim kademesinin zorunlu eğitim kapsamında olmasına rağmen 14-17 yaş grubundaki çocukların %5,5'inin halen eğitimin dışında olduğu görülürken, geçen yıl bu oran %8 olup her geçen yıl giderek azalmaktadır.

2021/22 eğitim öğretim yılında 5 yaş için net okullaşma oranı toplamda %83,4 iken bu oran 2022/23 eğitim öğretim yılında %87,2'ye yükselmiştir. 5 yaş için net okullaşma oranı 2022/23 eğitim öğretim yılında geçen öğretim yılına göre kızlarda ve erkeklerde %,3,8 puan artmıştır.

Açıköğretimdeki toplam öğrenci sayısı 2013 yılında 1 milyon 605 bin 142 iken 2014 ve 2015 yıllarında artış yaşanmış sonrasında ise 2016 yılında ciddi bir düşüş gerçekleşmiş, daha sonrasında ise artış ve azalışlarla birlikte 2021/22 eğitim öğretim yılında 1 milyon 738 bin 198 olarak gerçekleşmiştir. 2022/23 eğitim öğretim yılında açıköğretimdeki toplam öğrenci sayısı bir önceki öğretim yılına göre yaklaşık 600 bin civarında öğrenci artışıyla 2 milyon 346 bin 654'e yükselmiştir.

2018 yılında özel eğitim alan öğrenci sayısı okul öncesinde 4 bin 771, ilköğretimde 319 bin 939, ortaöğretimde 74 bin 208 ve toplamda 398 bin 918 iken 2022/23 eğitim öğretim yılına gelindiğinde özel eğitim alan öğrenci sayısı okul öncesinde 8 bin 799, ilköğretimde 400 bin 135, ortaöğretimde 98 bin 870 ve toplamda ise 507 bin 804 olarak gerçekleşmiştir. Burada dikkat çeken husus, ortaöğretime göre ilköğretim kademesinde özel eğitim alan öğrencilerin sayısının çok fazla olmasıdır. Bu ise ilköğretimde özel eğitim alan çocukların önemli bir kısmının ortaöğretime devam etmediğini göstermektedir.

2013 yılı sonunda 70 olan BİLSEM sayısı yıllar itibarıyla sürekli artış eğilimi göstermiş ve 2022 yılı sonu itibarıyla 393'e ulaşmıştır. 2013 yılında kurum başına düşen öğrenci sayısı 173 iken 2022 yılı sonu itibarıyla 211 olarak gerçekleşmiştir. 2021 ve 2022 yılları sonu itibarıyla BİLSEM kurum sayısı önceki yıllara göre ciddi düzeyde artmıştır. BİLSEM sayısının 2020 yılına göre iki katına ulaşmasına rağmen kurum başına düşen öğrenci yoğunluğu azalsa da yeterli düzeyde değildir. Bunun temel nedeni yeni açılan BİLSEM kurumlarının öğrenci kapasitesi bakımından yeterli düzeyde olmamasıdır.

BÖLÜM B: EĞİTİMİN ÇIKTILARI

18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların oranının toplamdaki durumuna bakıldığında her yıl sürekli artış eğilimi göstermiş olduğu görülmektedir. Toplamda 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olma oranına bakıldığında ise 2013 yılında %52,9 iken bu oran 2022 yılına gelindiğinde %76,4 olarak gerçekleşmiştir. Son on yılın verileri incelendiğinde 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olma oranında kadınların erkeklere göre daha yüksek düzeyde artış göstermiştir. Diğer bir husus ise ortaöğretimin zorunlu eğitim kapsamına alınmasından itibaren en az lise me-

zunu olma oranında ciddi bir artışın olduğudur. 2022 verilerine bakıldığında 2013 yılı verilerine göre yaklaşık olarak %50 artışın olduğu söylenebilir.

Türkiye, katılımcı 81 ülke ve ekonomi arasında okuma alanında OECD ortalamasının (476 puan) altında ve 456 puan ile 36. sırada, matematik alanında OECD ortalamasının altında (472 puan) ve 453 puan ile 39. sırada gelirken fen alanında ise OECD ortalamasının (485 puan) altında 476 puan ile 34. sırada yer almıştır. Türkiye halen OECD ülkeleri arasında performansı en düşük ülkeler arasında yer almasına rağmen, PISA 2022'de önceki PISA araştırmalarına göre katılımcı ülkeler ve OECD ülkeleri arasındaki sıralamadaki yerini yükseltmiştir.

AYT ve YDT ortalama netlerine bakıldığında, YDT netleri daha yüksektir. Son beş yıllık periyotta AYT test türünde fizik, kimya, biyoloji ve matematik testlerinde lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması tüm adayların ortalamalarından daha fazla iken DKAB/ek felsefe grubu, tarih 1-2, coğrafya 1-2, felsefe grubu ve Türk dili edebiyatı test türlerinde tüm adayların ortalaması lise son sınıfta okuyanların ortalamalarından fazladır. Dahası YDT verilerine bakıldığında Arapça hariç diğer test türlerinde, lise son sınıfta okuyan öğrenciler toplam adaylara göre daha fazla net ortalamasına sahiplerdir. 2023 yılı verilerine bakıldığında ise kimya, biyoloji, tarih 1, coğrafya 1, coğrafya 2 ve Türk dili ve edebiyatı test türlerinde tüm adayların ortalama netlerinde bir önceki yıla göre düşüş gerçekleşmiştir.

2018 yılında lise son sınıfta olup üniversite giriş sınavına başvuranların oranı %40,1 iken bu oran 2023 yılına gelindiğinde ciddi bir düşüşle %25'e gerilemiştir. Liseden mezun daha önce yerleşmemiş olanların oranında 2023 yılında bir önceki yıla göre neredeyse %7 puanlık bir düşüş gerçekleşmiştir ancak halen 2021 yılı verilerinden yüksek olduğu görülmektedir. Daha önce yerleşmiş olanların oranı son on yılda düşüş trendinde iken 2023 yılı verilerinde ise artış göstererek %19,7 olarak gerçekleşmiş; 2017 verisine tekrar yaklaşmıştır. Bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş olanların oranı ise son on yılda artış trendinde olup 2023 yılında %14,6 olarak gerçekleşerek bir önceki yıla göre %50'den fazla artış göstermiştir.

Okul türüne göre 15 ve üzeri yaş grubunda lise mezunlarının istihdam oranlarına bakıldığında bu oran 2018 yılında genel lise mezunlarında %48, lise dengi mesleki okul mezunlarında ise %58,6 olarak gerçekleşirken 2022 yılında genel lise mezunlarında %48,4'e, lise dengi mesleki okul mezunlarında ise %59,1'e yükselmiştir. İşsizlik oranlarına bakıldığında 2018 yılında genel lise mezunlarında bu oran %13,1, lise dengi mesleki okul mezunlarında %11,4 iken 2022 yılına gelindiğinde bu oranlar genel lise mezunlarında %12,7; lise dengi mesleki okul mezunlarında ise %11,3 olarak gerçekleşmiştir. Lise dengi mesleki okul mezunlarının istihdam oranları genel lise mezunlarına göre daha yüksek iken işsizlik oranları ise daha düşüktür.

BÖLÜM C: ÖĞRETMENLER VE OKUL YÖNETİCİLERİ

Kademelere göre öğretmen sayılarında bazı yıllarda düşüş olsa da son on yıldır artış eğilimindedir. 2013 ile 2022 yılları arasında okul öncesi öğretmen sayısı 63 bin 327'den 118 bin 139'a, ilköğretim kademesinde 533 bin 652'den 641 bin 687'ye, ortaöğretim kademesinde ise 276 bin 768'den 394 bin 557'ye yükselmiştir. Toplam öğretmen sayısına bakıldığında da 2013 yılında 873 bin 747 iken 2022/23 eğitim öğretim yılında toplam öğretmen sayısı 1 milyon 154 bin 383 olmuştur. Dolayısıyla 2022/23 eğitim öğretim yılında bir önceki öğretim yılına göre okul öncesi kademesinde yaklaşık 11 bin ve ortaöğretim kademesinde 5 bin öğretmen artışı yaşanmışken, ilköğretim kademesinde ise bin 500 civarında bir düşüş yaşanmıştır.

2014 yılında 50 bin 990 öğretmen ataması yapılırken 2023 yılında 45 bin 154 öğretmen ataması yapılmıştır. 2014 ile 2016 yılları arası 50 bin bandında öğretmen ataması yapılırken 2017 yılında 22 bin atama yapılmıştır. Sonrasında 2018 yılında 45 bin, 2019 ve 2020 yıllarında 40'ar bin, 2021 yılında da 35 bin öğretmen ataması yapılmıştır. Son on yıllık süreçte en az öğretmen ataması 2022 yılında (19.614) yapılmıştır. 2023 yılında ise 45 bin 154 öğretmen ataması yapılarak son yedi yılın en çok öğretmen ataması gerçekleşmiştir.

OECD ülkeleri arasında tüm kademelerdeki öğretmenlerin başlangıç ve 15 yıl deneyim sonrası maaş seviyeleri önemli düzeyde farklılaşmaktadır. OECD ülkeleri ortalaması bakımından öğretmenlerin 15 yıl deneyim sonrası maaşı, başlangıç maaşından okul öncesi kademesinde %33, ilkokul ve ortaokul kademesinde %37 ve ortaöğretim genel programlar düzeyinde ise %36 daha fazladır. Türkiye'de tüm kademelerdeki öğretmenlerin başlangıçta ve 15 yıl deneyim sonrası aldıkları yıllık maaşlar arasında önemli bir fark bulunmamaktadır.

BÖLÜM D: EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMLARI

2018 yılında toplam 66 bin 849 okul/kurum bulunurken 2022 yılına gelindiğinde bu sayı 75 bin 15'e yükselmiştir. Kademelere göre okul/kurum sayısı incelendiğinde okul öncesi kademesinde 2018 yılından 2019 yılına kadar artış yaşanmakta olup 2020 yılında bir düşüş gerçekleşse de 2021 ve özellikle de 2022 yılında okul/kurum sayısı tekrar artmıştır. Okul öncesi kademesinde 2018 yılında 5 bin 317 devlet, 5 bin 352 özel olmak üzere toplamda 10 bin 669 okul/kurum bulunurken 2019 yılında bu sayı 5 bin 830 devlet ve 5 bin 655 olmak üzere toplamda 11 bin 485'e yükselmiştir. Ancak 2020 yılına bakıldığında bu sayı 5 bin 232 devlet, 5 bin 320 olmak üzere toplamda 10 bin 552'ye gerilemiştir. 2022 yılına gelindiğinde ise bu sayı 2021'e oranla önemli bir artış göstererek 11 bin 716 devlet ve 6 bin 528 özel olmak üzere toplamda 18 bin 244'e yükselmiştir.

Ortaokul kademesinde şube başına düşen öğrenci sayısı yıllar içinde azalma eğilimi göstermiş, 2013 yılında 27 iken 2022 yılı için 23'e gerilemiştir. İlkokul kademesinde şube başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında ise yıllar içinde dalgalı bir seyir izlese de aynı kalarak 2013 yılında 22 iken 2022 yılında da 22 olarak gerçekleşmiştir.

İlkokulda ortalama sınıf mevcudu OECD ülkeleri ortalaması 21 iken ortaokul kademesinde 23'tür. Buna ilaveten ilkokul kademesinde ortalama sınıf mevcudunun en fazla olduğu ülkeler Şili (31), Japonya (27), İsrail (26) ve Birleşik Krallık (26) iken sınıf mevcudunun en az olduğu ülkeler Kosta Rika (16), Lüksemburg (16), Letonya (17) ve Yunanistan (17), Polonya (17) ve Litvanya (17)'dir. Ortaokul kademesinde sınıf mevcudunun en fazla olduğu ülkeler Kosta Rika (33), Japonya (32) ve Şili (31) iken en az olduğu ülkeler ise Letonya (17), Lüksemburg (18) ve Polonya (18)'dir. Türkiye'nin ise ilkokul kademesinde ortalama sınıf mevcudu 23 iken ortaokul kademesinde 24 olup OECD ülkeleri ortalamalarının biraz üzerindedir.

İlkokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2013 yılında 19 iken 2017 yılına gelindiğinde 17'ye gerilemiş, 2022 yılına gelindiğinde ise 18 olarak gerçekleşmiştir. Ortaokulda ise öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2013 yılında 18 iken 2022 yılına gelindiğinde ise 14 olarak gerçekleşmiştir. Genel ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2013 yılında 16 iken 2019 yılında 12 olarak gerçekleşmiş, 2022 yılına gelindiğinde ise 13 olmuştur. Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2013 yılında 14 iken 2019 yılında 10'a gerilemiş, 2022 yılında ise 11 olarak gerçekleşmiştir.

Ortaokul düzeyinde taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci sayısı 2013 yılında 544 bin 22 iken 2022 yılına gelindiğinde 446 bin 630'a düşmüştür. Ortaöğretim düzeyinde taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci sayısı 2013'te 460 bin 917 iken 2022 yılına gelindiğinde 479 bin 428'e yükselmiştir. İlkokul düzeyinde ise bu sayı 2013 yılında 281 bin 68 iken 2022 yılında 297 bin 995'e gerilemiştir. 2022 yılında ilkökul kademesinde taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrencilerin Türkiye ortalaması %5,4'tür. Taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrencinin en fazla olduğu iller Hakkâri (%32,7), Ordu (%29,9), Ardahan (%29,8) iken en az olduğu iller Ankara (%0,8), İstanbul (%1,1) ve Kayseri (%1,3)'dir. Taşınmalı eğitim kapsamında ilkökul kademesinde Türkiye ortalamasının altında 27 il bulunurken taşınan öğrenci oranı %15'in üstünde olan 25 il bulunmaktadır.

BÖLÜM E: FİNANSMAN

Yıllar itibarıyla nominal MEB harcamaları sürekli artış eğilimi göstermiş ve 2014 yılında 53,96 milyar TL olarak gerçekleşen MEB bütçesi, 2023 yılında 584,06 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Nominal MEB harcamalarının gerçekleşen GSYH içindeki oranı ise 2014 yılında %2,63 iken 2022 yılında %1,89 olarak gerçekleşmiş ve 2023 yılında da %3,13 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. Nominal MEB harcamalarının gerçekleşen merkezi yönetim bütçesine oranına bakıldığında ise 2014 yılında %12 iken 2016 yılında %12,7'ye yükselmiş sonrasında ise 2023 yılına kadar düşüş eğilimi göstermiş ve 2023 yılında da %8,9 olarak gerçekleşmiştir. Burada dikkat çeken husus gerçekleşen merkezi yönetim bütçesi içinde nominal MEB harcamalarının oranının son yıllarda giderek azalmasıdır.

2020 yılında eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı bakımından OECD ülkeleri ortalaması %5,1 olup Türkiye %4,7 ile OECD ülkeleri ortalamasının altındadır.

2020 yılında OECD ülkeleri arasında ilkökul kademesinde eğitime yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı en yüksek İsrail (%2,7), İzlanda (%2,5), Kolombiya (%2,4), Kanada (%2,3), Norveç (%2,3), Avustralya (%2,1) ve İsveç (%2) ülkeleri olup bu oranın OECD ülkeleri ortalaması %1,5'tir. Ortaokul düzeyinde ise Kolombiya (%2), Avustralya (%1,4), Almanya (%1,3), Fransa (%1,3), Çekya (%1,2), Litvanya (%1,2), Danimarka (%1,2), Slovakya (%1,2), Avusturya (%1,2), Finlandiya (%1,2) ve İzlanda (%1,2) en yüksek oranda GSYH içinde eğitime yapılan en yüksek harcama oranına sahip olan ülkelerdir. Ortaöğretim düzeyindeki tüm programlarda İsrail (%2,3), Belçika (%1,8), Norveç (%1,5), Birleşik Krallık (%1,3), Türkiye (%1,3), Kanada (%1,3) ve Fransa (%1,3) GSYH içinden en yüksek düzeyde harcama yapan ülkelerdir. 2020 yılı verilerine göre Türkiye'nin kademelere göre eğitime yapılan toplam harcamalarının GSYH'ye oranlarına bakıldığında ilkökul ve ortaokul düzeyinde %0,9, ortaöğretim düzeyinde ise %1,3 olarak gerçekleşmiş iken OECD ülkeleri ortalamaları ise ilkökulda %1,5, ortaokulda %1 ve ortaöğretimde %1,1'dir.

Öğrenci başına yapılan harcama 2013 yılından 2018 yılına kadar sürekli artış eğilimi göstermiş, 2019 ve 2020 yıllarında düşüş ve 2021 yılında da artış yaşanmıştır. Aralık 2022 sabit fiyatlarıyla 2013 yılında öğrenci başına yapılan harcama 14.662 TL iken 2018 yılında bu harcama 19.165 TL'ye yükselmiştir. 2019 ve 2020 yıllarında düşüşe geçmiş ve 2020 yılında 17.316 TL olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında 18 bin 841 TL'ye yükselmiş, 2022 yılında ise 14 bin 804 TL'ye düşmüştür. Burada da açıkça görüleceği üzere 2022 yılında öğrenci başına yapılan harcama aşırı düşmüş ve 2014 yılı öncesinde yapılan harcama miktarına yaklaşmıştır.

Öneriler

- 14-17 yaş grubunda okullaşma oranı düşük olan illerde ortaöğretime erişimi artırmak, özellikle de kız çocuklarının aleyhine durumun söz konusu olduğu illerde de eğitimin dışından kalma nedenleri araştırılarak eğitime erişimlerini sağlamak için yeni politikalar geliştirilmeli ve gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Açıköğretim okullarında kayıtlı öğrenci sayısı 2022/23 eğitim-öğretim yılında geçen yıla göre %35'lik bir artışla en yüksek düzeye ulaşmış ve ortaöğretim içerisindeki oranı da %30 olmuştur. Dolayısıyla açıköğretimin ortaöğretim içerisindeki payını düşürmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin özellikle ilköğretim kademesinde eğitime erişimlerinde son yıllarda önemli artışlar yaşanmıştır. Buna rağmen ortaöğretime göre ilköğretim kademesinde özel eğitim alan öğrencilerin sayısının çok fazla olması; ilköğretimde özel eğitim alan çocukların önemli bir kısmının ortaöğretim kademesine erişemediğini göstermektedir. Özel eğitim ihtiyacı olan bu çocukların ilköğretimden sonra ortaöğretime devamına ve özelliklerine göre de mesleki eğitime yönlendirilmelerine ilişkin yeni politikaların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.
- Özel eğitim alan kız öğrencilerin sayısı tüm kademelerde ciddi düzeyde erkeklerden daha azdır. Özel eğitim alan toplam öğrencilerin %37'sini kız öğrenciler oluşturmakta olup bu kız öğrencilerin oranı son yıllarda neredeyse hiç değişmemiştir. Dolayısıyla erkek çocuklarına göre çok daha düşük oranda özel eğitime erişebilen kız çocuklarının erişimini artırmaya yönelik daha etkin politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.
- 2022 yılı sonu itibarıyla BİLSEM sayısı 393'e yükselmiştir. Buna karşın BİLSEM'lerdeki öğrenci sayısı da ciddi artış göstermiştir. BİLSEM sayısının 2020 yılına göre iki katına ulaşmasına rağmen kurum başına düşen öğrenci yoğunluğu azalsa da yeterli düzeyde değildir. Bunun temel nedeni yeni açılan BİLSEM kurumlarının öğrenci kapasitesi bakımından yeterli düzeyde olmamasıdır. Bu nedenle BİLSEM'lerde kurum başına düşen öğrenci yoğunluğunun azaltılması ve yoğunluğun olduğu illere yeni BİLSEM'lerin açılması gerekmektedir.
- 18-21 yaş arası Türkiye'de en az lise mezunu olma oranı 2013 yılından 2022 yılına kadar artış eğilimi göstermiştir. Bu artış önemlidir ancak bu oranın bölgeler arasındaki dağılımına bakıldığında ciddi şekilde farklılaştığı görülmektedir. Dahası ortaöğretim kademesinin zorunlu eğitim kapsamında olmasına rağmen 18-21 yaş grubunda lise mezunu olma oranlarının özellikle de erkeklerin oranlarının düşük olmasının nedenleri üzerinde durulmalıdır. Mezun olmayan ya da okul terkine giden gençler için mevcut politikalar incelenmeli ve gerekli değişiklikler yapılmalıdır.
- YKS'de lise son sınıfta okuyan adayların performansları incelendiğinde özellikle TYT'de temel matematik ve fen bilimleri test türlerindeki ortalama 2022 yılı Eğitime Bakış raporumuzda da görüldüğü gibi halen oldukça düşüktür. Sınava giren diğer adaylara göre bilgileri daha taze olan lise son sınıf öğrencilerinin bu performanslarını artırmaya yönelik adımlar atılmalı, bu konuda eksiklikler tespit edilmeli ve telafi mekanizmaları geliştirilmelidir.

- PISA 2022’de Türkiye’nin başarısı PISA 2018’e göre artış göstermesine rağmen, PISA 2012’de gösterilen performans civarındadır. Dahası Türkiye halen OECD ortalamalarının oldukça altında bir performans sergilemekte ve OECD ülkeleri arasında başarı düzeyi en düşük ülkelerden biridir. Bu veriler Türkiye’deki öğrencilerin ve sistemden mezun olan gençlerin temel bilgi ve beceriye sahip olmadan sistemden mezun olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin bir üst sınıfa geçerken ya da mezun olurken temel bilgi ve beceriyi elde etmesi sağlanmalıdır. Bu anlamda öğrencilere destek sunacak sağlam telafi mekanizmaları oluşturulmalı ve bu sistem etkin bir şekilde kullanılmalıdır.
- PISA 2022 verilerine göre bir diğer farklılaşmanın belirgin bir şekilde ortaya çıktığı kısım bölgeler arasında başarı farkı oldukça belirgin olmasıdır. Türkiye’de genel olarak batıdan doğuya doğru gittikçe PISA 2022’deki başarı düzeyi azalmaktadır. Bu nedenle bölgeler arası eşitsizliği azaltmak için fiziki ve beşeri kaynakların dağılımında dezavantajlı bölgelere öncelik verilmelidir.
- Liseden mezun olmuş fakat bir yükseköğretim kurumuna yerleşememiş adayların üniversite giriş sınavına başvuru sayıları 2019 yılından 2023 yılına kadar sürekli artmıştır. Bunun en temel nedeni yükseköğretim sistemi içerisinde kronik bir sorun haline gelen arz ve talep arasındaki var olan dengesizliktir. ÖSYS’ye başvuran ve yerleşen arasındaki fark, 2014 yılında 1 milyon 163 bin 831 iken 2023 yılında 2 milyon 463 bin 636’ye yükselmiş ve son on yıllık periyotta aradaki makas iki katından fazla açılmıştır. Dolayısıyla toplumun yükseköğrenim talebini karşılamaya ve var olan arz talep dengesizliği sorununu düzeltmeye yönelik politikalar geliştirilmelidir.
- 18-24 yaş aralığında ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı OECD ülkeleri ortalaması 2022 yılında %14,3 iken Türkiye %33,2 ile en fazla orana sahip olan ülke konumundadır. Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranının bu denli yüksek olması kaygı verici bir noktadır. Bu nedenle Türkiye’nin ne eğitimde ne istihdamda olan 20-24 yaş arası gençlere yönelik önemli politikalar geliştirmesi ve uygulamaya geçirmesi gerekmektedir.
- Son on yıllık öğretmen atama sayıları dikkate alındığında 2019-2022 yıllarında öğretmen atama sayılarında bir düşüş yaşanmış ve 2022 yılında 19 bin 614 ile en az öğretmen ataması gerçekleşmiştir. 2023 yılında ise tekrardan öğretmen atama sayısı artmış ve 45 bin öğretmen ataması yapılmıştır. Dolayısıyla sistem içerisindeki öğretmen ihtiyacının karşılanmasına yönelik hesaplamaların yapılması ve bu ihtiyaç göz önünde bulundurularak öğretmen atama sayılarının artırılması gerekmektedir.
- 2023 yılında KPSS eğitim bilimleri testine giren öğretmen adayı sayısı son on yılın en yüksek seviyesine ulaşarak 500 bin bandına yaklaşmış ve bu yılda ataması yapılan sözleşmeli öğretmen sayısı ise 45 bin olmuştur. Dolayısıyla öğretmen arz ve talebi arasındaki makas her yıl büyümektedir. Öğretmen arz-talep dengesi gözetilerek ihtiyaç ve planlamalar yapılmalı ve bu yönde politikalar oluşturularak hayata geçirilmelidir.
- OECD ülkeleri arasında tüm kademelerdeki öğretmenlerin kariyer düzeylerine göre yıllık maaşları oldukça farklılaşmaktadır. Türkiye’de okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim düzeyindeki öğretmenlerin kariyer düzeylerine göre aldıkları yıllık maaşlar bütün düzey-

lerde hemen hemen aynı olup başlangıçta aldıkları maaş satın alma gücü paritesine göre OECD ülkeleri ortalamalarının üstünde iken 15 yıl deneyim sonrası aldıkları maaşlar ise OECD ülkeleri ortalamalarının altındadır. Öğretmen maaşlarının kariyer düzeylerine göre OECD ülkeleri ortalamalarına yaklaştırılmasına yönelik adımlar atılmalıdır.

- Türkiye’de tüm eğitim kademelerinde okul, derslik ve şube sayılarında geçen yıla göre önemli bir artış yaşanmıştır. Bu noktada niceliksel artış önemlidir ancak yeterli değildir. Eğitim kademeleri ve kademelere ilişkin hususlar dikkate alınarak derslik, şube ve okul ihtiyaçları belirlenmeli ve kaynaklar bu planlamalara göre kullanılmalıdır.
- Ülkeler üzerinden karşılaştırmalı analiz yapılması amacı ile OECD verilerine bakıldığında öğretmen ve sınıf mevcudu göstergeleri üzerinden yapılan analiz, Türkiye’nin halen öğretmen ve sınıf başına düşen öğrenci sayılarının OECD ortalamalarının üzerinde olduğu göstermektedir.. Bu nedenle var olan ve kronik bir problem haline gelen bölgesel eşitsizliğin azaltılması için dezavantajlı bölgelere öncelik verilerek okul ve derslik yapımı gerçekleştirilmelidir.
- Taşımali eğitim uygulaması ülkemizin kırsal kesimlerinde bulunan ve eğitime erişimde güçlük yaşayan öğrencilerin için eğitime erişimi sağlayan önemli bir uygulama iken bu uygulamanın da olumsuz durumları olabilmektedir. Bu olumsuz durumlara, öğrencilerin bulunmuş oldukları uzaklık neticesinde erken saatlerde yola çıkmaları ve zamanlarının uzun bir kısmını yolda geçirmesi örnek verilebilir. Bu nedenle taşımali eğitimin en aza indirilmesi ve çok az miktarda öğrencinin bu uygulamaya devam etmesi için öğrencilerin evlerine en yakın yerlerde eğitim almalarına yönelik politikalar oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.
- 2016 yılından itibaren nominal MEB harcamalarının gerçekleşen GSYH’ye oranı 2022 yılına kadar, gerçekleşen merkezi yönetim bütçesine oranı ise 2023 yılına kadar azalmıştır. 2023 yılında gerçekleşmesi öngörülen GSYH verileri üzerinden bu oran artış gösterse de gerçekleşen veriler üzerinden hesaplamalarda bu oranın düşmesi muhtemeldir. Dolayısıyla okul öncesi dâhil, erişim oranlarının hayli yüksek olduğu bu dönemde, eğitim sisteminde yaşanan büyüme de göz önüne alındığında, ihtiyaçların karşılanabilmesi bakımından MEB bütçesinin artırılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda merkezi yönetim bütçesi içinden MEB’e ayrılan kaynaklar daha da artırılmalıdır.
- 2020 yılı verilerine göre Türkiye’de eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamaların GSYH’ye oranı (%4,7) OECD ülkeleri ortalamasının (%5,1) altındadır. OECD ülkelerinde bu oran %6,8 (Norveç) ile %3,2 (İrlanda) arasında değişmektedir. Dolayısıyla Türkiye, tüm kamu ve özel kuruluşlarına yönelik eğitim kurumlarını destekleyecek şekilde harcamalar yapmalarını teşvik edecek mekanizmalar geliştirmelidir.
- Türkiye, öğrenci başına yaptığı harcama ile OECD ülkeleri arasında Meksika ve Kolombiya’dan sonra en düşük harcama yapan üçüncü ülke konumundadır. Satın Alma Gücü Paritesine göre öğrenci başına yapılan harcama Türkiye’de 4 bin 446 \$ iken OECD ülkeleri ortalaması Türkiye’nin 2,5 katı kadardır. Aradaki fark oldukça fazla olup Türkiye’de öğrenci başına yapılan harcamaların OECD ülkeleri ortalamasına yaklaştırılması gerekmektedir.

BÖLÜM

EĞİTİME ERİŞİM VE KATILIM

GÖSTERGE	A1	Kademelerde kaç öğrenci vardır?
GÖSTERGE	A2	Yaş gruplarına göre okullaşma oranları nasıldır?
GÖSTERGE	A3	Ortaöğretimde farklı okullarda kaç öğrenci vardır?
GÖSTERGE	A4	Özel öğretim kurumlarında ne kadar öğrenci öğrenim görmektedir?
GÖSTERGE	A5	Açıköğretim ortaokulu ve lisesinde öğrenci sayısı ne kadardır?
GÖSTERGE	A6	Kaynaştırma, özel sınıf ve BİLSEM'lerdeki öğrenci sayısı kaçtır?
BÖLÜM	A	Sonuç ve Öneriler

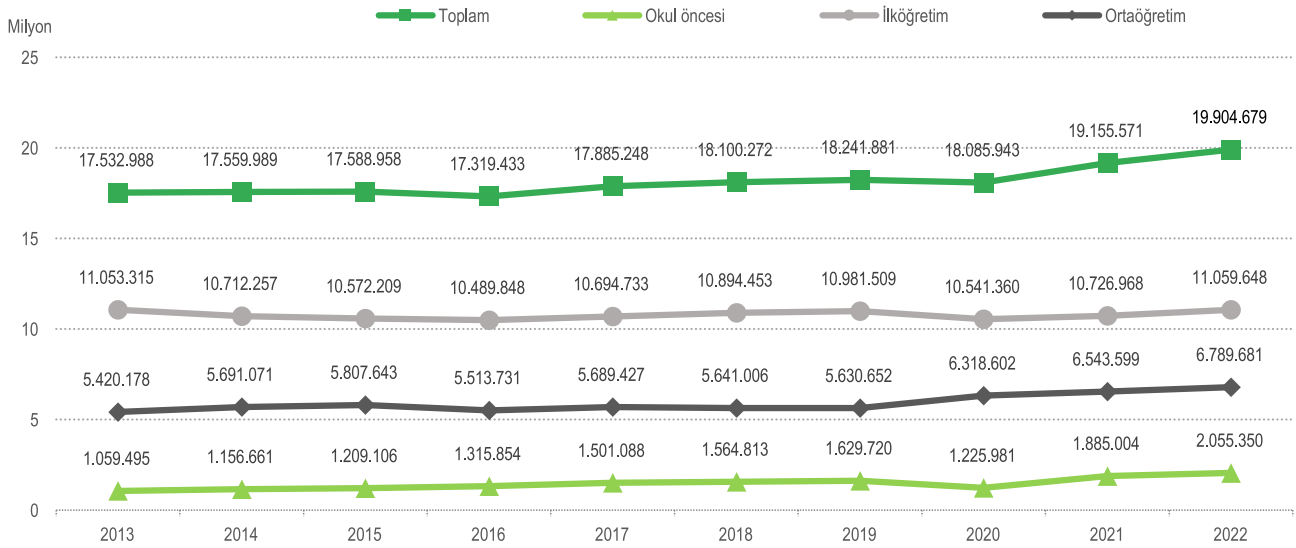
Ülkeler için mesleki eğitim ve öğretimin, okuldan işe geçişleri kolaylaştırmanın yanı sıra, yetişkinlerin hızla değişen işgücü piyasası ihtiyaçlarının olduğu bir dönemde beceri geliştirmelerine ve yeniden beceri kazanmalarına imkan tanıyan güçlü bir araç olduğu görülmektedir. OECD ülkelerinde lise öğrencilerinin ortalama %44'ü mesleki programlara kayıtlıdır ve mesleki eğitim ve öğretim çoğu eğitim sisteminin önemli bir unsuru olmaya devam etmektedir (OECD, 2023).

Bu bölüm altında eğitime erişim ve katılım oranlarında yaşanan değişimler detaylı bir şekilde analiz edilecektir. Bu kapsamda ilk olarak zorunlu eğitim kademelerindeki öğrenci sayıları ve ortaöğretime yeni kayıt yaptıran öğrenci sayıları ele alınacaktır. Sonrasında ise yaş gruplarına göre okullaşma oranları ve ortaöğretim kademesindeki okul türlerinin öğrenci sayılarında yaşanan değişim incelenecektir. Özel öğretim kurumları ve açıköğretim sistemindeki değişimler ele alındıktan sonra özel eğitimde kaynaştırma, özel sınıf ile Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM)'nin genel durumu kapsamlı bir şekilde incelenecektir.

Bu göstergede ilk önce 2013-2022 yılları arasında kademelere göre toplam öğrenci sayılarındaki değişim ile cinsiyet oranlarında yaşanan değişim ayrıntılı olarak in-

celenmiştir. Daha sonrasında ise okul türüne göre orta-öğretimde yeni kayıt öğrenci sayılarında ve cinsiyet oranlarında yaşanan değişim ele alınmıştır.

Şekil A.1.1 Kademelere göre toplam öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

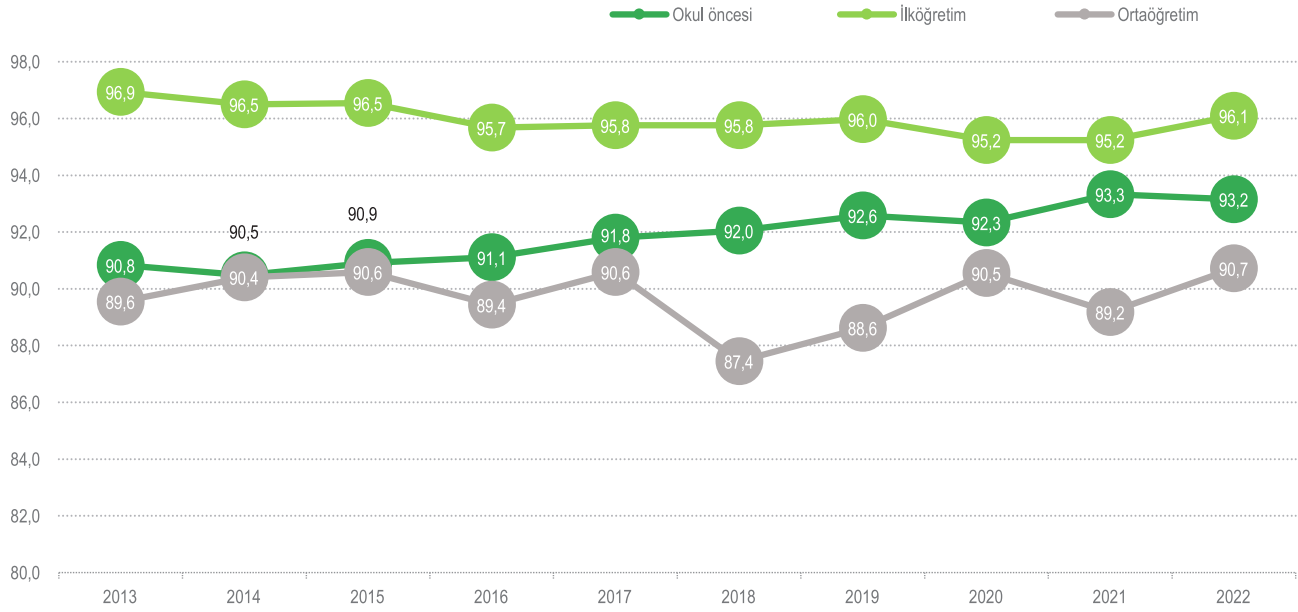

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2013-2022 yılları arasında kademelere göre toplam öğrenci sayılarında yaşanan değişim Şekil A.1.1'de gösterilmiştir. Buna göre, 2013 yılında okul öncesi kademesinden ortaöğretime kadar toplam öğrenci sayısı 17 milyon 532 bin 988 iken, 2022/23 eğitim-öğretim yılında ise en yüksek seviyeye ulaşılmış ve 19 milyon 904 bin 679'a yükselmiştir. Kademelere göre bakıldığında ise 2013 yılında okul öncesinde 1 milyon 59 bin 495 olan öğrenci sayısı 2022 yılında 2 milyon 55 bin 350'ye yükselmiştir. İlköğretim kademesinde 2013 yılında 11 milyon 53 bin 315 olan toplam öğrenci sayısı, 2022 yılında 11 milyon 59 bin 648 olmuştur. Ortaöğretim kademesindeki toplam öğrenci sayısı ise 2013 yılında 5 milyon 420 bin 178 iken 2022/23 eğitim-öğretim yılında 6 milyon 789 bin 681'e yükselmiştir. 2022/23 eğitim-öğretim yılında bir önceki eğitim-öğretim yılına göre tüm kademelerde öğrenci artışının gerçekleştiği görülmektedir.

Şekil A.1.2'de 2013-2022 yılları arasında kademelere göre öğrencilerin cinsiyet oranlarında yaşanan değişim verilmiştir. Cinsiyet oranı, ilgili kademedeki kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısına oranının 100 ile çarpılması ile elde edilmektedir. Buna göre, 2013 yılında okul öncesi kademesinde her 100 erkek öğrenciye karşılık 91 kız öğrenci öğrenim görmekte iken, 2022 yılında bu cinsiyet oranı 93'e yükselmiştir. 2013 yılında ilköğretimde her 100 erkek öğrenciye karşılık 97 kız öğrenci, ortaöğretimde ise 100 erkek öğrenciye karşılık 90 kız öğrenci öğrenim görürken 2022/23 eğitim-öğretim yılında bu cinsiyet oranları sırasıyla ilköğretimde 96, ortaöğretimde ise 91 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil A.1.2 Kademelere göre öğrencilerin cinsiyet oranlarında yaşanan değişim (2013-2022)

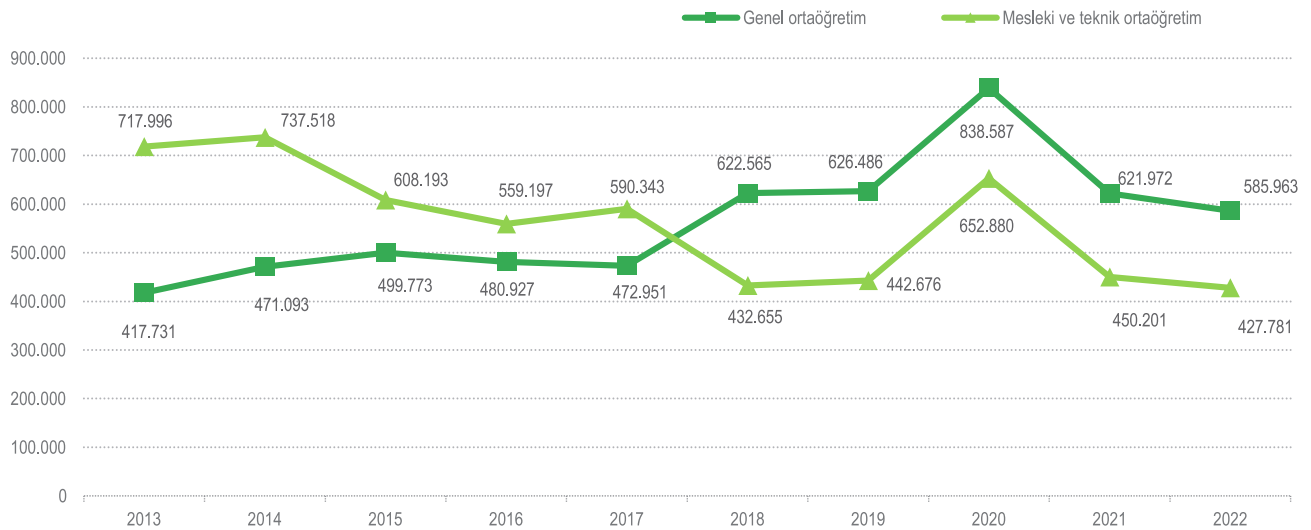

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2013 ile 2022 yılları arasında okul türüne göre ortaöğretimde yeni kayıt öğrenci sayılarında yaşanan değişim Şekil A.1.3'te gösterilmiştir. Buna göre 2013 yılında genel ortaöğretimde yeni kayıt öğrenci sayısı 417 bin 731 iken, 2017 yılına kadar artış ve azalışlarla birlikte 472 bin 951'e yükselmiş, 2017 yılından 2020 yılına kadar ise artış eğili-

mi göstermiş ve 838 bin 587 olmuştur. 2021 ve 2022 yıllarında ise düşüş eğilimi göstermiş ve genel ortaöğretimde yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı 2022/23 eğitim-öğretim yılında 585 bin 963 olarak gerçekleşmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde 2013 yılında 717 bin 996 olan yeni kayıt öğrenci sayısı 2018 yılına kadar düşüş trendine

Şekil A.1.3 Okul türüne göre ortaöğretimde yeni kayıt öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

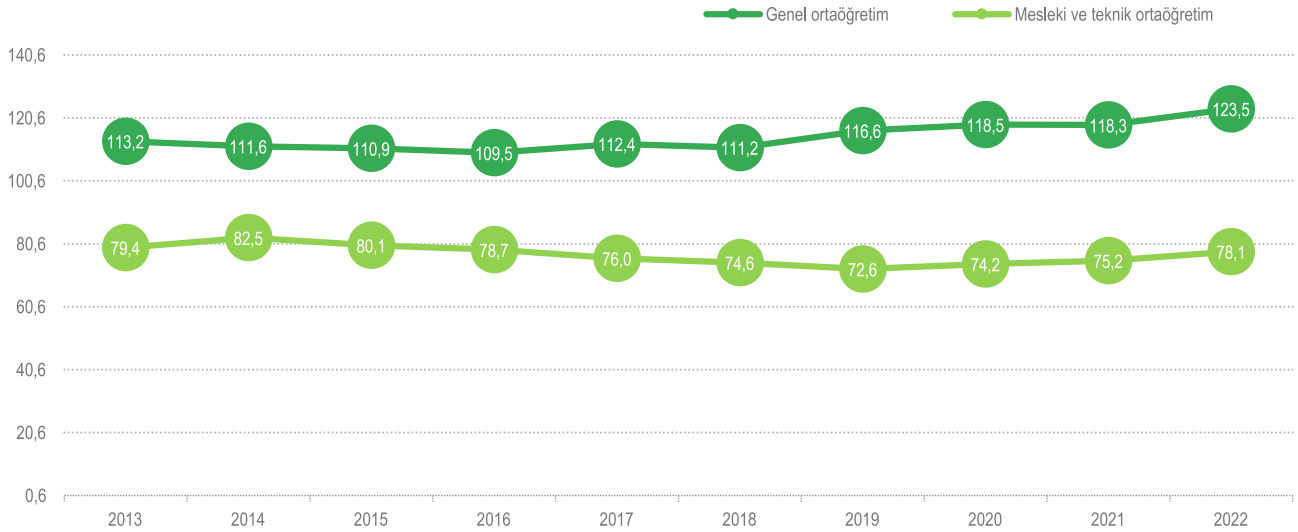
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Not: İmam hatip lisesi öğrenci sayıları mesleki ve teknik ortaöğretim öğrenci sayıları içinde gösterilmiştir. Açıköğretim dâhil değildir.

girmiş ve 432 bin 655'e gerilemiş, 2019 ve 2020 yıllarında artış göstererek 2020 yılında 652 bin 880'e yükselmiştir. 2021 ve 2022 yıllarında ise düşüş eğilimi göstermiş ve mesleki ve teknik ortaöğretime yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı 2022/23 eğitim-öğretim yılında 427 bin 781 olarak gerçekleşmiştir. Burada dikkat çeken en önemli hususlardan biri 2018 yılında genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik ortaöğretime yeni kayıt yaptıran öğrenci sayılarındaki ciddi değişim, diğeri ise 2020/21 eğitim-öğretim yılında hem genel ortaöğretimde hem de mesleki ve teknik ortaöğretimde yeni kayıt öğrenci sayılarındaki artıştır. Bilindiği üzere 2017/18 eğitim-öğretim yılında Liselere Geçiş Sistemi (LGS)'nin getirilmesi dolayısıyla mer-

kezi sınav puanıyla girilebilen daha az sayıda kontenjana yerleştirme yapılması ve diğer öğrencilerin tamamı için Adrese Dayalı Kayıt Sistemi kapsamında evine en yakın istediği okul türüne gitme imkânı verilmişti. Dolayısıyla 2018 yılından itibaren genel ortaöğretime olan talep yeni kayıt öğrenci sayılarına da yansımıştır. 2020/21 eğitim-öğretim yılında ortaöğretime yeni kayıt öğrenci sayısındaki artışın temelinde ise 2012 yılında uygulamaya konulan 4+4+4 kademeli ve zorunlu eğitim sisteminde ilkokula başlama yaşınının 66 aya çekilmesi ile ilkokul 1. sınıfa yaklaşık 600 bin yeni öğrencinin kayıt olması ve bu öğrencilerin 2020/21 eğitim-öğretim yılında ortaöğretime yeni kaydolmuş olması yatmaktadır.

Şekil A.1.4 Okul türüne göre ortaöğretimde yeni kayıt yaptıran öğrencilerin cinsiyet oranlarında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

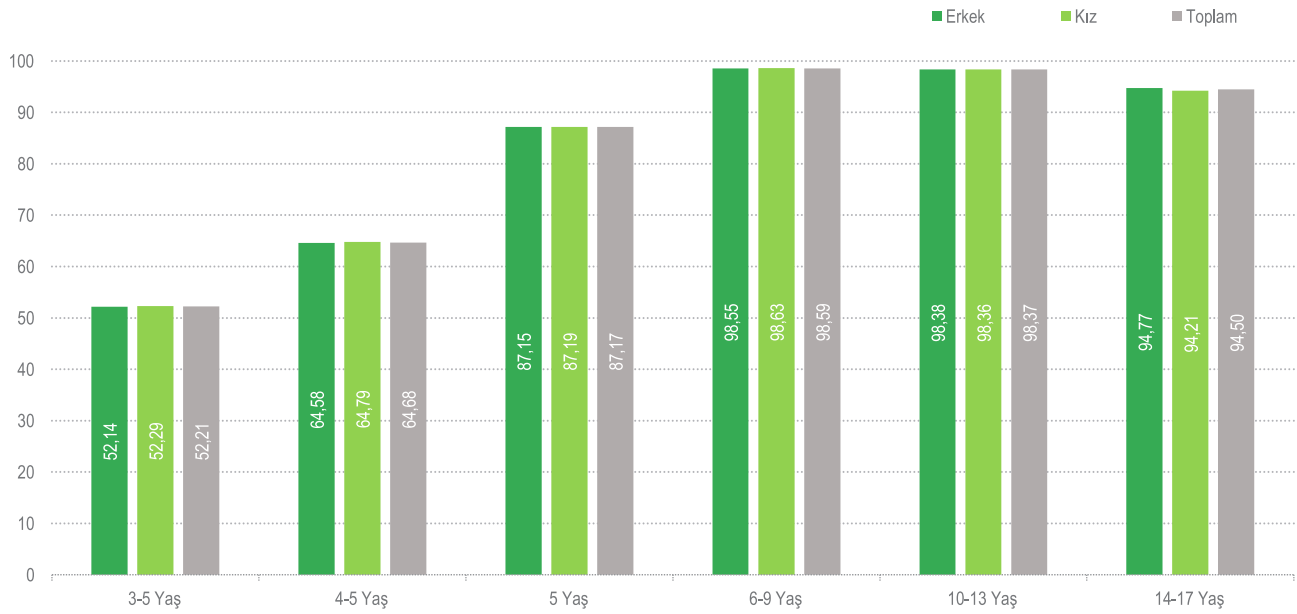
Şekil A.1.4'te 2013 ile 2022 yılları arasında okul türüne göre ortaöğretimde yeni kayıt yaptıran öğrencilerin cinsiyet oranlarında yaşanan değişim verilmiştir. Buna göre 2013 yılında genel ortaöğretime yeni kayıt yaptıran her 100 erkek öğrenciye karşılık 113 kız öğrenci kayıt yaptırmışken 2022/23 eğitim-öğretim yılında her 100 erkek öğrenciye karşılık 124 kız öğrenci kayıt yaptırmıştır. Mesleki ve teknik ortaöğretimde ise 2013 yılında her 100 erkek öğrenciye karşılık 79 kız öğrenci yeni kayıt yaptırmışken

2022 yılında her 100 erkek öğrenciye karşılık 78 kız öğrenci kayıt yaptırmıştır. Genel olarak bakıldığında, genel ortaöğretime yeni kayıt yaptıran kız öğrencilerin sayısının erkeklerden fazla olduğu ve son yıllarda ise artış eğiliminde olduğu görülürken, mesleki ve teknik ortaöğretimde ise erkek öğrencilerin sayısının fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kız öğrencileri genel ortaöğretime genel olarak daha fazla tercih etmektedir.

Bu gösterge altında öncelikli olarak yaş gruplarına ve cinsiyete göre net okullaşma oranları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Sonrasında OECD ülkelerinde 4 ve 5 yaş grubu ile 15-19 yaş grubunda net okullaşma oranları ve 15-19 yaş grubunda ortaöğretimde genel ve mesleki programlara göre net okullaşma oranları analiz edilmiştir. Son olarak ise illere ve cinsiyete göre hem 5 yaş hem de 14-

17 yaş grubu için net okullaşma oranları ele alınmıştır. Yaş gruplarına göre net okullaşma oranları öğrencinin ait olduğu eğitim kademesine bakılmaksızın, ilgili yaş grubunda bulunan toplam öğrencilerin, ilgili yaş grubunda bulunan toplam nüfusa bölünmesi ile elde edilmektedir (MEB, 2023).

Şekil A.2.1 Yaş gruplarına ve cinsiyete göre net okullaşma oranları (%) (2022/23)

Kaynak: MEB (2023).

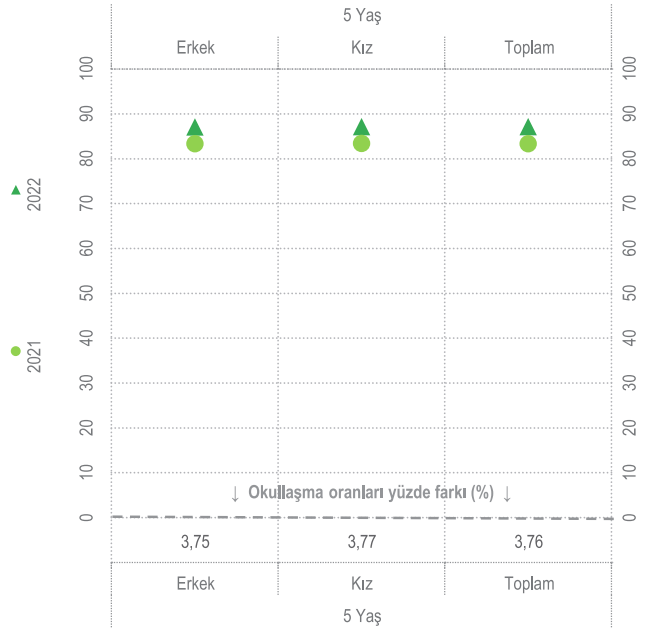
2022/23 eğitim-öğretim yılında yaş gruplarına ve cinsiyete göre net okullaşma oranları Şekil A.2.1'de gösterilmiştir. Buna göre, 2022/23 eğitim-öğretim yılında 3-5 yaş grubunda net okullaşma oranı erkeklerde %52,1 ve kızlarda %52,3 olup toplamda da %52,2'dir. 4-5 yaş grubunda net okullaşma oranlarına bakıldığında erkeklerde %64,6, kızlarda %64,8 olmak üzere toplamda %64,7 olarak gerçekleşmiştir. 5 yaş grubunda hem kızlarda hem de erkeklerde net okullaşma oranları %87,2 olup toplamda da %87,2 olarak gerçekleşmiştir. Teorik olarak ilkokul kademesine denk düşen 6-9 yaş grubunda net okullaşma oranı hem erkeklerde hem de kızlarda %98,6 olup toplamda da %98,6'dır. Teorik olarak ortaokul kademesine

denk düşen 10-13 yaş grubunda net okullaşma oranı da hem erkeklerde hem de kızlarda aynı olup %98,4 olarak gerçekleşmiş olup toplamda da %98,4 olmuştur. Teorik olarak ortaöğretim kademesine denk düşen 14-17 yaş grubunda ise toplamda net okullaşma oranı %94,5 olup erkeklerde %94,8, kızlar da ise net okullaşma oranı %94,2 olarak gerçekleşmiştir. Tüm yaş gruplarında kız ve erkeklerin net okullaşma oranları hemen hemen aynı düzeyde olduğu görülmektedir. Ortaöğretim kademesinin zorunlu eğitim kapsamında olmasına rağmen 14-17 yaş grubundaki çocukların %5,5'inin halen eğitimin dışında olduğu görülürken, geçen yıl bu oran %8 olup her geçen yıl giderek azalmaktadır.

Şekil A.2.2'de 2021 ve 2022 yıllarında cinsiyete göre 5 yaş için net okullaşma oranlarında yaşanan değişim verilmiştir. Buna göre 2021/22 eğitim-öğretim yılında 5 yaş için net okullaşma oranı toplamda %83,4 iken bu oran 2022/23 eğitim-öğretim yılında %87,2'ye yükselmiştir. 5 yaş için net okullaşma oranı 2022/23 eğitim-öğretim yılında bir önceki eğitim-öğretim yılına göre kızlarda ve erkeklerde %3,8 puan artmıştır.

Şekil A.2.3'te 2021 yılında OECD ülkelerinde 4 ve 5 yaş için net okullaşma oranları verilmiştir. Buna göre 2021 yılına OECD ülkeleri arasında 5 yaş grubunda net okullaşma oranları Kolombiya, Fransa, İrlanda ve Meksika'da %100'dür. 5 yaş grubunda net okullaşma oranı Avustralya (%99), Lüksemburg (%99), Birleşik Krallık (%99), Hollanda (%99), Macaristan (%99), Belçika (%98), Portekiz (%98), İsviçre (%98), Danimarka (%98), Yeni Zelanda (%98) ve Norveç (%98)'te %98 ve üzerinde iken Türkiye (%68), ABD (%84) ve Slovakya (%86)'da %86 ve altındadır. 5 yaş grubunda net okullaşma oranı OECD ülkeleri ortalaması %95'tir. OECD ülkeleri arasında 4 yaş grubunda net okullaşma oranlarına bakıldığında ise Fransa, Birleşik Krallık ve Lüksemburg'da %100'dür. Buna ilaveten 4 yaş grubunda net okullaşma oranı Belçika (%98), Japonya (%98), Norveç (%98), İrlanda (%97), Güney Kore (%97), Danimarka (%97), İsrail (%97), İzlanda (%97), İspanya (%97), Macaristan (%96), Portekiz (%95), İsveç (%95) ve

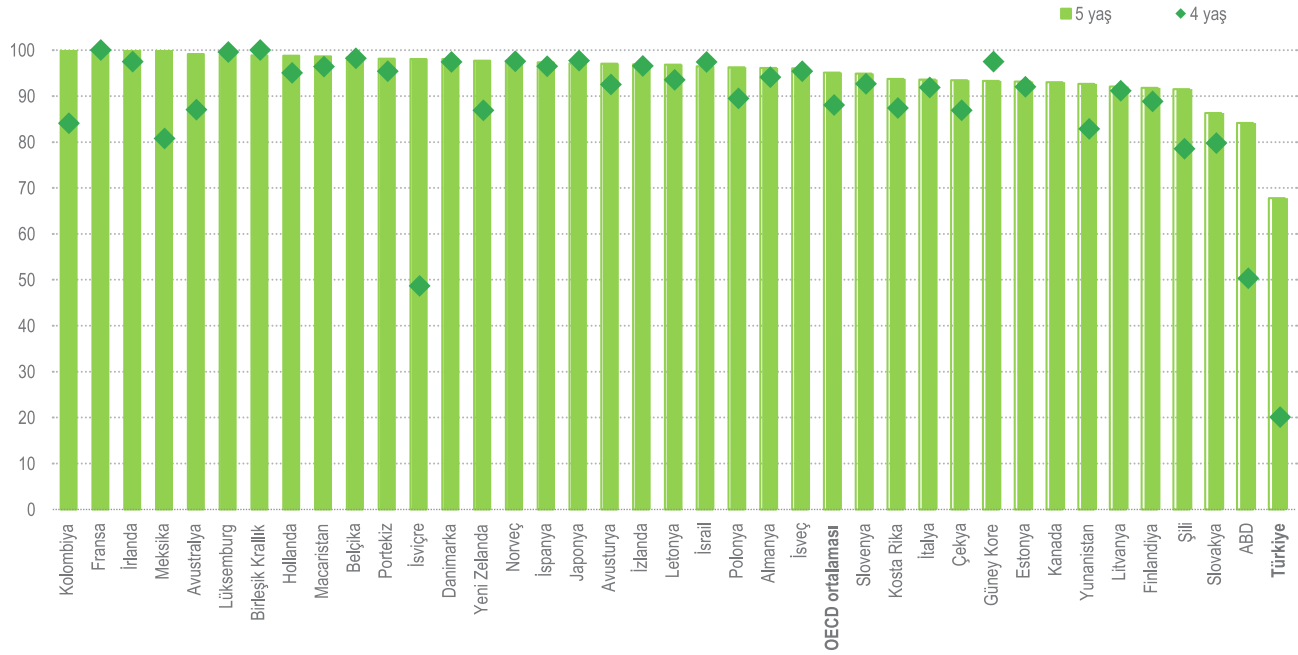
Şekil A.2.2 Cinsiyete göre 5 yaş için net okullaşma oranlarında (%) yaşanan değişim (2021 ve 2022)

Kaynak: MEB (2023).

Hollanda (%95)'de %95 ve üzerinde iken Türkiye (%20), İsviçre (%49) ve ABD (%50)'de %50 ve altındadır. 4 yaş grubunda net okullaşma oranı OECD ülkeleri ortalaması %88'dir. OECD ülkelerinin geneli itibarıyla hem 4 hem de 5 yaş grubunda net okullaşma oranlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil A.2.3 OECD ülkelerinde 4 ve 5 yaş için net okullaşma oranları (%) (2021)

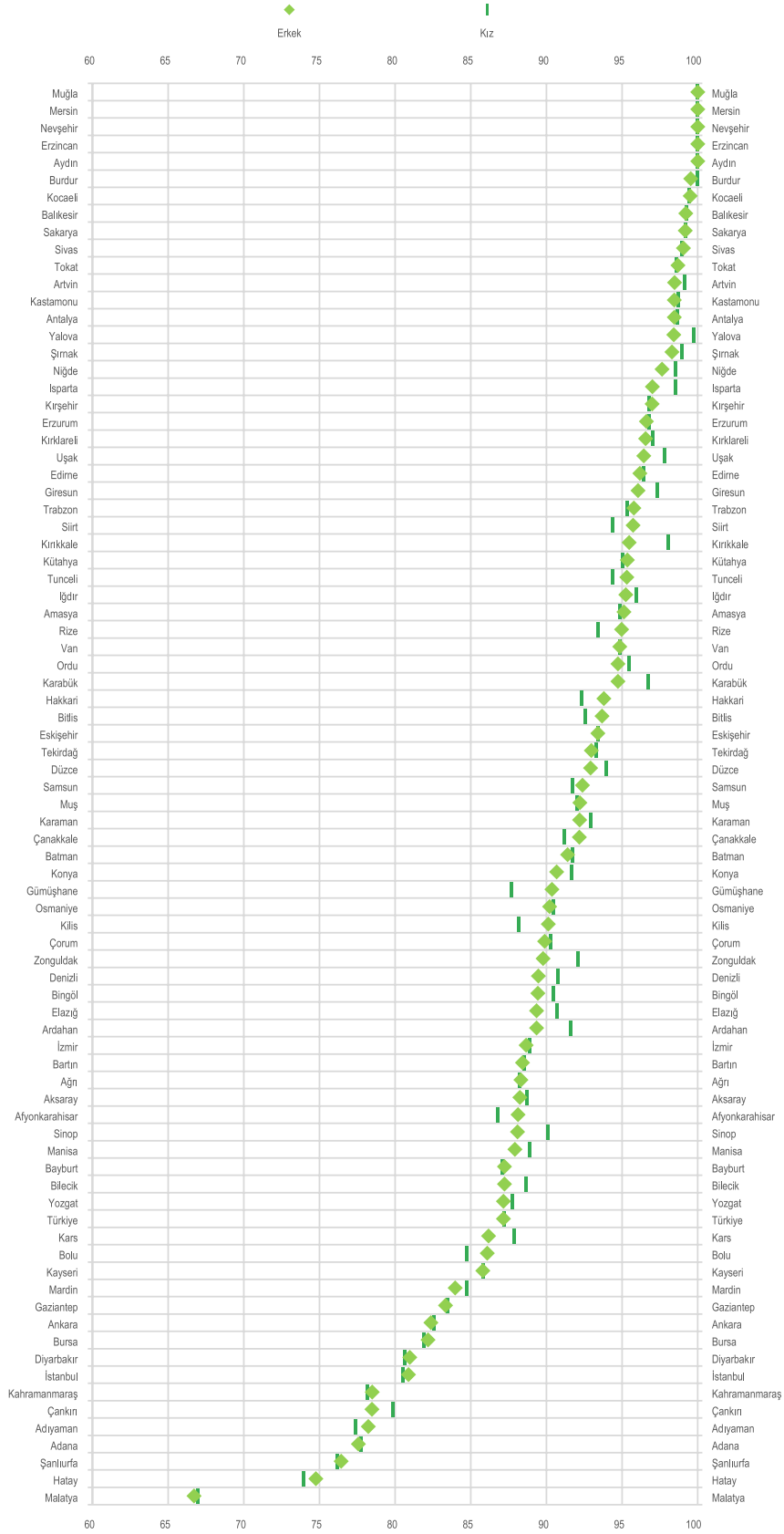
Kaynak: OECD (2023).

2022/23 eğitim-öğretim yılında illere ve cinsiyete göre 5 yaş için net okullaşma oranları Şekil A.2.4'te gösterilmiştir. Buna göre iller arasında 5 yaş için hem kız hem de erkeklerin net okullaşma oranları arasında büyük farklılaşmalar söz konusudur. Muğla, Mersin, Nevşehir, Erzurum, Aydın, Burdur, Kocaeli, Balıkesir, Sakarya, Sivas, Tokat, Artvin, Kastamonu, Antalya, Yalova ve Şırnak'ta 5 yaş için kız ve erkeklerin net okullaşma oranları %98'in üzerinde iken Malatya, Hatay, Şanlıurfa, Adana, Adıyaman, Çankırı ve Kahramanmaraş'ta %80'in altındadır. 5 yaş için hem kızların hem de erkeklerin net okullaşma oranı Türkiye ortalamasının altında olan 16 il bulunurken, Gümüşhane (%2,7 puan), Kilis (%2 puan), Rize (%1,6 puan) ve Hakkâri (%1,5 puan)'de erkekler lehine, Kırıkkale (%2,6 puan), Zonguldak (%2,3 puan), Ardahan (%2,3 puan), Sinop (%2 puan), Karabük (%2 puan), Kars (%1,7 puan) ve Isparta (%1,6 puan)'da ise kızlar lehine bir durum söz konusudur.

Şekil A.2.5'te 2022/23 eğitim-öğretim yılında illere ve cinsiyete göre 14-17 yaş grubunda net okullaşma oranları verilmiştir. Buna göre, 14-17 yaş grubunda hem iller arasında kız ve erkeklerin net okullaşma oranlarında aşırı farklılaşmalar, hem de il düzeyinde kız ve erkeklerin net okullaşma oranları arasında büyük farklar söz konusudur. 14-17 yaş grubunda erkeklerin net okullaşma oranı

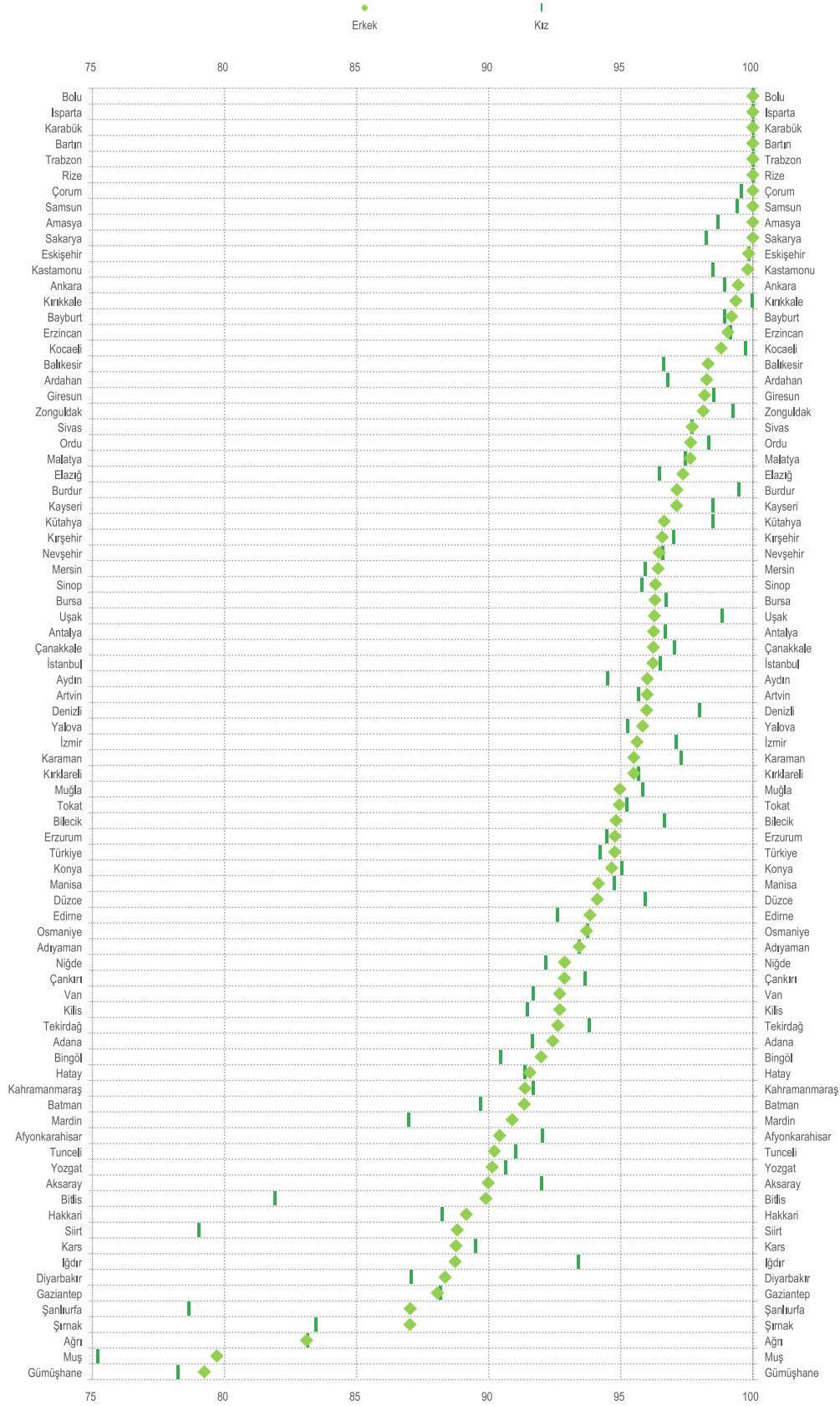
bakımından Bolu, Isparta, Karabük, Bartın, Trabzon, Rize, Çorum, Samsun, Amasya ve Sakarya %100, Eskişehir ve Kastamonu %99,8, Ankara ve Kırıkkale %99,4, Bayburt %99,2 ve Erzurum %99,1 ile en yüksek olan iller iken Gümüşhane (%79,2), Muş (%79,7), Ağrı (%83,1), Şırnak (%87) ve Şanlıurfa (%87)'de %87 ve altındadır. 14-17 yaş grubunda kızların net okullaşma oranının en yüksek olduğu iller ise sırasıyla Bolu (%100), Isparta (%100), Karabük (%100), Bartın (%100), Trabzon (%100), Rize (%100), Kırıkkale (%100), Eskişehir (%99,9), Kocaeli (%99,7), Çorum (%99,6), Burdur (%99,5), Samsun (%99,4), Zonguldak (%99,3) ve Erzurum (%99,2) iken en düşük olduğu iller ise Muş (%75,2), Gümüşhane (%78,3), Şanlıurfa (%78,7) ve Siirt (%79)'tir. 14-17 yaş grubunda erkeklerin net okullaşma oranı Türkiye ortalamasından düşük olan 33 il varken, kızların net okullaşma oranı Türkiye ortalamasından düşük olduğu 30 il bulunmaktadır. 14-17 yaş grubunda il düzeyinde kız ve erkeklerin net okullaşma oranları arasındaki fark Siirt (%9,8 puan), Şanlıurfa (%8,4 puan), Bitlis (%8 puan), Muş (%6,3 puan) ve Mardin (%3,9 puan)'de erkekler lehine iken Iğdır (%4,7 puan), Uşak (%2,6 puan), Burdur (%2,3 puan), Aksaray (%2 puan) ve Denizli (%2 puan)'de kızlar lehinedir. Teorik olarak 14-17 arası yaş grubuna denk düşen ortaöğretim kademesinin zorunlu olmasına rağmen çoğu ilde hem kızların hem de erkeklerin eğitimin dışında olduğu görülmektedir.

Şekil A.2.4 İllere ve cinsiyete göre 5 yaş için net okullaşma oranları (%) (2022/23)

Kaynak: MEB (2023).

Şekil A.2.5 İllere ve cinsiyete göre 14-17 yaş grubunda net okullaşma oranları (%) (2022/23)

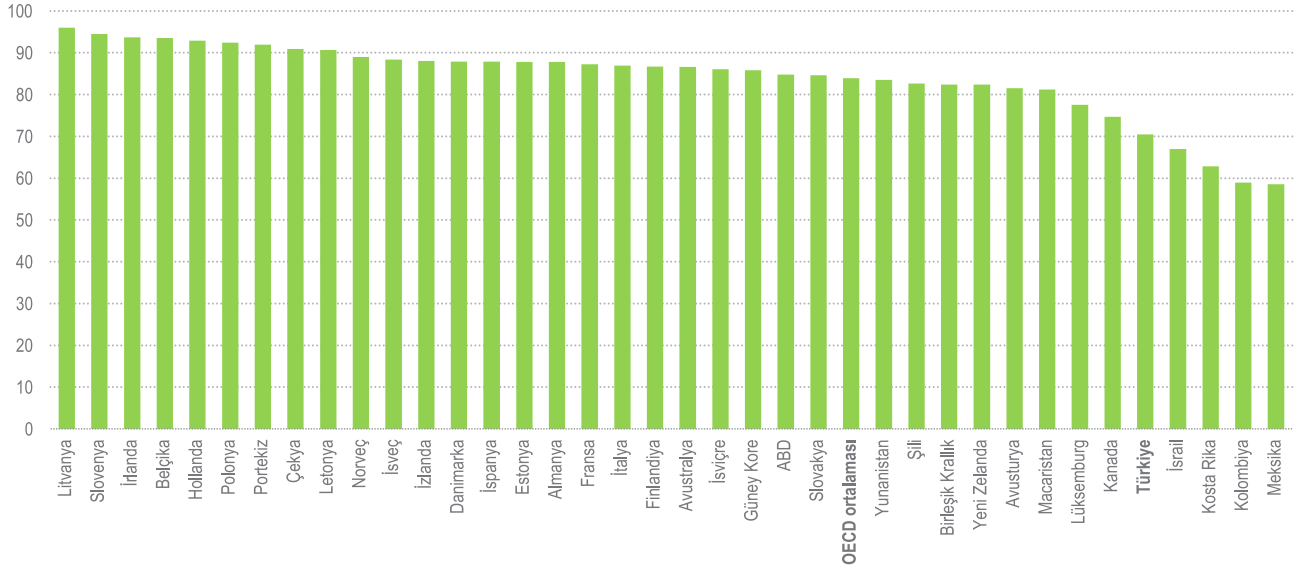

Kaynak: MEB (2023).

Şekil A.2.6'da 2021 yılında OECD ülkelerinde 15-19 yaş grubunda net okullaşma oranları verilmiştir. Buna göre 2021 yılında OECD ülkelerinde 15-19 yaş grubunda net okullaşma oranı Litvanya'da %96, Slovenya, İrlanda ve Belçika'da %94, Hollanda'da %93, Polonya ve Portekiz'de

%92, Çekya ve Letonya'da %91 iken Kolombiya ve Meksika'da %59, Kosta Rika'da %63, İsrail'de %67, Türkiye'de %70 ve Kanada'da %75'tir. 15-19 yaş grubunda net okullaşma oranı OECD ülkeleri ortalaması %84 olup, Türkiye %70 oranla OECD ortalamasının %14 puan altındadır.

Şekil A.2.6 OECD ülkelerinde 15-19 yaş grubunda net okullaşma oranları (%) (2021)

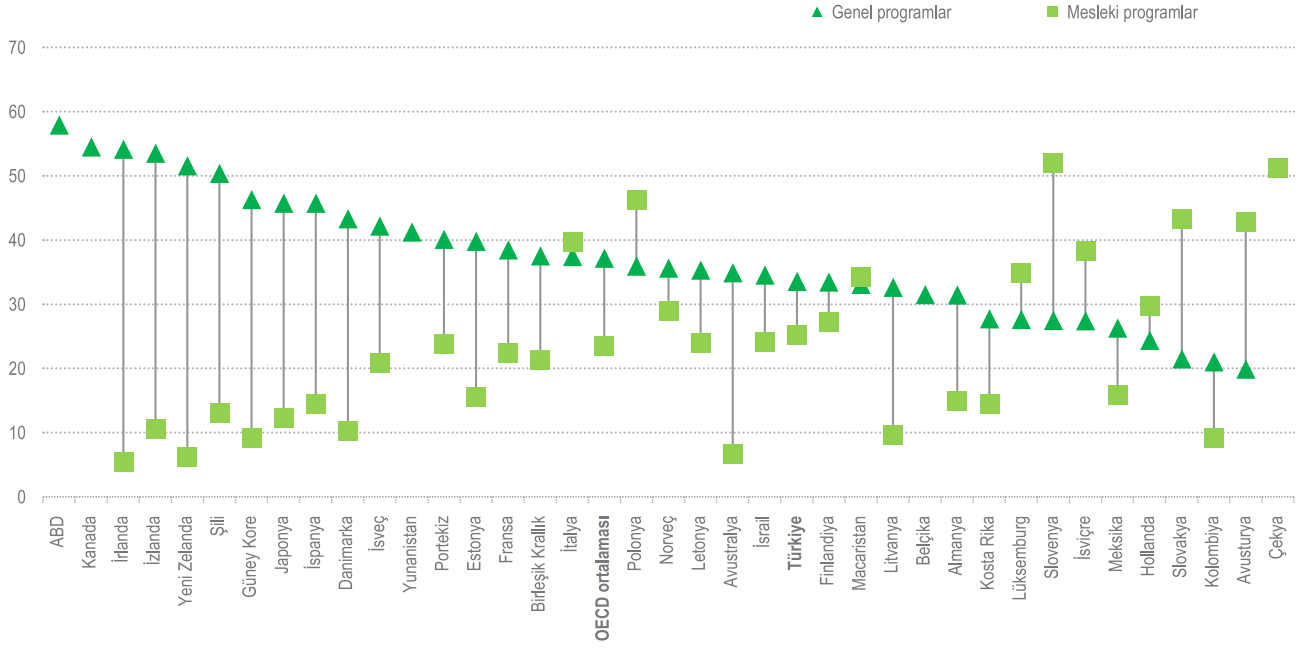
Kaynak: OECD (2023).

Şekil A.2.7'de 2021 yılında OECD ülkelerinde 15-19 yaş grubunda ortaöğretimde genel ve mesleki programlara göre net okullaşma oranları verilmiştir. Burada 15-19 yaş grubunda hem genel hem de mesleki programlardaki net okullaşma oranlarının toplamı ortaöğretimde 15-19 yaş grubunda net okullaşma oranını vermektedir. Buna göre 2021 yılı verilerine göre OECD ülkelerinde 15-19 yaş grubunda ortaöğretim genel programlarda net okullaşma oranı en yüksek olan ülkeler ABD (%58), Kanada (%54), İrlanda (%54), İzlanda (%53), Yeni Zelanda (%52) ve Şili (%50) iken, Avusturya (%20), Kolombiya (%21), Slovakya (%21), Hollanda (%24) ve Meksika (%26)

ise en düşük olan ülkelerdir. OECD ülkelerinde 15-19 yaş grubunda ortaöğretim mesleki programlarda net okullaşma oranlarına bakıldığında ise en yüksek olan ülkeler Slovenya (%52), Çekya (%51), Polonya (%46), Slovakya (%43) ve Avusturya (%43) iken, en düşük olan ülkeler İrlanda (%5), Yeni Zelanda (%6), Avustralya (%7), Kolombiya (%9), Güney Kore (%9), Danimarka (%10) ve Litvanya (%10)'dır. OECD ülkeleri ortalaması bakımından 15-19 yaş grubunda net okullaşma oranları ortaöğretim genel programlarda %37 ve mesleki programlarda %23 olup Türkiye'nin bu oranları ise sırasıyla %34 ve %25'tir.

Şekil A.2.7

OECD ülkelerinde 15-19 yaş grubunda ortaöğretimde genel ve mesleki programlara göre net okullaşma oranları (%) (2021)

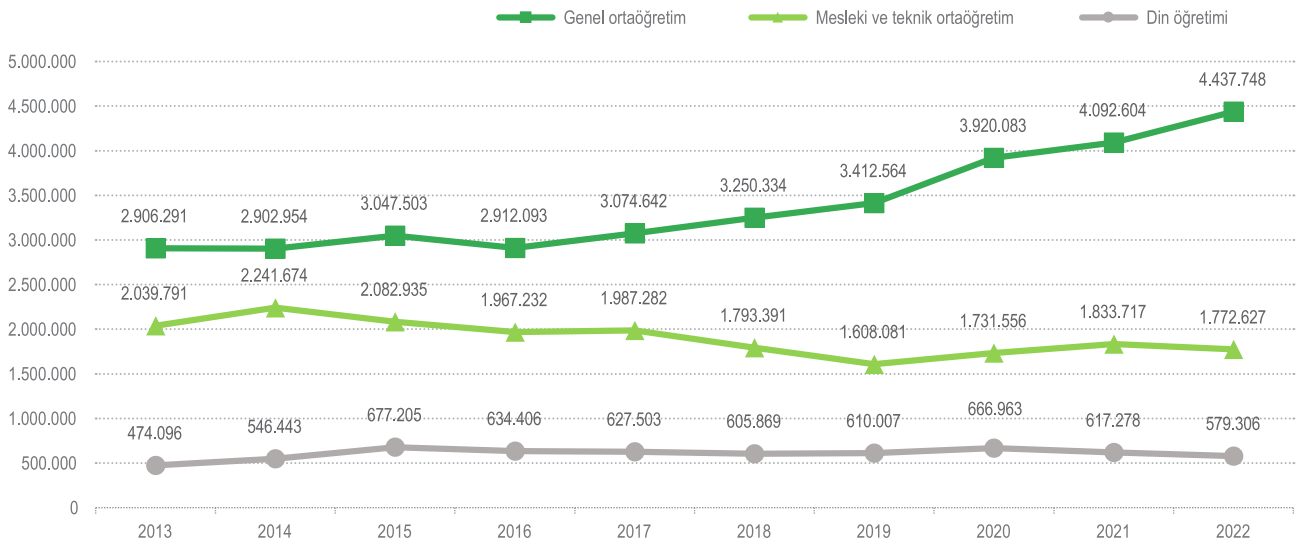

Kaynak: OECD (2023).

Bu gösterge altında ilk önce okul türüne göre ortaöğretimde toplam öğrenci sayılarında yaşanan değişim ayrıntılı olarak verilmiştir. Sonrasında ise fen liseleri, sosyal

bilimler liseleri, imam hatip ortaokulları ve imam hatip liselerindeki öğrenci sayılarında yaşanan değişim cinsiyet değişkenine göre ayrıntılı analiz edilmiştir.

Şekil A.3.1 Okul türüne göre ortaöğretimde toplam öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

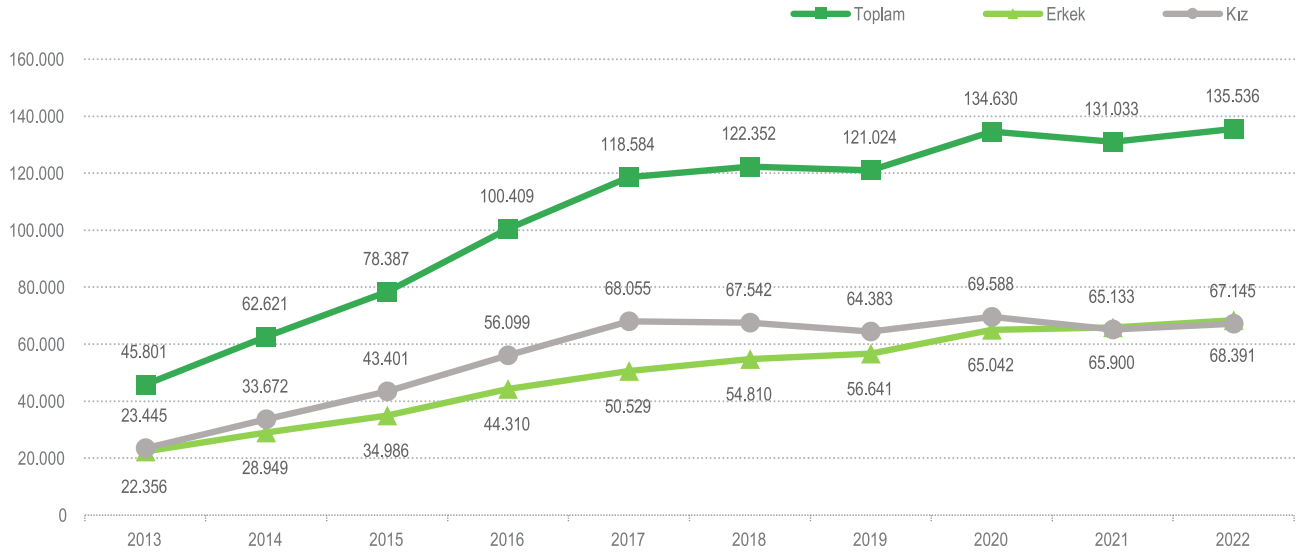

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2013 ile 2022 yılları arasında okul türüne göre ortaöğretimde toplam öğrenci sayılarında yaşanan değişim Şekil A.3.1'de gösterilmiştir. Buna göre 2013 yılında genel ortaöğretimde 2 milyon 906 bin 291 olan öğrenci sayısı 2022/23 eğitim-öğretim yılında 4 milyon 437 bin 748'e yükselmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde 2013 yılında 2 milyon 39 bin 791 olan öğrenci sayısı 2014 yılında artmış, sonrasında ise 2019 yılına kadar ise düşüş eğilimi göstermiştir. 2020 ile 2021 yıllarında artış ve 2022 yılında da düşüş göstererek 1 milyon 772 bin 627 olmuştur. Din öğretiminde ise 2013 yılında 474 bin 96 olan öğrenci sayısı 2015 yılına kadar artış eğilimi göstermiş ve 677 bin 205'e ulaşmıştır. Daha sonrasında ise 2018 yılına kadar sürekli düşmüş ve 2019 ile 2020 yıllarında artmış olup, 2021 ve 2022 yıllarında da düşüş göstermiştir. 2022/23 eğitim-öğretim yılında ortaöğretim din öğretiminde toplam öğrenci sayısı 579 bin 306 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil A.3.2'de 2013 ile 2022 yılları arasında cinsiyete göre fen liselerindeki öğrenci sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. 2013 yılında fen liselerindeki toplam öğrenci sayısı 45 bin 801 iken 2022/23 eğitim-öğretim yılında ise 135 bin 536'ya yükselmiştir. 2013 yılından itibaren fen liselerindeki toplam kız öğrenci sayısı 2020 yılına kadar hep erkek öğrencilerin sayısından fazla iken 2021 ve 2022 yıllarında erkek öğrencilerin sayısı kızları geçmiştir. 2013 yılında fen liselerinde 22 bin 356 erkek, 23 bin 445 kız öğrenci varken 2022/23 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 68 bin 391 erkek ve 67 bin 145 kız öğrenci bulunmaktadır. Son sekiz yılda fen liselerine yerleşme bakımından kız öğrenciler erkek öğrencilere göre nispeten daha başarılı olduğu görülürken son iki yılda tersine bir durum söz konusudur.

Şekil A.3.2 Cinsiyete göre fen liselerindeki öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

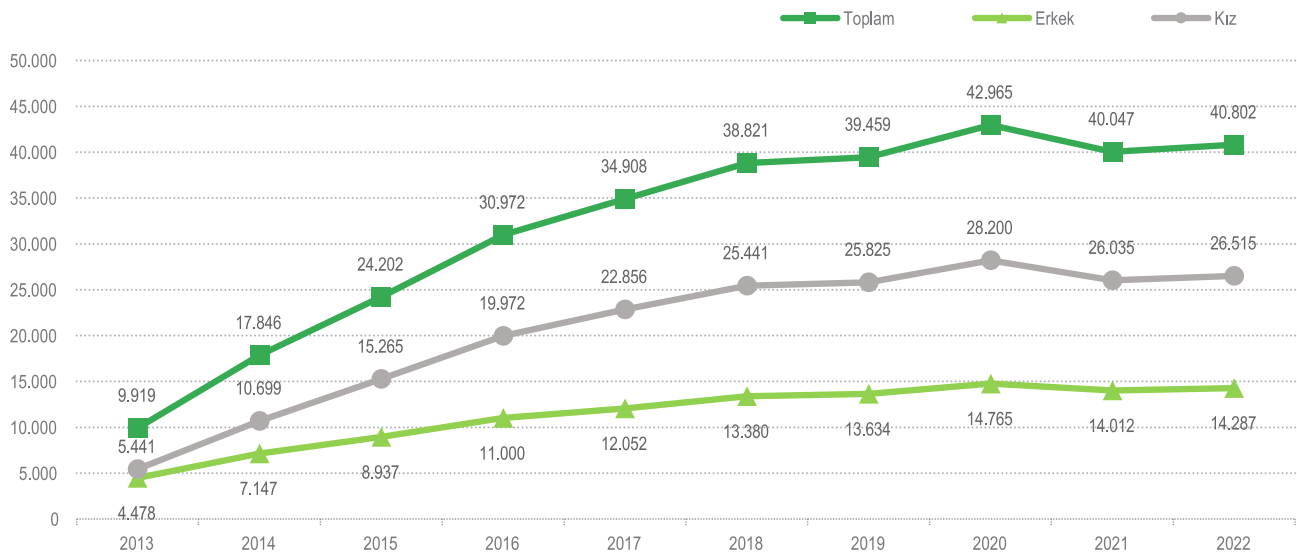

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitim Bakanlığı 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.
Not: Özel fen liseleri hariçtir.

2013 ile 2022 yılları arasında cinsiyete göre sosyal bilimler liselerindeki öğrenci sayılarında yaşanan değişim Şekil A.3.3'te gösterilmiştir. Buna göre 2013 yılında 9 bin 919 olan sosyal bilimler liselerindeki toplam öğrenci sayısı yıllar itibarıyla sürekli artış göstermiş ve 2020 yılında en üst seviyeye ulaşarak 42 bin 965'e yükselmiştir. 2022/23 eğitim-öğretim yılında sosyal bilimler liselerindeki

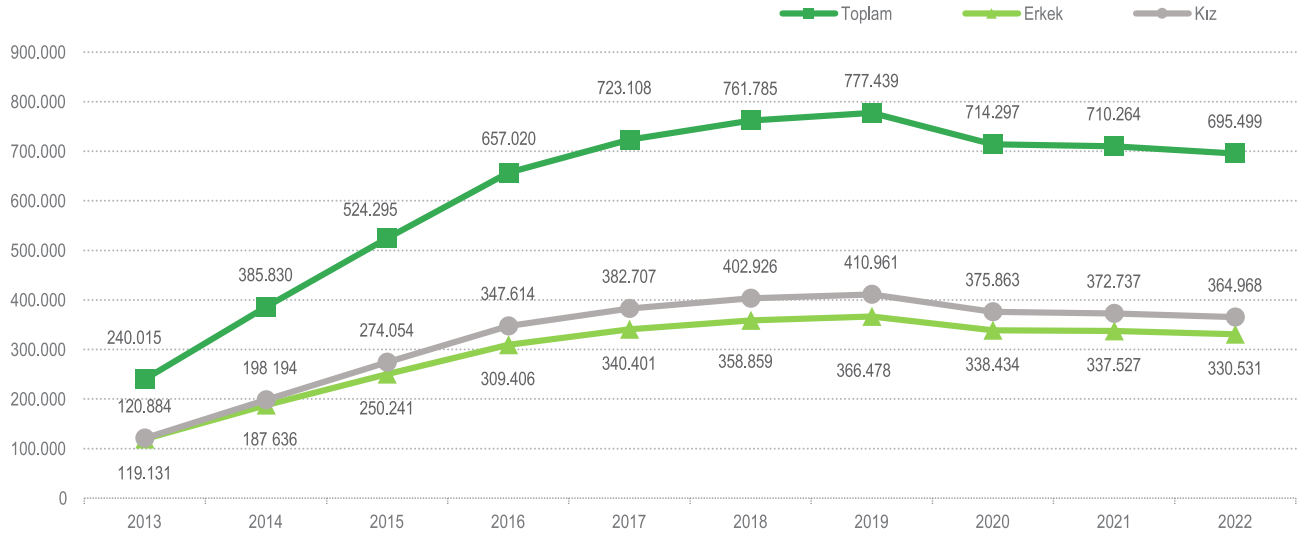
öğrenci sayısı 40 bin 802 olarak gerçekleşmiştir. Sosyal bilimler liselerindeki kız öğrenci sayısı son on yıldaki verilere göre erkek öğrencilerin sayısından hep fazla olmuştur. 2013 yılında sosyal bilimler liselerinde 4 bin 478 erkek, 5 bin 441 kız öğrenci bulunurken 2022/23 eğitim-öğretim yılında geldiğinde ise 14 bin 287 erkek ve 26 bin 515 kız öğrenci sayısına ulaşılmıştır.

Şekil A.3.3 Cinsiyete göre sosyal bilimler liselerindeki öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitim Bakanlığı 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.
Not: Özel sosyal bilimler liseleri hariçtir.

Şekil A.3.4 Cinsiyete göre imam hatip ortaokullarındaki öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

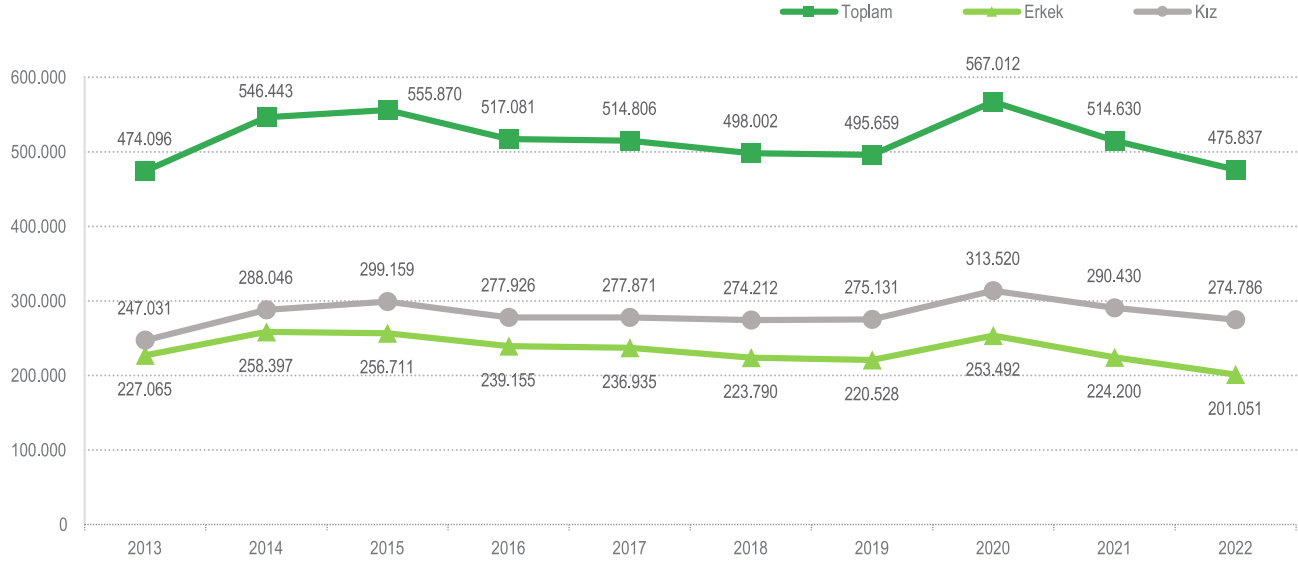

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil A.3.4'te 2013 ile 2022 yılları arasında cinsiyete göre imam hatip ortaokullarındaki öğrenci sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. 2013/14 eğitim-öğretim yılında imam hatip ortaokullarında 119 bin 131'i erkek, 120 bin 884'ü kız olmak üzere toplamda 240 bin 15 öğrenci varken 2022/23 eğitim-öğretim yılında 330 bin 531 erkek ve 364 bin 968 kız olmak üzere toplamda 695 bin 499 öğrenci bulunmaktadır. 2013 yılından itibaren imam hatip ortaokullarındaki kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerin sayısından fazla olmuştur. Buna ilaveten 2019 yılına kadar imam hatip ortaokullarındaki öğrenci sayıları sürekli artış eğilimi göstermiş olup son üç yıldır bir düşüş eğilimi söz konusudur.

2013 ile 2022 yılları arasında cinsiyete göre imam hatip liselerindeki öğrenci sayılarında yaşanan değişim Şekil A.3.5'te gösterilmiştir. 2013 yılında imam hatip liselerindeki toplam öğrenci sayısı 474 bin 96 iken 2014 ve 2015 yıllarında artış göstermiş ve daha sonrasında ise 2019 yılına kadar sürekli düşüş eğilimi göstermiştir. Sonrasında ise 2020 yılında artış, 2021 ve 2022 yıllarında düşüş yaşanarak 2022/23 eğitim-öğretim yılı itibarıyla öğrenci sayısı, 475 bin 837 olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibarıyla imam hatip liselerindeki kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerin sayısından hep fazla olmuş olup kız ve erkek öğrenciler arasındaki fark kızlar lehine sürekli artış eğilimi göstermiştir. 2013 yılında imam hatip liselerinde 227 bin 65 erkek, 247 bin 31 kız öğrenci öğrenim görürken 2022/23 eğitim-öğretim yılında 201 bin 51 erkek ve 274 bin 786 kız öğrenci öğrenim görmüştür.

Şekil A.3.5 Cinsiyete göre imam hatip liselerindeki öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

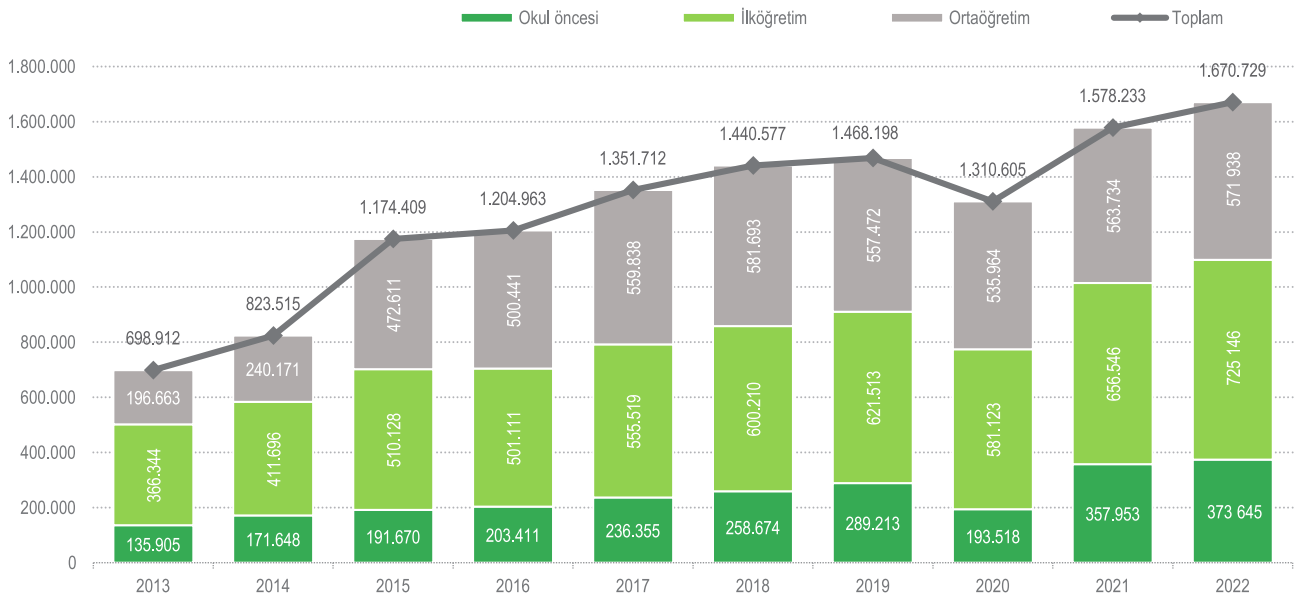
Not: Açıköğretim öğrenci sayıları dâhil değildir.

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA NE KADAR ÖĞRENCİ ÖĞRENİM GÖRMEKTEDİR?

Bu gösterge altında öncelikle 2013 ile 2022 yılları arasında kademelere göre özel öğretim kurumlarındaki öğrenci sayılarında yaşanan değişim ele alınmıştır. Daha sonra kademelere göre özel öğretim kurumlarındaki öğrencile-

rin toplam öğrenci sayısı içindeki payının yıllara göre değişimi ayrıntılı incelenmiştir. Son olarak ise OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde özel öğretim kurumlarındaki öğrenci oranları analiz edilmiştir.

Şekil A.4.1 Kademelere göre özel öğretim kurumlarındaki öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2013 ile 2022 yılları arasında kademelere göre özel öğretim kurumlarındaki öğrenci sayılarında yaşanan değişim Şekil A.4.1'de verilmiştir. Buna göre 2013 yılında özel öğretim kurumlarındaki toplam öğrenci sayısı 698 bin 912 iken 2019 yılına kadar sürekli artış eğilimi göstererek 1 milyon 468 bin 198'e ulaşmış ve sonrasında 2020 yılında ciddi bir düşüşle 1 milyon 310 bin 605'e gerilemiştir. Sonrasında ise 2021 ve 2022 yıllarında artış trendi göstermiş ve özel öğretim kurumlarındaki toplam öğrenci sayısı 2022/23 eğitim-öğretim yılında en yüksek seviyesine ulaşarak 1 milyon 670 bin 729'a yükselmiştir. 2013 yılında özel okul öncesi kademesinde 135 bin 905 olan öğrenci sayısı 2022/23 eğitim-öğretim yılında 373 bin 645'e yükselmiştir. Özel ilköğretim ve ortaöğretim kademelerindeki öğrenci sayılarındaki değişimi bakıldığında ise 2013/14 eğitim-öğretim yılında ilköğretim kademesinde 366 bin 344, ortaöğretim kademesinde 196

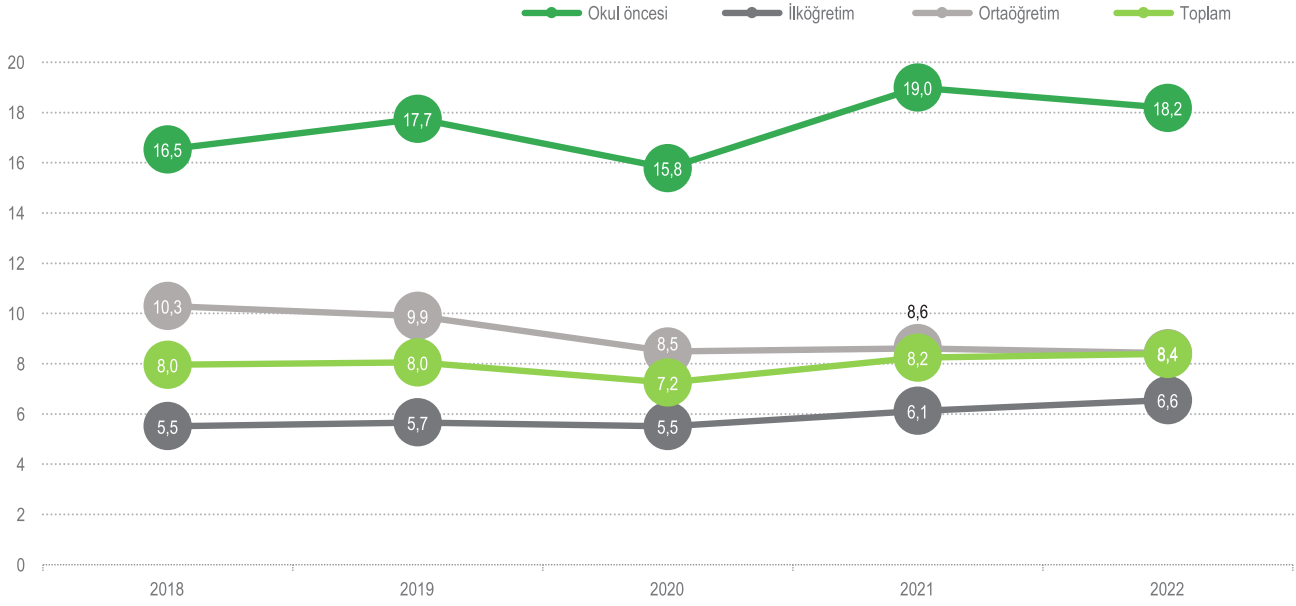
bin 663 olan öğrenci sayıları 2022/23 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde sırasıyla 725 bin 146 ve 571 bin 938 olarak gerçekleşmiştir. Burada dikkat çeken en önemli husus 2020/21 eğitim-öğretim yılında da Covid-19 pandemisinden kaynaklı olarak her üç kademedeki öğrenci sayılarındaki düşüştür.

Şekil A.4.2'de 2018 ile 2022 yılları arasında kademelere göre özel öğretim kurumlarındaki öğrencilerin toplam öğrenci sayısı içindeki payında yaşanan değişim gösterilmiştir. Buna göre 2018 yılında özel öğretim kurumlarındaki öğrencilerin toplam öğrenci sayısı içindeki payı %8 iken 2022 yılında %8,4'e yükselmiştir. Tüm kademelerde öğrenci sayısı bakımından özel öğretimdeki payı en yüksek olan kademe okul öncesi olup 2018 yılında %16,5 iken 2022 yılında özel okul öncesi kademesindeki öğrencilerin toplam okul öncesi öğrencileri içindeki payı %18,2

olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında hem özel ilköğretim hem de özel ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin toplam ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri içindeki payları sırasıyla %5,5 ve %10,3 iken 2022/23 eğitim-öğretim yılında bu paylar sırasıyla %6,6 ve %8,4 olarak

gerçekleşmiştir. Dolayısıyla son yıllarda toplam öğrenci içerisinde özel okul öncesi ve ilköğretim kademesindeki öğrencilerin payları artış gösterirken özel ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin payları düşüş eğilimindedir.

Şekil A.4.2 Kademelere göre özel öğretim kurumlarındaki öğrencilerin toplam öğrenci sayısı içindeki payında yaşanan değişim (%) (2018-2022)

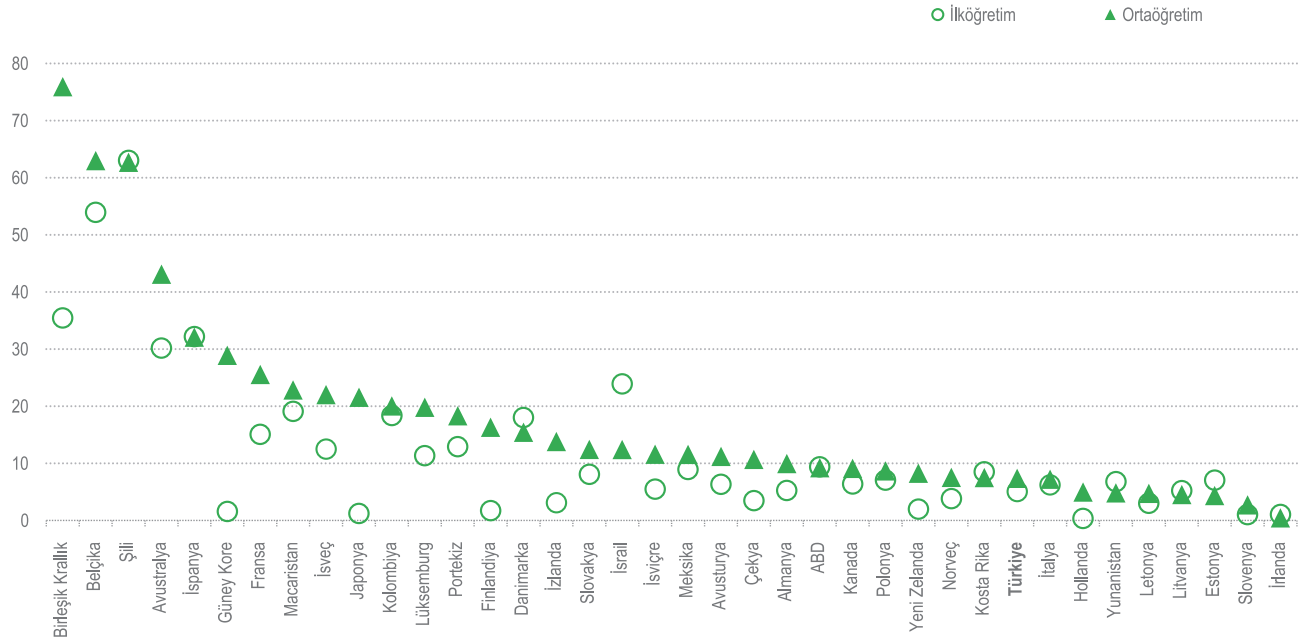
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Not: Açıköğretim öğrenci sayıları dâhildir.

2021 yılında OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde özel öğretim kurumlarındaki öğrenci oranları Şekil A.4.3'te verilmiştir. OECD ülkelerinde hem ilköğretim hem de ortaöğretim kademesinde özel öğretim kurumlarındaki öğrenci oranları aşırı farklılaşmaktadır. Buna göre OECD ülkelerinde ortaöğretim kademesinde özel öğretim kurumlarındaki öğrenci oranı en fazla olan ülkeler; Birleşik Krallık (%76), Belçika (%63), Şili (%62,7), Avustralya (%43,1), İspanya (%32,1), Güney Kore (%28,9) ve Fransa (%25,6) iken en az olan ise İrlanda (%0,5), Slovenya (%2,7), Estonya (%4,4), Litvanya (%4,5), Letonya (%4,7) Yunanistan (%4,8) ve Hollanda (%5)'dir. İlköğretim kademesinde özel öğretim kurumlarındaki öğrenci oranı en fazla olan ülkeler ise sırasıyla Şili (%63), Belçika (%53,9), Birleşik Krallık (%3,4), İspanya (%32,2) ve Avustralya (%30,2) iken en az olan ülkeler ise Hollanda (%0,4), Slovenya (%1), İrlanda (%1,1), Japonya (%1,2), Güney Kore (%1,6), Finlandiya (%1,7), Yeni Zelanda (%2), Letonya (%3), İzlanda (%3,1), ve Çekya (%3,5)'dir. Türkiye'nin ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde özel öğretim ku-

rumlarındaki öğrenci oranları sırasıyla %5,1 ve %7,4'tür. Genel itibarıyla bakıldığında mevcut veriler 2020 yılı ve verileri ile karşılaştırıldığında (Yurdakul ve Şahin-Demir, 2023), özel ortaöğretim kademesindeki öğrenci paylarının 2021 yılında ülkelerin tamamına yakınında düşüşler yaşandığı ve bu düşüşlerin nedeninin temelinde Covid-19 pandemisi olduğu ifade edilebilir.

Şekil A.4.3 OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde özel öğretim kurumlarındaki öğrenci oranları (%) (2021)

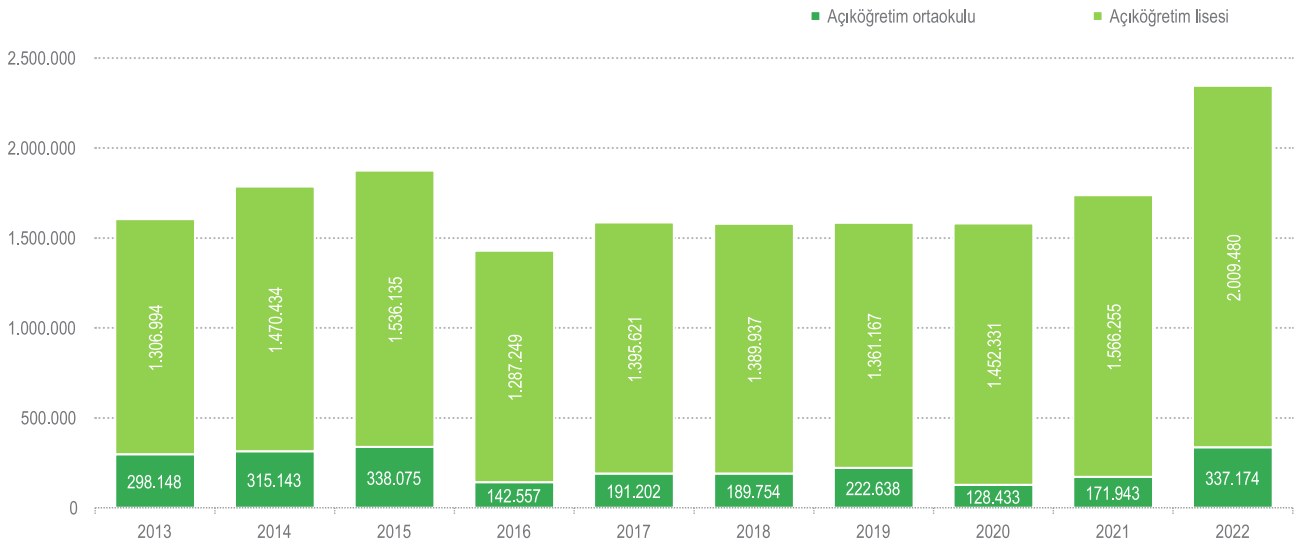
Kaynak: OECD.Stat verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

AÇIKÖĞRETİM ORTAOKULU ve LİSESİNDE ÖĞRENCİ SAYISI NE KADARDIR?

Bu gösterge altında ilk önce açıköğretim ortaokulu ve açıköğretim lisesi öğrenci sayılarında yaşanan değişim ile açıköğretim lisesi öğrencilerinin ortaöğretim öğrencileri içindeki payının yıllara göre nasıl değiştiği analiz edilmiştir. Daha sonrasında ise 2022/23 eğitim-öğretim

yılında açıköğretimde farklı eğitim kademelerindeki kız ve erkek öğrenci sayıları verildikten sonra açıköğretim lisesi öğrencilerinin okul türüne göre oransal dağılımında yaşanan değişim ele alınmıştır.

Şekil A.5.1 Açıköğretim ortaokulu ve açıköğretim lisesi öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2012-2022)

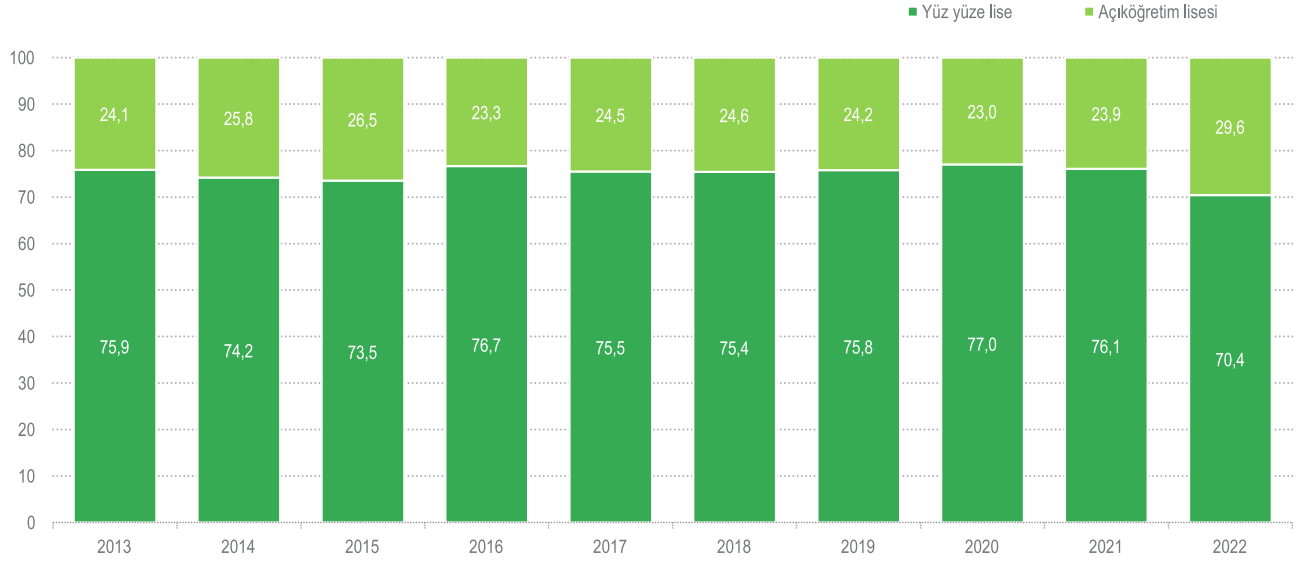
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitimde Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2013 ile 2022 yılları arasında açıköğretim ortaokulu ve açıköğretim lisesi öğrenci sayılarında yaşanan değişim Şekil A.5.1'de verilmiştir. Buna göre açıköğretimdeki toplam öğrenci sayısı 2013 yılında 1 milyon 605 bin 142 iken 2014 ve 2015 yıllarında artış yaşanmış sonrasında ise 2016 yılında ciddi bir düşüş gerçekleşmiş, daha sonrasında ise artış ve azalışlarla birlikte 2021/22 eğitim-öğretim yılında 1 milyon 738 bin 198 olarak gerçekleşmiştir. 2022/23 eğitim-öğretim yılında açıköğretimdeki toplam öğrenci sayısı bir önceki eğitim-öğretim yılına göre yaklaşık 600 bin civarında öğrenci artışıyla 2 milyon 346 bin 654'e yükselmiştir. 2013 yılında açıköğretim ortaokulu öğrenci sayısı 298 bin 148, açıköğretim lisesi öğrenci sayısı ise 1 milyon 306 bin 994 iken 2022 yılına gelindiğinde açıköğretim ortaokulu öğrenci sayısı 337 bin 174 ve açıköğretim lisesi öğrenci sayısı da 2 milyon 9 bin 480 olmuştur. Açıköğretim lisesindeki bu artışın temel nedeninin çağ nüfusundan mı kaynaklandığı yoksa ortaöğre-

time gidememiş ileri yaştaki nüfustan mı kaynaklandığı araştırılmaya muhtaçtır.

Şekil A.5.2'de 2013 ile 2022 yılları arasında ortaöğretimde öğretim türüne göre öğrencilerin oransal dağılımında yaşanan değişim gösterilmiştir. Buna göre 2013 yılında ortaöğretimdeki öğrencilerin %24,1'ini açıköğretim lisesi öğrencileri oluştururken %75,9'unu yüz yüze öğrenim gören lise öğrencileri oluşturmaktadır. 2022/23 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde ise açıköğretim lisesi öğrencilerinin ortaöğretimdeki payı bugüne kadarki en yüksek seviye ulaşarak %29,6'ya yükselmiş, yüz yüze öğrenim gören öğrencilerin payı da %70,4 olarak gerçekleşmiştir. Açıköğretim lisesi öğrencilerinin ortaöğretim içindeki payı 2022/23 eğitim-öğretim yılında en yüksek seviyeye ulaşmış olup ortaöğretimdeki her on öğrenciden üçü açıköğretim lisesi öğrencisidir.

Şekil A.5.2 Ortaöğretimde öğretim türüne göre öğrencilerin oransal dağılımında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Tablo A.5.3'te 2022/23 eğitim-öğretim yılında cinsiyete ve eğitim kademesine göre açıköğretimde öğrenci sayıları verilmiştir. Buna göre 2022/23 eğitim-öğretim yılında açıköğretim ortaokulunda 337 bin 174, genel açıköğretim lisesinde 1 milyon 839 bin 414, mesleki açıköğretim lisesinde 71 bin 244 ve açıköğretim imam hatip lisesinde 98 bin 822 öğrenci olmak üzere açıköğretim sisteminde toplam 2 milyon 346 bin 654 öğrenci bulunmaktadır. Açıköğretim ortaokulu ve açıköğretim imam hatip lisesinde kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerin sayısından fazla iken açıköğretim lisesi ile mesleki açıköğretim lisesinde ise erkek öğrencilerin sayısı kız öğrencilerin sayısından fazladır. Açıköğretimde toplam 1 milyon 207 bin 444 erkek öğrenci bulunurken 1 milyon 139 bin 210 kız öğrenci bulunmaktadır.

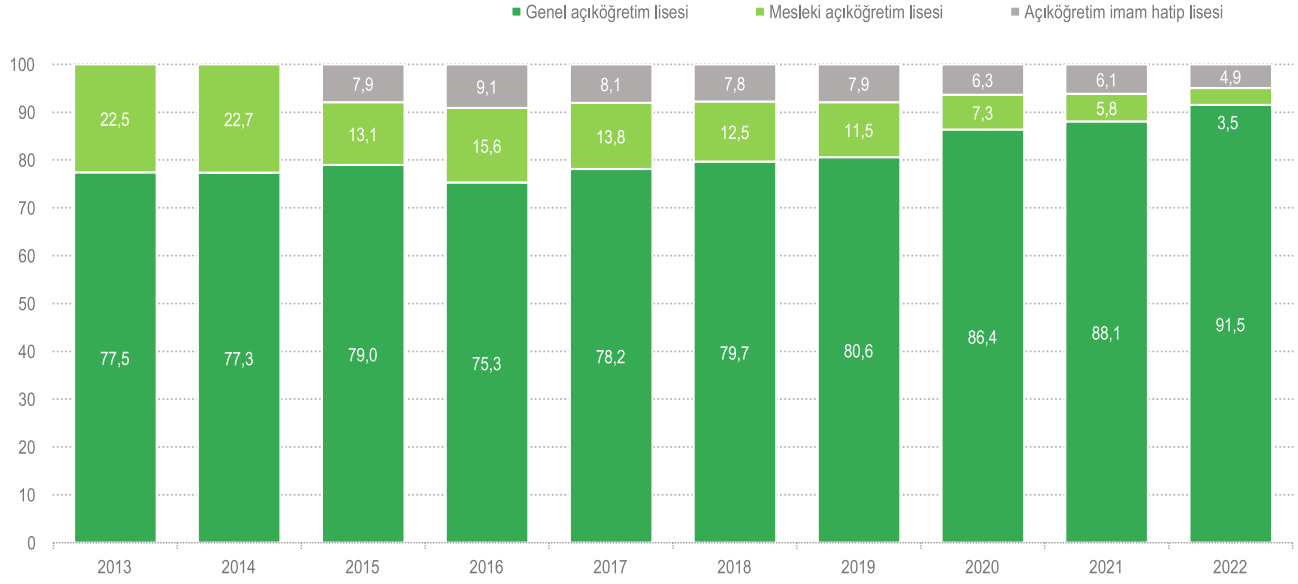
2013 ile 2022 yılları arasında okul türlerine göre açıköğretim lisesi öğrencilerinin oransal dağılımında yaşanan değişim Şekil A.5.4'te gösterilmiştir. Burada dikkat çeken husus, yıllar itibarıyla genel açıköğretim lisesi öğrencilerinin payı artış eğilimi gösterirken mesleki açıköğretim lisesi ile açıköğretim imam hatip lisesi öğrencilerinin payı da azalma eğilimi göstermiştir. 2022/23 öğretim yılı itibarıyla açıköğretim lisesi öğrencileri içerisinde açıköğretim imam hatip lisesi öğrencilerinin payı %4,9, mesleki açıköğretim lisesi öğrencilerinin payı %3,5 ve genel açıköğretim lisesi öğrencilerinin payı da %91,5'tir. Buna ilaveten 2021 ve 2022 yıllarında açıköğretim imam hatip lisesinin payı, mesleki açıköğretim lisesinin payının üstündedir.

Tablo A.5.3 Cinsiyete ve eğitim kademesine göre açıköğretimde öğrenci sayıları (2022/23)

Eğitim kademesi	Öğrenci sayısı		
	Erkek	Kız	Toplam
Açıköğretim ortaokulu	132.240	204.934	337.174
Açıköğretim lisesi	983.572	855.842	1.839.414
Mesleki açıköğretim lisesi	45.361	25.883	71.244
Açıköğretim imam hatip lisesi	46.271	52.551	98.822
Toplam	1.207.444	1.139.210	2.346.654

Kaynak: MEB (2023).

Şekil A.5.4 Okul türlerine göre açıköğretim lisesi öğrencilerinin oransal (%) dağılımında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Not: Açıköğretim imam hatip lisesi öğrenci sayıları MEB istatistiklerinde 2014/15 eğitim-öğretim yılından itibaren gösterilmeye başlanmıştır.

Bu gösterge altında ilk olarak cinsiyete göre okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde özel eğitim alan öğrencilerin son beş yıldaki değişimi incelenmiştir. Daha sonra ilköğretim ve ortaöğretimde özel eğitim alan öğrenciler içerisinde kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler ile ilköğretim özel eğitim sınıflarındaki öğrenci sayıları ana-

liz edilmiştir. Son olarak ise özel yetenekli öğrencilere hizmet veren Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)'ne ilişkin kurum ve kurum başına düşen öğrenci sayıları ile BİLSEM'lerdeki toplam öğrenci sayıları ve cinsiyet oranında yaşanan değişim ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Tablo A.6.1 Yıllara ve cinsiyete göre okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde özel eğitim alan öğrenci sayıları (2017-2021)

	Okul öncesi			İlköğretim			Ortaöğretim			Örgün özel eğitim toplam		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
2017	3.714	2.419	1.295	283.169	179.716	103.453	66.727	42.593	24.134	353.610	224.728	128.882
2018	4.771	2.998	1.773	319.939	202.900	117.039	74.208	46.991	27.217	398.918	252.889	146.029
2019	4.873	3.120	1.753	339.419	215.831	123.588	81.482	50.946	30.536	425.774	269.897	155.877
2020	4.986	3.293	1.693	334.567	212.739	121.828	86.263	53.642	32.621	425.816	269.674	156.142
2021	8.182	5.446	2.736	366.440	233.412	133.028	98.064	60.715	37.349	472.686	299.573	173.113
2022	8.799	5.925	2.874	400.135	254.408	145.727	98.870	60.979	37.891	507.804	321.312	186.492

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan tablo tarafımızca güncellenmiştir.

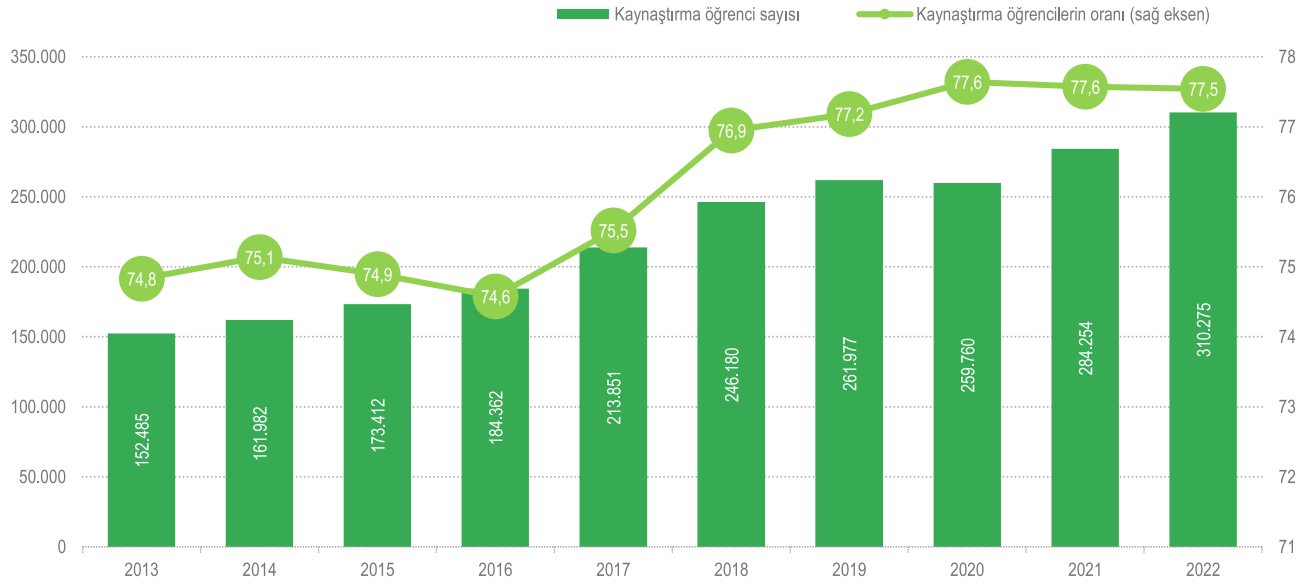
2018 ile 2022 yılları arasında cinsiyete göre okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde özel eğitim alan öğrenci sayıları Tablo A.6.1'de verilmiştir. İlköğretim kademesinde 2020 yılı hariç tüm kademelerde 2018 ile 2022 yılları arasında özel eğitim alan öğrenci sayıları sürekli artış eğilimi göstermiştir. İlköğretim kademesinde özellikle son iki yıldır özel eğitim alan öğrenci sayılarında ciddi bir artışın olduğu görülmektedir. Buna göre 2018 yılında özel eğitim alan öğrenci sayısı okul öncesinde 4 bin 771, ilköğretimde 319 bin 939, ortaöğretimde 74 bin 208 ve toplamda 398 bin 918 iken 2022/23 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde özel eğitim alan öğrenci sayısı okul öncesinde 8 bin 799, ilköğretimde 400 bin 135, ortaöğretimde 98 bin 870 ve toplamda ise 507 bin 804 olarak gerçekleşmiştir. Özel eğitim alan kız öğrencilerin sayısı ciddi düzeyde erkeklerden daha az olup özel eğitim alan toplam öğrencilerin %37'si kız öğrencilerden oluşmaktadır. Dahası bu kız öğrencilerin oranı son yıllarda neredeyse hiç değişmemiştir. Burada dikkat çeken husus, ortaöğretime göre ilköğretim kademesinde özel eğitim alan öğrencilerin sayısının çok fazla olmasıdır. Bu ise il-

köğretimde özel eğitim alan çocukların önemli bir kısmının ortaöğretime devam etmediğini göstermektedir.

Şekil A.6.2'de 2013 ile 2022 yılları arasında ilköğretimde özel eğitim alan öğrenciler içerisinde kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısı ve oranında yaşanan değişim gösterilmiştir. Buna göre 2013 yılında ilköğretimde özel eğitim alan öğrencilerin içinde kaynaştırma eğitimi alan 152 bin 485 öğrenci varken 2022/23 eğitim-öğretim yılında bu öğrencilerin sayısı 310 bin 275'e yükselmiştir. Özel eğitim alan öğrenciler içinde kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin oranına bakıldığında ise 2013 yılında %74,8 iken 2022 yılında bu oran %77,5 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil A.6.2

İlköğretimde özel eğitim alan öğrenciler içerisinde kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısı ve oranında (%) yaşanan değişim (2013-2022)

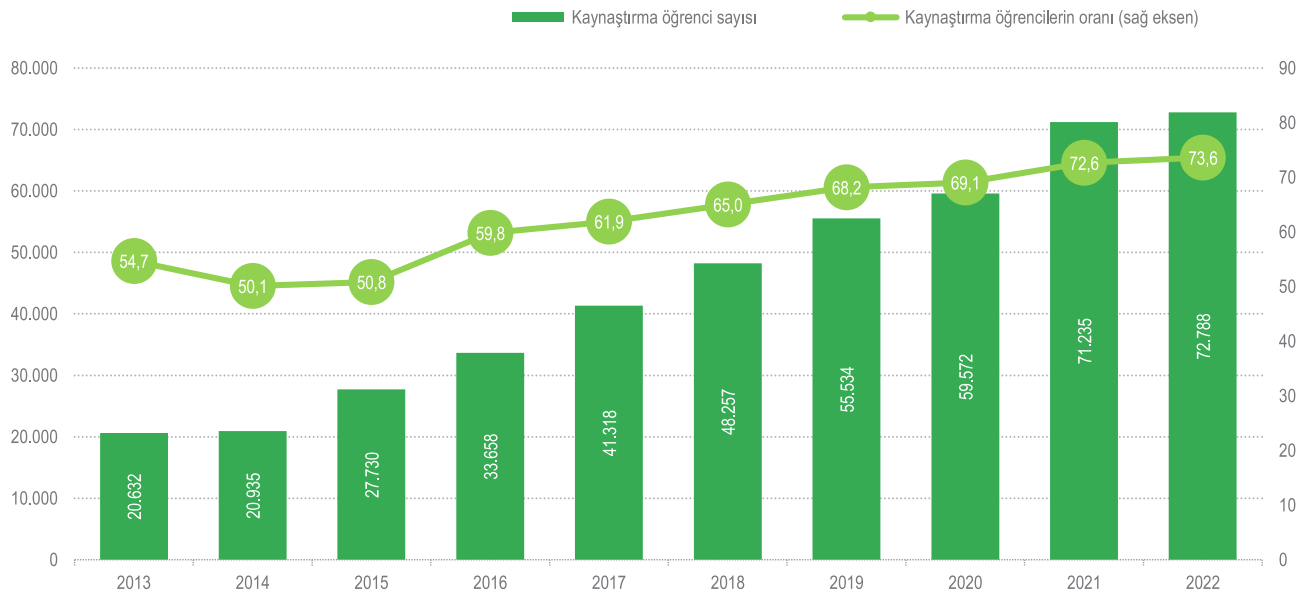
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2013 ile 2022 yılları arasında ortaöğretimde özel eğitim alan öğrenciler içerisinde kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısında ve oranında yaşanan değişim Şekil A.6.3'te verilmiştir. Buna göre 2013 yılında ortaöğretimde özel eğitim alan öğrencilerin içinde kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısı 20 bin 632 iken 2022 yılına

gelindiğinde bu sayı 72 bin 788'e yükselmiştir. 2013 yılında özel eğitim alanların içinde kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin oranı %54,7 iken 2022/23 eğitim-öğretim yılında son on yılın en yüksek seviyesine ulaşmış ve %73,6 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil A.6.3

Ortaöğretimde özel eğitim alan öğrenciler içerisinde kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısında ve oranında (%) yaşanan değişim (2013-2022)

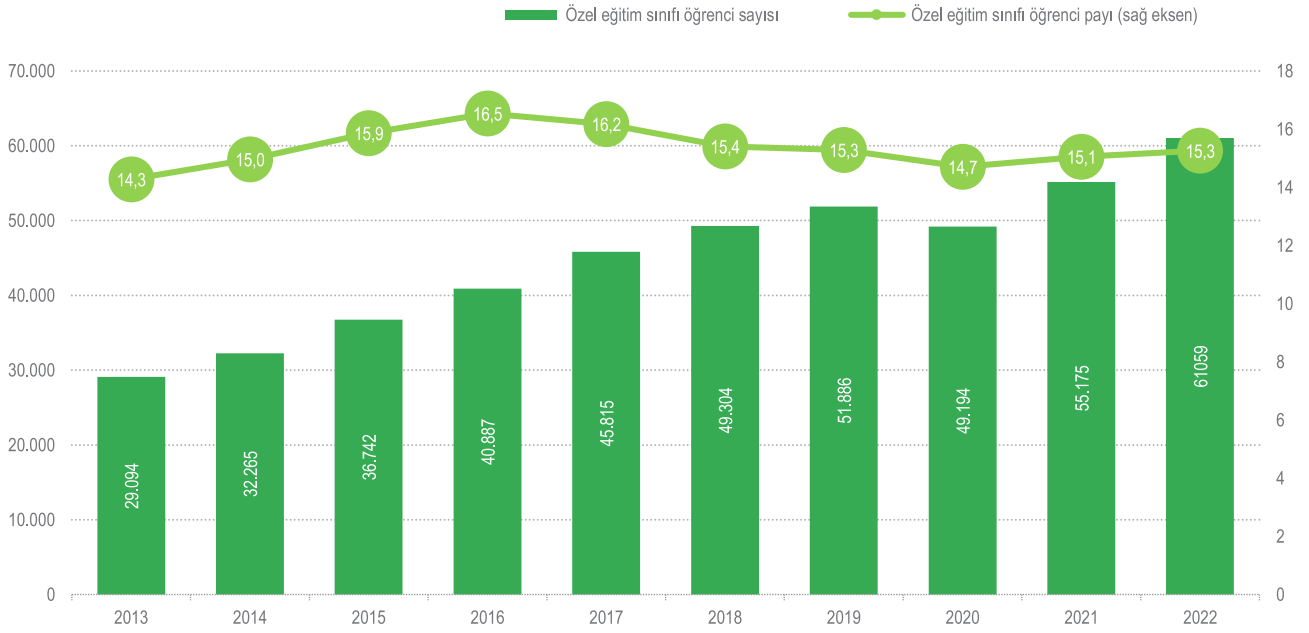

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil A.6.4'te 2013 ile 2022 yılları arasında ilköğretimde özel eğitim alan öğrenciler içerisinde özel eğitim sınıflarındaki öğrenci sayı ve oranlarında yaşanan değişim gösterilmiştir. Buna göre 2013 yılında ilköğretimde özel eğitim alan öğrencilerin içinde özel eğitim sınıfı öğrenci

sayısı 29 bin 94 iken 2022 yılına gelindiğinde bu sayı 61 bin 59'a yükselmiştir. Özel eğitim alan öğrenciler içinde özel eğitim sınıfı öğrenci oranı ise 2013 yılında %14,3 iken 2022 yılında bu oran %15,3 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil A.6.4 İlköğretimde özel eğitim alan öğrenciler içerisinde özel eğitim sınıflarındaki öğrenci sayılarında ve oranında (%) yaşanan değişim (2013-2022)

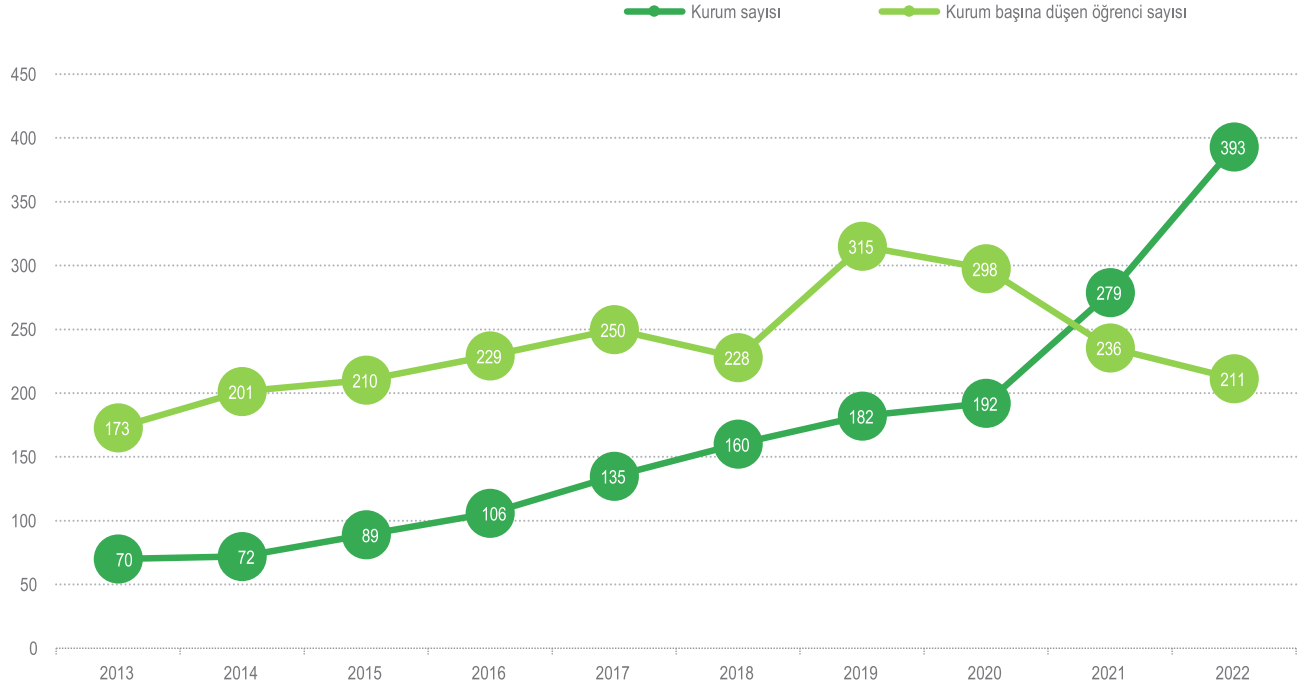

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil A.6.5'te 2013 ile 2022 yılları arasında BİLSEM ve kurum başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. Buna göre 2013 yılı sonunda 70 olan BİLSEM sayısı yıllar itibarıyla sürekli artış eğilimi göstermiş ve 2022 yılı sonu itibarıyla 393'e ulaşmıştır. 2013 yılında kurum başına düşen öğrenci sayısı 173 iken 2022 yılı sonu itibarıyla 211 olarak gerçekleşmiştir. 2021 ve 2022 yılları sonu itibarıyla BİLSEM kurum sayısı önceki yıllara göre ciddi düzeyde artmıştır. BİLSEM sayısının 2020 yılına göre iki katına ulaşmasına rağmen kurum başına düşen öğrenci yoğunluğu azalsa da yeterli düzeyde değildir. Bunun temel nedeni yeni açılan BİLSEM kurumlarının öğrenci kapasitesi bakımından yeterli düzeyde olmamasıdır.

2013 ile 2022 yılları arasında BİLSEM öğrenci sayılarında ve cinsiyet oranında yaşanan değişim Şekil A.6.6'da verilmiştir. Buna göre 2013 yılında BİLSEM'lerdeki öğrenci sayısı 12 bin 106 iken 2022 yılında bu sayı 83 bin 51'e yükselmiştir. BİLSEM'lerdeki öğrencilerin cinsiyet oranı incelendiğinde ise 2013 yılında BİLSEM'lerde 100 erkek öğrenciye karşılık 83 kız öğrenci eğitim almış iken bu oran 2018 yılına kadar artmış ve 113 olarak gerçekleşmiştir. Sonrasında düşüş ve artışlarla 2022 yılı sonu itibarıyla her 100 erkeğe karşılık 104 kız öğrenci BİLSEM'lerde eğitim almış bulunmaktadır.

Şekil A.6.5 BİLSEM ve kurum başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Not: Yaygın eğitim kursiyer sayıları, eğitim öğretim yılı sonu verilerini içermektedir. Bu şekildeki yıllara ilişkin veriler eğitim öğretim yılındaki veriyi değil, o yılın sonundaki veriyi ifade etmektedir.

Şekil A.6.6 BİLSEM öğrenci sayılarında ve cinsiyet oranında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Not: Yaygın eğitim kursiyer sayıları, eğitim öğretim yılı sonu verilerini içermektedir. Bu şekildeki yıllara ilişkin veriler eğitim öğretim yılındaki veriyi değil, o yılın sonundaki veriyi ifade etmektedir.

- 14-17 yaş grubunda erkeklerin net okullaşma oranı (%94,8) ile kızların net okullaşma oranı (%94,2) arasındaki fark giderek kapanmakta olup toplam net okullaşma oranı %94,5'tir. Ortaöğretim kademesinin zorunlu eğitim kapsamında olmasına rağmen 14-17 yaş grubundaki çocukların %5,5'i zorunlu eğitimin dışında kalmıştır. Buna ilaveten il düzeyinde kız ve erkeklerin net okullaşma oranları arasındaki fark, çoğu ilde erkekler lehine olup %10 puanlara kadar çıkmakta ve iller arasında da büyük farklar bulunmaktadır. Dolayısıyla teorik olarak 14-17 arası yaş grubuna denk düşen ortaöğretim kademesinin zorunlu olmasına rağmen çoğu ilde hem kızlar hem de erkekler eğitimin dışındadır. Bu kapsamda 14-17 yaş grubunda okullaşma oranı düşük olan illerde ortaöğretime erişimi artırmak, özellikle de kız çocuklarının aleyhine durumun söz konusu olduğu illerde de eğitimin dışında kalma nedenleri araştırılarak eğitime erişimlerini sağlamak için yeni politikalar geliştirilmeli ve gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Açıköğretim okullarında kayıtlı öğrenci sayısı 2022/23 eğitim-öğretim yılında geçen yıla göre %35'lik bir artışla en yüksek düzeye ulaşmış ve ortaöğretim içerisindeki oranı da %30 olmuştur. Dolayısıyla açıköğretimin ortaöğretim içerisindeki payını düşürmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin özellikle ilköğretim kademesinde eğitime erişimlerinde son yıllarda önemli artışlar yaşanmıştır. Buna rağmen ortaöğretime göre ilköğretim kademesinde özel eğitim alan öğrencilerin sayısının çok fazla olması; ilköğretimde özel eğitim alan çocukların önemli bir kısmının ortaöğretim kademesine erişemediğini göstermektedir. Özel eğitim ihtiyacı olan bu çocukların ilköğretimden sonra ortaöğretime devamına ve özelliklerine göre de mesleki eğitime yönlendirilmelerine ilişkin yeni politikaların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.
- Özel eğitim alan kız öğrencilerin sayısı tüm kademelerde ciddi düzeyde erkeklerden daha azdır. Özel eğitim alan toplam öğrencilerin %37'sini kız öğrenciler oluşturmakta olup bu kız öğrencilerin oranı son yıllarda neredeyse hiç değişmemiştir. Dolayısıyla erkek çocuklarına göre çok daha düşük oranda özel eğitime erişebilen kız çocuklarının erişimini artırmaya yönelik daha etkin politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.
- Özel yetenekli öğrencilere hizmet veren BİLSEM'lerin sayısı 2021 ve 2022 yıllarında ciddi oranda artmış ve 2022 yılı sonu itibarıyla 393'e yükselmiştir. Buna karşın BİLSEM'lerdeki öğrenci sayısı da ciddi artış göstermiştir. BİLSEM sayısının 2020 yılına göre iki katına ulaşmasına rağmen kurum başına düşen öğrenci yoğunluğu azalsa da yeterli düzeyde değildir. Bunun temel nedeni yeni açılan BİLSEM kurumlarının öğrenci kapasitesi bakımından yeterli düzeyde olmamasıdır. Bu nedenle BİLSEM'lerde kurum başına düşen öğrenci yoğunluğunun azaltılması ve yoğunluğun olduğu illere yeni BİLSEM'lerin açılması gerekmektedir.

- MEB. (2023). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2022-2023*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- OECD. (2023). *Education at a glance 2023: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>
- OECD.Stat. (2023). *OECD statistics*. <https://stats.oecd.org/>
- Yurdakul, S. ve Şahin-Demir, S. A. (2023). *Eğitime bakış 2022: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

BÖLÜM

EĞİTİMİN ÇIKTILARI

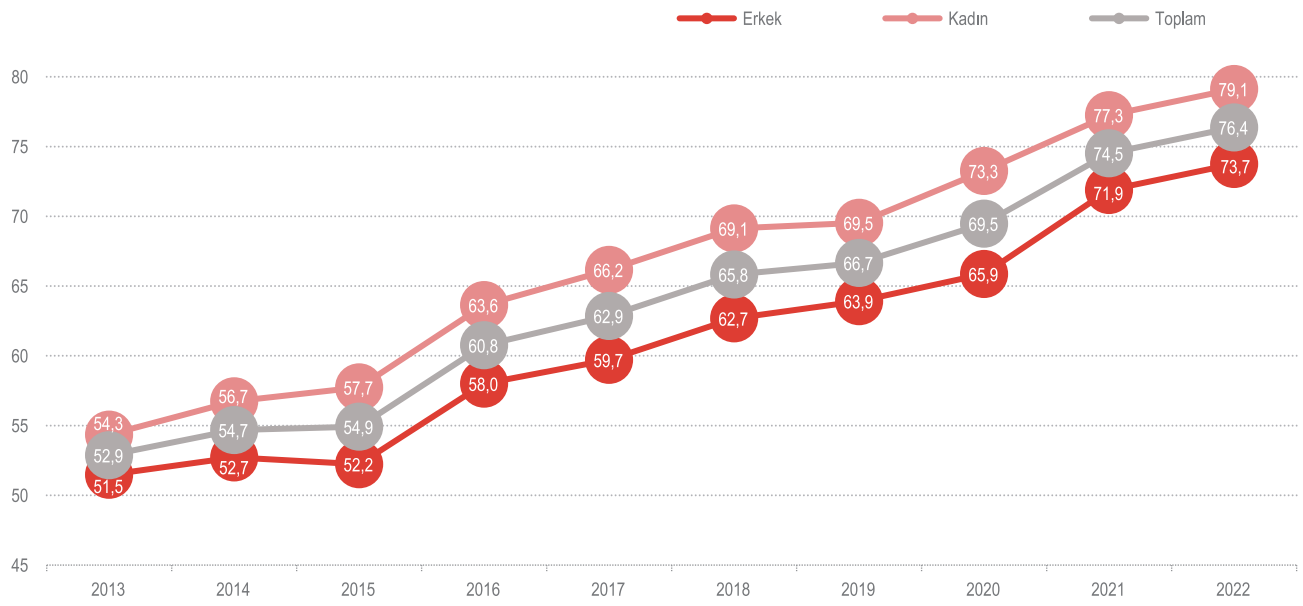
GÖSTERGE	B1	Nüfusun eğitim düzeyi nasıldır?
GÖSTERGE	B2	Türkiye'nin PISA 2022 performansı nasıldır?
GÖSTERGE	B3	Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS)'nda ortalama başarı durumu nasıldır?
GÖSTERGE	B4	Yükseköğretime geçiş oranları ve yükseköğretim kontenjanları nasıldır?
GÖSTERGE	B5	Eğitimin işgücü piyasasındaki rolü nasıldır?
BÖLÜM	B	Sonuç ve Öneriler

Eğitim düzeyi ile işgücü piyasalarına katılım arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır (OECD, 2023). Bu nedenle alınan eğitim süresi, mezun olunan eğitim kademesi ve eğitimin kalitesi ülkeler için önemli bir nokta haline gelmiştir. Bu nedenle bu bölümde öncelikli olarak ulusal verilerle birlikte ortaöğretimden mezuniyet oranları incelenecektir. Sonrasında yükseköğretime geçiş sınavlarında ortalama başarı durumu ele alınacaktır. Daha sonra yükseköğretime geçiş oranları ile yükseköğretime geçişte arz ve talep arasındaki ilişki incelenecektir. Son olarak, OECD verileri ile karşılaştırmalı ülke analizleri yapılacak, istihdam ve işsizlik oranları detaylı bir şekilde analiz edilecektir.

Bu gösterge altında 18-21 yaş arası ulusal verilerle birlikte bölgelere ve cinsiyete göre en az liseden mezun olanların oranları ile belirli yıllara göre okul türü ve cinsiyete göre ortaöğretimden mezun olanların sayılarında yaşa-

nan değişim incelenmiştir. Buna ilaveten OECD ülkeleri ve Türkiye'de program türüne göre ortaöğretimden mezun olanlar arasında kızların payı uluslararası veriler kapsamında güncel veriler ile analiz edilmiştir.

Şekil B.1.1 Cinsiyete göre 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların oranında (%) yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: TÜİK Ulusal Eğitim İstatistikleri ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi veri tabanları kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

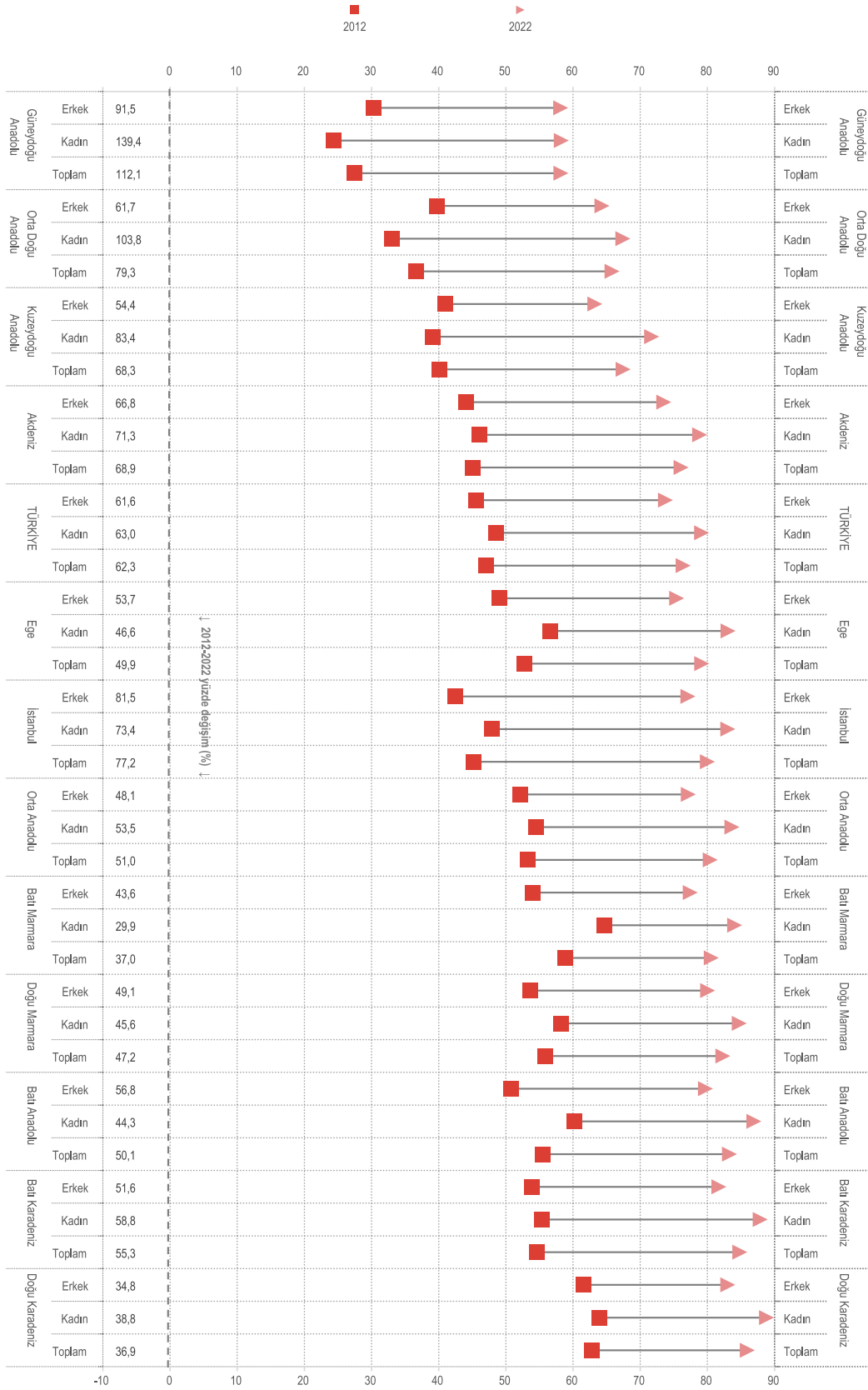
Şekil B.1.1'de 2013-2022 yılları arasında cinsiyete göre 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların oranında yaşanan değişim verilmiştir. Buna göre 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların oranının toplamdaki durumuna bakıldığında her yıl sürekli artış eğilimi göstermiş olduğu görülmektedir. 2013 yılında 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların oranı erkeklerde %51,5 iken 2022 yılına gelindiğinde %73,7'ye yükselmiştir. Kadınlarda 18-21 yaş grubunda en az lise mezun olanların oranına bakıldığında 2013 yılında %54,3 iken 2022 yılına gelindiğinde %79,1'e yükselmiştir. Toplamda 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olma oranına bakıldığında ise 2013 yılında %52,9 iken bu oran 2022 yılına gelindiğinde %76,4 olarak gerçekleşmiştir. Son on yılın verileri incelendiğinde 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olma oranında kadınların erkeklere göre daha

yüksek düzeyde artış göstermiş olduğu görülmektedir. Dahası bir diğer husus ise ortaöğretimin zorunlu eğitim kapsamına alınmasından itibaren en az lise mezunu olma oranında ciddi bir artışın olduğu görülmektedir. 2022 verilerine bakıldığında 2013 yılı verilerine göre yaklaşık olarak %50 artışın olduğu söylenebilir.

2017 ve 2022 yılı verilerine göre bölgelere ve cinsiyete göre 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların oranında yaşanan değişim Şekil B.1.2'de verilmiştir. Şekle göre 2017 ve 2022 yılları arasında bütün bölgelerde 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların oranlarında artış gerçekleşmiştir. Buna ilaveten bölgeler arası farklılaşmanın ise oldukça yüksek olduğu görülmektedir. En az lise mezunu olma oranlarında en yüksek ve en düşük oranın %58,2 ile %85,9 arasında değiştiği görülmektedir.

Şekil B.1.2

Bölgelere ve cinsiyete göre 18-21 yaş grubunda en az lise mezunu olanların oranında (%) yaşanan değişim (2017 ve 2022)

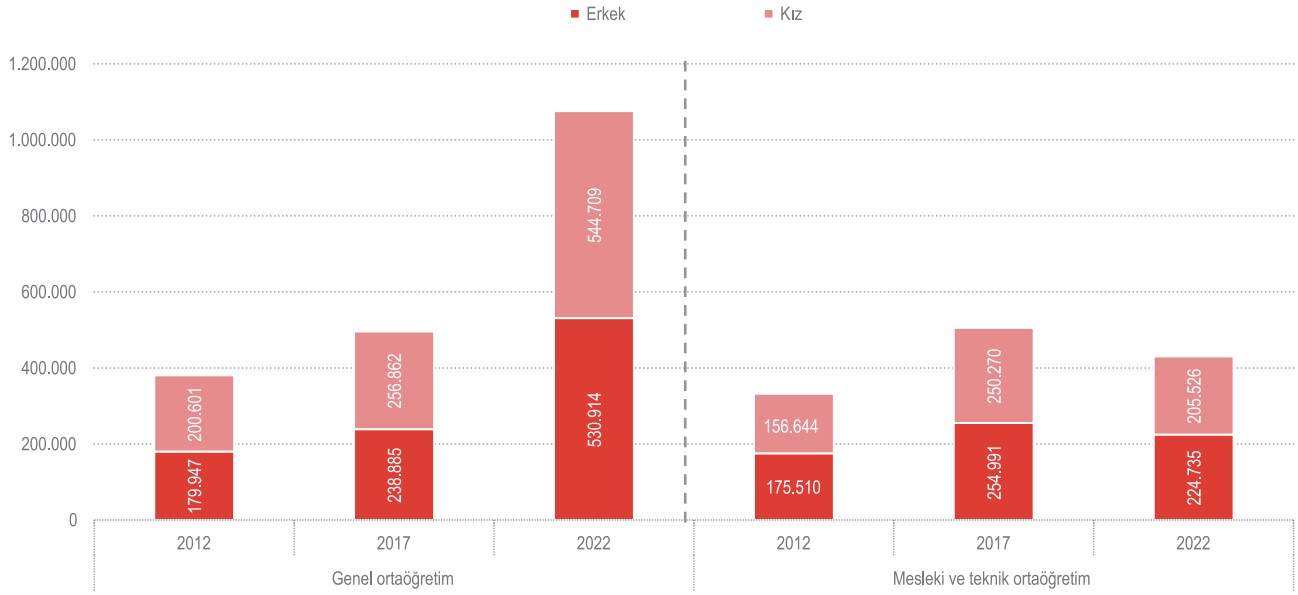

Kaynak: TÜİK Ulusal Eğitim İstatistikleri ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi veri tabanları kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2022 yılı için 18-21 yaş arası en az liseden mezun olma oranları Güneydoğu Anadolu (%58,2), Ortadoğu Anadolu (%65,8) ve Kuzeydoğu Anadolu (%67,5) bölgelerinde %58 ile %68 arasında iken, Doğu Karadeniz (%85,9), Batı Karadeniz (%84,8), Batı Anadolu (%83,3), Doğu Marmara (%82,3), Batı Marmara (%80,6), Orta Anadolu (%80,6), ve İstanbul (%80) bölgelerinde ise bu oran %80 ve %86 arasındadır. Son beş yılda 18-21 yaş grubunda en az lise

mezunu olanların oranı bakımından en fazla değişim gösteren %38,2 artışla Güneydoğu Anadolu, %34,6 ile Ortadoğu Anadolu bölgeleridir. Bir önceki yıla göre (Yurdakul ve Şahin-Demir, 2023), 18-21 yaş arası en az lise mezunu olma oranını %80'in üzerine çıkaran bölge sayısı 4 iken 2022 yılında bölge sayısı 7'ye yükselmiştir. Ancak bölgesel farklılıklar da artmaya devam etmektedir.

Şekil B.1.3 Okul türüne ve cinsiyete göre ortaöğretimden mezun öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2012, 2017 ve 2022)

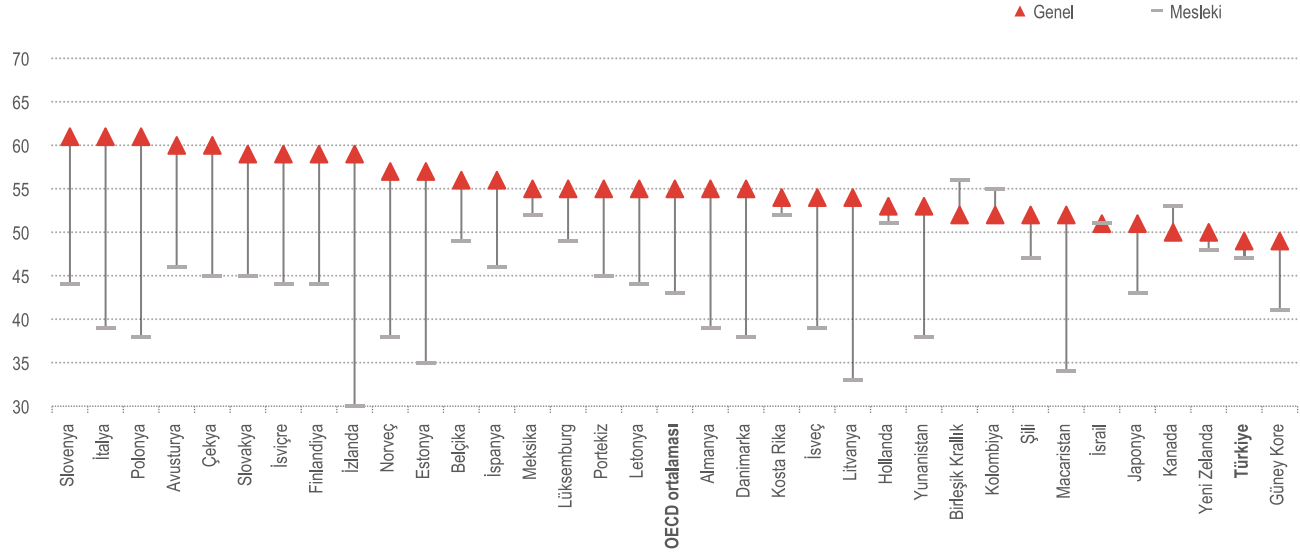

Kaynak: Muhtelif yıllarda MEB tarafından yayınlanan istatistikler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2012, 2017 ve 2022 yılları için okul türüne ve cinsiyete göre ortaöğretimden mezun öğrenci sayılarında yaşanan Şekil B.1.3'te değişim verilmiştir. Şekle göre genel ortaöğretimde yıllar itibarıyla sürekli bir artışın olduğu görülmektedir. 2012 yılında 179 bin 497 erkek, 200 bin 601 kız, 2017 yılında 238 bin 885 erkek, 256 bin 862 kız, 2022 yılında 530 bin 914 erkek 544 bin 709 kız mezun olmuştur. Mesleki ve teknik ortaöğretime bakıldığında 2012 yılında 175 bin 510 erkek, 156 bin 644 kız, 2017 yılında 254 bin 991 erkek, 250 bin 270 kız, 2022 yılında ise 224 bin 735 erkek ve 205 bin 526 kız mezun olmuştur. 2022 yılı mesleki ve teknik ortaöğretim verileri incelendiğinde hem erkek öğrencilerde hem de kız öğrencilerde mezun sayılarında bir düşüş yaşanmıştır. 2022 yılı itibarıyla ortaöğretimden 1 milyon 505 bin 884 kişi mezun olmuştur.

2021 yılı için OECD ülkelerinde program türüne göre ortaöğretimden mezun olanlar arasında kızların payı Şekil B.1.4'te verilmiştir. Genel ve mesleki programlardaki cinsiyet dengesine bakıldığında ülkeler arasında ciddi bir farklılığın olduğu görülmektedir. Buna göre Güney Kore ve Türkiye hariç hemen hemen tüm ülkelerde kızlar, genel programlardan mezun olanların en az yarısını oluştururken; Slovenya (%61), İtalya (%61), Polonya (%61), Avusturya (%60) ve Çekya (%60)'da %60 ve üzerindedir. OECD ülkelerinde mesleki programlardan mezun olan kızların payı ise Birleşik Krallık (%56), Kolombiya (%55), Kanada (%53), Kosta Rika (%52), Meksika (%52), Hollanda (%51) ve İsrail (%51)'de %50 ve üzerindedir. OECD ülkeleri ortalamasına göre ortaöğretimde genel programlardan mezun olanların %55'ini, mesleki programlardan mezun olanların ise %43'ünü kızlar oluştururken Türkiye'de bu oranlar sırasıyla %49 ve %47'dir.

Şekil B.1.4 OECD ülkelerinde program türüne göre ortaöğretimden mezun olanlar arasında kızların payı (%) (2021)

Kaynak: OECD (2023).

2000 yılında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından fen, okuma ve matematik okuryazarlığı alanlarında öğrencilerin başarılarını karşılaştırmak üzere Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) geliştirilmiştir. Bu program kapsamında 15 yaş grubu öğrencilerine uygulanan PISA, 2000 yılından itibaren üç yılda bir düzenlenmektedir. Bu çalışmada amaç, öğrencilerin öğrendikleri becerilerini gerçek hayatın alanlarında ne kadar kullanabildiklerini ölçmektir (OECD, 2019a). PISA araştırmasının içeriğine bakıldığında en temelde öğrencilerin okuma becerileri, fen bilim-

leri okuryazarlığı ve matematik okuryazarlığı üzerinden araştırma soruları hazırlanmaktadır. Ancak bunun yanı sıra araştırma içerisinde öğrenci motivasyonu, öğrenme biçimleri, aile konusundaki arka plan gibi faktörler belirlenip; veriler toplanmaktadır (MEB, 2023). PISA sonuçları doğrudan eğitim politikalarının belirlenmesi noktasında etkili olmasa da zaman zaman eğitim reformlarını gerçekleştirmenin ve meşrulaştırmanın aracı olarak kullanılmaktadır (Gür ve ark., 2012). PISA 22 sınavına 81 ülkeden katılım sağlanmıştır.

Tablo B.2.1 Ülkelere göre matematik, okuma ve fen puanı ortalamaları (PISA 2022)

Sıralama	Ülke	Matematik puanı ortalaması	Ülke	Okuma puanı ortalaması	Ülke	Fen puanı ortalaması
	OECD ortalaması	472		476		485
1	Singapur	575	Singapur	543	Singapur	561
2	Makao (Çin)	552	İrlanda	516	Japonya	547
3	Tayvan	547	Japonya	516	Makao (Çin)	543
4	Hong Kong (Çin)	540	Güney Kore	515	Tayvan	537
5	Japonya	536	Tayvan	515	Güney Kore	528
6	Güney Kore	527	Estonya	511	Estonya	526
7	Estonya	510	Makao (Çin)	510	Hong Kong (Çin)	520
8	İsviçre	508	Kanada	507	Kanada	515
9	Kanada	497	ABD	504	Finlandiya	511
10	Hollanda	493	Yeni Zelanda	501	Avustralya	507
34	ABD	465	Vietnam	462	Türkiye	476
36	Hırvatistan	463	Türkiye	456	Malta	466
39	Türkiye	453	Malta	445	Ukrayna Bölgeleri	450
72	Özbekistan	364	Kuzey Makedonya	359	El Salvador	373
73	Ürdün	361	Arnavutluk	358	Guatemala	373
74	Panama	357	Dominik Cumhuriyeti	351	Filistin	369
75	Kosova	355	Filistin	349	Paraguay	368
76	Filipinler	355	Filipinler	347	Fas	365
77	Guatemala	344	Kosova	342	Dominik Cumhuriyeti	360
78	El Salvador	343	Ürdün	342	Kosova	357
79	Dominik Cumhuriyeti	339	Fas	339	Filipinler	356
80	Paraguay	338	Özbekistan	336	Özbekistan	355
81	Kamboçya	336	Kamboçya	329	Kamboçya	347

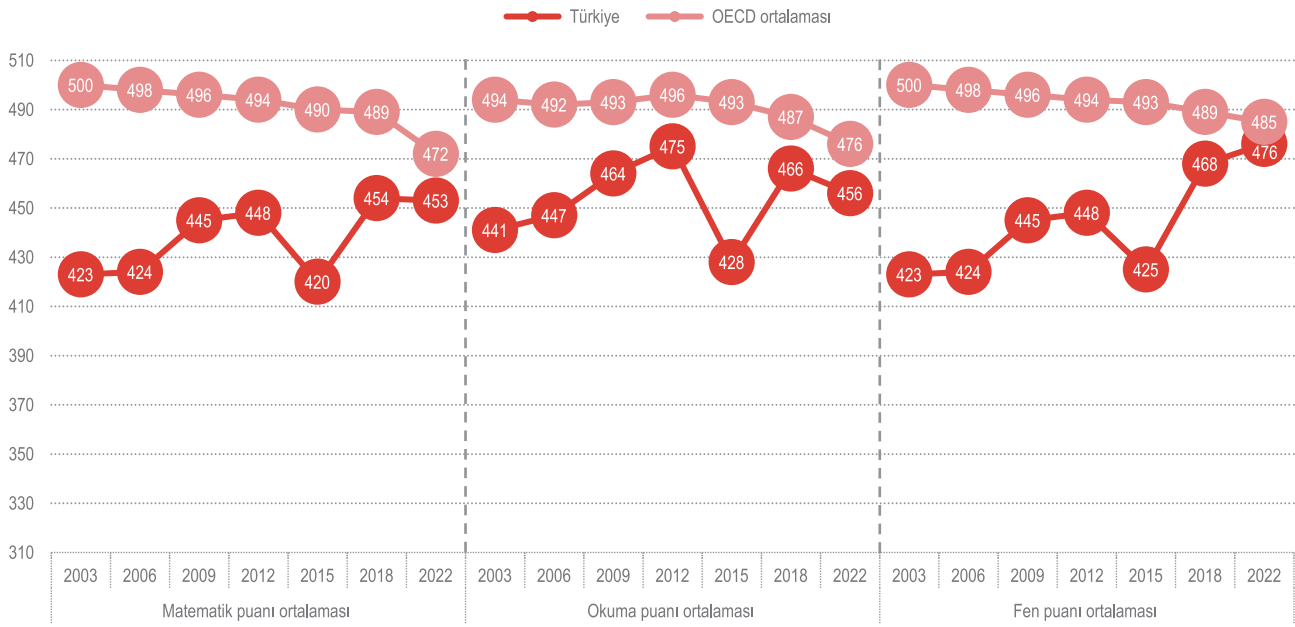
Kaynak: OECD PISA 2022 veri tabanı kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Not: Tabloda, sıralamada ilk on, Türkiye'nin sıralaması ve son on ülke/bölge yer almaktadır.

2022 PISA verilerine göre katılımcı ülke ve ekonomilerin okuma, matematik ve fen puanı ortalamaları Tablo B.2.1'de gösterilmiştir. Buna göre, Türkiye, katılımcı 81 ülke ve ekonomi arasında okuma alanında OECD ortalamasının (476 puan) altında ve 456 puan ile 36. sırada, matematik alanında OECD ortalamasının altında (472 puan) ve 453 puan ile 39. sırada gelirken fen alanında ise

OECD ortalamasının (485 puan) altında 476 puan ile 34. sırada yer almıştır. Türkiye halen OECD ülkeleri arasında performansı en düşük ülkeler arasında yer almasına rağmen, PISA 2022'de önceki PISA araştırmalarına göre katılımcı ülkeler ve OECD ülkeleri arasındaki sıralamadaki yerini yükseltmiştir (Eğitim-Bir-Sen, 2023).

Şekil B.2.2 Türkiye ve OECD ülkelerinin PISA matematik, okuma ve fen puanı ortalamalarında yaşanan değişim (2003- 2022)

Kaynak: OECD PISA veri tabanı kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Türkiye ve OECD ülkeleri ortalamasının okuma, matematik ve fen alanlarındaki PISA puanları Şekil B.2.2'de yer almaktadır. Türkiye alanlarında PISA 2003'ten PISA 2012'ye kadar okuma, fen ve matematik alanlarında puanlarını yükseltirken, PISA 2015'te keskin bir düşüş yaşamıştır. PISA 2018'de PISA 2015'teki düşüş telafi edilmiş ve matematik alanında PISA 2012'den biraz yüksek, fen alanında ise çok daha yüksek bir performans sergilenirken, okuma alanında PISA 2012'nin gerisinde kalmıştır. PISA 2022'de ise PISA 2018'e göre fen alanında 8 puan artış, okuma alanında 10 puan düşüş ve matematik alanında 1 puan düşüş gerçekleşmiştir. Buna ilaveten Türkiye'nin her üç alandaki puanları OECD ülkeleri ortalaması ile karşılaştırıldığında; okuma alanında 20 puan, matematik alanında 19 puan ve fen alanında ise 9 puan daha düşüktür.

Cinsiyete göre Türkiye'nin PISA okuma, matematik ve fen puanı ortalamaları Şekil B.2.3'te gösterilmiştir. Buna göre PISA 2003'ten PISA 2022'ye kadarki tüm çalışmalarda okuma ve fen alanlarında kızlar erkeklerden, matematik alanında ise -PISA 2012 hariç- erkekler kızlardan daha başarılı olmuştur. PISA 2022'de okuma alanında kızlar (468), erkeklerden (444 puan) 24 puan, fen alanında kızlar (478), erkeklerden (473) 5 puan, matematik alanında ise erkekler (456 puan) kızlardan (450 puan) 6 puan daha yüksek performans sergilemiştir.

Şekil B.2.3 Cinsiyete göre Türkiye'nin PISA matematik, okuma ve fen puanı ortalamalarında yaşanan değişim (2003- 2022)

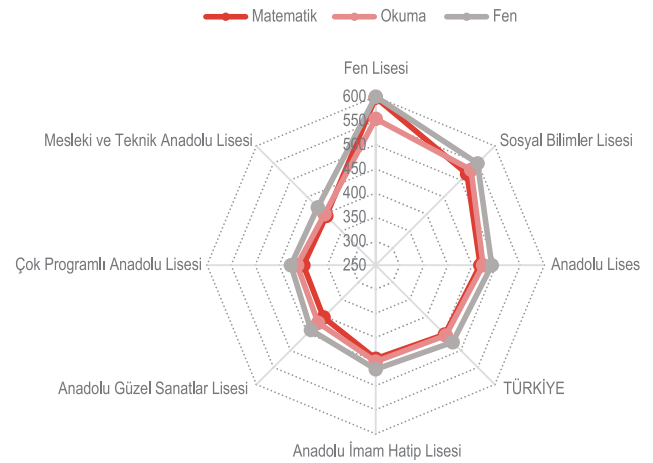

Kaynak: OECD PISA veri tabanı kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Okul türüne göre öğrencilerin PISA 2018 okuma, matematik ve fen puanı ortalamaları Şekil B.2.4'te gösterilmiştir. Okul türlerine göre PISA puanları önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Fen, sosyal bilimler ve Anadolu liseleri Türkiye ortalamasından daha yüksek puan ortalamasına sahip iken, Anadolu imam hatip, mesleki ve teknik Anadolu, Anadolu güzel sanatlar, çok programlı Anadolu ve ortaokulların puan ortalaması Türkiye ortalamasından çok daha düşüktür. PISA 2022'de fen lisesi öğrencileri okuma alanında 554, matematik alanında 598, fen alanında ise 600 ortalama puan alırken, mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencileri bu alanlarda sırasıyla 400, 395 ve 420 puan almışlardır. Başka bir ifade ile fen liseleri ve öğrencileri ile mesleki ve teknik Anadolu lisesi arasında okuma alanında 154, matematik alanında 203 ve fen alanında 180 puan fark vardır. PISA 2022'de bir okul yılının ortalama kaç puana eşit olduğu ifade edilmemiştir. Ancak PISA 2015'te 30 puan yaklaşık bir okul yılına denk düşmektedir. Bu açıdan bakıldığında fen lisesi öğrencileri ile mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencileri arasında 6-7 öğretim yılı kadar bir fark olduğu görülmektedir. Fen liseleri öğrencilerinin Anadolu imam hatip, mesleki

ve teknik Anadolu ve Anadolu güzel sanatlar liseleri öğrencileri arasında ise 5-6 öğretim yılı fark olduğu anlamına gelmektedir (Çelik ve ark., 2017). Okullar arasındaki farkın PISA 2022'de PISA 2015'e göre daha da büyüdüğü görülmektedir.

Şekil B.2.4 Okul türüne göre PISA 2022 matematik, okuma ve fen puanı ortalamaları

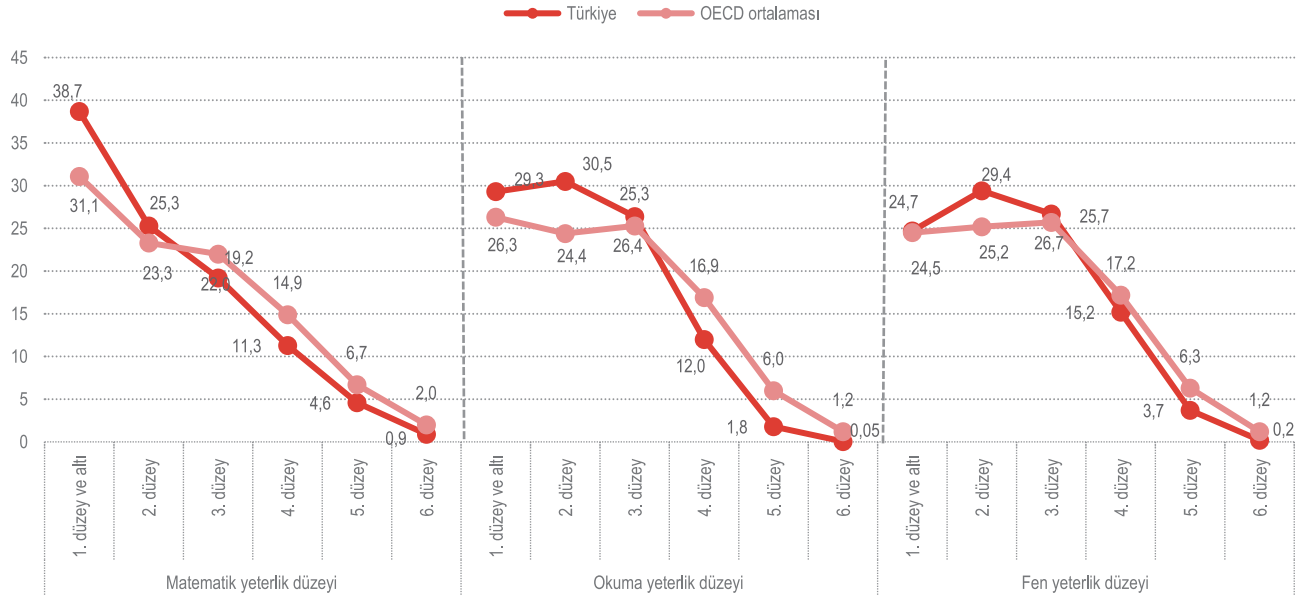

Kaynak: OECD PISA 2022 veri tabanı kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

PISA 2022 okuma, matematik ve fen alanlarında öğrencilerin oransal dağılımı Şekil B.2.5'te yeterli düzeyine göre gösterilmiştir. Temel yeterlik düzeyi (1. düzey ve altı) öğrenci oranı okuma alanında Türkiye'de %29,3 iken OECD ortalaması %26,3; matematik alanında Türkiye'de %38,7 iken OECD ortalaması %31,1; fen alanında Türkiye'de %24,7 iken OECD ortalaması %24,5'tir. Üst düzey performans sergileme (5. ve 6. düzey) durumuna bakıldığında Türkiye'de öğrencilerin okuma alanında %1,8'inin, matematik alanında %5,5'inin ve fen alanında %3,9'unun üst düzey performans sergilediği görülmektedir. OECD ortalamasına göre üst düzey performans sergileme oranı ise

okumada %7,2, matematikte %8,7 ve fende %7,5'tir. PISA 2018 ve 2022 araştırmalarında düzey 2 altı ve 5. düzey ve üstünde okuma, fen ve matematik alanlarında öğrencilerin oransal dağılımına bakıldığında 2. düzey altında okumada ve matematikte artış olduğu, fende ise sabit kaldığı görülmektedir. 5 ve üst düzeylerde ise okumada azalma olduğu, matematikte sabit kaldığı ve fende artış olduğu görülmektedir (Eğitim-Bir-Sen, 2023). Ancak OECD ortalaması ile kıyaslandığında temel düzeyin altındaki öğrenci oranı özellikle matematik alanında oldukça yüksek ve üst düzey performans sergileme oranı ise özellikle fen alanında oldukça düşüktür.

Şekil B.2.5 Yeterlik düzeyine göre PISA 2022 matematik, okuma ve fen alanlarında öğrencilerin oransal dağılımı

Kaynak: OECD PISA 2022 veri tabanı kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI SINAVI (YKS)'NDA ORTALAMA BAŞARI DURUMU NASILDIR?

Bu gösterge altında yıllara göre yükseköğretime geçiş kapsamında yapılan Temel Yeterlilik Testi (TYT), Alan Yeterlilik Testi (AYT) ve Yabancı Dil Testi (YDT) sınavlarının soru sayıları ve soruları cevaplayan adayların ortalama netlerinin değişimi analiz edilmiştir.

Tablo B.3.1 Test türlerine göre TYT'de soru sayıları ve cevaplayan adayların ortalama netleri (2019- 2023)

Test türü	Soru sayısı	2019		2020		2021		2022		2023	
		Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması	Tüm adayların ortalaması	Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması	Tüm adayların ortalaması	Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması	Tüm adayların ortalaması	Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması	Tüm adayların ortalaması	Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması	Tüm adayların ortalaması
Türkçe	40	15,1	14,7	14,5	14,3	18,4	18,4	19,4	17,8	20,0	19,2
Sosyal bilimler	20	6,7	6,7	7,9	7,8	8,6	8,3	8,7	8,0	8,7	8,5
Temel matematik	40	6,1	5,7	6,1	5,6	5,5	5,1	8,2	6,9	8,2	7,4
Fen bilimleri	20	2,7	2,2	3,2	2,7	3,8	3,2	3,9	3,2	3,5	2,9

Kaynak: ÖSYM tarafından yayınlanan YKS sayısal verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2019-2023 yılları arasında test türlerine göre TYT'de soru sayıları ve cevaplayan adayların ortalama netleri Tablo B.3.1'de verilmiştir. Son beş yıllık periyotta Türkçe -2021 yılı hariç-, sosyal bilimler, temel matematik ve fen bilimleri test türlerinde lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması, tüm adayların ortalamasından yüksek olduğu; buna ilaveten 2023 yılı lise son sınıfta okuyan adayların ortalamalarının bir önceki yıla göre sadece Türkçe test türünde artış gösterdiği, tüm adaylarda ise Türkçe, sosyal bilgiler ve temel matematik test türlerinde ortalamaların artış gösterdiği görülmektedir.

2019 ile 2023 yılları arasında test türlerine göre AYT'de soru sayıları ve cevaplayan adayların ortalama netleri Tablo B.3.2'de gösterilmektedir. Tabloya göre AYT ve YDT ortalama netlerine bakıldığında, YDT netlerinin

daha yüksek gerçekleştiği görülmektedir. Son beş yıllık periyotta AYT test türünde fizik, kimya, biyoloji ve matematik testlerinde lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması tüm adayların ortalamalarından daha fazla iken DKAB (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi) ek felsefe grubu, tarih 1-2, coğrafya 1-2, felsefe grubu ve Türk dili edebiyatı test türlerinde tüm adayların ortalaması lise son sınıfta okuyanların ortalamalarından fazladır. Dahası YDT verilerine bakıldığında Arapça hariç diğer test türlerinde, lise son sınıfta okuyan öğrenciler toplam adaylara göre daha fazla net ortalamasına sahiplerdir. 2023 yılı verilerine bakıldığında ise kimya, biyoloji, tarih 1, coğrafya 1, coğrafya 2 ve Türk dili ve edebiyatı test türlerinde tüm adayların ortalama netlerinde bir önceki yıla göre düşüş gerçekleşmiştir.

Tablo B.3.2 Test türlerine göre AYT'de soru sayıları ve cevaplayan adayların ortalama netleri (2019-2023)

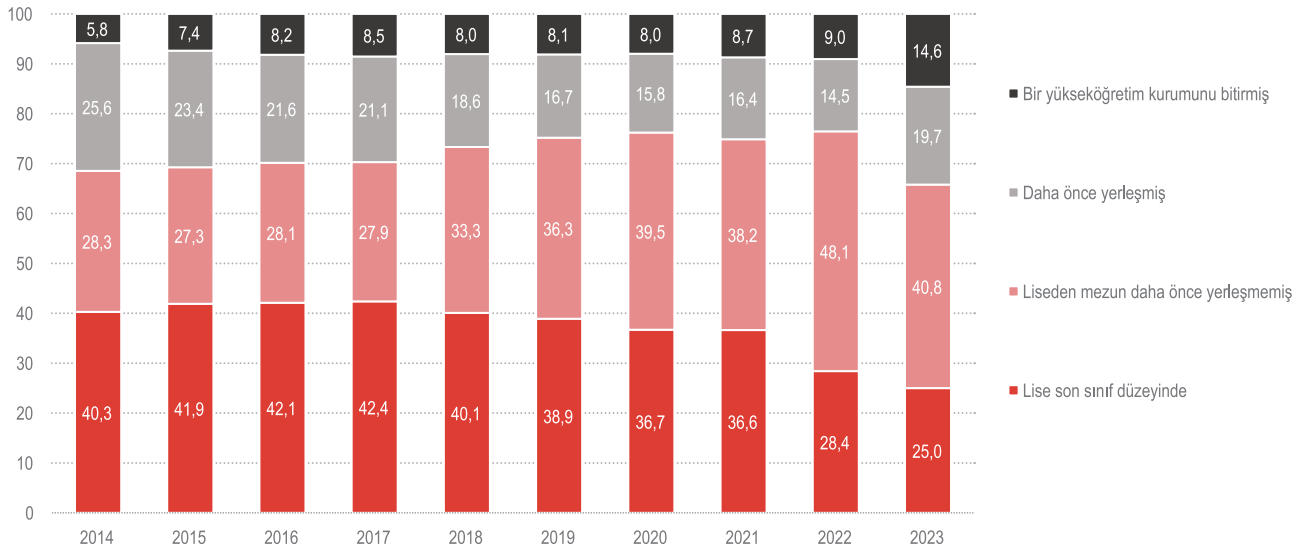
Oturum	Test türü	Soru sayısı	2019		2020		2021		2022		2023	
			Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması	Tüm adayların ortalaması	Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması	Tüm adayların ortalaması	Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması	Tüm adayların ortalaması	Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması	Tüm adayların ortalaması	Lise son sınıfta okuyan adayların ortalaması	Tüm adayların ortalaması
AYT	DKAB/ek felsefe grubu	6	0,9	1,1	0,6	0,7	1,5	1,6	1,3	1,4	1,4	1,5
	Fizik	14	1,2	1,0	1,3	1,1	1,6	1,5	2,2	2,0	2,5	2,2
	Kimya	13	1,2	1,0	1,7	1,4	2,0	1,9	1,7	1,6	1,8	1,5
	Biyoloji	13	1,5	1,3	1,5	1,3	2,5	2,4	2,2	2,1	2,1	1,9
	Tarih 1	10	1,8	2,0	1,2	1,4	1,8	1,9	2,4	2,6	1,7	2,1
	Tarih 2	11	1,6	2,0	1,1	1,5	1,1	1,3	1,6	2,0	1,8	2,3
	Coğrafya 1	6	1,9	2,2	1,4	1,6	2,1	2,3	2,7	2,9	1,3	1,5
	Coğrafya 2	11	2,0	2,4	2,3	2,7	2,7	3,0	3,3	3,7	2,4	2,8
	Felsefe grubu	12	2,1	2,5	2,0	2,3	1,8	2,0	1,9	2,1	1,8	2,2
	Türk dili ve edebiyatı	24	4,6	5,0	4,2	4,8	5,9	6,4	6,2	6,6	5,8	6,4
	Matematik	40	5,3	4,8	8,0	7,6	5,3	5,3	7,7	7,2	7,6	7,2
	Arapça	80	11,5	13,2	32,8	36,1	37,1	38,3	34,1	35,5	28,2	28,5
	İngilizce	80	32,4	29,8	32,7	31,5	39,3	39,1	39,8	39,1	39,2	36,5
	YDT	Fransızca	80	32,7	28,2	37,7	31,5	44,0	40,7	43,5	39,8	39,2
Almanca		80	35,7	28,9	38,0	30,6	43,1	37,3	42,9	36,2	38,1	30,9
Rusça		80	42,6	33,1	45,3	37,2	52,0	45,4	49,8	41,5	39,0	36,7

Kaynak: ÖSYM tarafından yayınlanan YKS sayısal verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Bu gösterge altında üniversite giriş sınavına başvuran adayların lise mezuniyetlerine göre yerleşme oranları ve sayılarında yaşanan değişim yıllara göre verilmiştir. Ardından bir yükseköğretim programına yerleşen adayların lise mezuniyetleri, mezun oldukları lise türleri ve

daha önce bir programa yerleşme oranlarında yaşanan değişim verilmiştir. Son olarak ise yıllar itibarıyla Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS)'ne başvuran ve yerleşen adayların sayıları analiz edilmiştir.

Şekil B.4.1 Üniversite giriş sınavına başvuranların lise mezuniyetlerine ve daha önce yerleşme durumlarına göre oransal dağılımında yaşanan değişim (%) (2014-2023)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri ile 2023 YKS sınav sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

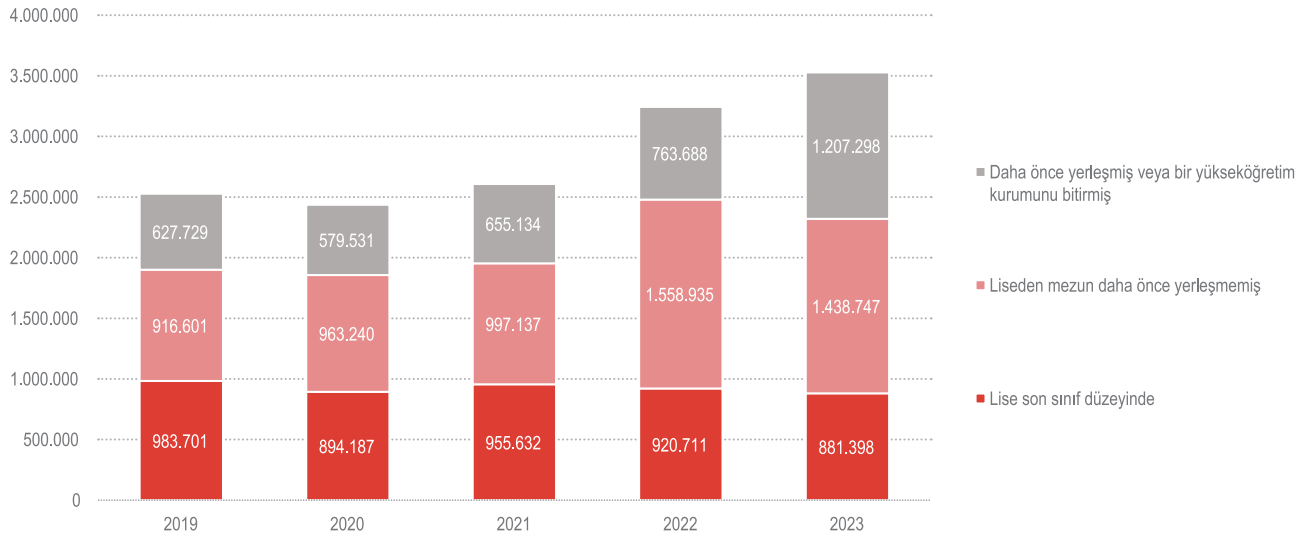
Şekil B.4.1'de 2014 ile 2023 yılları arasında üniversite giriş sınavına başvuranların lise mezuniyetlerine ve daha önce yerleşme durumlarına göre oransal dağılımında yaşanan değişim gösterilmiştir. Şekle göre lise son sınıf düzeyinde üniversite giriş sınavına başvuranların oranı 2014-2018 yılları arasında dalgalı bir durum gösterse de 2018 yılından 2023 yılına kadar sürekli bir düşüş eğiliminde gerçekleşmiştir. 2018 yılında %40,1 olan bu oran 2023 yılına gelindiğinde ciddi bir düşüşle %25'e gerilemiştir. Buna ilaveten liseden mezun daha önce yerleşmemiş olanların oranına bakıldığında 2015 yılından 2020 yılına kadar artış, 2021 yılında kısmi bir düşüş ardından 2022 yılına gelindiğinde ise ciddi bir artışın olduğu ve ardın-

dan 2023 yılında tekrar bir düşüşün olduğu görülmektedir. Liseden mezun daha önce yerleşmemiş olanların oranında 2023 yılında bir önceki yıla göre neredeyse %7 puanlık bir düşüş gerçekleşmiştir ancak halen 2021 yılı verilerinden yüksek olduğu görülmektedir. Daha önce yerleşmiş olanlar oranı son on yılda düşüş trendinde iken 2023 yılı verilerinde ise artış göstererek %19,7 şeklinde gerçekleşmiş; 2017 verisine tekrar yaklaşmıştır. Bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş olanların oranı ise son on yılda artış trendinde olup 2023 yılında %14,6 olarak gerçekleşerek bir önceki yıla göre %50'den fazla artış göstermiştir.

Şekil B.4.2'de 2019-2023 yılları arasında üniversite giriş sınavına başvuranların lise mezuniyetlerine ve daha önce yerleşme durumlarına göre sayısal dağılımında yaşanan değişim Şekil B.4.2'de verilmiştir. Buna göre 2019 yılında üniversiteye başvuranların arasında lise son sınıf düzeyinde 983 bin 701, liseden mezun daha önce yerleşmemiş 916 bin 601, daha önce yerleşmiş veya bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş 627 bin 729 kişi bulunurken; 2023 yılına gelindiğinde üniversite giriş sınavına başvuranların sayısı lise son sınıf düzeyinde 881 bin 398,

liseden mezun daha önce yerleşmemiş 1 milyon 438 bin 747, daha önce yerleşmiş veya bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş 1 milyon 207 bin 298 şeklinde gerçekleşmiştir. 2022 yılında özellikle liseden mezun daha önce yerleşmemiş olanların sayısının ciddi düzeyde artmasının temel sebebi baraj puanı uygulamasının kaldırılmasından kaynaklanmaktadır. Buna ilaveten diğer dikkat çekici bir husus ise daha önce yerleşmiş veya bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş öğrenci sayısında 2023 yılında bir önceki yıla göre ciddi bir artışın olmasıdır.

Şekil B.4.2 Üniversite giriş sınavına başvuranların lise mezuniyetlerine ve daha önce yerleşme durumlarına göre sayısal dağılımında yaşanan değişim (2019-2023)

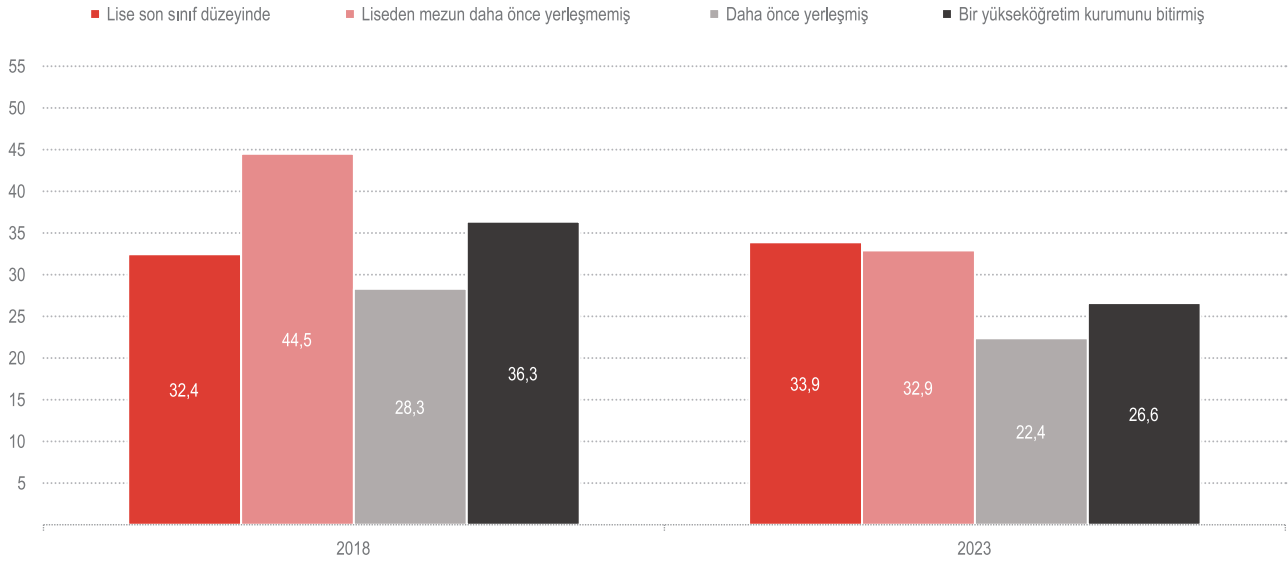
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri ile 2023 YKS sınav sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2018 ve 2023 yılları için lise mezuniyetlerine ve daha önce yerleşme durumlarına göre üniversite giriş sınavına başvuranlar arasında bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranlarında yaşanan değişim Şekil B.4.3'te verilmiştir. Şekle göre 2018 yılında üniversite giriş sınavına başvuranlar arasında bir yükseköğretim programına yerleşenlerin %32,4'ü lise son sınıf düzeyinde, %44,5'i liseden mezun daha önce yerleşmemiş, %28,3'ü daha önce yerleşmiş ve %36,3'ü bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş durumundakiler iken; 2023 yılında ise %33,9'u lise son sınıf düzeyinde, %32,9'u liseden mezun daha önce yerleşmemiş, %22,4'ü daha önce yerleşmiş, %26,6'sı ise bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş olanlardır.

2013, 2018 ve 2023 yıllarına göre farklı türde yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin üniversite giriş sınavına başvuran aday sayısına oranında yaşanan değişim Şekil B.4.4'te verilmiştir. Şekle göre yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin üniversite giriş sınavına başvuran toplam aday sayısına oranına bakıldığında 2013 yılında %45,6, 2018 yılında %36, 2023 yılında ise %30,2 şeklinde gerçekleşmiştir. Toplamda yıllar itibarıyla oranlarda düşüş olduğu görülmektedir. Farklı türde yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin üniversite giriş sınavına başvuran aday sayısına oranları incelendiğinde 2013 yılında lisans düzeyinde %20,1, ön-lisans düzeyinde %14,9, açıköğretim düzeyinde %10,7, 2018 yılında lisans düzeyinde %16,6, önlisans düzeyinde %13,3, açıköğretim düzeyinde %6,1, 2023 yılında ise bu oranlar lisans düzeyinde %13,6, önlisans düzeyinde

Şekil B.4.3

Lise mezuniyetlerine ve daha önce yerleşme durumlarına göre üniversite giriş sınavına başvuranlar arasında bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranlarında yaşanan değişim (%) (2018 ve 2023)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri ile 2023 YKS sınav sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

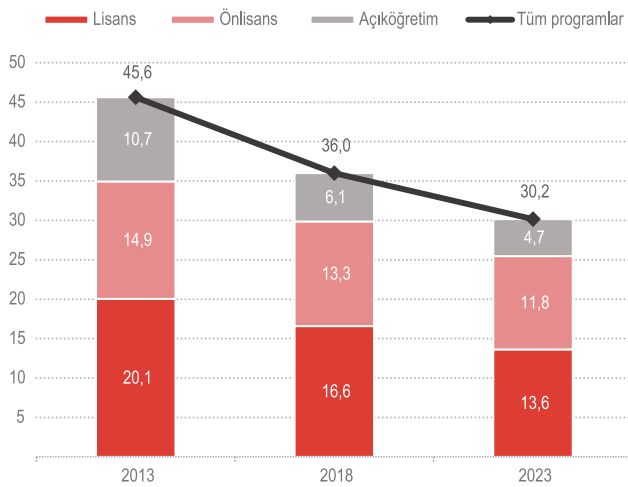
%11,8 ve açıköğretim düzeyinde %4,7 şeklinde gerçekteleşmiştir.

2013, 2018 ve 2023 yıllarında ortaöğretim son sınıfta üniversite giriş sınavına başvuran ve sonrasında bir yükseköğretim programına yerleşen öğrencilerin oranında yaşanan değişim Şekil B.4.5'te verilmiştir. Şekle göre or-

taöğretim son sınıfta üniversite giriş sınavına başvuran ve sonrasında bir yükseköğretim kurumuna yerleşenlerin toplamda oranlarına bakıldığında bu oran 2013 yılında %49,4 iken 2018'de %32,4 olup 2023'te %33,9 olmuştur. 2013'ten 2018'e oranlardaki düşüş, 2023 yılına gelindiğinde açıköğretim düzeyi hariç diğer düzeylerde devam etmemiştir. 2013 yılında ortaöğretim son sınıf-

Şekil B.4.4

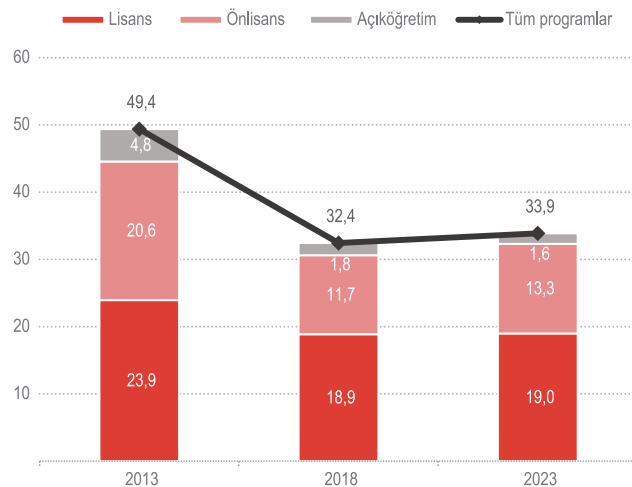
Farklı türde yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin üniversite giriş sınavına başvuran aday sayısına oranında yaşanan değişim (%) (2013, 2018 ve 2023)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri ile 2023 YKS sınav sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Şekil B.4.5

Ortaöğretim son sınıfta üniversite giriş sınavına başvuran ve sonrasında bir yükseköğretim programına yerleşen öğrencilerin oranında yaşanan değişim (%) (2013, 2018 ve 2023)

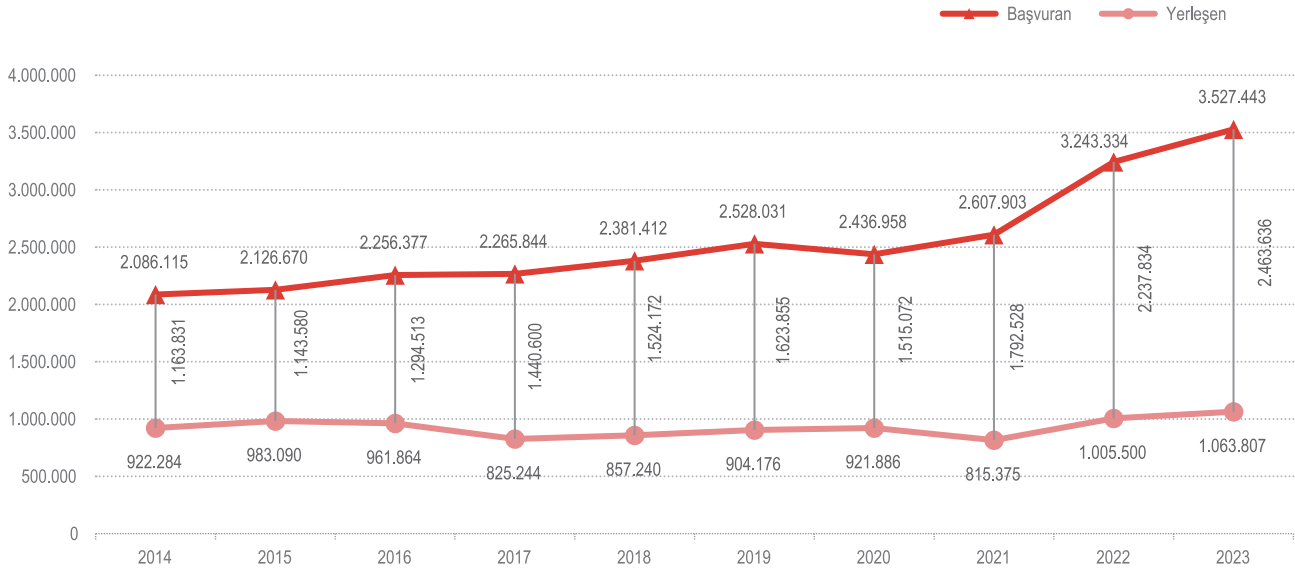

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri ile 2022 YKS sınav sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

ta üniversite giriş sınavına başvuranların %23,9'u lisans programına, %20,6'sı önlisans programına, %4,8'i açıköğretimde bir programa yerleşirken, 2023 yılında lisans düzeyinde bu oran %19'a, önlisans düzeyinde %13,3'e, açıköğretimde ise %1,6'ya gerilemiştir. Burada çarpıcı

olan husus ise 2023 yılında ortaöğretim son sınıfta bulunan ve üniversite giriş sınavına başvuranların ancak üçte birine yakını bir yükseköğretim programına yerleşmiş olmasıdır.

Şekil B.4.6 ÖSYS'ye başvuran ve yerleşen aday sayılarında yaşanan değişim (2014-2023)

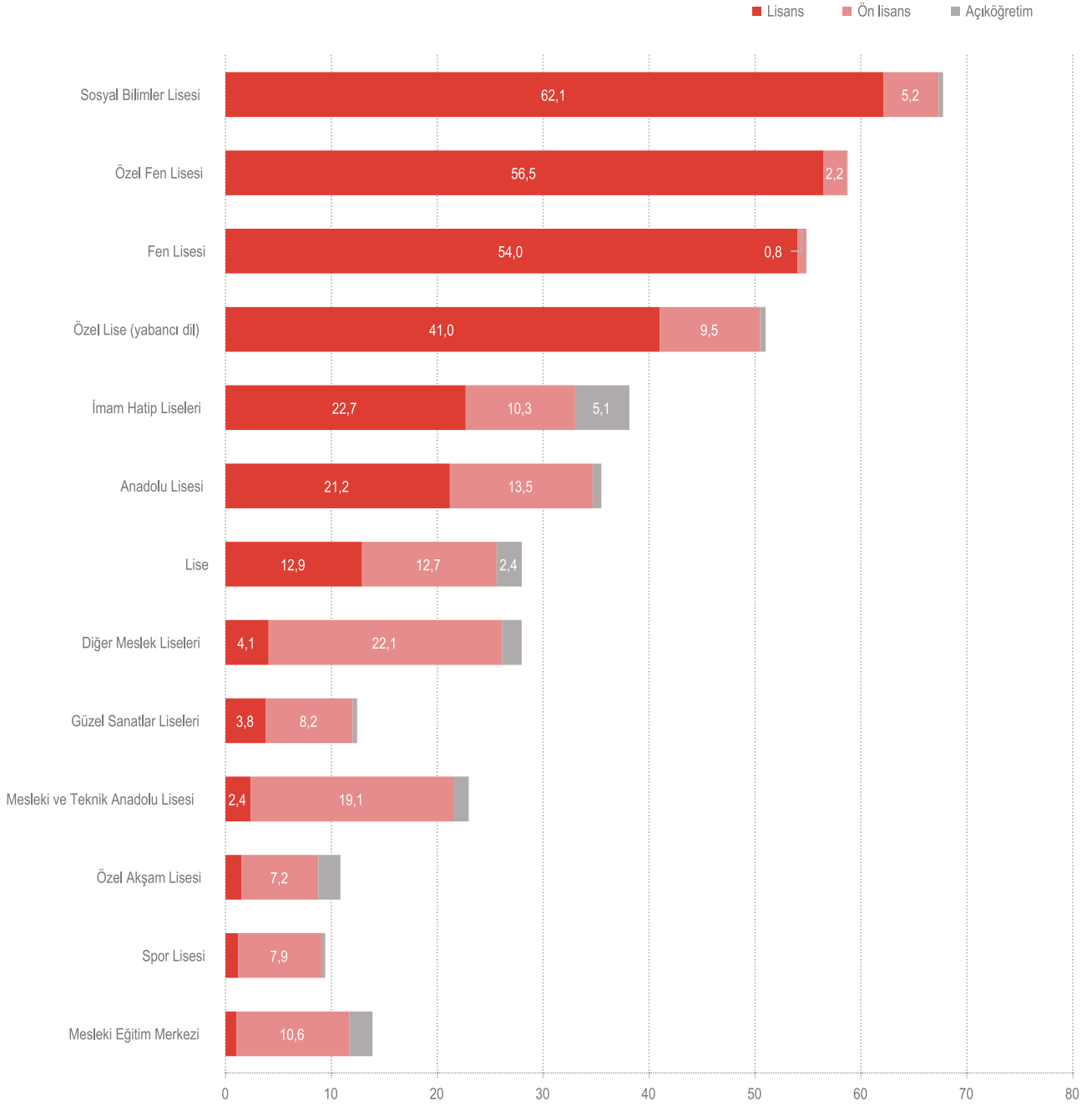
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan ÖSYM istatistikleri ile 2023 YKS sınav sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Şekil B.4.6'da 2014 ile 2023 yılları arasında ÖSYS'ye başvuran ve yerleşen aday sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. Şekle göre ÖSYS'ye başvuran adayların sayılarında yaşanan değişim yıllara göre dalgalı bir seyir izlese de artış eğilimindedir. Özellikle 2022 yılına gelindiğinde bir önceki yıla göre başvuru sayısında ciddi bir artış meydana gelmiş ve bu artış 2023 yılında da devam etmiştir. Bunun sebebinin baraj puanı uygulamasının kaldırılması olduğunu ifade etmiştik. Başvuran ve yerleşen aday sayıları arasındaki makas ise her yıl açılmakta olup 2023 yılında bu makas daha fazla açılmıştır. 2023 yılında ÖSYS'ye başvuran 3 milyon 527 bin 443 adaydan 1 milyon 63 bin 807'si bir yükseköğretim programına yerleşmiştir ve başvuran ile yerleşen arasındaki fark 2 milyon 463 bin 636 olmuştur. Yükseköğretime ilişkin arz talep arasındaki var olan sorun ise artarak devam etmektedir.

Şekil B.4.7'de 2023 yılında lise türüne göre üniversite giriş sınavına lise son sınıfta başvuranların içinde bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranı verilmiştir. Şekle göre lise türüne göre üniversite giriş sınavına lise son sınıfta başvuranların içinde bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranlarına bakıldığında yerleşme oranının en yüksek olduğu liseler; sosyal bilimler liseleri, özel fen liseleri ve fen liseleridir. Lise son sınıfta olup sosyal bilimler liselerinden başvuranların %62,1'i bir lisans programına yerleşirken özel fen liselerinde bu oran %56,5, fen liselerinde ise %54'tür. Özel lise ve imam hatip liselerinin son sınıf düzeyinde lisans programına yerleşme oranları sırasıyla %41 ve %22,7'dir. Buna ilave olarak mesleki ve teknik Anadolu lisesi, özel akşam lisesi, spor lisesi, diğer meslek liseleri ve meslekli eğitim merkezlerinin son sınıf düzeyinde başvurup lisans düzeyine yerleşenlerin oranı %3'ün altındadır. Bu durum başarı açısından liseler arasında eşitsizliğin var olduğunu göstermektedir.

Şekil B.4.7

Lise türüne göre üniversite giriş sınavına lise son sınıfta başvuranların içinde bir yükseköğretim programına yerleşenlerin oranı (%) (2023)

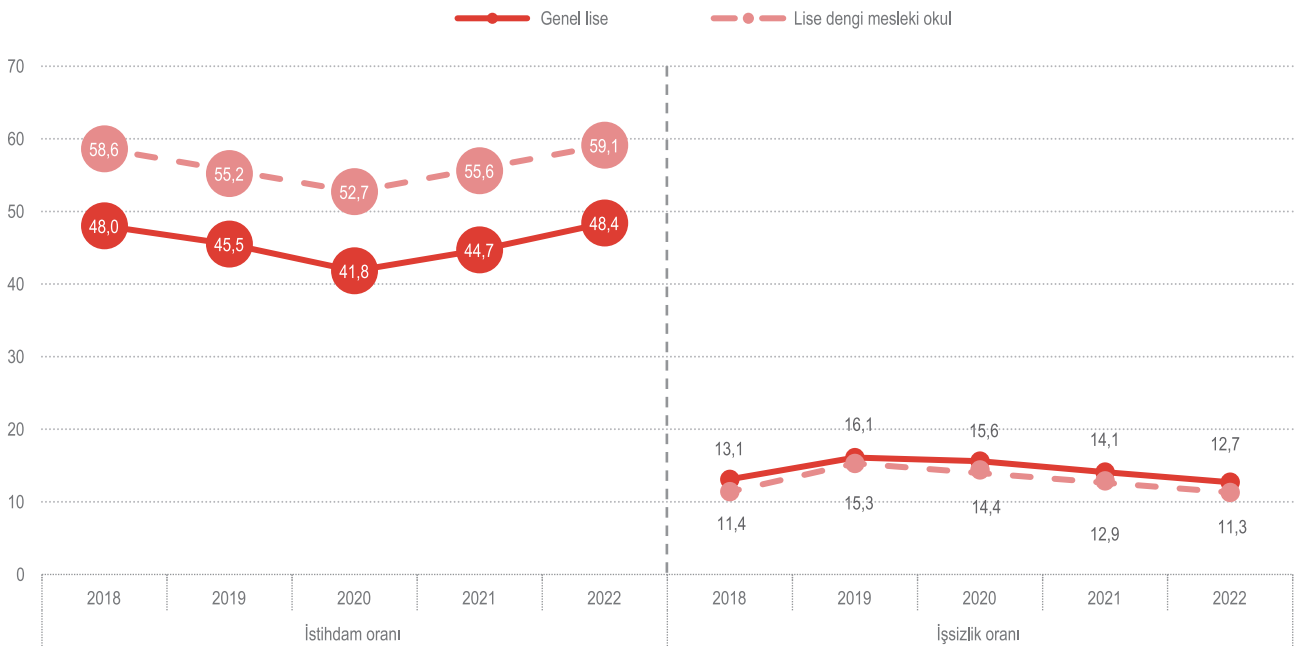

Kaynak: Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi Yükseköğretime Geçiş İstatistikleri 2022 verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Bu göstergede ilk olarak 15 ve üzeri yaş grubunda genel lise ve lise dengi mesleki okul türleri ile cinsiyete göre istihdam ve işsizlik oranlarında yaşanan değişim yıllar bazında analiz edilmiştir. Sonrasında OECD ülkelerinde

25-64 yaş arası istihdam ve işsizlik oranları verilmiştir. Son olarak ise OECD ülkelerinde 18-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda olanların (NEET) oranları ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Şekil B.5.1 Okul türüne göre 15+ yaş grubunda lise mezunlarının istihdam ve işsizlik oranlarında yaşanan değişim (%) (2018-2022)

Kaynak: TÜİK işgücü istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil B.5.1'de 2018 ile 2022 yılları arasında okul türüne göre 15 ve üzeri yaş grubunda lise mezunlarının istihdam ve işsizlik oranlarında yaşanan değişim verilmiştir. Şekle göre okul türüne göre 15 ve üzeri yaş grubunda lise mezunlarının istihdam oranlarına bakıldığında bu oran 2018 yılında genel lise mezunlarında %48, lise dengi mesleki okul mezunlarında ise %58,6 şeklinde gerçekleşirken 2022 yılında genel lise mezunlarında %48,4'e, lise dengi mesleki okul mezunlarında ise %59,1'e yükselmiştir. İşsizlik oranlarına bakıldığında 2018 yılında genel lise mezunlarında bu oran %13,1, lise dengi mesleki okul mezunlarında %11,4 iken 2022 yılına gelindiğinde bu oranlar genel lise mezunlarında %12,7; lise dengi mesleki okul mezunlarında ise %11,3 olarak gerçekleşmiştir.

Lise dengi mesleki okul mezunlarının istihdam oranları genel lise mezunlarına göre daha yüksek iken işsizlik oranları ise daha düşüktür.

2022 yılı verilerine göre OECD ülkelerinde eğitim düzeyine göre 25-64 yaş arası istihdam ve işsizlik oranları Tablo B.5.2'de verilmiştir. Buna göre istihdam oranı bakımından OECD ülkeleri ortalaması lise altı düzeyde %59,4 iken lise düzeyinde ise %76,5'tir. İşsizlik oranına bakıldığında ise OECD ülkeleri ortalaması lise altı düzeyde %9,4 iken lise düzeyinde %5,2'dir. Eğitim düzeyine göre işsizlik oranlarına bakıldığında Meksika, Kolombiya, Kosta Rika ve Türkiye hariç diğer ülkelerde lise kademesinde işsizlik oranı lise altına göre daha az oranda gerçekleşmektedir.

Türkiye'nin verilerine bakıldığında 2022 yılı için istihdam oranlarında lise altında istihdam oranı %52 ve lise kademesinde %62,5 iken işsizlik oranına bakıldığında lise al-

tında %8,7, lise düzeyinde ise %9,4 oranına sahiptir. Ayrıca Türkiye istihdam oranına göre lise düzeyinde OECD ülkeleri arasında son sırada yer almaktadır.

Tablo B.5.2 OECD ülkelerinde eğitim düzeyine göre 25-64 yaş arası istihdam ve işsizlik oranları (%) (2022)

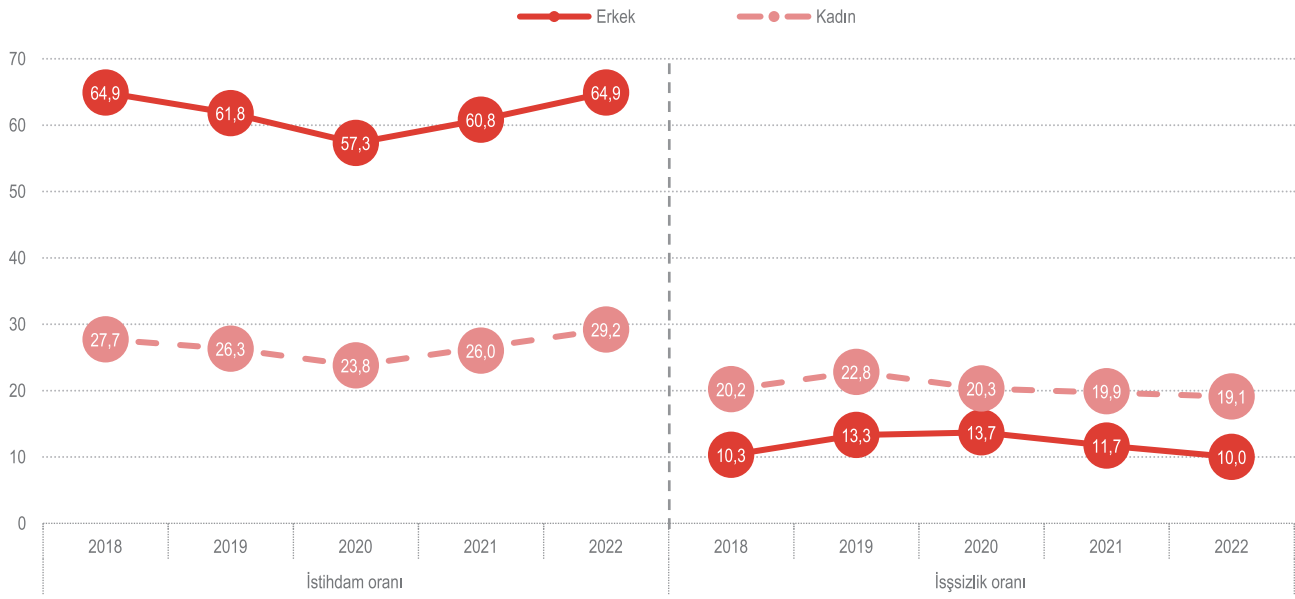
	İstihdam oranı		İşsizlik oranı	
	Lise altı	Lise	Lise altı	Lise
İzlanda	74,4	84,1	4,8	3,3
Yeni Zelanda	72,7	82,2	3,4	3,0
Portekiz	70,5	84,4	6,3	5,7
Estonya	69,3	81,9	7,7	5,0
Hollanda	67,6	84,0	3,4	2,4
İsviçre	65,9	82,6	8,7	3,6
Meksika	65,4	70,9	2,2	3,1
Almanya	65,2	81,4	6,0	2,8
İsveç	65,0	84,2	18,1	4,5
Letonya	63,8	75,1	13,3	6,8
Kolombiya	63,6	69,1	8,5	10,9
Norveç	63,5	82,5	4,0	0,6
Lüksemburg	63,4	72,4	5,0	3,0
Kosta Rika	63,2	71,0	10,3	10,8
Birleşik Krallık	63,0	81,5	4,9	2,3
Danimarka	62,6	83,1	5,6	2,8
Güney Kore	62,5	71,7	2,8	2,8
Avustralya	62,0	79,4	4,9	3,6
İspanya	59,9	72,2	17,7	12,4
Macaristan	59,9	83,0	10,6	3,0
OECD ortalaması	59,4	76,5	9,4	5,2
Kanada	57,8	72,8	8,7	5,7
Çekya	57,6	85,0	11,8	2,0
Finlandiya	56,3	77,7	12,8	6,9
ABD	56,2	70,6	6,5	4,2
Yunanistan	56,1	65,6	14,8	12,5
Avusturya	55,4	77,5	10,8	3,9
Litvanya	54,9	75,0	14,3	7,9
Fransa	54,3	74,3	11,2	6,7
İrlanda	54,2	73,8	7,4	4,4
İtalya	53,3	72,1	10,9	6,4
İsrail	52,5	73,4	5,4	4,0
Şili	52,1	62,6	13,1	12,7
Türkiye	52,0	62,5	8,7	9,4
Slovenya	50,6	77,8	8,2	3,8
Polonya	49,2	75,1	7,3	2,9
Belçika	47,0	73,1	11,4	5,3
Slovakya	33,3	80,4	38,0	5,0

Kaynak: OECD (2022).

Şekil B.5.3'te 2018 ile 2022 yılları arasında 15 ve üzeri yaş grubunda genel lise mezunu olanların cinsiyete göre istihdam ve işsizlik oranlarında yaşanan değişim verilmiştir. Şekle göre 15 yaş ve üzeri yaş grubunda genel lise mezunu olanların istihdam oranı erkeklerde 2018 yılında %64,9'dan 2022 yılında %64,9 oranı ile aynı kalmış; ka-

dınlarda ise bu oran 2018 yılında %27,7'den, 2022 yılında %29,2'ye yükselmiştir. İşsizlik oranlarına bakıldığında ise kadınlarda 2018 yılında %20,2 iken 2022 yılında %19,1'e gerilerken erkeklerde 2018 yılında bu oran %10,2 iken 2021 yılına gelindiğinde %10'a gerilemiştir.

Şekil B.5.3 15+ yaş grubunda genel lise mezunu olanların cinsiyete göre istihdam ve işsizlik oranlarında yaşanan değişim (%) (2018-2022)

Kaynak: TÜİK işgücü istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitim Bakanlığı 2022' de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

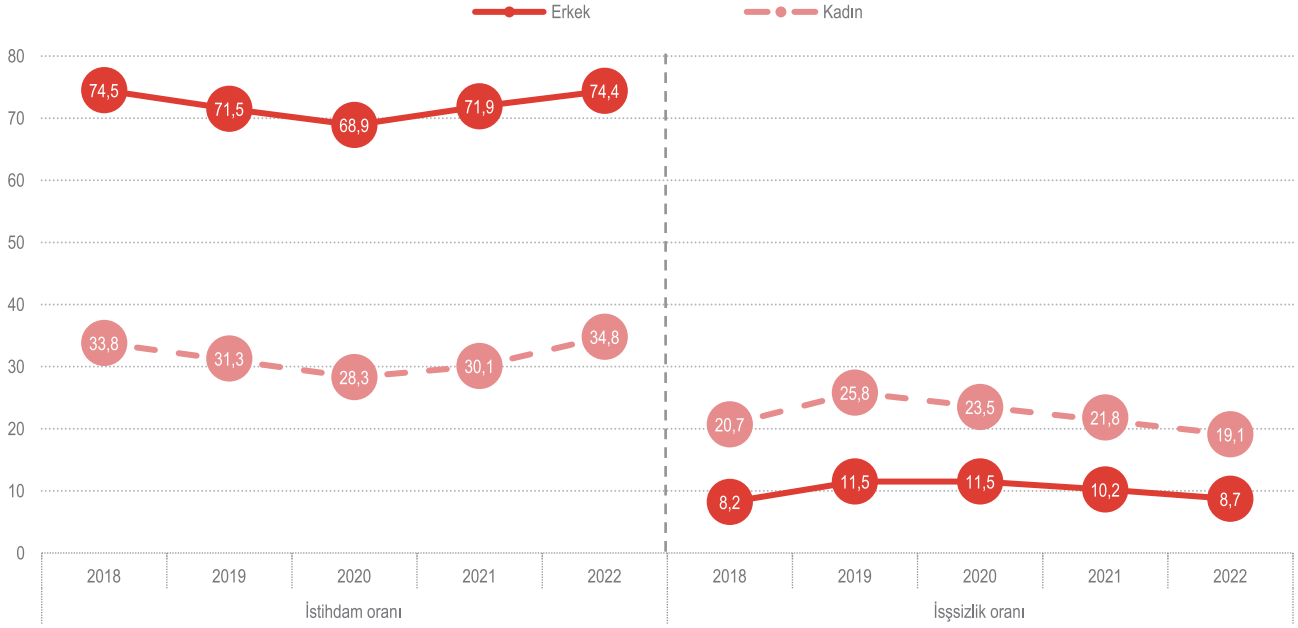
2018 ile 2022 yılları arasında 15 ve üzeri yaş grubunda lise dengi meslek okul mezunu olanların cinsiyete göre istihdam ve işsizlik oranlarında yaşanan değişim Şekil B.5.4'te verilmiştir. Şekle göre 15 ve üzeri yaş grubunda lise dengi meslek okul mezunu olanların istihdam oranlarına bakıldığında bu oran erkeklerde 2018 yılında %74,5 iken 2022'de %74,4'e gerilemiş; kadınlarda ise 2018 yılında %33,8 iken 2022 yılına gelindiğinde %34,8'e yükselmiştir. İşsizlik oranlarına bakıldığında ise lise dengi meslek okul mezunu erkeklerde 2018 yılında %8,2 iken 2022 yılına gelindiğinde %8,7'ye yükselmiş; kadınlarda ise 2018 yılında %20,7 iken 2022 yılına gelindiğinde %19,1'e gerilemiştir.

Şekil B.5.5'te bölgelere ve eğitim düzeyine göre 2022 yılı istihdam ve işsizlik oranları gösterilmiştir. Buna göre, lise ve lise dengi okul mezunlarının istihdam oranı bölgelere göre önemli oranda farklılaşmaktadır. Lise ve dengi meslek okulu mezunlarının istihdam oranı Batı Marmara-

ra'da %61,1, Doğu Marmara'da %58 iken, Güneydoğu Anadolu'da %42,1, Ortadoğu Anadolu'da %46,9'dur. Lise altı eğitim düzeyine sahip olanların istihdam oranları da bölgelere göre önemli oranda farklılaşmaktadır. Lise altı eğitimlilerin istihdam oranı Güneydoğu Anadolu'da %39,1 ile en düşük düzeydedir. Lise ve dengi meslek okulu mezunlarının istihdam oranlarının en yüksek olduğu bölgelerden olan Doğu Karadeniz ise lise altı mezunların istihdam oranı (%49,4) oldukça düşüktür. Batı Karadeniz (%45,9) lise altı mezunların istihdam oranlarının en yüksek olduğu bölgedir. Bölgelere ve eğitim düzeyine göre işsizlik oranlarına bakıldığında ise her iki eğitim düzeyine göre de işsizlik oranları bölgelere göre önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Lise altı mezunların işsizlik oranı Ortadoğu Anadolu'da %13,4, Güneydoğu Anadolu'da %12 ve İstanbul'da %9,4 ile en yüksek iken; Doğu Karadeniz %6,4 ile işsizlik oranlarının en düşük olduğu bölgedir. Lise ve dengi meslek okulu işsizlik oranlarına bakıldığında, Orta Anadolu ise %16,9, Güneydoğu Anadolu

Şekil B.5.4

15+ yaş grubunda lise dengi meslek okul mezunu olanların cinsiyete göre istihdam ve işsizlik oranlarında yaşanan değişim (%) (2018-2022)

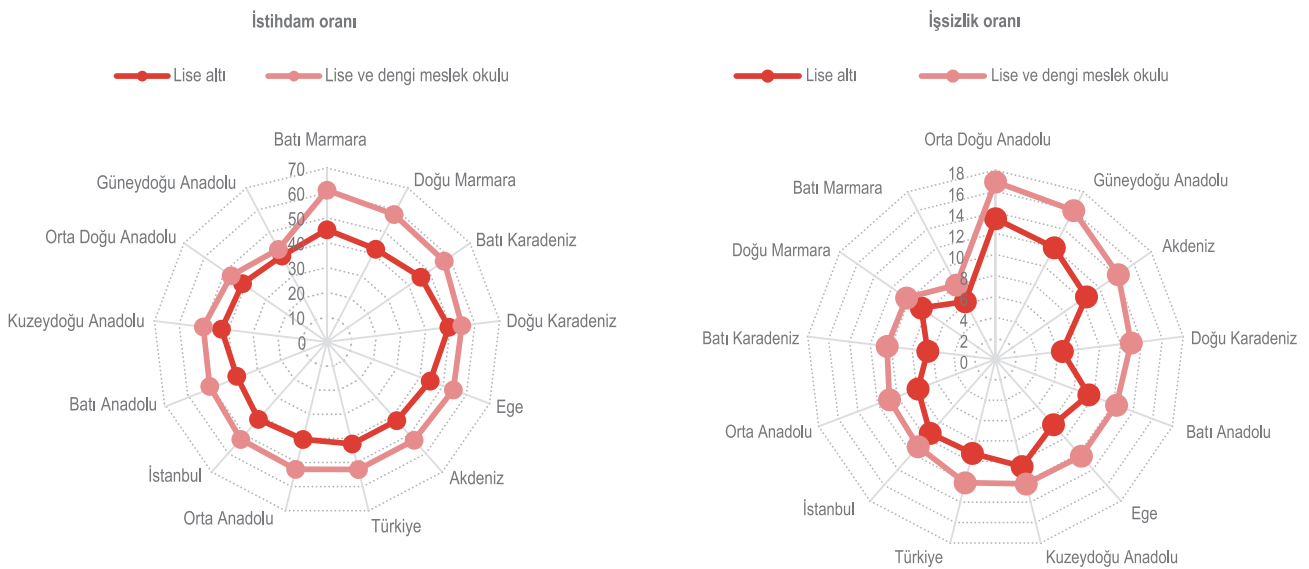

Kaynak: TÜİK işgücü istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022' de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

%16 ile en yüksek; Batı Marmara (%8) ve Doğu Marmara (%10,3) ile işsizlik oranının en düşük olduğu bölgelerdir. Bu iki grafik dikkate alındığında, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin istihdam konusunda hem lise altı hem de lise

ve dengi okul mezunları için Türkiye'deki en dezavantajlı bölge olduğu ve bu bölgede işsizlik oranının her iki eğitim düzeyi için Türkiye ortalamasından oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil B.5.5 Bölgelere ve eğitim düzeyine göre istihdam ve işsizlik oranları (%) (2022)

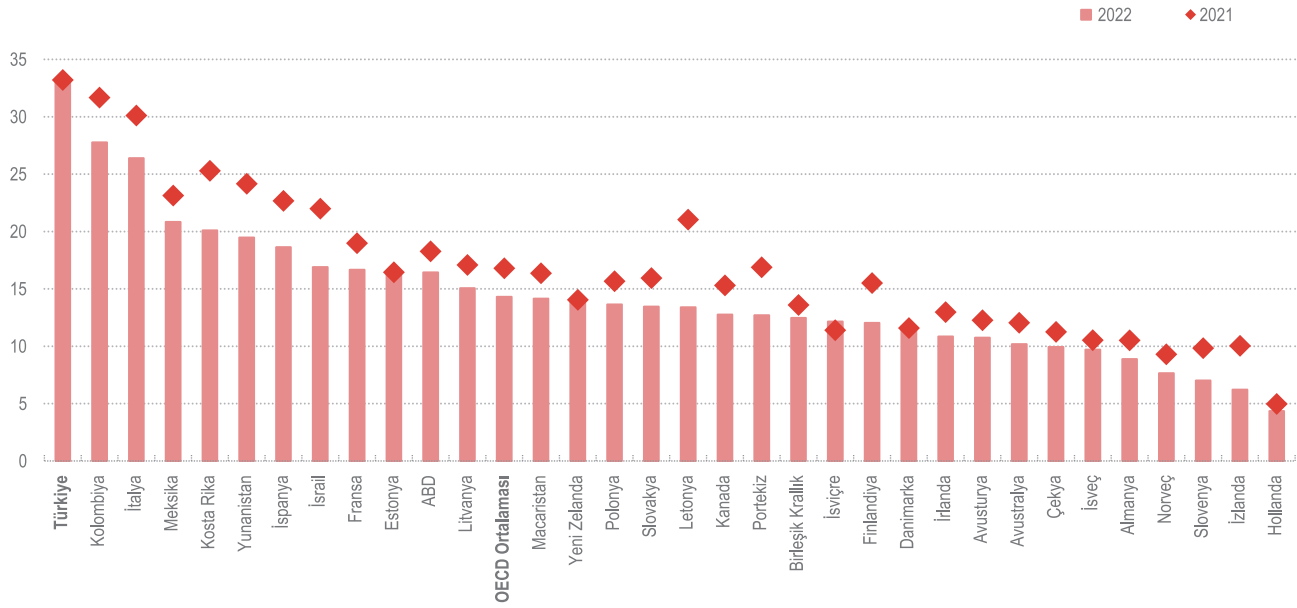

Kaynak: TÜİK işgücü istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2021 ve 2022 yıllarına göre OECD ülkelerinde 20-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda olan (NEET) gençlerin oranında yaşanan değişim Şekil B.5.6'da verilmiştir. Buna göre 20-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda olanların OECD ülkeleri ortalaması 2021 yılında %16,7 iken 2022 yılında %14,3'e yükselmiştir. 2022 yılı verileri-

ne göre NEET oranı Türkiye (%33,2), Kolombiya (%27,7) ve İtalya (%26,3)'da %25'in üzerinde olup en yüksek olan ülkeler iken; Hollanda (%4,3), İzlanda (%6,2), Slovenya (%7), Norveç (%7,6), Almanya (%8,8), İsveç (%9,7)'te ise NEET oranı %10'un altındadır.

Şekil B.5.6 OECD ülkelerinde 20-24 yaş arası ne eğitimde ne istihdamda olan (NEET) gençlerin oranında yaşanan değişimi (%) (2021 ve 2022)

Kaynak: OECD (2023).

- 18-21 yaş arası Türkiye’de en az lise mezunu olma oranı 2013 yılından 2022 yılına kadar artış eğilimi göstermiştir. Bu artış önemlidir ancak bu oranın bölgeler arasındaki dağılımına bakıldığında ciddi şekilde farklılaştığı görülmektedir. Dahası 2013 yılından itibaren en az lise mezunu olan kadınların oranı erkeklerin oranından daha yüksek olup aradaki makas her geçen yıl daha da açılmaktadır. Ortaöğretim kademesinin zorunlu eğitim kapsamında olmasına rağmen 18-21 yaş grubunda lise mezunu olma oranlarının özellikle de erkeklerin oranlarının düşük olmasının nedenleri üzerinde durulmalıdır. Mezun olmayan ya da okul terkine giden gençler için mevcut politikalar incelenmeli ve gerekli değişiklikler yapılmalıdır.
- YKS’de lise son sınıfta okuyan adayların performansları incelendiğinde özellikle TYT’de temel matematik ve fen bilimleri test türlerindeki ortalama 2022 yılı Eğitime Bakış raporumuzda da görüldüğü gibi halen oldukça düşüktür. Sınava giren diğer adaylara göre bilgileri daha taze olan lise son sınıf öğrencilerinin bu performanslarını artırmaya yönelik adımlar atılmalı, bu konuda eksiklikler tespit edilmeli ve telafi mekanizmaları geliştirilmelidir.
- PISA 2022’de Türkiye’nin başarısı PISA 2018’e göre artış göstermesine rağmen, PISA 2012’de gösterilen performans civarındadır. Dahası Türkiye halen OECD ortalamalarının oldukça altında bir performans sergilemekte ve OECD ülkeleri arasında başarı düzeyi en düşük ülkelerden biridir. Önemli bir diğer husus ise, temel düzeyin altında performans gösteren öğrenci sayısının fazla, üst düzey performans sergileyen öğrenci sayısının az olmasından kaynaklı olan farklılaşmadır. Bu veriler Türkiye’deki öğrencilerin ve sistemden mezun olan gençlerin temel bilgi ve beceriye sahip olmadan sistemden mezun olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin bir üst sınıfa geçerken ya da mezun olurken temel bilgi ve beceriyi elde etmesi sağlanmalıdır. Bu anlamda öğrencilere destek sunacak sağlam telafi mekanizmaları oluşturulmalı ve bu sistem etkin bir şekilde kullanılmalıdır.
- PISA 2022 verilerinde bakıldığında bir önceki senelere göre kronikleşen bir sorun haline gelen bir diğer husus ise lise türleri arasındaki başarı farkının aşırı artmış olmasıdır. Bu ise liseler arasında açık bir tabakalaşmanın oluştuğunu göstermektedir. TEOG yerleştirme sistemi nedeniyle aşırı hiyerarşik bir eğitim sistemi kurulmuştu. Yeni liselere geçiş sistemi ile birlikte okullar arası aşırı farklılaşmanın azalması beklenmektedir. Buna ek adımlarla, okulların aşırı homojen bir öğrenci yapısından ziyade daha heterojen bir öğrenci yapısına sahip hale getirilmesi gerekmektedir. Bu noktada öğrenci başarısının heterojen bir şekilde dağıldığı ve akran öğrenmesinin daha iyi gerçekleştiği bir sistem hedeflenmelidir.
- PISA 2022 verilerine göre bir diğer farklılaşmanın belirgin bir şekilde ortaya çıktığı kısım bölgeler arasında başarı farkı oldukça belirgin olmasıdır. Türkiye’de genel olarak batıdan doğuya doğru gittikçe PISA 2022’deki başarı düzeyi azalmaktadır. Bu nedenle bölgeler arası eşitsizliği azaltmak için fiziki ve beşeri kaynakların dağılımında dezavantajlı bölgelere öncelik verilmelidir.

- Liseden mezun olmuş fakat bir yükseköğretim kurumuna yerleşememiş adayların üniversite giriş sınavına başvuru sayıları 2019 yılından 2023 yılına kadar sürekli artmıştır. Bunun en temel nedeni yükseköğretim sistemi içerisinde kronik bir sorun haline gelen arz ve talep arasındaki var olan dengesizliktir. Üniversite giriş sınavına başvuran ve yerleşen aday sayıları arasındaki makas her yıl giderek artmaktadır. ÖSYS'ye başvuran ve yerleşen arasındaki fark, 2014 yılında 1 milyon 163 bin 831 iken 2023 yılında 2 milyon 463 bin 636'ya yükselmiş ve son on yıllık periyotta aradaki makas iki katından fazla açılmıştır. Dolayısıyla toplumun yükseköğrenim talebini karşılamaya ve var olan arz talep dengesizliği sorununu düzeltmeye yönelik politikalar geliştirilmelidir.
- 18-24 yaş aralığında ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı OECD ülkeleri ortalaması 2022 yılında %14,3 iken Türkiye %33,2 ile en fazla orana sahip olan ülke konumundadır. Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranının bu denli yüksek olması kaygı verici bir noktadır. Bu nedenle Türkiye'nin ne eğitimde ne istihdamda olan 20-24 yaş arası gençlere yönelik önemli politikalar geliştirmesi ve uygulamaya geçirmesi gerekmektedir.

- Çelik, Z., Yurdakul, S., Bozgeyikli, H. ve Gümüş, S. (2017). *Eğitime bakış 2017: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Eğitim-Bir-Sen. (2023). *PISA 2022 sonuçları iyileşmeyi ve iyileştirmeyi açık alanları göstermektedir*. EBS. <https://www.ebs.org.tr/haber/pisa-2022-sonuclari-iyilesmeyi-ve-iyilestirmeye-acik-alanlari-gostermektedir/5967>
- Gür, B. S., Çelik, Z. ve Özoğlu, M. (2012). Policy options for Turkey: A critique of the interpretation and utilization of PISA results in Turkey. *Journal of Education Policy*, 27(1), 1-21. <https://doi.org/10.1080/02680939.2011.595509>
- MEB. (2016). *PISA 2015 ulusal raporu*. Milli Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- OECD. (2019a). *PISA 2018 assessment and analytical framework*. OECD Publishing. <https://www.oecd-ilibrary.org/content/publication/b25efab8-en>
- OECD. (2023). *Education at a glance 2023: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>
- Yurdakul, S., Yıldırım, B. ve Şahin, S. A. (2021). *Eğitime bakış 2021: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Yurdakul, S. ve Şahin-Demir, S. A. (2023). *Eğitime bakış 2022: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

BÖLÜM C

ÖĞRETMENLER ve OKUL YÖNETİCİLERİ

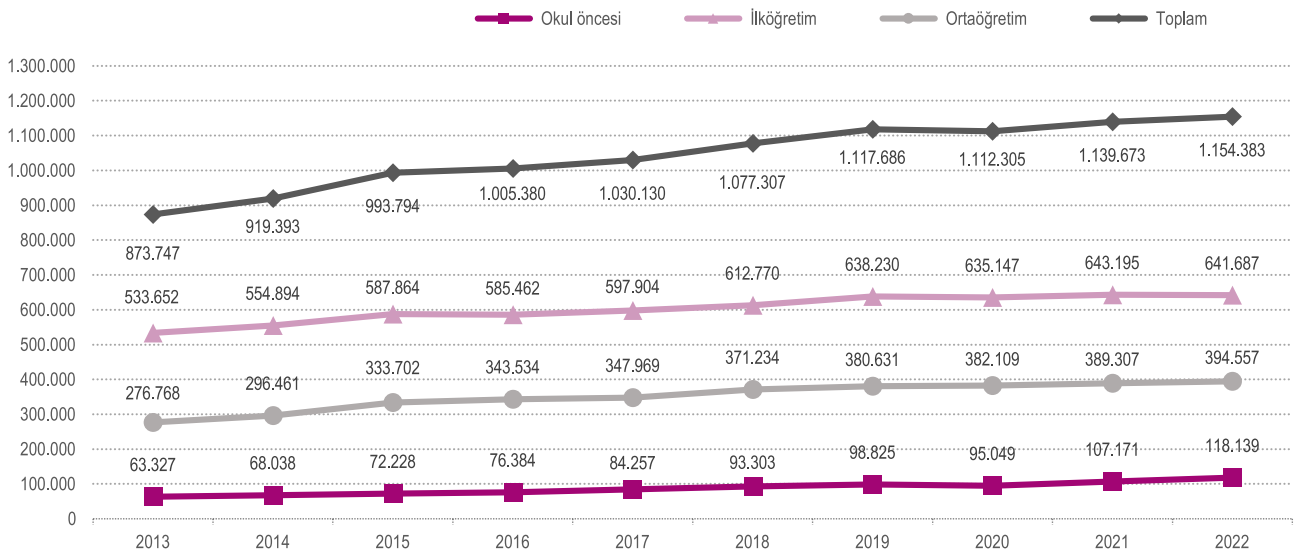
GÖSTERGE	C1	Öğretmenlerin profili nasıldır?
GÖSTERGE	C2	Öğretmen arz ve talebi ne durumdadır?
GÖSTERGE	C3	Öğretmen ve okul yöneticileri maaşları nasıldır?
BÖLÜM	C	Sonuç ve Öneriler

Bu bölüm altında ilk olarak öğretmenlerin profili ayrıntılı bir şekilde veriler ile incelenecektir. Bu kapsamda Türkiye'deki öğretmen sayıları, kamu ve özel öğretim okul sayılarına, kademelere ve cinsiyet oranlarına göre analiz edilecektir. Bu kapsamdaki veriler Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) verileri ile karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. Sonrasında Türkiye'deki öğretmen arz ve talep durumu kapsamında yeni atanan öğretmen sayıları, eğitim fakültelerine kayıt yaptıran ve mezun olan öğrenci sayıları ile Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS)'na giren aday öğretmen sayıları ayrıntılı ele alınacaktır. Son olarak ise OECD ülkelerinde kademelere göre öğretmenlerin kariyer düzeylerindeki yıllık maaşları ayrıntılı incelenecektir.

Bu gösterge altında kademelere ve okul türüne göre öğretmen sayılarında yaşanan değişim incelenmiştir. Ayrıca, kamu ile özel ilköğretim ve ortaöğretim okullarında kadın öğretmen oranlarında yaşanan değişim ele alın-

mıştır. Sonrasında OECD ülkelerinin güncel verileri kullanılarak kademelere göre kadın öğretmen oranları Türkiye verisi ile karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilmiştir.

Şekil C.1.1 Kademelere göre öğretmen sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

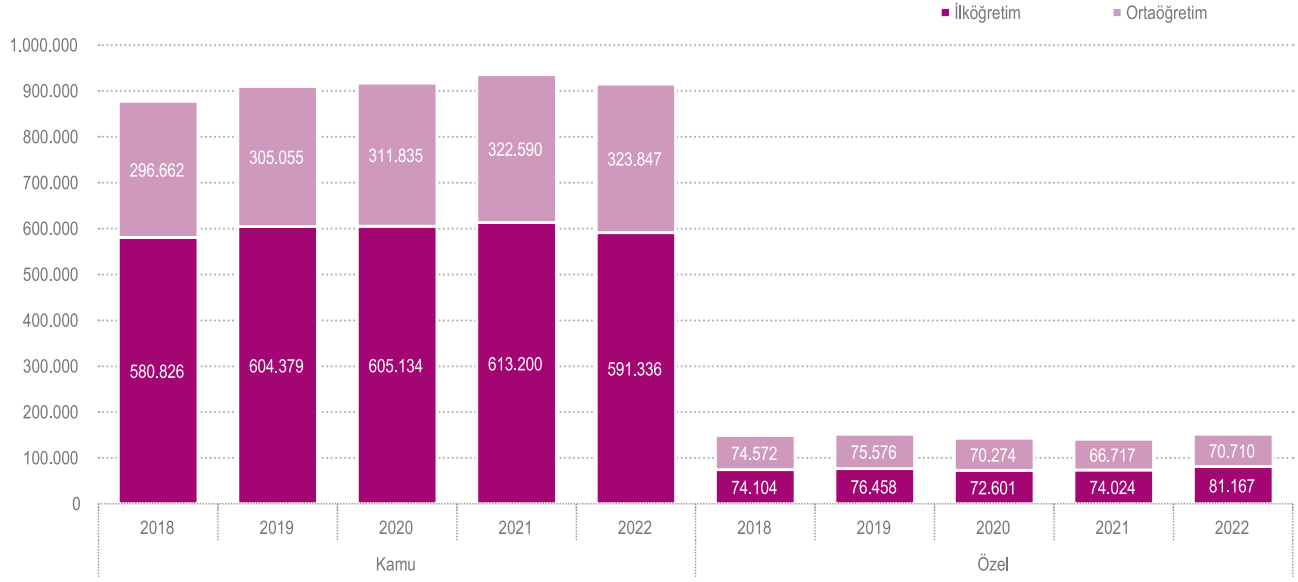

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2013 ile 2022 yılları arası kademelere göre öğretmen sayılarında yaşanan değişim Şekil C.1.1'de verilmiştir. Buna göre kademelere göre öğretmen sayıları bazı yıllarda düşüş olsa da son on yıldır artış eğilimindedir. 2013 ile 2022 yılları arasında okul öncesi öğretmen sayısı 63 bin 327'den 118 bin 139'a, ilköğretim kademesinde 533 bin 652'den 641 bin 687'ye, ortaöğretim kademesinde ise 276 bin 768'den 394 bin 557'ye yükselmiştir. Toplam öğretmen sayısına bakıldığında da 2013 yılında 873 bin 747 iken 2022/23 eğitim-öğretim yılında toplam öğretmen sayısı 1 milyon 154 bin 383 olmuştur. Dolayısıyla 2022/23 eğitim-öğretim yılında bir önceki eğitim-öğretim yılına göre okul öncesi kademesinde yaklaşık 11 bin ve ortaöğretim kademesinde 5 bin öğretmen artışı yaşanmışken, ilköğretim kademesinde ise bin 500 civarında bir düşüş yaşanmıştır.

Şekil C.1.2'de 2018 ile 2022 yılları arasında kamu ve özel ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki öğretmen sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. 2018-2022 yılları arası kamu ortaöğretim okulları ile 2018-2022 yılları arası kamu ilköğretim okullarındaki öğretmen sayıları sürekli artış eğilimi gösterirken özel ilköğretim ve ortaöğretim okullarında ise 2018-2022 yılları arasında öğretmen sayıları dalgalı bir seyir izlemiştir. Kamu ilköğretim okullarındaki öğretmen sayısı 2018 yılında 580 bin 826'dan 2022 yılında 591 bin 336'ya, kamu ortaöğretim kurumlarındaki öğretmen sayıları ise 296 bin 662'den 323 bin 847'ye yükselmiştir. Özel ilköğretim okullarındaki öğretmen sayılarına bakıldığında, 2018 yılında 74 bin 104 iken 2022 yılında 81 bin 167'ye, özel ortaöğretim okullarında ise öğretmen sayısı 74 bin 572'den 70 bin 710'a düşmüştür.

Şekil C.1.2 Kamu ve özel ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki öğretmen sayıları (2018- 2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.
Not: Okul öncesi dâhil değildir.

2013 ile 2022 yılları arasında kadın öğretmenlerin oranında yaşanan değişim Şekil C.1.3'te gösterilmiştir. Buna göre 2013 ile 2022 yılları arasında toplam öğretmenlerin içinde kadın öğretmenlerin oranı artış eğilimi gös-

termiştir. 2013 yılında kadın öğretmenlerin oranı %53,6 iken 2021 yılında %60,1 olarak gerçekleşirken 2022/23 eğitim-öğretim yılında ise %60,9'a yükselmiştir. Kadın öğretmen oranının her geçen yıl arttığı görülmektedir.

Şekil C.1.3 Kadın öğretmenlerin oranında (%) yaşanan değişim (2013-2022)

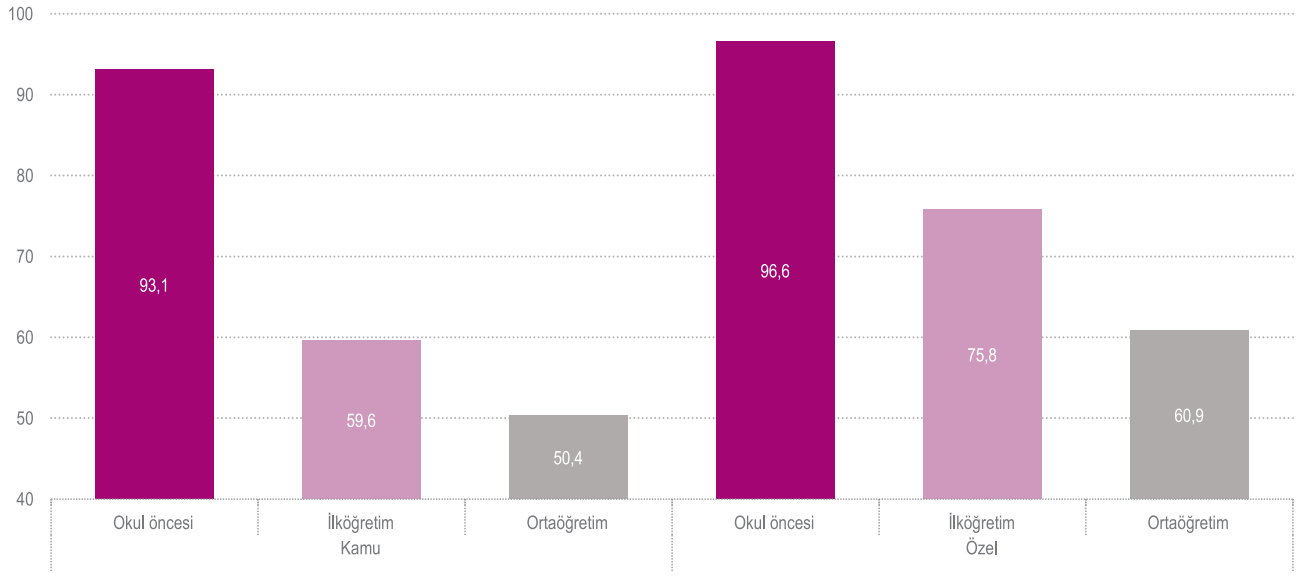

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil C.1.4'te 2022/23 eğitim-öğretim yılında kamu ve özel öğretim okullarında kademelere göre kadın öğretmen oranları gösterilmiştir. Buna göre kamu okullarında kadın öğretmenlerin oranı okul öncesi kademesinde %93,1, ilköğretim kademesinde %59,6, ortaöğretim kademesinde ise %50,4'tür. Özel öğretim kurumlarında kademelere göre kadın öğretmenlerin oranlarına bakıldığında ise, okul öncesi kademesinde %96,6, ilköğretim

kademesinde %75,8 ve ortaöğretim kademesinde ise %60,9'dur. Burada dikkat çeken hususlardan biri özel öğretim kurumlarında çalışan kadın öğretmen oranları her eğitim kademesinde kamu okullarındaki kadın öğretmen oranlarından daha fazla olması, diğer husus ise hem kamu hem de özel öğretim okullarında tüm kademelerde kadın öğretmenlerin erkeklerden fazla olmasıdır.

Şekil C.1.4 Kamu ve özel öğretim okullarında kademelere göre kadın öğretmen oranları (%) (2022/23)

Kaynak: MEB (2023b).

2021 yılında OECD ülkelerinde kademelere göre erkek öğretmen oranları Tablo C.1.5'te verilmiştir. Buna göre, okul öncesi kademesinde Hollanda (%12), Norveç (%9), Fransa (%9), Birleşik Krallık (%8) ve İzlanda (%8) ülkelerinde erkek öğretmen oranları en yüksek olup %9-12 arasında değişmekte iken Çekya (%1), Macaristan (%1), İsrail (%1), Letonya (%1), Portekiz (%1), Güney Kore (%1), Şili (%1), Litvanya (%1), İtalya (%1) ve Yunanistan (%1)'da %1,5'in altındadır. İlkokul düzeyinde Japonya (%36), Türkiye (%36), Danimarka (%32), Meksika (%30), Yunanistan (%26) ve Norveç (%26) ülkelerinde erkek öğretmen oranları %26 ve üzerindedir, Litvanya (%4), Macaristan (%4) ve İtalya (%5)'da ise erkek öğretmen oranları %5 ve altındadır. Ortaokul düzeyinde ise erkek öğretmen oranının en yüksek olduğu ülkeler Japonya (%56), Kolombiya (%47), Meksika (%46) ve Hollanda (%45) iken, Letonya

(%16), İzlanda (%17), Litvanya (%18) ve Estonya (%18) ise erkek öğretmen oranının %16-18 arasında olan en düşük ülkelerdir. Ortaöğretim kademesinde genel programlarda İsviçre (%51), Meksika (%49), Türkiye (%47), Danimarka (%47) ve Hollanda (%45), mesleki programlarda İsviçre (%55), Danimarka (%54), Meksika (%52), Lüksemburg (%51), Şili (%51), Güney Kore (%50), Türkiye (%50) ve Avusturya (%50) erkek öğretmen oranı en yüksek olan ülkeler iken, Letonya (%18), Litvanya (%19) ve Estonya (%23) ülkeleri genel programlarda, Letonya (%26), Slovakya (%29) ve Litvanya (%29) ise mesleki programlarda erkek öğretmen oranı en düşük olan ülkelerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye'de tüm eğitim kademelerinde erkek öğretmen oranı OECD ülkeleri ortalamalarının oldukça üzerindedir.

Tablo C.1.5 OECD ülkelerinde kademelere göre erkek öğretmen oranları (%) (2021)

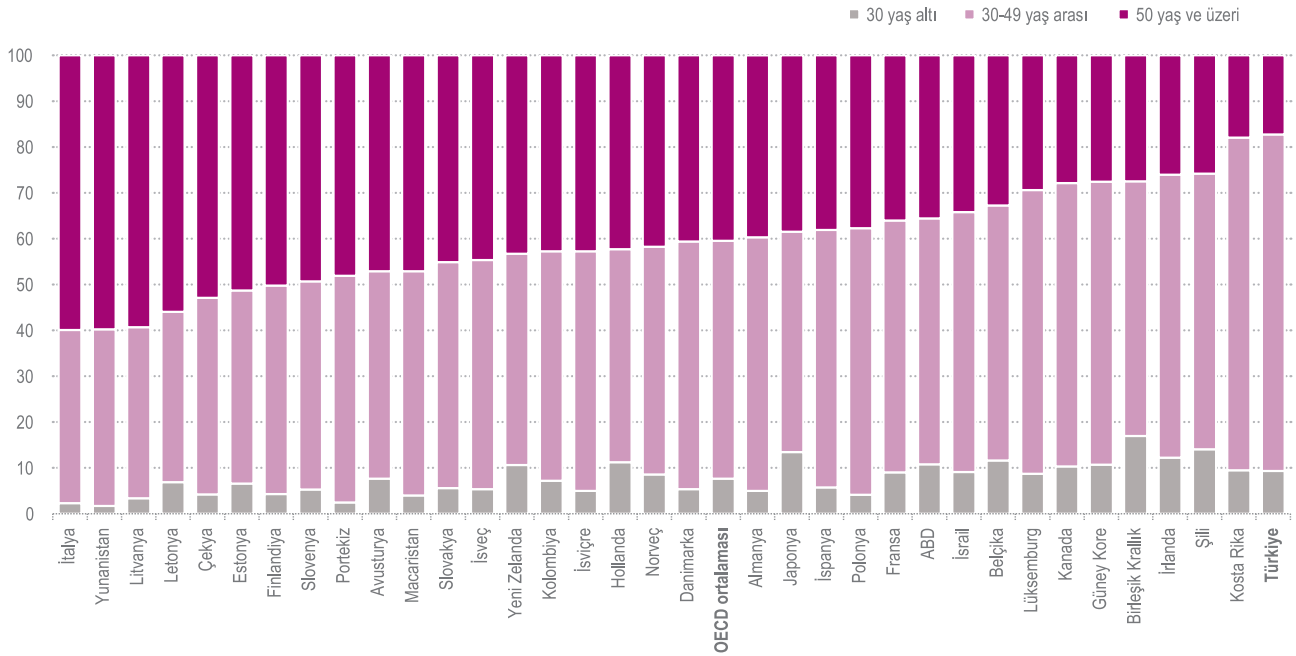
	Okul öncesi	İlkokul	Ortaokul	Ortaöğretim	
				Genel	Mesleki
İsviçre	3	17	43	51	55
Danimarka	7	32	38	47	54
Meksika	4	30	46	49	52
Lüksemburg	7	25	41	44	51
Şili	1	19	31	41	51
Güney Kore	1	23	29	43	50
Türkiye	6	36	41	47	50
Avusturya	3	8	28	36	50
Almanya	6	13	34	40	49
İspanya	7	22	38	41	48
Yeni Zelanda	3	15	32	38	46
OECD ortalaması	4	18	33	39	45
Finlandiya	3	20	26	31	45
Yunanistan	1	26	32	41	45
Norveç	9	26	25	44	44
Hollanda	12	13	45	45	43
Birleşik Krallık	8	14	35	35	43
Kosta Rika	7	21	42	42	42
Macaristan	1	4	24	31	42
Çekya	1	6	23	41	41
Fransa	9	16	40	39	41
Estonya	-	10	18	23	40
Belçika	3	17	34	36	39
Polonya	2	13	24	30	38
İtalya	1	5	23	31	36
Slovenya	2	12	-	34	34
Litvanya	1	4	18	19	29
Slovakya	-	9	23	27	29
Letonya	1	8	16	18	26
Kanada	-	25	-	-	-
Kolombiya	3	22	47	-	-
İzlanda	8	17	17	-	-
İrlanda	-	15	-	31	-
İsrail	1	14	21	-	-
Japonya	3	36	56	-	-
Portekiz	1	19	28	-	-
İsveç	4	18	35	-	-
ABD	7	13	33	42	-

Kaynak: OECD (2023).

Şekil C.1.6'da 2021 yılında OECD ülkelerinde ortaöğretimdeki öğretmenlerin yaş gruplarına göre oransal dağılımı gösterilmiştir. Buna göre Birleşik Krallık (%17), Şili (%14), Japonya (%13), İrlanda (%12), Belçika (%12), Hollanda (%11), ABD (%11), Güney Kore (%11) ve Yeni Zelanda (%11) ortaöğretim kademesinde 30 yaş ve altı öğretmen oranlarının en yüksek olduğu ülkelerin başında gelmektedir. Yunanistan (%2), Portekiz (%2), İtalya (%2) ve Litvanya (%3) ise ortaöğretim kademesinde 30 yaş altı öğretmenlerin oranının en düşük olduğu ülkelerken OECD ülkeleri ortalaması ise %8'dir. Ortaöğretim kademesinde 30-49 yaş arası öğretmen oranının en yüksek olduğu ülkelerin başında %73 ile Türkiye ve Kosta Rika gelmektedir. Daha sonra sırasıyla ortaöğretim kademesinde 30-49 yaş arası öğretmen oranının en yüksek olduğu Lüksemburg (%62), İrlanda (%62), Kanada (%62),

Güney Kore (%62) ve Şili (%60) ülkeleri gelmektedir. Ortaöğretim kademesinde 30-49 yaş arası öğretmen oranının en düşük olduğu ülkeler ise Letonya (%37), Litvanya (%37), İtalya (%38) ve Yunanistan (%39) olup OECD ülkeleri ortalaması ise %52'dir. Ortaöğretim kademesinde 50 yaş ve üzeri öğretmen oranlarının en yüksek olduğu ülkelere bakıldığında ise İtalya (%60), Yunanistan (%60), Litvanya (%59), Letonya (%56), Çekya (%53), Estonya (51) ve Finlandiya (%50); en düşük olduğu ülkeler ise Türkiye (%17), Kosta Rika (%18), Şili (%26) ve İrlanda (%26)'dır. Ortaöğretim kademesinde 50 yaş ve üzeri öğretmen oranının OECD ülkeleri ortalaması %40 olup Türkiye OECD ülkeleri arasında ortaöğretim kademesinde 49 yaş ve altında öğretmen oranı en fazla olan diğer bir ifadeyle en genç öğretmen oranına sahip ülke konumundadır.

Şekil C.1.6 OECD ülkelerinde yaş gruplarına göre ortaöğretimdeki öğretmenlerin oranları (%) (2021)

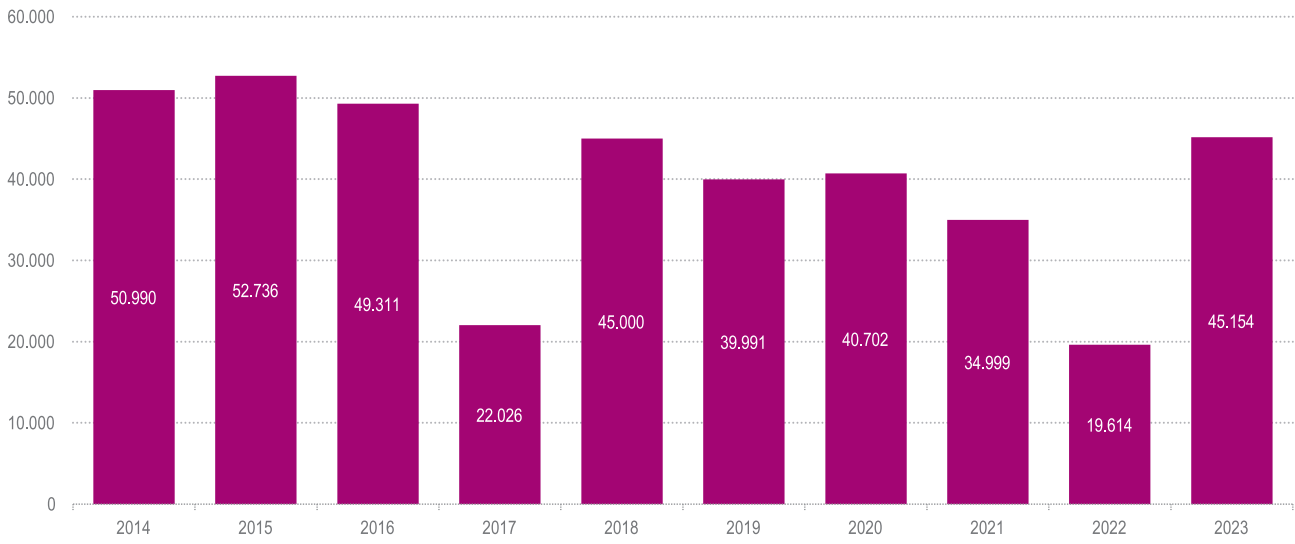

Kaynak: OECD (2023).

Bu gösterge altında ilk önce kamu okullarına ataması yapılan öğretmenlerin alanlara, bölgelere ve yıllara göre dağılımı detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Daha sonra eğitim fakültelerine yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı ve

kadın oranı, mezun sayısı ve mezun kadın oranı yıllara göre değişimi incelenmiştir. Son olarak ise KPSS eğitim bilimleri testine giren aday sayısında yaşanan değişim yıllar bazında ele alınmıştır.

Şekil C.2.1 Kamu okullarına ataması yapılan öğretmen sayılarında yaşanan değişim (2014-2023)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil C.2.1'de 2014 ile 2023 yılları arası kamu okullarına ataması yapılan öğretmen sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. Buna göre 2014 yılında 50 bin 990 öğretmen ataması yapılırken 2023 yılında 45 bin 154 öğretmen ataması yapılmıştır. 2014 ile 2016 yılları arası 50 bin bandında öğretmen ataması yapılırken 2017 yılında 22 bin atama yapılmıştır. Sonrasında 2018 yılında 45 bin, 2019 ve 2020 yıllarında 40'ar bin, 2021 yılında da 35 bin öğretmen ataması yapılmıştır. Son 10 yıllık süreçte en az öğretmen ataması 2022 yılında (19.614) yapılmıştır. 2023 yılında ise 45 bin 154 öğretmen ataması yapılarak son yedi yılın en çok öğretmen ataması gerçekleşmiştir.

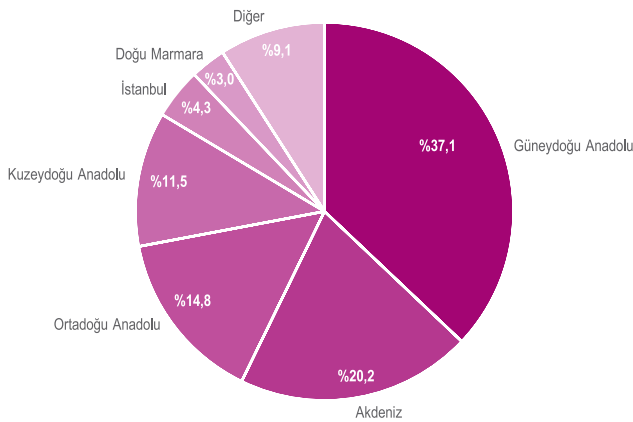
2023 yılında sözleşmeli olarak ataması yapılan öğretmenlerin alanlara göre dağılımı Tablo C.2.2'de verilmiştir. Buna göre 2023 yılında sözleşmeli olarak ataması yapılan toplam 45 bin 154 öğretmen arasında 8 bin 30 atama ile en çok sınıf öğretmenliği bulunmakta olup toplam atama içindeki payı ise %18'dir. Daha sonra sırasıyla en çok ataması yapılan rehberlik (3.611), okul öncesi (3.284), ilköğretim matematik (2.663), din kültürü ve ahlak bilgisi (2.644), İngilizce (2.451), Türkçe (2.369), matematik (2.355), fen bilimleri (2.085) ve özel eğitim (2.052) öğretmenleri bulunmaktadır. 2023 yılında ataması yapılan öğretmenlerin yarısı, ilk altı alandan olmuştur.

Tablo C.2.2 Sözleşmeli olarak ataması yapılan öğretmenlerin alanlara göre dağılımı (2023)

Alan adı	Atama sayısı
Sınıf öğretmenliği	8.030
Rehberlik	3.611
Okul öncesi öğretmenliği	3.284
İlköğretim matematik	2.663
Din kültürü ve ahlak bilgisi	2.644
İngilizce	2.451
Türkçe	2.369
Matematik	2.355
Fen bilimleri	2.085
Özel eğitim	2.052
Türk dili ve edebiyatı	1.855
Tarih	1.418
Sosyal bilgiler	1.225
Beden eğitimi	1.100
Fizik	817
Coğrafya	764
Müzik	640
Görsel sanatlar	602
Kimya/kimya teknolojisi	567
Biyoloji	454
Arapça	441
İ.H.L. meslek dersleri	430
Felsefe	403
Yiyecek içecek hizmetleri	302
Almanca	252
Elektrik-elektronik teknolojisi/elektrik	238
Bilişim teknolojileri	180
Motorlu araçlar teknolojisi	157
Uçak bakım/uçak elektroniği	138
Elektrik-elektronik teknolojisi/elektronik	136
Diğer	1.491
Toplam	45.154

Kaynak: MEB Personel Genel Müdürlüğü (2023a).

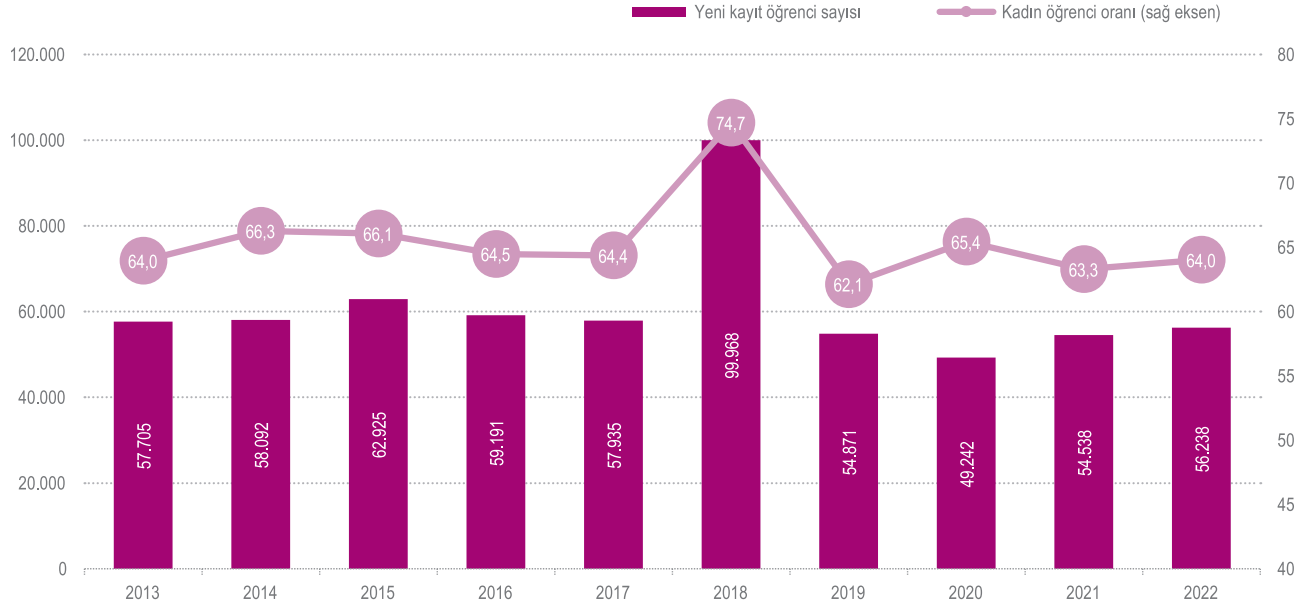
Şekil C.2.3 Sözleşmeli olarak ataması yapılan öğretmenlerin bölgelere göre oransal (%) dağılımı (2023)

Kaynak: MEB Personel Genel Müdürlüğü (2023a).

2023 yılında sözleşmeli olarak ataması yapılan öğretmenlerin bölgelere göre oransal dağılımı Şekil C.2.3'te verilmiştir. 2023 yılında ataması yapılan sözleşmeli öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu olan %37,1'i Güneydoğu Anadolu Bölgesine yapılmıştır. Daha sonra sırasıyla en fazla oranda Akdeniz (%20,2), Ortadoğu Anadolu (%14,8), Kuzeydoğu Anadolu (%11,5), İstanbul (%4,3) ve Doğu Marmara (%3) bölgelerine sözleşmeli öğretmen ataması yapılmıştır. Diğer bölgelere ataması yapılan öğretmenlerin oranı ise %9,1'dir.

Şekil C.2.4 Eğitim fakültelerine yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı ve kadın öğrenci oranında yaşanan değişim (2013-2022)

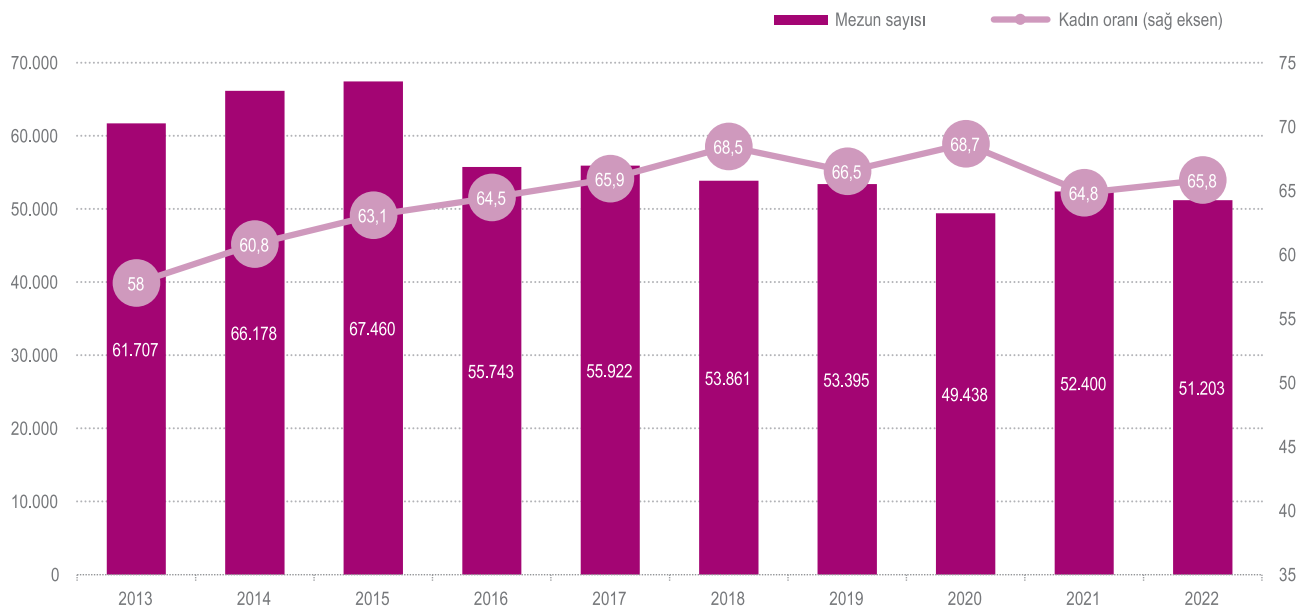

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil C.2.4'te 2013 ile 2022 yılları arasında eğitim fakültelerine yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı ve kadın öğrenci oranında yaşanan değişim gösterilmiştir. Buna göre, 2013 yılında eğitim fakültelerine yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı 57 bin 705 iken 2015 yılında 63 bin olmuş

ve 2017 yılında yaklaşık 58 bine düşmüştür. 2018 yılında yeni kayıt öğrenci sayısı büyük bir artış ile 99 bin 968'e yükselmiş, sonrasında ise 2022 yılına kadar 50-55 bin bandına bir seyir izlemiştir. 2022/23 eğitim-öğretim yılında ise 56 bin 238 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılındaki

Şekil C.2.5 Eğitim fakültelerinden mezun olanların sayısı ve mezun kadın oranında yaşanan değişim (2013-2022)

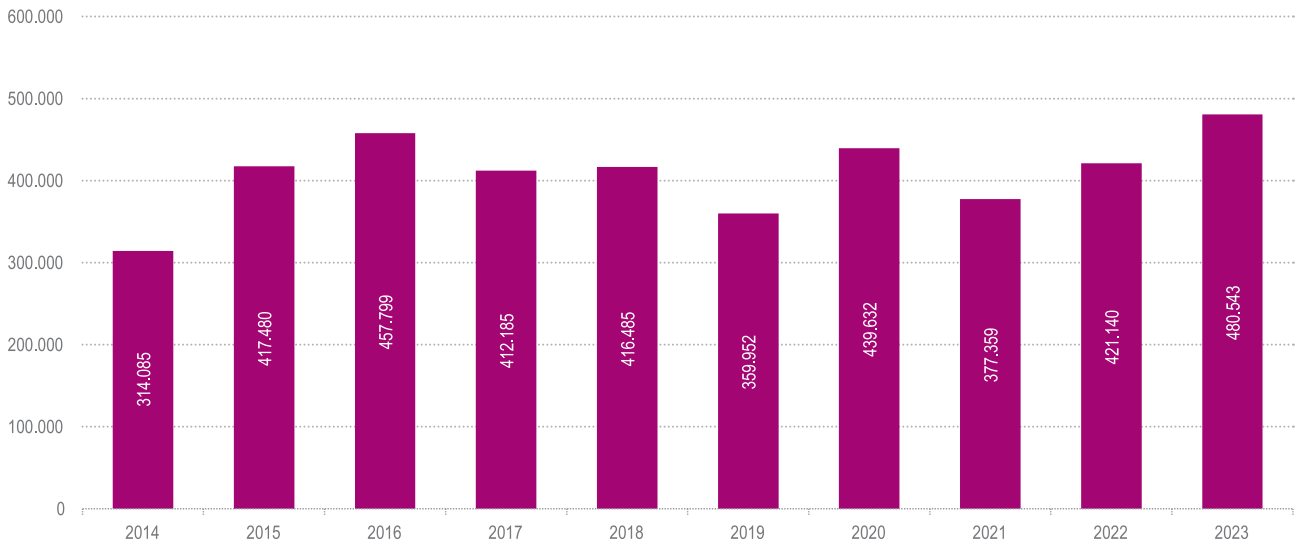
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

bu artışın nedeni İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi çocuk gelişimi bölümüne ikinci üniversite kapsamında yeni kayıt yaptıranlardır (Çelik ve ark., 2020). 2012 yılında eğitim fakültelerine yeni kayıt yaptıran kadın öğrenci oranı %64 iken 2022/23 eğitim-öğretim yılında bu oran aynı kalmıştır.

2013 ile 2022 yılları arasında eğitim fakültelerinden mezun olanların sayısı ve mezun kadın oranında yaşanan değişim Şekil C.2.5'te verilmiştir. Buna göre eğitim fakültelerinden mezun olanların sayısı 2013 yılından 2015 yılı-

na kadar artış eğilimi göstermiş ve 61 bin 707'den 67 bin 460'a yükselmiştir. 2016 yılında eğitim fakültelerinden mezun olanların sayısında bir düşüş yaşanmış ve 55 bin 743'e gerilemiş ardından da 2022 yılına kadar az da olsa düşüş trendinde ilerlemiştir. 2022/23 eğitim-öğretim yılında eğitim fakültelerinden mezun olanların sayısı 51 bin 203 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılından 2022 yılına eğitim fakültelerinden yeni mezun olanların arasında kadınların payı ise %58'den %65,8'e yükselmiştir. Dolayısıyla 2022/23 eğitim-öğretim yılında eğitim fakültelerinden yeni mezun olan her üç kişiden neredeyse ikisi kadındır.

Şekil C.2.6 KPSS eğitim bilimleri testine giren aday sayısında yaşanan değişim (2014-2023)

Kaynak: Muhtelif yıllarda ÖSYM tarafından yayınlanan KPSS Lisans Sınav Sonuçlarına İlişkin Sayısal Bilgiler verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Şekil C.2.6'da 2014 ile 2023 yılları arasında KPSS eğitim bilimleri testine giren aday sayısında yaşanan değişim gösterilmiştir. Buna göre 2014 yılından 2023 yılına KPSS eğitim bilimleri testine giren aday sayısında yaşanan değişim yıllar itibarıyla dalgalı bir seyir izlemiş olup 2014 (252.741) yılından 2016 yılına (457.799) artış yaşanmış, ardından 2019 yılına (359.952) kadar düşüşe geçen aday sayısı 2020 yılında 439.632 olarak gerçekleşmiştir. Daha

sonra 2021 yılında KPSS eğitim bilimlerine giren aday sayısı 377 bin 359 iken 2022 yılında 421 bin 140, 2023 yılında da son on yılın en yüksek seviyesine ulaşarak 480 bin 543 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla kamuda öğretmen olmak isteyen ve bu amaçla eğitim bilimleri testine giren öğretmen aday sayısı 2023 yılında 500 bine yaklaşmıştır.

Bu gösterge altında satın alma gücü paritesi dikkate alınarak OECD ülkelerinde kademelere göre öğretmenlerin kariyer düzeylerindeki yıllık maaşları ayrıntılı olarak in-

celenmiş ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Tablo C.3.1 Satın alma gücü paritesi dikkate alındığında OECD ülkelerinde kademelere göre öğretmenlerin kariyer düzeylerindeki yıllık maaşları (2022)

	Okul öncesi		İlkokul		Ortaokul		Ortaöğretim (Genel programlar)	
	Başlangıç maaşı	15 yıl deneyim sonrası maaş	Başlangıç maaşı	15 yıl deneyim sonrası maaş	Başlangıç maaşı	15 yıl deneyim sonrası maaş	Başlangıç maaşı	15 yıl deneyim sonrası maaş
Lüksemburg	71 647	104 604	71 647	104 604	81 200	112 008	81 200	112 008
Almanya	-	-	70 419	85 699	77 905	93 085	81 141	96 742
İsviçre	56 429	-	60 874	-	67 504	-	76 318	-
Danimarka	46 552	52 261	53 364	61 473	53 598	61 968	50 444	65 555
Avusturya	-	-	49 646	58 910	49 646	59 944	49 646	61 854
Hollanda	48 805	79 300	48 805	79 300	48 662	84 862	48 662	84 862
Avustralya	47 981	68 889	47 991	69 513	47 990	69 369	47 990	69 369
Türkiye	46 333	47 063	46 333	47 063	46 822	47 551	46 822	47 551
ABD	45 931	68 905	44 992	66 251	46 018	69 439	48 187	69 641
İspanya	44 650	51 715	44 650	51 715	49 905	57 758	49 905	57 758
Norveç	39 337	47 854	43 108	51 727	43 108	51 727	51 096	56 557
İsveç	42 374	45 132	43 001	49 583	43 941	50 398	45 132	51 275
Belçika (Fl)	42 842	60 488	42 842	60 488	42 842	60 488	53 452	77 696
Kanada	-	-	42 157	72 734	42 157	72 734	42 157	72 734
Belçika (Fr)	40 335	56 724	40 335	56 724	40 335	56 724	50 142	72 821
Finlandiya	32 664	35 955	37 407	45 888	40 182	49 294	42 191	53 189
OECD ortalaması	34 563	45 981	36 367	49 968	37 628	51 613	39 274	53 456
İrlanda	-	-	36 281	60 902	36 281	61 498	36 281	61 498
Yeni Zelanda	-	-	34 890	56 125	34 890	56 125	34 890	56 125
Birleşik Krallık	34 732	55 726	34 732	55 726	34 732	55 726	34 732	55 726
Fransa	34 611	40 683	34 611	40 683	37 720	43 792	37 720	43 792
Portekiz	34 311	44 277	34 311	44 277	34 311	44 277	34 311	44 277
Güney Kore	33 615	59 346	33 615	59 346	33 675	59 406	33 675	59 406
Litvanya	33 027	37 946	33 027	37 946	33 027	37 946	33 027	37 946
İtalya	32 981	39 584	32 981	39 584	35 447	43 038	35 447	44 235
Slovenya	31 187	46 343	31 187	48 062	31 187	48 062	31 187	48 062
Japonya	-	-	28 611	47 349	28 611	47 349	28 611	47 349
Çekya	24 572	26 108	26 189	29 099	26 270	29 180	26 270	29 180
Estonya	-	-	26 031	-	26 031	-	26 031	-
Şili	25 575	38 394	25 575	38 394	25 575	38 394	26 446	39 729
Kosta Rika	24 363	30 745	24 604	31 051	25 355	32 004	25 355	32 004
İsrail	26 613	37 814	23 561	33 606	23 673	36 179	27 876	39 321
Kolombiya	23 401	42 677	23 401	42 677	23 401	42 677	23 401	42 677
Meksika	21 802	34 047	21 802	34 047	27 655	43 456	51 010	62 681
Yunanistan	20 387	26 996	20 387	26 996	20 387	26 996	20 387	26 996
Polonya	19 235	31 447	19 235	31 447	19 235	31 447	19 235	31 447
Letonya	17 902	-	17 039	-	17 039	-	17 039	-
Slovakya	13 559	15 836	16 798	19 342	16 798	19 342	16 798	19 342
Macaristan	16 137	19 520	16 137	19 520	16 137	19 520	16 137	21 689

Kaynak: OECD (2023).

Not: Satın alma gücü paritesine göre hesaplanmıştır. Tablodaki veriler ilkökul başlangıç maaşına göre sıralanmıştır.

2022 yılı satın alma gücü paritesi dikkate alındığında OECD ülkelerinde kademelere göre öğretmenlerin kariyer düzeylerine göre yıllık maaşları Tablo C.3.1'de verilmiştir. OECD ülkeleri arasında tüm kademelerdeki öğretmenlerin başlangıç ve 15 yıl deneyim sonrası maaş seviyeleri önemli düzeyde farklılaşmaktadır. Buna ilaveten OECD ülkeleri ortalaması bakımından öğretmenlerin 15 yıl deneyim sonrası maaşı, başlangıç maaşından okul öncesi kademesinde %33, ilkökul ve ortaokul kademesinde %37 ve ortaöğretim genel programlar düzeyinde ise %36 daha fazladır. Buna göre okul öncesi kademesinde öğretmenlerin başlangıç maaşı OECD ülkelerinde Lüksemburg'da 72 bin \$ ile Slovakya'da 14 bin \$ arasında, 15 yıl deneyim sonrası maaşları ise aynı ülkelerde 105 bin \$ ile 16 bin \$ arasında değişmektedir. Okul öncesi kademesindeki öğretmenlerin başlangıç maaşı ve 15 yıl deneyim sonrası maaşı OECD ülkeleri ortalamaları sırasıyla 35 bin \$ ve 46 bin \$ iken Türkiye'de ise sırasıyla 46 bin \$ ve 47 bin \$ olup ortalamaların üstündedir. İlkokul kademesindeki öğretmenlerin Lüksemburg'da başlangıç maaşı 72 bin \$ iken Macaristan'da 16 bin \$, 15 yıl deneyim sonrası öğretmenlerin maaşları ise Lüksemburg'da 105 bin \$ iken Slovakya'da 19 bin \$'dır, ilkökul kademesindeki öğretmenlerin başlangıç maaşı ve 15 yıl deneyim sonrası maaşı OECD ülkeleri ortalamaları sırasıyla 36 bin \$ ve 50 bin \$ iken Türkiye'de ise sırasıyla 46 bin \$ ve 47 bin \$ olup ortalamaların altındadır. Ortaokul kademesinde

başlangıç maaşın en yüksek olduğu ülke Lüksemburg (81 bin \$), en düşük olduğu ülke ise Macaristan (16 bin \$)'dir. Ortaokul kademesinde 15 yıl deneyim sonrası öğretmenlerin maaşının en yüksek olduğu ülke yine Lüksemburg (112 bin \$) iken, en düşük olduğu ülke ise Slovakya (19 bin \$)'dir. Türkiye'de ortaokul kademesinde başlangıç ve 15 yıl deneyim sonrası maaş ise sırasıyla 47 bin \$ ve 48 bin \$ iken OECD ülkeleri ortalamaları sırasıyla 38 bin \$ ve 52 bin \$'dir. Ortaöğretim kademesinde genel programlarda ise öğretmenlerin başlangıç maaşının en yüksek olduğu ülkeler Lüksemburg (81 bin \$), Almanya (81 bin \$) ve İsviçre (76 bin \$) iken en düşük olduğu ülkeler Macaristan (16 bin \$), Slovakya (17 bin \$) ve Letonya (17 bin \$)'dir. Ortaöğretim kademesinde genel programlarda öğretmenlerin 15 yıl deneyim sonrası maaşının en yüksek olduğu ülkeler Lüksemburg (112 bin \$), Almanya (97 bin \$) ve Hollanda (85 bin \$) iken en düşük olduğu ülkeler Slovakya (19 bin \$) ve Macaristan (22 bin \$)'dir. Ortaöğretim kademesinde genel programlardaki öğretmenlerin başlangıç maaşı ve 15 yıl deneyim sonrası maaşı OECD ülkeleri ortalamaları sırasıyla 39 bin \$ ve 53 bin \$ iken Türkiye'de ise sırasıyla 47 bin \$ ve 48 bin \$'dir. Genel olarak ifade edilirse Türkiye'de tüm kademelerdeki öğretmenlerin başlangıçta aldıkları maaş satın alma gücü paritesine göre OECD ülkeleri ortalamalarının üstünde iken 15 yıl deneyim sonrası aldıkları maaşlar ise OECD ülkeleri ortalamalarının altındadır.

- Son on yıllık öğretmen atama sayıları dikkate alındığında 2019-2022 yıllarında öğretmen atama sayılarında bir düşüş yaşanmış ve 2022 yılında 19 bin 614 ile en az öğretmen ataması gerçekleşmiştir. 2023 yılında ise tekrardan öğretmen atama sayısı artmış ve 45 bin öğretmen ataması yapılmıştır. Dolayısıyla sistem içerisindeki öğretmen ihtiyacının karşılanmasına yönelik hesaplamaların yapılması ve bu ihtiyaç göz önünde bulundurularak öğretmen atama sayılarının artırılması gerekmektedir.
- 2022/23 eğitim-öğretim yılında eğitim fakültelerine 56 bin 238 öğrenci yeni kayıt yaptırmış olup aynı dönemde 51 bin 203 kişi mezun olmuştur. Dahası 2023 yılında KPSS eğitim bilimleri testine giren öğretmen aday sayısı son on yılın en yüksek seviyesine ulaşarak 500 bin bandına yaklaşmış ve bu yılda ataması yapılan sözleşmeli öğretmen sayısı ise 45 bin olmuştur. Dolayısıyla öğretmen arz ve talebi arasındaki makas her yıl büyümektedir. Öğretmen arz-talep dengesi gözetilerek ihtiyaç ve planlamalar yapılmalı ve bu yönde politikalar oluşturularak hayata geçirilmelidir.
- OECD ülkeleri arasında tüm kademelerdeki öğretmenlerin kariyer düzeylerine göre yıllık maaşları oldukça farklılaşmaktadır. Türkiye’de okul öncesi, ilköğretim, ortaokul ve ortaöğretim düzeyindeki öğretmenlerin kariyer düzeylerine göre aldıkları yıllık maaşlar bütün düzeylerde hemen hemen aynı olup başlangıçta aldıkları maaş satın alma gücü paritesine göre OECD ülkeleri ortalamalarının üstünde iken 15 yıl deneyim sonrası aldıkları maaşlar ise OECD ülkeleri ortalamalarının altındadır. Öğretmen maaşlarının kariyer düzeylerine göre OECD ülkeleri ortalamalarına yaklaştırılmasına yönelik adımlar atılmalıdır.

- Çelik, Z., Bozgeyikli, H. ve Yurdakul, S. (2020). *Eğitime bakış 2020: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- MEB. (2023a). *MEB personel genel müdürlüğü*. http://atama.meb.gov.tr/sonuclar/arsiv/sayisal_veriler.asp
- MEB. (2023b). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2022-2023*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- OECD. (2023). *Education at a glance 2023: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>
- Yurdakul, S. ve Şahin-Demir, S. A. (2023). *Eğitime bakış 2022: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

BÖLÜM **D**

EĞİTİM-ÖĞRETİM ORTAMLARI

GÖSTERGE	D1	Okul, şube ve derslik sayısı kaçtır?
GÖSTERGE	D2	Okul, sınıf ve şube başına kaç öğrenci düşmektedir?
GÖSTERGE	D3	Öğretmen başına kaç öğrenci düşmektedir?
GÖSTERGE	D4	Taşımali eğitimde öğrenci sayısı kaçtır?
BÖLÜM	D	Sonuç ve Öneriler

Ülkelerin eğitim ve öğretim ortamlarına ilişkin veriler, eğitim sistemlerinin nicelik olarak ne kadar ilerlediklerini görmek ve analiz etmek için önemli bir göstergedir. Bu nedenle bu bölüm içerisinde öncelikli olarak eğitim politikalarının görünen kısmı olan ve nicel çerçeveyi ortaya koyan eğitim-öğretim ortamlarının mevcut durumu incelenecektir. İlk olarak okul, şube ve derslik sayıları ile okul, sınıf, şube ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim ele alınacaktır. Buna ilaveten OECD verileri ile ülkelerin ortalama sınıf mevcudu ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları incelenecek ve ülkeler arası karşılaştırmalar yapılacaktır. Son olarak, kademelere ve illere göre taşınmalı eğitim kapsamındaki öğrenci sayılarının son on yıllık dönemi ele alınarak analiz edilecektir.

Bu gösterge altında son beş yıl içerisinde okul/kurum sayılarındaki değişim, kademelere ve okul türüne göre ele alınmıştır. Buna ilaveten kademelere göre derslik ve şube sayısındaki değişim ele alınarak ortaöğretimde

okul türüne göre derslik ve şube sayıları analiz edilmiştir. Son olarak, son beş yılda kamuda yeni yapılan derslik sayıları verilmiştir.

Tablo D.1.1 Kademelere göre okul / kurum sayıları (2018-2022)

Yıl	Okul öncesi		İlkokul		Ortaokul		Genel ortaöğretim		Mesleki ve teknik ortaöğretim		Tüm kademeler toplam
	Devlet	Özel	Devlet	Özel	Devlet	Özel	Devlet	Özel	Devlet	Özel	
2018	5.317	5.352	22.931	1.808	16.875	2.060	3.066	3.176	5.851	413	66.849
2019	5.830	5.655	22.808	1.982	16.917	2.351	3.444	3.481	5.720	401	68.589
2020	5.232	5.320	22.527	2.049	16.682	2.343	3.483	3.393	5.700	396	67.125
2021	7.878	6.246	22.480	2.039	16.651	2.284	3.529	3.231	5.662	379	70.379
2022	11.716	6.528	23.117	2.065	16.640	2.266	3.579	3.085	5.682	337	75.015

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2018 ile 2022 yılları arasında kademelere göre okul/kurum sayılarında yaşanan değişim Tablo D.1.1'de verilmiştir. Tabloya göre 2018 yılında toplam 66 bin 849 okul/kurum bulunurken 2022 yılına gelindiğinde bu sayı 75 bin 15'e yükselmiştir. Kademelere göre okul/kurum sayısı incelendiğinde okul öncesi kademesinde 2018 yılından 2019 yılına kadar artış yaşanmakta olup 2020 yılında bir düşüş gerçekleşse de 2021 ve özellikle de 2022 yılında okul/kurum sayısı tekrar artmıştır. Okul öncesi kademesinde 2018 yılında 5 bin 317 devlet, 5 bin 352 özel olmak üzere toplamda 10 bin 669 okul/kurum bulunurken 2019 yılında bu sayı 5 bin 830 devlet ve 5 bin 655 özel olmak üzere toplamda 11 bin 485'e yükselmiştir. Ancak 2020 yılına bakıldığında bu sayı 5 bin 232 devlet, 5 bin 320 özel olmak üzere toplamda 10 bin 552'ye gerilemiştir. 2022 yılına gelindiğinde ise bu sayı 2021'e oranla önemli bir artış göstererek 11 bin 716 devlet ve 6 bin 528 özel olmak üzere toplamda 18 bin 244'e yükselmiştir. İlkokul kademesinde okul/kurum sayıları incelendiğinde devlette yıllara göre okul/kurum sayısının azaldığı görülürken özel okul/kurumlarda 2018-2020 yılları arasında bir artış olduğu ve 2021 yılında kısmi bir azalış olduğu görülmektedir. Tabloya göre 2018 yılında 22 bin 931 devlet ve bin 808 özel olmak üzere toplamda ilkökul kademesinde 24 bin 739 okul/kurum bulunurken bu sayı

2022 yılına gelindiğinde 25 bin 182 olmuştur. Ortaokul kademesinde okul/kurum sayılarına bakıldığında devlet okul/kurum sayılarının artış ve azalışlarla son beş yıl içerisinde benzer olduğu görülürken özel okul/kurum sayılarında kısmi bir artışın olduğu görülmektedir. Ortaokul kademesinde 2018 yılında 16 bin 875 devlet ve 2 bin 60 özel olmak üzere toplamda 18 bin 935 okul/kurum bulunurken 2022 yılına gelindiğinde bu sayı 16 bin 640 devlet ve 2 bin 266 özel olmak üzere toplamda 18 bin 906 şeklinde gerçekleşmiştir. Genel ortaöğretim kademesinde ise 2018 yılında 3 bin 66 devlet ve 3 bin 176 özel olmak üzere toplamda 6 bin 842 okul/kurum bulunurken, 2022 yılına gelindiğinde 3 bin 579 devlet ve 3 bin 85 özel olmak üzere toplamda 6 bin 664'e yükselmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde okul/kurum sayısı verilerine bakıldığında ise 2018 yılında toplam 6 bin 264 okul/kurum bulunurken 2022 yılında kısmi bir azalışla bu sayı 6 bin 19 şeklinde gerçekleşmiştir.

2018-2022 yılları arası kamuda bazı okul türlerine göre okul sayıları Tablo D.1.2'de verilmiştir. Tabloya göre 2018 yılında imam hatip ortaokulu sayısı 2 bin 847 iken 2022 yılına kadar düşüş eğilimi göstermiş ve 2 bin 667'ye gerilemiştir. İmam hatip lisesi bünyesinde imam hatip ortaokulu sayısına bakıldığında ise yıllara göre bu sayının

artmış olduğu görülmektedir. 2018 yılında bu sayı 547 iken 2022 yılına gelindiğinde 765'e yükselmiştir. İmam hatip lisesi sayısına bakıldığında 2018 yılında bin 623 iken 2022 yılında bin 714'e yükselmiştir. Buna ilaveten fen lisesi sayısı 2018 yılında 310 iken 2021 yılında 365'e yükselmiştir. Sosyal bilimler lisesi sayılarına bakıldığında

ise son beş yılda benzer sayıların olduğu görülmektedir. 2018 yılında sosyal bilimler lisesi sayısı 91 iken 2022 yılında bu sayı 94 olmuştur. Son olarak Anadolu lisesi sayısına bakıldığında ise 2018 yılında 2 bin 664 iken son beş yılda sürekli artış göstererek bu sayı 2022 yılına gelindiğinde 2 bin 903'e yükselmiştir.

Tablo D.1.2 Kamuda bazı okul türlerine göre okul sayıları (2018-2022)

Yıl	İmam hatip ortaokulu	İmam hatip lisesi bünyesinde imam hatip ortaokulu	İmam hatip lisesi	Fen lisesi	Sosyal bilimler lisesi	Anadolu lisesi
2018	2.847	547	1.623	310	91	2.664
2019	2.822	615	1.650	316	92	2.846
2020	2.758	669	1.672	322	92	2.871
2021	2.720	731	1.693	344	93	2.885
2022	2.667	765	1.714	365	94	2.903

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo D.1.3'te 2018-2022 yılları arasında kademelere göre derslik ve şube sayıları verilmiştir. Tabloya göre tüm kademelerde toplam derslik sayıları son beş yılda artış göstermiştir. 2018 yılında tüm kademelerde toplam 706 bin 15 derslik bulunurken bu sayı 2022'de 751 bin 569'e yükselmiştir. Şube sayılarına bakıldığında ise 2018 yılında 754 bin 231 şube bulunurken yıllar içinde artış ve azalışlarla bu sayı 2022 yılında 794 bin 51'e yükselmiştir. Kademelere göre derslik ve şube sayısına bakıldığında okul öncesinde 2018 yılında 46 bin 967 derslik ve 88 bin 150 şube bulunurken 2022 yılına gelindiğinde derslik sayısı 59 bin 805'e ve şube sayısı 118 bin 941'e yükselmiştir. İlköğretim kademesinde toplam şube ve derslik sayısına bakıldığında 2018 yılında 444 bin 561 derslik ve 471 bin 550 şube bulunurken 2022 yılına gelindiğin-

de derslik sayısı 470 bin 937'ye ve şube sayısı 482 bin 477'ye yükselmiştir. İlköğretim kademesinde özel öğretime bakıldığında ise 2018 yılında 56 bin 264 derslik ve 35 bin 17 şube bulunurken 2022 yılına gelindiğinde derslik sayısı 60 bin 87'ye şube sayısı ise 38 bin 549'a yükselmiştir. Buna ilaveten ortaöğretim kademesine bakıldığında toplamda yıllara göre derslik sayısı artarken -2022 hariç- şube sayısında azalış meydana gelmiştir. Derslik sayısı 2018 yılında 214 bin 487'den 2022 yılına gelindiğinde 220 bin 827'ye yükselmiştir. Şube sayısı ise 194 bin 531'den seneler içinde artış ve azalışlarla 2022 yılına gelindiğinde 192 bin 633'e gerilemiştir. Son olarak ortaöğretim kademesinde özel öğretime bakıldığında derslik sayısı 51 bin 334'ten 46 bin 173'e gerilemiştir. Şube sayısına bakıldığında ise 2018 yılında 34 bin 269 iken seneler içerisinde

Tablo D.1.3 Kademelere göre derslik ve şube sayıları (2018-2022)

Yıl	Okul öncesi		İlköğretim				Ortaöğretim				Tüm kademeler toplam	
	Toplam		Toplam		Özel		Toplam		Özel		toplam	
	Derslik	Şube	Derslik	Şube	Derslik	Şube	Derslik	Şube	Derslik	Şube	Derslik	Şube
2018	46.967	88.150	444.561	471.550	56.264	35.017	214.487	194.531	51.334	34.269	706.015	754.231
2019	50.831	91.737	457.009	478.408	58.867	36.271	219.507	192.029	51.403	33.548	727.347	762.174
2020	48.134	82.572	461.274	470.584	60.525	35.696	222.973	192.545	50.813	32.723	732.381	745.701
2021	55.989	109.851	467.425	479.151	59.516	36.891	226.040	195.886	50.566	32.667	749.454	784.888
2022	59.805	118.941	470.937	482.477	60.087	38.549	220.827	192.633	46.173	31.674	751.569	794.051

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

kısmi bir azalışla 2022 yılına gelindiğinde 31 bin 674'e gerilemiştir.

2018-2022 yılları arasında ortaöğretimde okul türüne göre derslik ve şube sayıları Tablo D.1.4'te verilmiştir. Tabloya göre genel ortaöğretimde 2018 yılında özelle 42 bin 340 derslik bulunurken 2022 yılında bu sayı 37 bin 737'ye gerilemiş, şube sayısı ise aynı yıllarda 28 bin 966'dan, 24 bin 970'e gerilemiştir. Genel ortaöğretimde toplam derslik ve şube sayılarına bakıldığında ise 2018 yılında 103 bin 324 derslik bulunurken 2022 yılına gelindiğinde bu sayı 110 bin 117 olmuştur. Şube sayısına

bakıldığında ise 2018 yılında 86 bin 126 şube bulunurken bu sayı 2022 yılında 100 bin 902 şeklinde gerçekleşmiştir. Buna ilaveten mesleki ve teknik ortaöğretimde 2018 yılında özel öğretimde 8 bin 994 derslik ve 5 bin 303 şube bulunurken, 2022 yılına gelindiğinde derslik sayısı 8 bin 436'ya gerilerken ve şube sayısı 6 bin 704'e yükselmiştir. Toplamda mesleki ve teknik ortaöğretimde derslik ve şube sayılarına bakıldığında 2018 yılında 111 bin 163 derslik bulunurken bu sayı 2022 yılına gelindiğinde 110 bin 710'a gerilemiştir. Şube sayısı ise 2018 yılında 108 bin 405 iken 2022 yılına gelindiğinde 91 bin 731'e gerilemiştir.

Tablo D.1.4 Ortaöğretimde okul türüne göre derslik ve şube sayıları (2018-2022)

Yıl	Genel ortaöğretim				Mesleki ve teknik ortaöğretim			
	Toplam		Özel		Toplam		Özel	
	Derslik	Şube	Derslik	Şube	Derslik	Şube	Derslik	Şube
2018	103.324	86.126	42.340	28.966	111.163	108.405	8.994	5.303
2019	108.982	89.723	42.728	28.205	110.525	102.306	8.675	5.343
2020	111.783	99.675	41.881	26.672	111.190	92.870	8.932	6.051
2021	113.356	102.963	41.174	25.980	112.684	92.923	9.392	6.687
2022	110.117	100.902	37.737	24.970	110.710	91.731	8.436	6.704

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2018-2022 yılları arasında kamuda yeni yapılan derslik sayıları Tablo D.1.5'te verilmiştir. Buna göre 2018 yılından 2019 yılına kadar toplam yeni yapılan derslik sayılarında artış görülürken 2020 yılında düşüş ardından 2021 yılında 2020 yılına göre nispeten bir artış görülmektedir. 2022 yılında ise önemli bir azalma görülüp son 5 yılın en düşük derslik sayısının olduğu görülmektedir. Buna ilaveten 2018 yılından 2022 yılına kadar toplamda 75 bin 280 yeni derslik yapılmıştır. Yapılan yeni dersliklerin ise

en fazla ilköğretim kademesinde olduğu görülmektedir. 2018 yılında ilköğretim kademesinde 9 bin 212 yeni derslik yapılmışken 2022 yılında 5 bin 615 yeni derslik yapılmıştır. Ortaöğretim kademesinde yeni yapılan derslik sayısında ise diğer kademelere göre azalma meydana gelmiştir. 2018 yılında 6 bin 910 yeni derslik yapılmış iken 2022 yılında bin 212 yeni derslik yapılmıştır. Eğitime %100 destekten yapılan derslik sayısı ise 2018 yılında bin 817 iken 2022 yılında bin 550 olmuştur.

Tablo D.1.5 Kamuda yeni yapılan derslik sayıları (2018-2022)

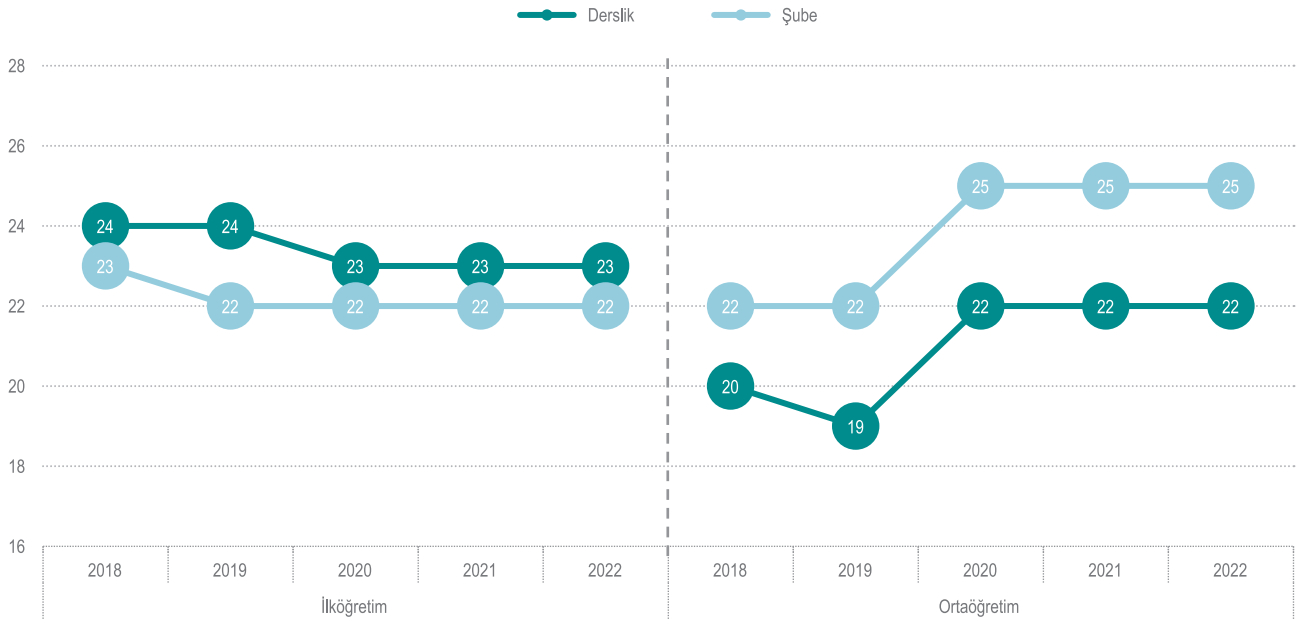
Yıl	Toplam	İlköğretim	Ortaöğretim (mesleki ve teknik dâhil)	Yaygın eğitim	Eğitime %100 destekten yapılan
2018	18.307	9.212	6.910	368	1.817
2019	21.637	13.343	6.145	559	1.590
2020	12.410	7.874	3.196	292	1.048
2021	14.344	9.802	2.499	288	1.755
2022	8.582	5.615	1.212	205	1.550
Toplam	75.280	45.846	19.962	1.712	7.760

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Bu gösterge altında öncelikle ilköğretim ve ortaöğretimde şube ve derslik başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim incelenmiştir. Sonrasında ise şube başına düşen öğrenci sayıları özel ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde ele alınmıştır. Daha sonra ise ilkokul ve ortaokul ile ortaöğretimde okul türüne göre şube başına

ve okul başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim incelenmiştir. Buna ilaveten kademelere, bölgelere ve illere göre şube ve okul başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Son olarak ise OECD ülkelerinde ilkokul ve ortaokul kademelerinde ortalama sınıf mevcutları ele alınmıştır.

Şekil D.2.1 İlköğretim ve ortaöğretimde şube ve derslik başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2018-2022)

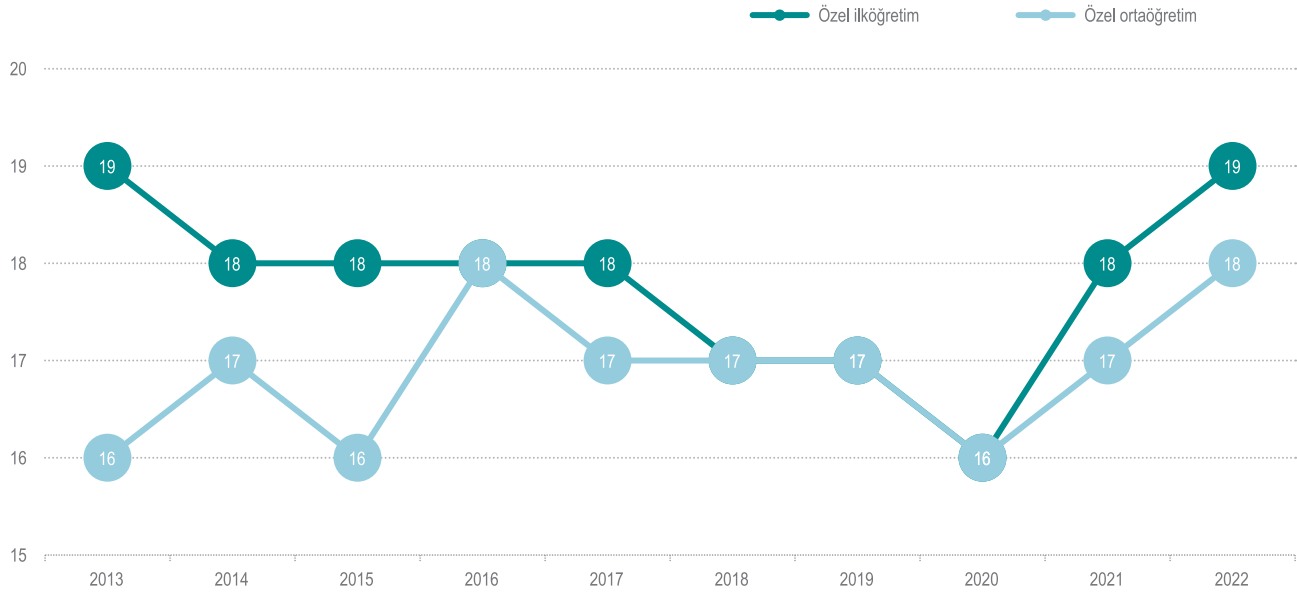

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil D.2.1'de 2018 ve 2022 yılları arası ilköğretim ve ortaöğretimde şube ve derslik başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim gösterilmiştir. Şekle göre ilköğretim kademesinde 2018 yılında derslik başına 24 ve şube başına 23 öğrenci düşerken 2022 yılına gelindiğinde bu derslik ve şube başına düşen öğrenci sayıları sırasıyla 23 ve 22 şeklinde gerçekleşmiştir. Ortaöğretim kademesinde derslik ve şube başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında ise 2018 yılında 22 olan şube başına düşen öğrenci sayısı 2021 yılında 25'e yükselirken derslik başına düşen öğrenci sayısı ise 2018 yılında 20 iken artış ve azalışlarla 2022 yılında 22 şeklinde gerçekleşmiştir.

Şekil D.2.2'de 2013-2022 yılları arası özel öğretimde ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde şube başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. Buna göre özel ilköğretim kademesinde 2013 yılında şube başına düşen öğrenci sayısı 19 iken 2014-2017 yılları arasında 18'de sabit kalmış sonrasında artış ve azalışlarla 2022 yılına gelindiğinde 19 olarak gerçekleşmiştir. Özel ortaöğretim kademesinde de şube başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında 2013-2022 yılları arası dalgalı bir seyir izlese de 2013 yılında 16, 2021 yılında ise bu sayı 18 şeklinde gerçekleşmiştir.

Şekil D.2.2 Özel öğretimde ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde şube başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

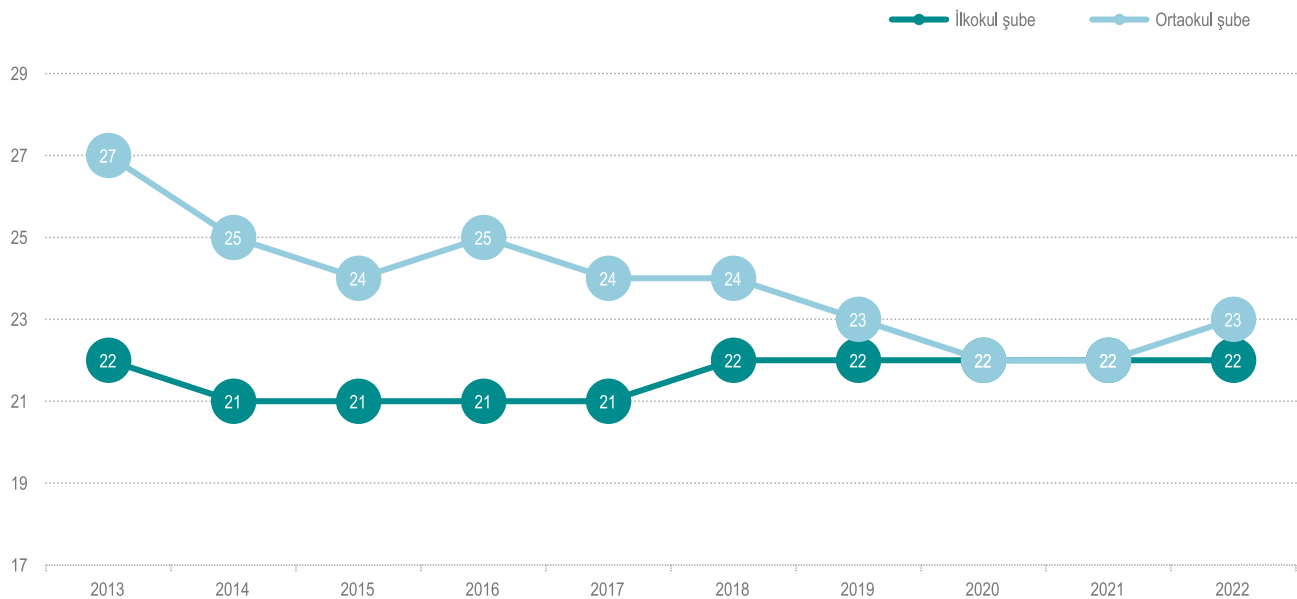
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil D.2.3'te 2013-2022 yılları arası ilkokul ve ortaokulda şube başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. Şekle göre ortaokul kademesinde şube başına düşen öğrenci sayısı yıllar içinde azalma eğilimi göstermiş, 2013 yılında 27 iken 2022 yılı için 23'e gerilemiştir. İlkokul kademesinde şube başına düşen öğrenci

sayılarına bakıldığında ise yıllar içinde dalgalı bir seyir izlese de aynı kalarak 2013 yılında 22 iken 2022 yılında da 22 şeklinde gerçekleşmiştir.

Şekil D.2.4'te 2013 ile 2022 yılları arası ortaöğretimde okul türüne göre şube başına düşen öğrenci sayılarında

Şekil D.2.3 İlkokul ve ortaokulda şube başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

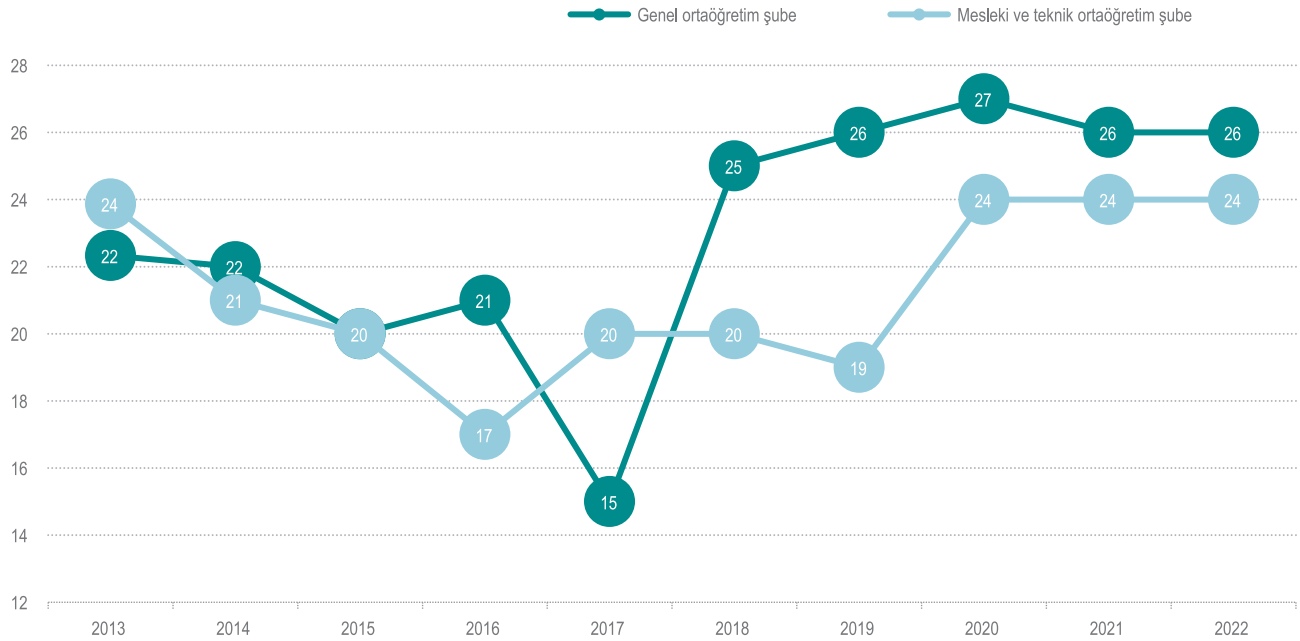
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

yaşanan değişim gösterilmiştir. Şekle göre genel orta-öğretimde şube başına düşen öğrenci sayıları incelendiğinde 2013 yılında 22 iken 2017 yılına gelindiğinde 15'e gerilemiş ardından 2022 yılına gelindiğinde 26'ya yükselmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretim şube başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında 2013 yılında 24 iken 2017 yılında 20'ye gerilemiş ardından 2022 yılına gelindiğinde tekrar 24'e yükselmiştir.

2018-2022 yılları arasında ilköğretim ve ortaöğretimde okul türüne göre okul başına düşen öğrenci sayılarının

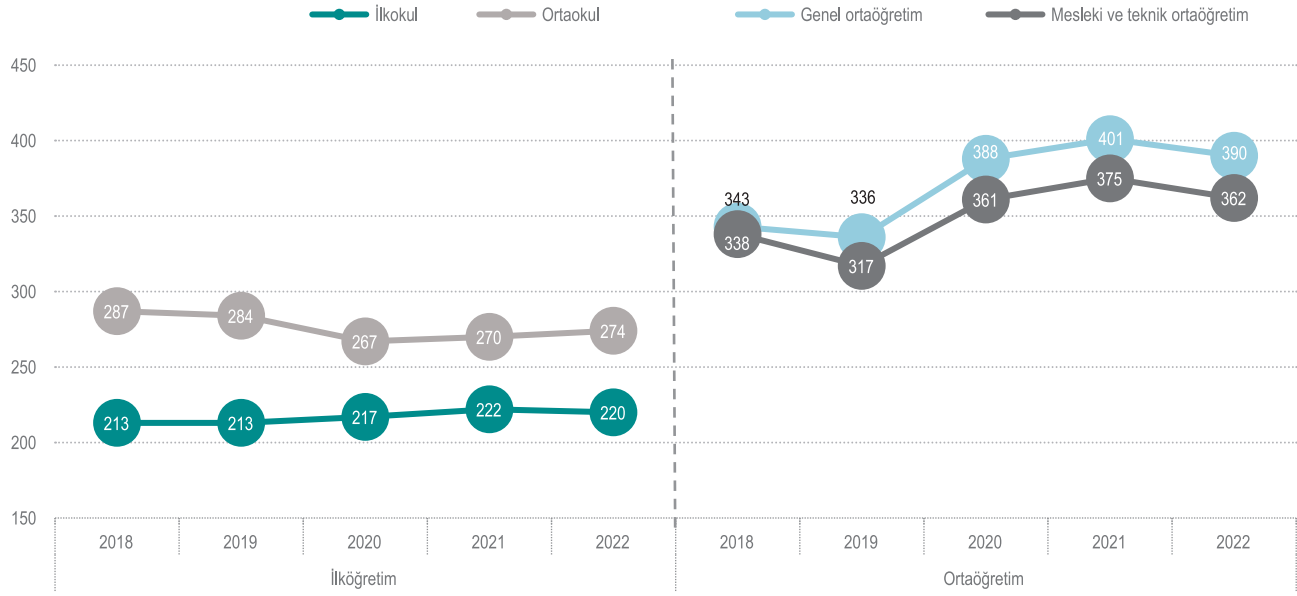
da yaşanan değişim Şekil D.2.5'te gösterilmiştir. Şekle göre ilköğretimde ilkokul düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayısı 2018 yılında 213 iken 2022 yılında 220'ye yükselmiş, ortaokul kademesinde ise okul başına düşen öğrenci sayısı 2018 yılında 287 iken 2022 yılında 274'e gerilemiştir. Genel ortaöğretim düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında 2018 yılında 343 iken 2022 yılında 390'a yükselmiş, mesleki ve teknik ortaöğretim düzeyinde ise 2018 yılında okul başına düşen öğrenci sayısı 338 iken 2019 yılında 317'ye gerilemiş sonrasında ise 2022 yılında 362'ye yükselmiştir.

Şekil D.2.4 Ortaöğretimde okul türüne göre şube başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil D.2.5 İlköğretim ve ortaöğretimde okul türüne göre okul başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2018-2022)

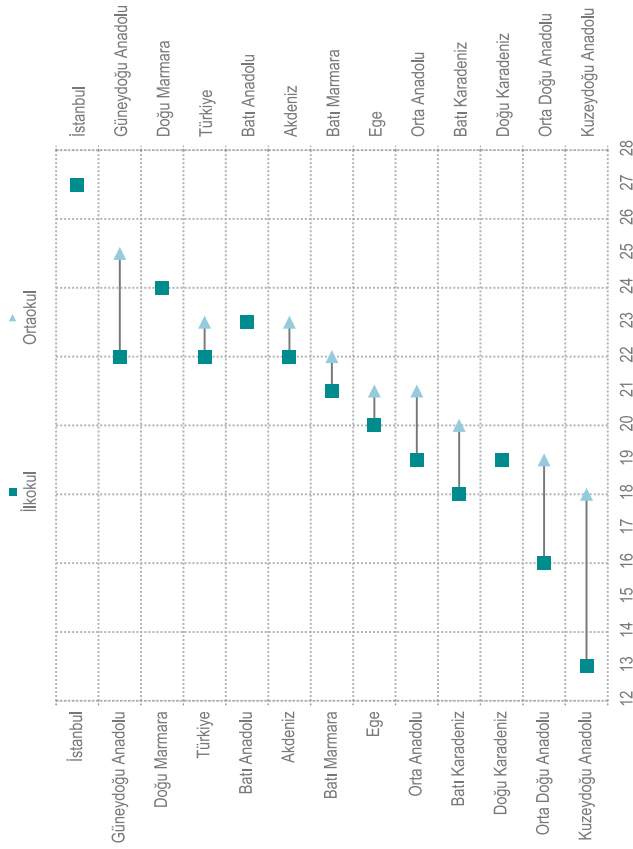
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2022/23 eğitim-öğretim yılı için ilkokul ve ortaokullarda bölgelere göre şube başına düşen öğrenci sayısı Şekil D.2.6'da gösterilmiştir. Buna göre Türkiye'de ilkokul ve ortaokullarda şube başına düşen ortalama öğrenci sayısı sırasıyla 22 ve 23'tür. Buna ilaveten bölgelere göre hem ilkokul düzeyinde hem de ortaokul düzeyinde şube başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında ciddi bir şekilde farklılaşmanın olduğu da görülmektedir. 2022 yılı için ilkokulda bölgelere göre şube başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında İstanbul'da 27, Doğu Marmara'da 24, Batı Anadolu'da 23, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz'de 22'dir. İlkokulda şube başına öğrenci sayısının en az olduğu bölgeler ise Kuzeydoğu Anadolu (13), Orta Doğu Anadolu (16), Batı Karadeniz (18)'dir. Ortaokul kademesinde ise İstanbul (27), Güneydoğu Anadolu (25) ve Doğu Marmara (24) bölgelerinde şube başına düşen öğrenci sayıları en fazla iken, Kuzeydoğu Anadolu (18) ve Doğu Karadeniz (19) bölgelerinde ise en azdır.

2022/23 eğitim-öğretim yılı için ortaöğretimde okul türü ve bölgelere göre şube başına düşen öğrenci sayısı Şekil D.2.7'de verilmiştir. Buna göre Güneydoğu Anadolu, Akdeniz ve İstanbul bölgeleri şube başına düşen öğrencilerin en yoğun olduğu bölgelerdir. Güneydoğu Anadolu'da ortaöğretim ve mesleki ve teknik ortaöğretimde şube başına düşen öğrenci sayısı 29, genel ortaöğretim 28 iken, İstanbul'da mesleki ve teknik ortaöğretimde şube başına 25, ortaöğretimde 26, genel ortaöğretimde 27, Akdeniz'de ise ortaöğretim, genel ortaöğretim ve mesleki ve teknik ortaöğretimde şube başına düşen öğrenci sayısı 26'dır. Buna ilaveten mesleki ve teknik ortaöğretimde şube başına düşen öğrenci sayısının en düşük olduğu bölgeler Doğu Karadeniz (19), Batı Karadeniz (20) ve Batı Marmara (20) iken genel ortaöğretimde şube başına düşen öğrenci sayısının en düşük olduğu bölgeler Doğu Karadeniz (24), Batı Anadolu (23)'dur. Genel ortaöğretimde bölgesel farklılaşma fazla olmamakla birlikte mesleki ve teknik ortaöğretim kademesinde bölgelere göre ciddi farklılaşmalar mevcuttur.

Şekil D.2.6

İlkokul ve ortaokullarda bölgelere göre şube başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)

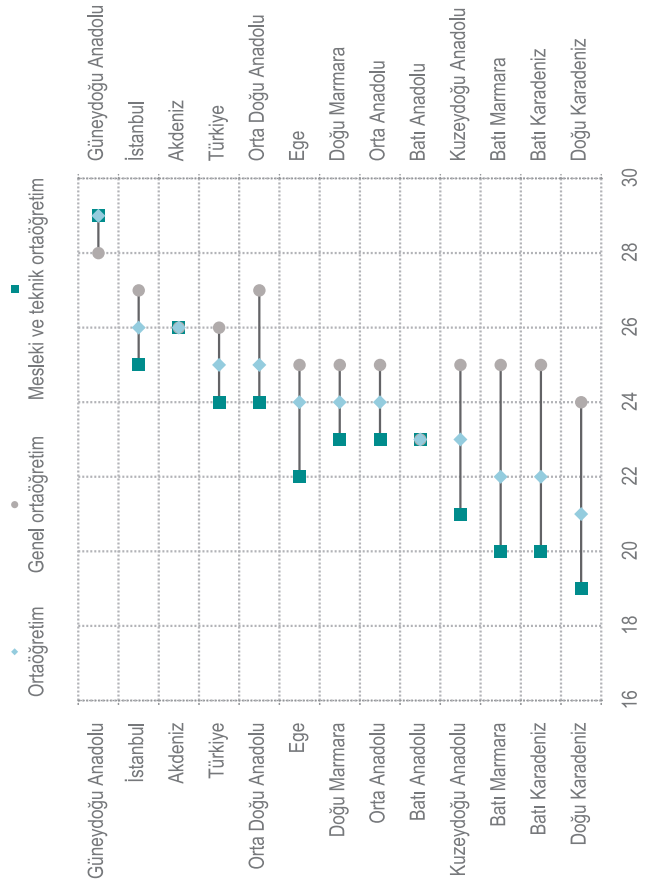

Kaynak: 2023 yılında yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2022/23 eğitim-öğretim yılı için ilkökuller ve ortaokullarda bölgelere göre okul başına düşen öğrenci sayıları Şekil D.2.8'de verilmiştir. Şekle göre Türkiye genel ilkökullerde okul başına düşen öğrenci sayısı ortalama 220 iken ortaokulda bu sayı 274'tür. İlkokul kademesinde bölgelere göre okul başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında ciddi bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Ortaokul düzeyinde okul başına düşen öğrenci İstanbul'da 506, Batı Anadolu'da 322, Doğu Marmara'da 303 ve iken Kuzeydoğu Anadolu'da 144, Orta Doğu Anadolu'da 189'dur. İlkokul düzeyinde okul başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında, okul başına düşen öğrenci sayısı en fazla İstanbul (592), Doğu Marmara (324), Batı Anadolu (306), Akdeniz (249), Batı Marmara (227) ve Ege (200) bölgelerindeyken Kuzeydoğu Anadolu (75) ve Orta Doğu Anadolu (105) bölgelerinde en azdır.

Şekil D.2.7

Ortaöğretimde okul türüne ve bölgelere göre şube başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)

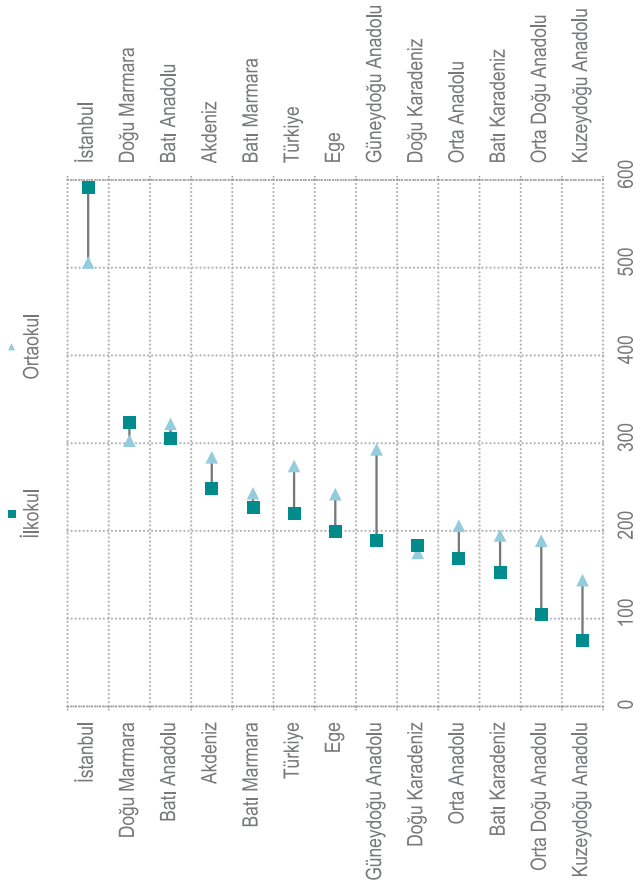

Kaynak: 2023 yılında yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2022/23 eğitim-öğretim yılında ortaöğretimde okul türüne ve bölgelere göre okul başına düşen öğrenci sayısı Şekil D.2.9'da verilmiştir. Şekle göre Türkiye'de genel ortaöğretimde okul başına düşen öğrenci sayısı ortalama 390 iken mesleki teknik ortaöğretimde bu sayı ortalama 362'dir. Hem mesleki ve teknik ortaöğretimde hem de genel ortaöğretim düzeyinde bölgeler arası okul başına düşen öğrenci sayılarında farklılaşmalar mevcuttur. Genel ortaöğretimde okul başına düşen en fazla öğrenci Güneydoğu Anadolu (523), İstanbul (438) ve Orta Doğu Anadolu (428) bölgelerindeyken, Batı Marmara (317), Batı Anadolu (322) ve Doğu Karadeniz (328) bölgelerinde en azdır. Mesleki ve teknik ortaöğretimde okul başına düşen en fazla öğrenci sayısı İstanbul (551), Güneydoğu Anadolu (457) ve Akdeniz (406) bölgelerindeyken Doğu Karadeniz (210) ve Batı Karadeniz (241)'de ise en azdır.

Şekil D.2.8

İlkokul ve ortaokullarda bölgelere göre okul başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)

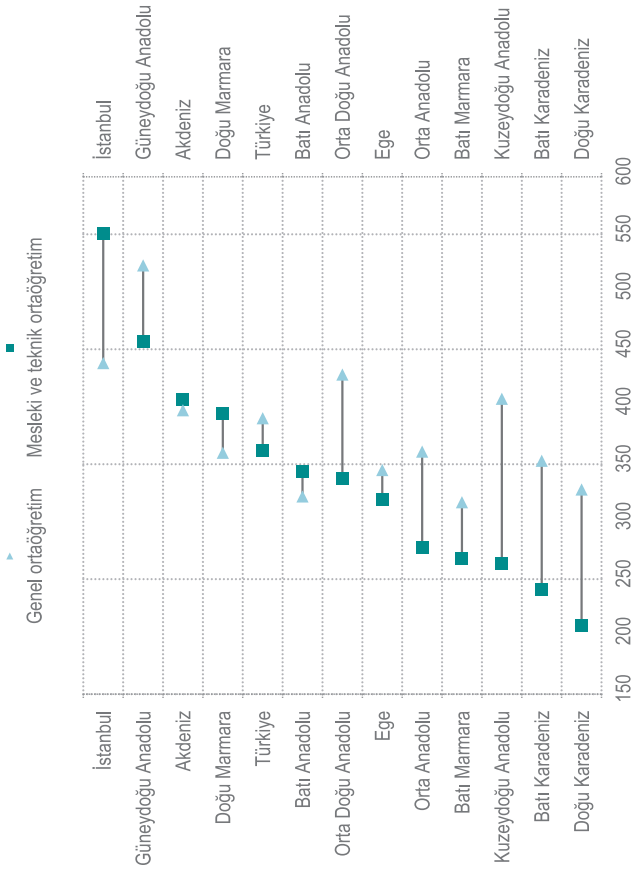

Kaynak: 2023 yılında yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Şekil D.2.10'da 2022/23 eğitim-öğretim yılında ilkökul ve ortaokulda illere göre şube başına düşen öğrenci sayıları verilmiştir. Şekle göre ilkökul ve ortaokulda illere göre şube başına düşen öğrenci sayılarında farklılaşmalar olduğu görülmektedir. İlkokulda şube başına düşen öğrenci sayısının en fazla olduğu iller Gaziantep (27), İstanbul (27), Tekirdağ (25), Bursa (25), Adana (25), Kocaeli (25), Mersin (25) ve Şanlıurfa (25) iken en düşük olduğu iller ise Kars (11), Ardahan (11), Bitlis (13), Erzurum (13), Gümüşhane (14), ve Ağrı (14)'dir. Ortaokul kademesinde illere göre şube başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında, şube başına düşen öğrenci sayısının en fazla olduğu iller Gaziantep (27), İstanbul (27), Şanlıurfa (27), Tekirdağ (26) ve Adana (26) iken en düşük olduğu iller ise Ardahan (15) ve Tunceli (14)'dir.

Şekil D.2.9

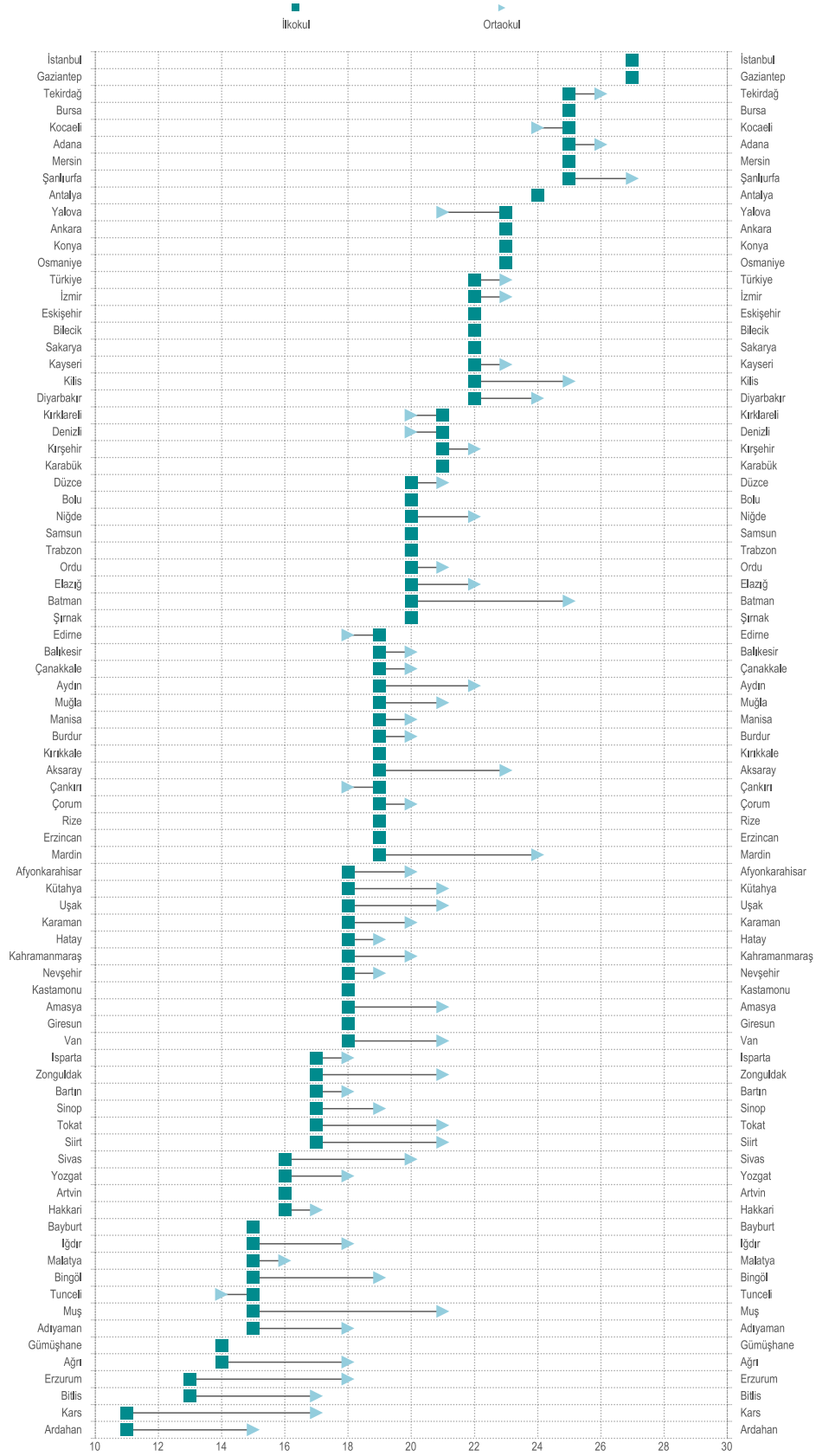
Ortaöğretimde okul türüne ve bölgelere göre okul başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)

Kaynak: 2023 yılında yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

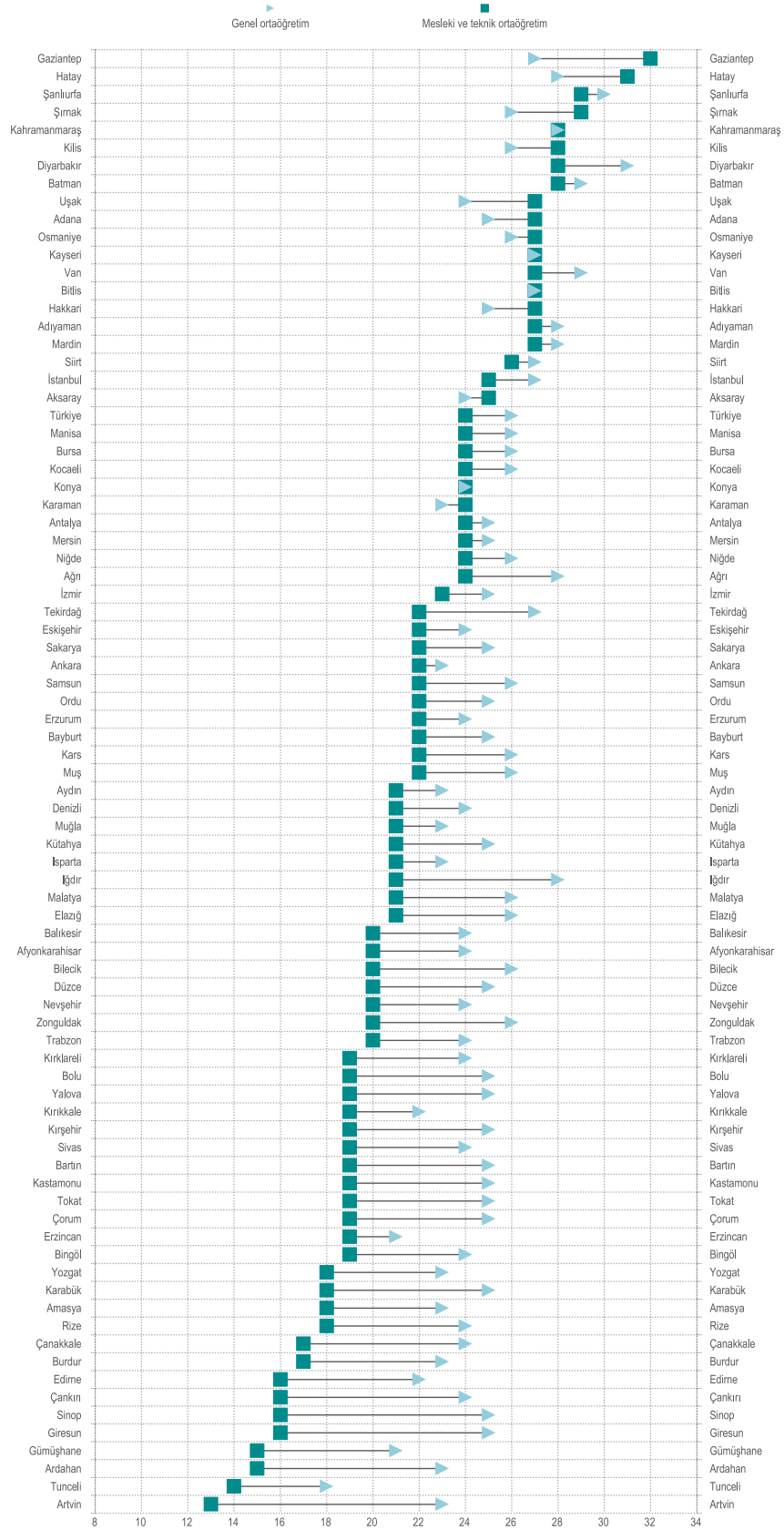
2022/23 eğitim-öğretim yılında ortaöğretimde okul türüne ve illere göre şube başına düşen öğrenci sayısı Şekil D.2.11'de verilmiştir. Buna göre genel ortaöğretimde şube başına düşen öğrenci sayısının en fazla olduğu iller Diyarbakır (31), Şanlıurfa (30), Batman (29) ve Van (29) iken en düşük olduğu iller ise Tunceli (18), Erzincan (21) ve Gümüşhane (21)'dir. Buna ilaveten mesleki ve teknik ortaöğretimde şube başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında öğrenci sayısının en fazla olduğu iller Gaziantep (32), Hatay (31), Şanlıurfa (29) iken en düşük olduğu iller ise Artvin (13), Tunceli (14), Ardahan ve Gümüşhane (15)'dir.

Şekil D.2.10 İlkokul ve ortaokulda illere göre şube başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)

Kaynak: 2023 yılında yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Şekil D.2.11 Ortaöğretimde okul türüne ve illere göre şube başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)

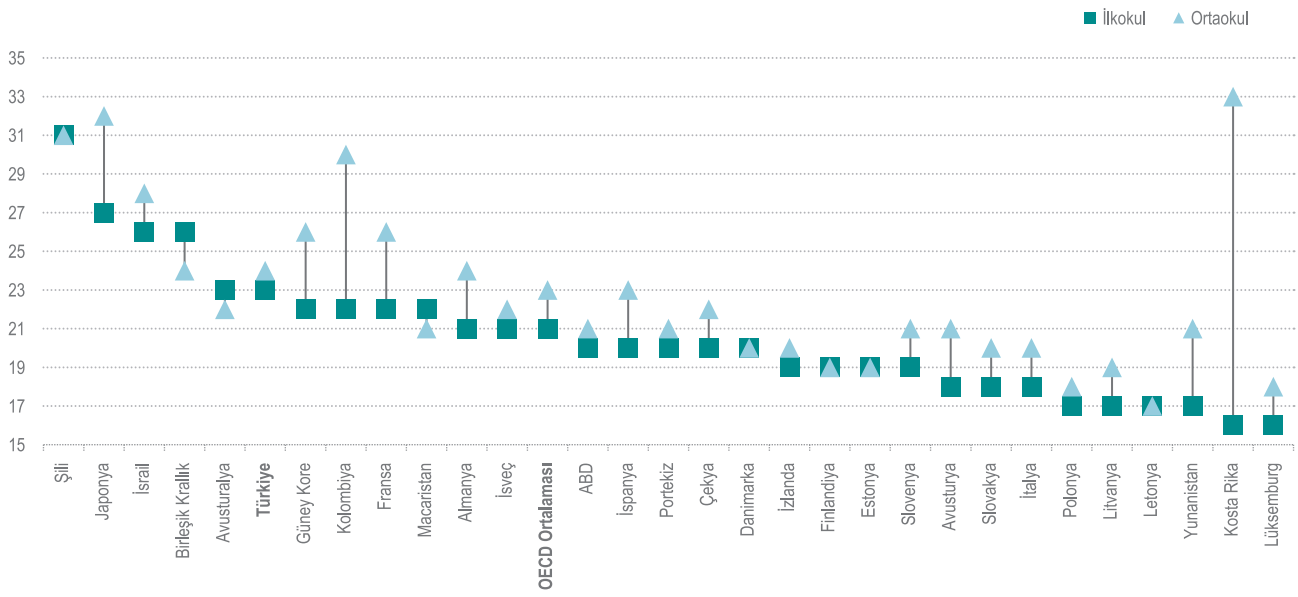

Kaynak: 2023 yılında yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Şekil D.2.12'de 2021 yılı için OECD ülkelerinde ilkökul ve ortaokullardaki ortalama sınıf mevcudu verilmiştir. Buna göre ilkökulda ortalama sınıf mevcudunda OECD ülkeleri ortalaması 21 iken ortaokul kademesinde 23'tür. Buna ilaveten ilkökul kademesinde ortalama sınıf mevcudunun en fazla olduğu ülkeler Şili (31), Japonya (27), İsrail (26) ve Birleşik Krallık (26) iken sınıf mevcudunun en az olduğu ülkeler Kosta Rika (16), Lüksemburg (16), Letonya

(17) ve Yunanistan (17), Polonya (17) ve Litvanya (17)'dir. Ortaokul kademesinde sınıf mevcudunun en fazla olduğu ülkeler Kosta Rika (33), Japonya (32) ve Şili (31) iken en az olduğu ülkeler ise Letonya (17), Lüksemburg (18) ve Polonya (18)'dir. Türkiye'nin ise ilkökul kademesinde ortalama sınıf mevcudu 23 iken ortaokul kademesinde 24 olup OECD ülkeleri ortalamalarının biraz üzerindedir.

Şekil D.2.12 OECD ülkelerinde ilkökul ve ortaokullardaki ortalama sınıf mevcudu (2021)

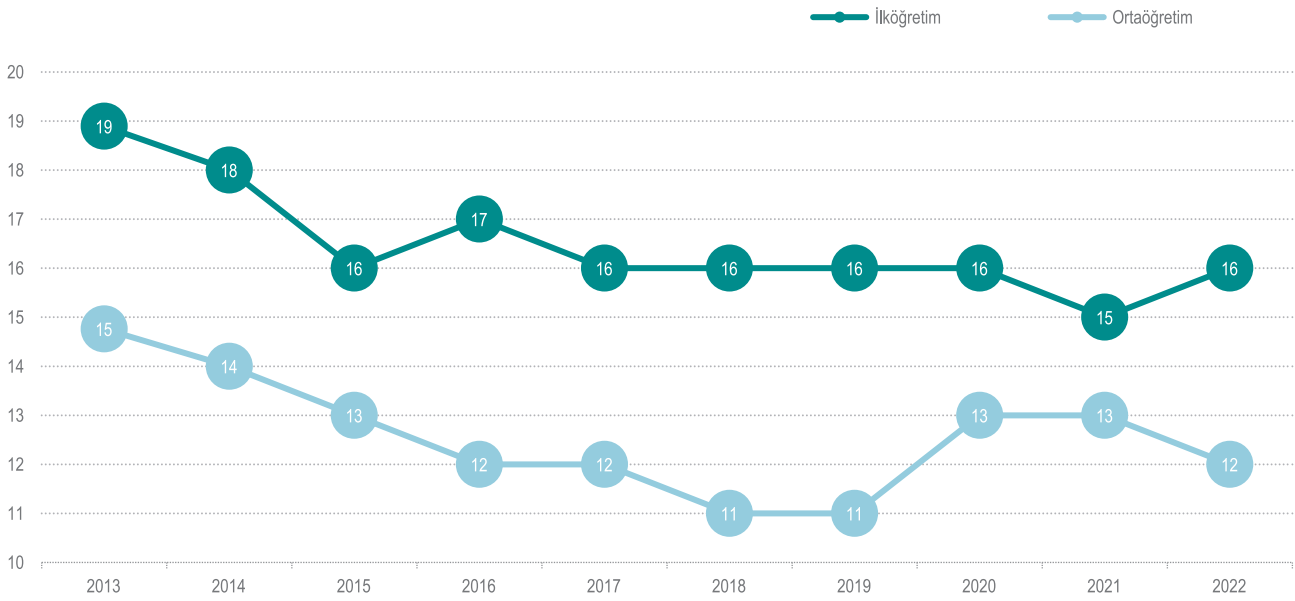

Kaynak: OECD.Stat (2022) verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Bu gösterge altında ilk olarak kademelere ve ortaöğretimde okul türüne göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısında yaşanan değişim verilmiştir. Ardından bölgelere ve illere göre ilköğretim, ortaokul ve ortaöğretimde öğ-

retmen başına düşen öğrenci sayıları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Son olarak ise OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaokul kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayıları analiz edilmiştir.

Şekil D.3.1 Kademelere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2013-2022 yılları arasında kademelere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim Şekil D.3.1'de verilmiştir. Şekle göre ilköğretim kademesinde 2013 yılında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 19 iken 2015-2020 yılları arasında 16'ya gerilemiş, 2022 yılında da 16 şeklinde gerçekleşmiştir. Ortaöğretim kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında ise 2013 yılında 15 iken 2019 yılında 11'e gerilemiş, 2022 yılına gelindiğinde ise 12 şeklinde gerçekleşmiştir.

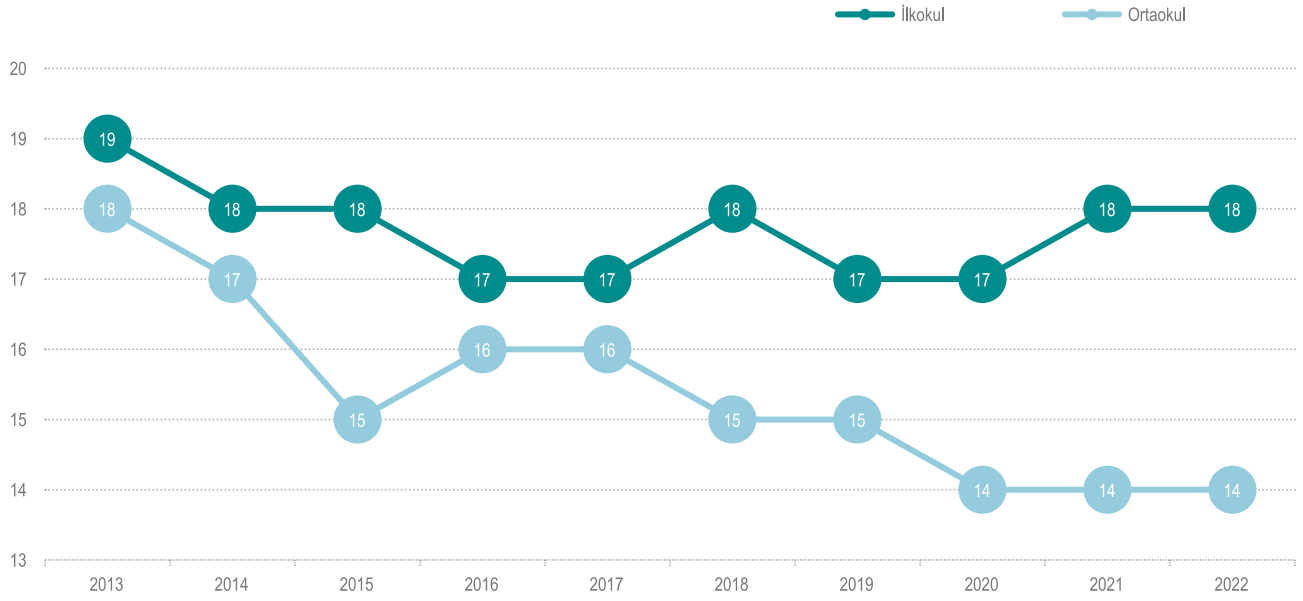
2013-2022 yılları arasında ilköğretim ve ortaokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim Şekil D.3.2'de verilmiştir. Şekle göre ilköğretimde 2013 yılında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 19 iken 2017 yılına gelindiğinde 17'ye gerilemiş, 2022 yılına gelindiğinde ise 18 şeklinde gerçekleşmiştir. Ortaokulda ise öğretmen

başına düşen öğrenci sayısı 2013 yılında 18 iken 2022 yılına gelindiğinde ise 14 şeklinde gerçekleşmiştir.

Şekil D.3.3'te 2013-2022 yılları arası ortaöğretimde okul türüne göre öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. Şekle göre genel ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2013 yılında 16 iken 2019 yılında 12 olarak gerçekleşmiş, 2022 yılına gelindiğinde ise 13 olmuştur. Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2013 yılında 14 iken 2019 yılında 10'a gerilemiş, 2022 yılında ise 11 şeklinde gerçekleşmiştir.

Şekil D.3.4'te 2022/23 eğitim-öğretim yılı için ilköğretim ve ortaokulda bölgelere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı verilmiştir. Buna göre Türkiye'de ilköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ortalama 18 iken

Şekil D.3.2 İlkokul ve ortaokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

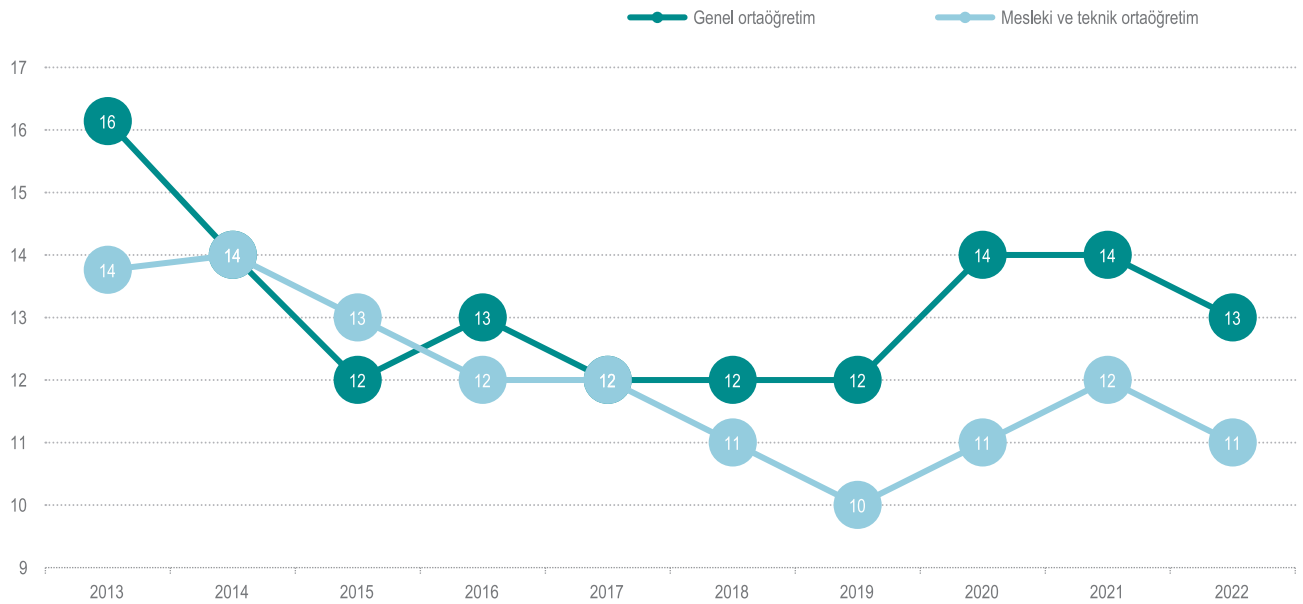
Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

ortaokulda bu sayı 14'tür. İlkokul düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı en fazla İstanbul (22) ve Güneydoğu Anadolu (22) bölgelerindeyken en az Batı Karadeniz (15) ve Kuzeydoğu Anadolu (15) bölgelerindedir. Ortaokul düzeyinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı en fazla İstanbul (17) ve Güneydoğu Anadolu (17)

bölgelerinde bulunurken en az ise Doğu Karadeniz (11) ve Batı Karadeniz (11) bölgelerindedir.

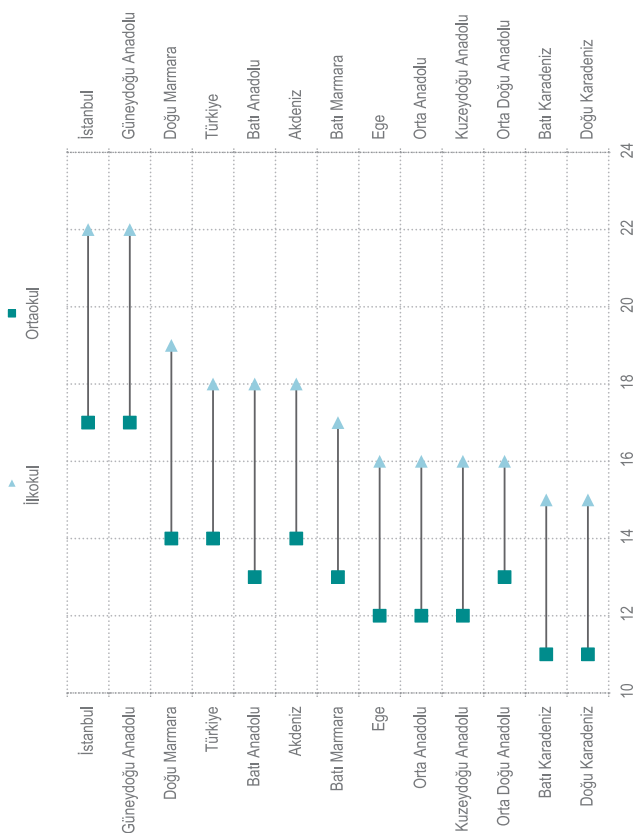
Şekil D.3.5'te 2022/23 eğitim-öğretim yılında ortaöğretimde okul türüne ve bölgelere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı verilmiştir. Şekle göre Türkiye'de

Şekil D.3.3 Ortaöğretimde okul türüne göre öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

Şekil D.3.4 İlkokul ve ortaokulda bölgelere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)

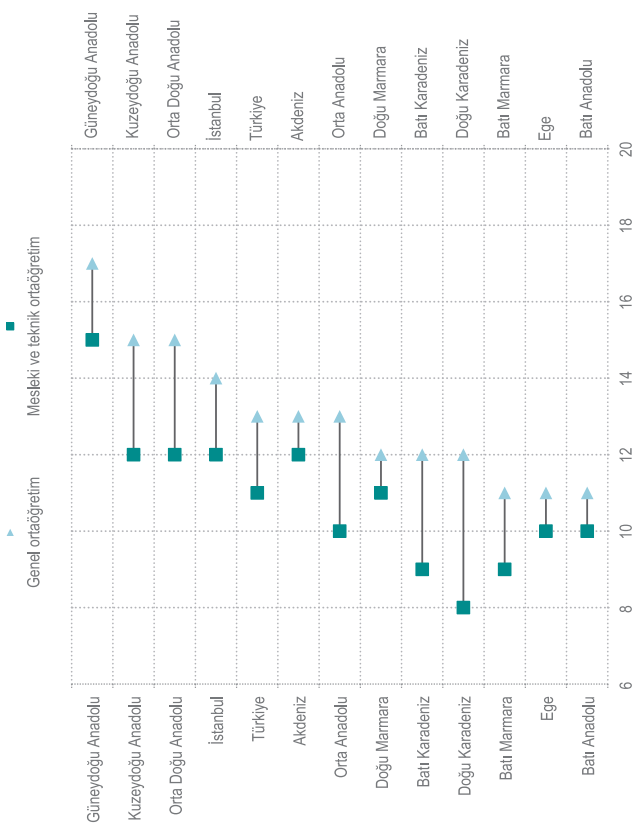

Kaynak: 2023 yılında yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

genel ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ortalama 13 iken mesleki ve teknik ortaöğretimde bu sayı 11'dir. Genel ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında bu sayı, en fazla Güneydoğu Anadolu (17), Orta Doğu Anadolu (15) ve Kuzeydoğu Anadolu (15) bölgelerindeyken, en az ise Batı Anadolu (11), Batı Marmara (11) ve Ege (11) bölgelerinde bulunmaktadır. Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı en fazla Güneydoğu Anadolu (15), Kuzey Doğu Anadolu (12), Orta Doğu Anadolu (12), İstanbul (12) ve Akdeniz (12) bölgelerindeyken en az ise Doğu Karadeniz (8), Batı Karadeniz (9), Batı Marmara (9), Batı Anadolu (10), Ege (10) ve Orta Anadolu (10) bölgelerindedir.

2022/23 eğitim-öğretim yılında ilkökuller ve ortaokullarda illere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı Şekil D.3.6'da verilmiştir. Buna göre ilkökuller kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının en fazla olduğu iller Şanlıurfa (26), Gaziantep (24) ve İstanbul (22) iken

Şekil D.3.5 Ortaöğretimde okul türüne ve bölgelere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)

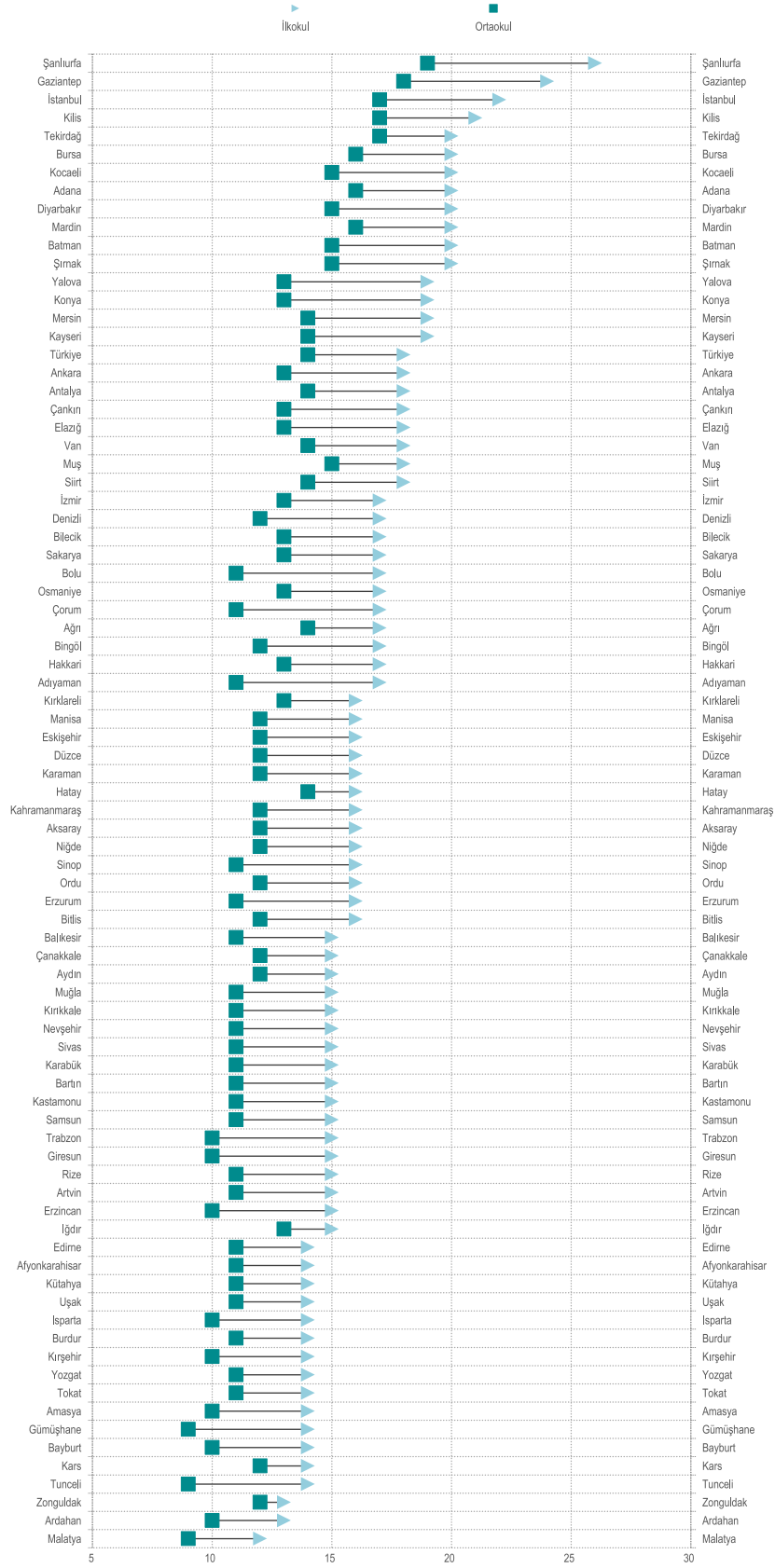

Kaynak: 2023 yılında yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

en düşük olduğu iller ise Malatya (12), Ardahan (13) ve Zonguldak (13)'tür. Ortaokulda kademesinde ise öğretmen başına düşen öğrenci sayısının en fazla olduğu iller Şanlıurfa (19), Gaziantep (18), İstanbul (17), Kilis (17) ve Tekirdağ (17) iken en düşük olduğu iller ise Malatya (9), Tunceli (9) ve Gümüşhane (9)'dir.

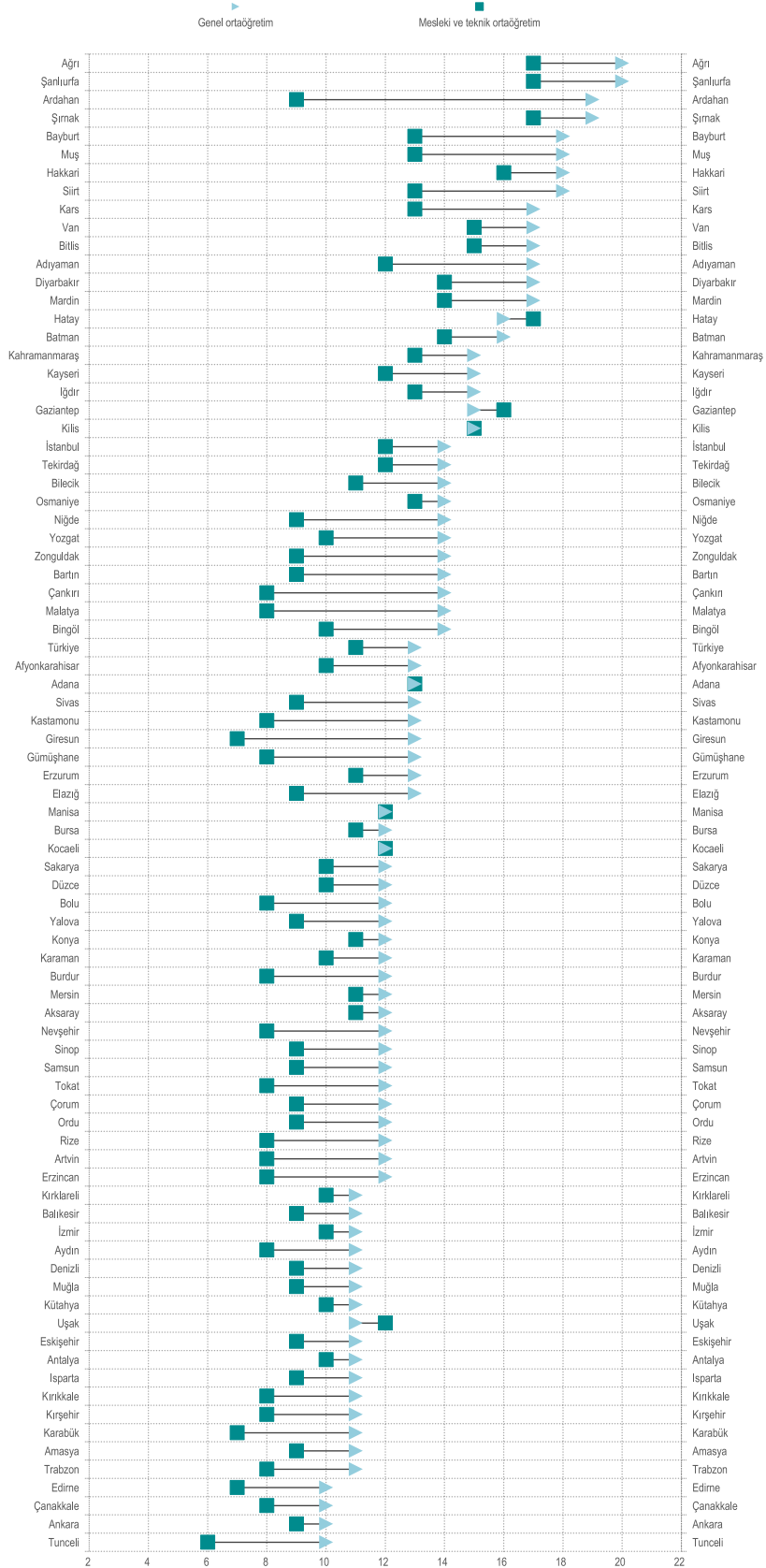
2022/23 eğitim-öğretim yılında ortaöğretimde okul türüne ve illere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı Şekil D.3.7'de verilmiştir. Buna göre genel ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının en fazla olduğu iller Şanlıurfa (20), Ağrı (20), Şırnak (19), Ardahan (19), Bayburt (18), Muş (18), Hakkâri (18) ve Siirt (18) iken en düşük olduğu iller ise Tunceli (10), Çanakkale (10), Edirne (10) ve Ankara (10)'dir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında en fazla olduğu iller Ağrı (17), Şanlıurfa (17), Şırnak (17) ve Hatay (17) iken en az olduğu iller ise Tunceli (6), Edirne (7), Giresun (7) ve Karabük (7)'tür.

Şekil D.3.6 İlkokul ve ortaokulda illere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)

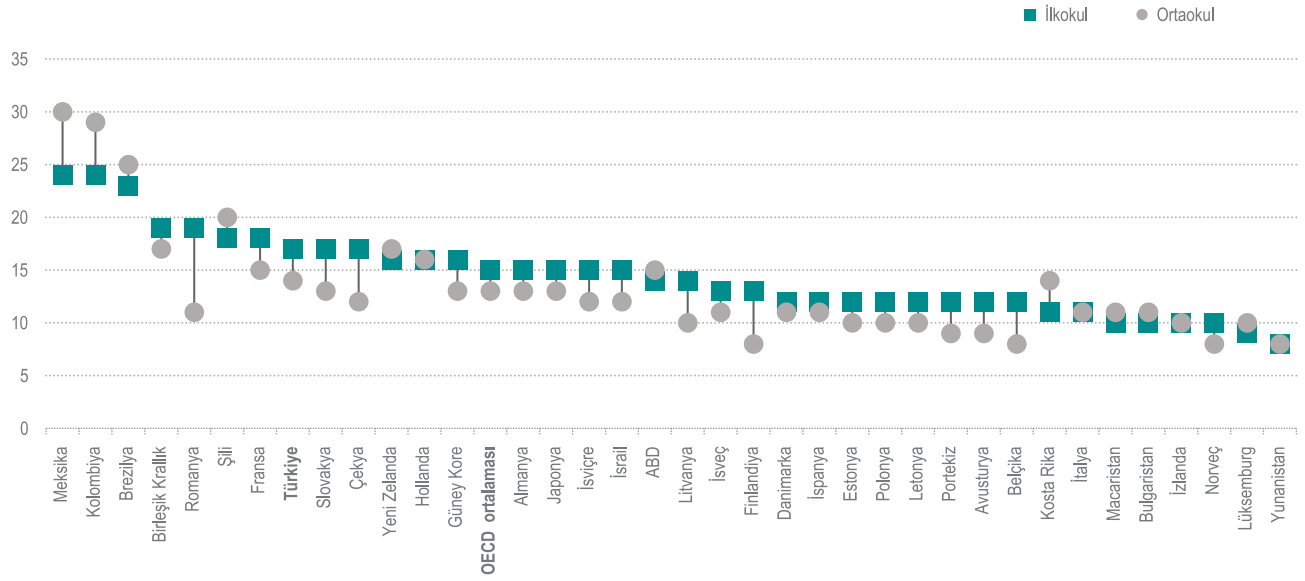
Kaynak: 2023 yılında yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Şekil D.3.7 Ortaöğretimde okul türüne ve illere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (2022/23)

Kaynak: 2023 yılında yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Şekil D.3.8 OECD ülkelerinde ilkökul ve ortaokul kademelerinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (2021)

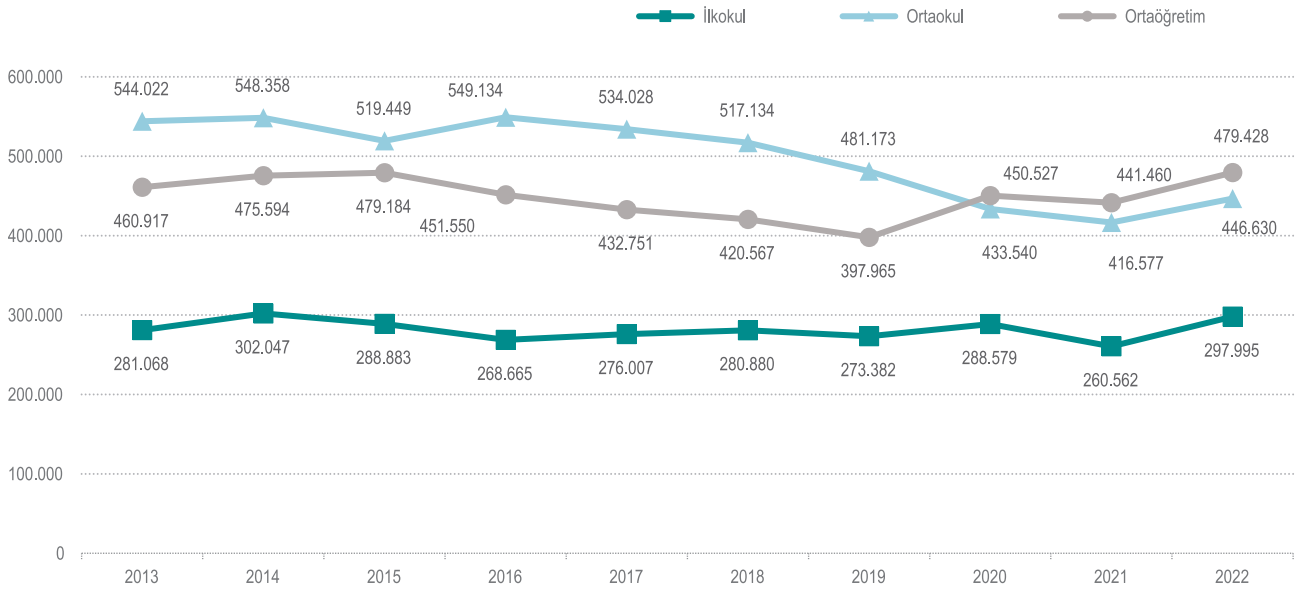
Kaynak: OECD.Stat (2022) verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Şekil D.3.8’de 2021 yılı verilerine göre OECD ülkelerinde ilkökul ve ortaokul kademelerinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı verilmiştir. Buna göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilkökul kademesinde OECD ortalaması 15 iken ortaokul düzeyinde OECD ortalaması 13’tür. Her iki kademe de öğretmen başına düşen öğrencinin en fazla olduğu ülke Meksika’dır. Meksika’da ilkökul kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 24 iken ortaokul kademesinde 30’dur. Buna ilaveten ilkökul kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci

sayısının en yüksek olduğu diğer ülkeler Kolombiya (24), Brezilya (23), Birleşik Krallık (19) iken en düşük ülkeler ise Yunanistan (8) ve Lüksemburg (9)’tur. Ortaokul kademesinde de yine aynı şekilde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının en yüksek olduğu diğer ülkeler Kolombiya (29) ve Brezilya (25) iken bu oranın en düşük olduğu ülkeler, Yunanistan (8), Norveç (8), Belçika (8) ve Finlandiya (8)’dir Türkiye’nin ise öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilkökul kademesinde 17 iken ortaokul kademesinde 14 olup, OECD ülkeleri ortalamalarının üstündedir.

Bu gösterge altında ilk olarak kademelere göre taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrenci sayılarında yaşanan değişim analiz edilmiştir. Sonrasında ise ilkökul, ortaokul ve ortaöğretimde illere göre taşınan öğrenci sayıları haritalarla görselleştirilerek ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Şekil D.4.1 Kademelere göre taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrenci sayılarında yaşanan değişim (2013-2022)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

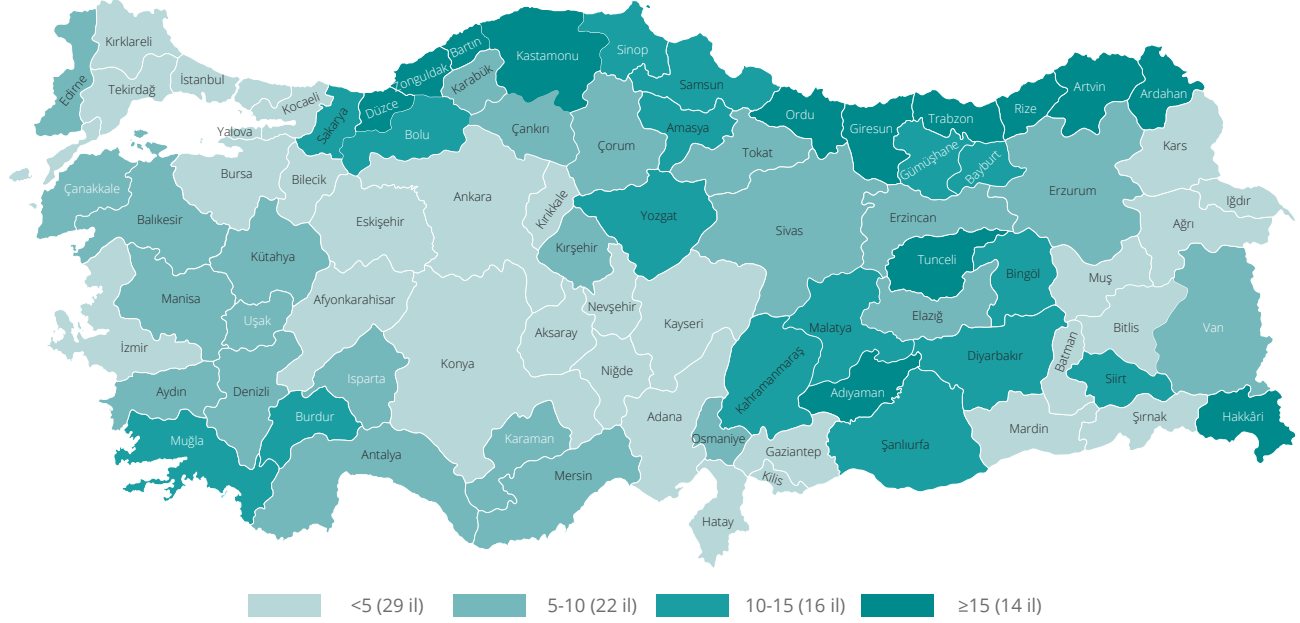
Şekil 4.1'de 2013-2022 yılları arası kademelere göre taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrenci sayılarında yaşanan değişim verilmiştir. Buna göre ortaokul düzeyinde taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrenci sayısı 2013 yılında 544 bin 22 iken 2022 yılına gelindiğinde 446 bin 630'a düşmüştür. Ortaöğretim düzeyinde taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrenci sayısı 2013'te 460 bin 917 iken 2022 yılına gelindiğinde 479 bin 428'e yükselmiştir. İlkokul düzeyinde ise bu sayı 2013 yılında 281 bin 68 iken 2022 yılında 297 bin 995'e gerilemiştir.

Harita D.4.2'de 2022/23 eğitim-öğretim yılında ilkökulda taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrenci oranlarının illere göre dağılımı verilmiştir. 2022 yılında ilkökul kademesinde taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrencilerin Türkiye ortalaması %5,4'tür. Taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrencinin en fazla olduğu iller Hakkâri (%32,7), Ordu (%29,9), Ardahan (%29,8) iken en az olduğu

iller Ankara (%0,8), İstanbul (%1,1) ve Kayseri (%1,3)'dir. Taşımali eğitim kapsamında ilkökul kademesinde Türkiye ortalamasının altında 27 il bulunurken taşınan öğrenci oranı %15'in üstünde olan 25 il bulunmaktadır.

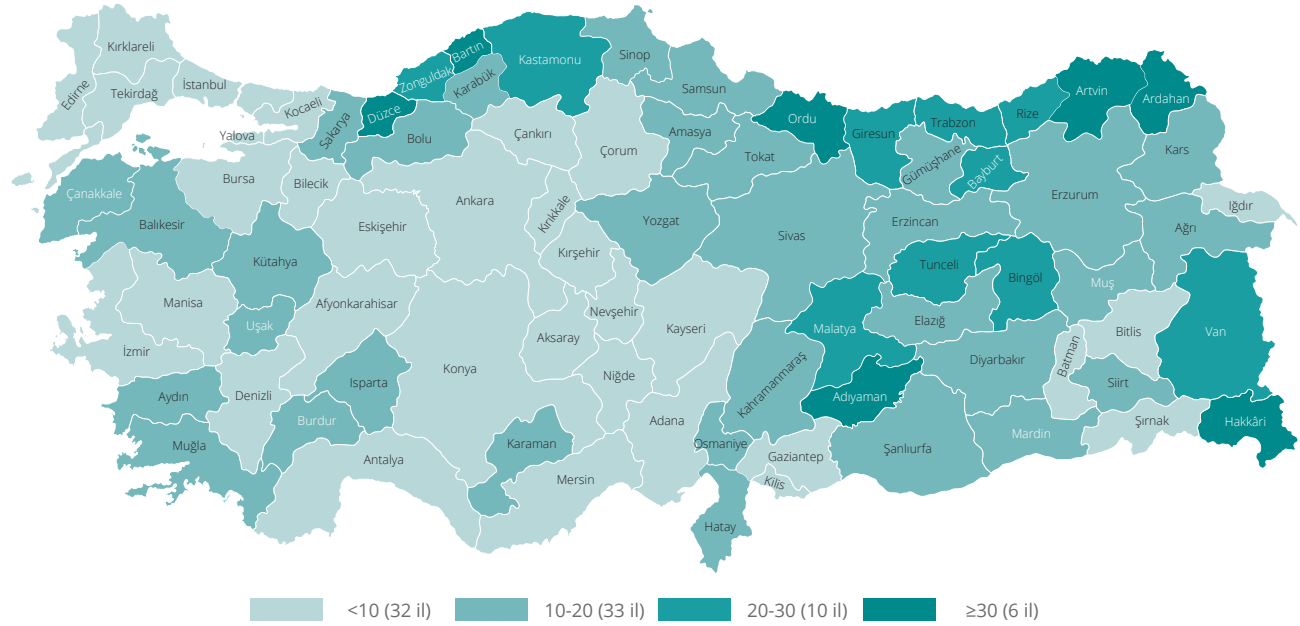
2022/23 eğitim-öğretim yılına göre ortaokulda taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrenci oranlarının illere göre dağılımı Harita D.4.3'te verilmiştir. 2021 yılında ortaokul kademesinde taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrencilerin Türkiye ortalaması %8,1'dir. Buna ilaveten ortaokul kademesinde taşımali eğitim kapsamında taşınan öğrencilerin en fazla olduğu iller Ardahan (%33,2), Hakkâri (%32,4), Bartın (%32,3) ve Kastamonu (%30,9) iken en düşük olduğu iller ise İstanbul (%0,8), Ankara (%1), ve Bursa (%2)'dir. Taşımali eğitim kapsamında ilkökul kademesinde Türkiye ortalamasının altında 25 il bulunurken taşınan öğrenci oranı %20'nin üstünde 14 il bulunmaktadır.

Harita D.4.2 İlkokulda taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci oranlarının (%) illere göre dağılımı (2022/23)

Kaynak: MEB (2023).

Harita D.4.3 Ortaokulda taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci oranlarının (%) illere göre dağılımı (2022/23)

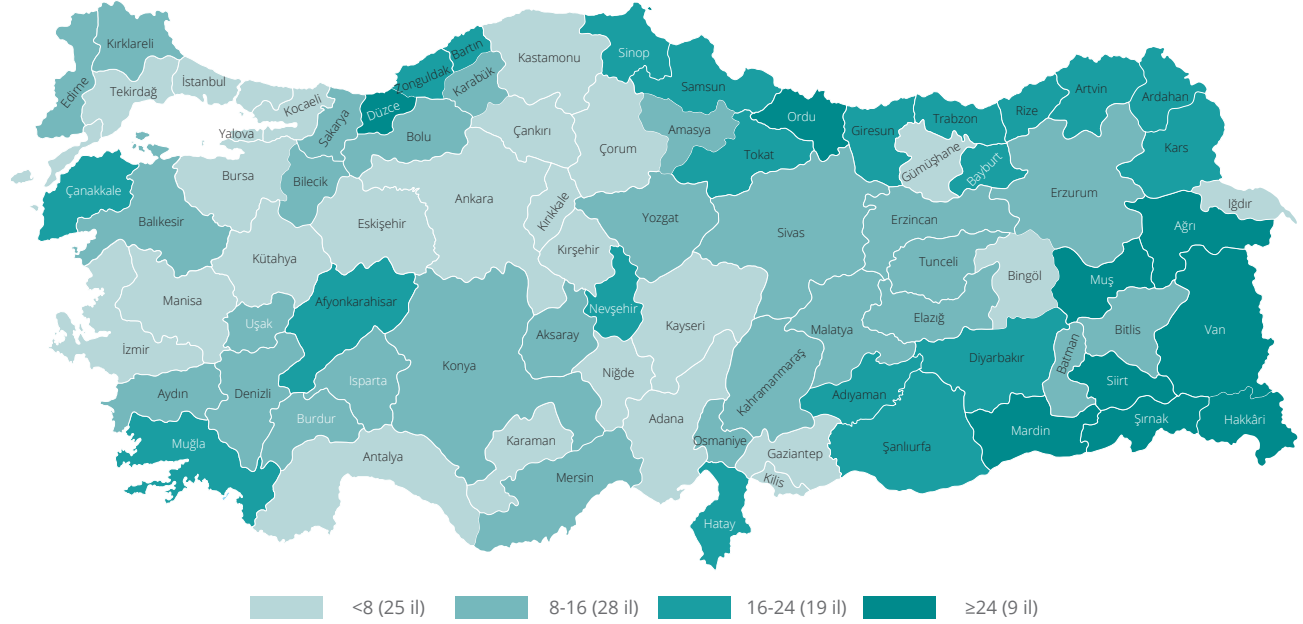

Kaynak: MEB (2023).

Harita D.4.4'te 2022/23 eğitim-öğretim yılında ortaöğretimde taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci oranlarının illere göre dağılımı verilmiştir. Buna göre ortaöğretimde taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrencilerin Türkiye ortalaması %8,6'dır. Buna ilaveten ortaöğretimde en fazla taşınmalı eğitimde öğrencilerin bulunduğu il-

ler Hakkâri (%43), Ardahan (%35), Artvin (%34,4), Adıyaman (%33,7) iken en düşük olduğu iller ise Ankara (%1) İstanbul (%1,3) ve Kayseri (%2,6)'dır. Taşınmalı eğitim kapsamında ortaöğretim kademesinde Türkiye ortalamasının altında 25 il bulunurken taşınan öğrenci oranı %20'nin üstünde 16 il bulunmaktadır.

Harita D.4.4 Ortaöğretimde taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci oranlarının (%) illere göre dağılımı (2022/23)

Kaynak: MEB (2023).

- Türkiye’de tüm eğitim kademelerinde okul, derslik ve şube sayılarında geçen yıla göre önemli bir artış yaşanmıştır. Özellikle ortaöğretim kademesinde şube ve derslik başına düşen öğrenci sayılarında önemli bir artışın olduğu görülmektedir. Bu durumun temel nedeni daha önceki raporlarda da ifade edildiği gibi 4+4+4 kademeli zorunlu eğitim sistemi uygulanmaya başladığında ilkokula başlama yaşınının 66 aya çekilmesi ve sisteme fazladan 600 bin civarında öğrencinin dâhil olması dolayısıyla da bu öğrencilerin şu anda ortaöğretim kademesinde yer olmasıdır. Buna ilaveten 4+4+4 eğitim sisteminde ortaöğretimin zorunlu eğitim kapsamına alınmasından dolayı, lise eğitimi almak isteyen öğrencilerin sisteme dahil olmasıdır. Bu noktada niceliksel artış önemlidir ancak yeterli değildir. Eğitim kademeleri ve kademelere ilişkin hususlar dikkate alınarak derslik, şube ve okul ihtiyaçları belirlenmeli ve kaynaklar bu planlamalara göre kullanılmalıdır.
- Ülkeler üzerinden karşılaştırmalı analiz yapılması amacı ile OECD verilerine bakıldığında öğretmen ve sınıf mevcudu göstergeleri üzerinden yapılan analiz, Türkiye’nin halen öğretmen ve sınıf başına düşen öğrenci sayılarının OECD ortalamalarının üzerinde olduğu göstermektedir. Dahası, illere göre öğretmen başına düşen öğrenci sayıları ve sınıf mevcudu değişkenleri incelendiğinde iller ve bölgeler arası var olan eşitsizliklerin devam ettiği görülmektedir. Bu nedenle var olan ve kronik bir problem haline gelen bölgesel eşitsizliğin azaltılması için dezavantajlı bölgelere öncelik verilerek okul ve derslik yapımı gerçekleştirilmelidir.
- Taşımali eğitim, öğrencilerin eğitime erişiminin sağlanması amacıyla kırsal alanlarda uygulanmakta olup 2022/23 eğitim-öğretim yılında 1 milyon 224 bin öğrenci bulunduran bir uygulamadır. 2022 yılı itibarıyla ilkokul düzeyinde 297 bin 995, ortaokul düzeyinde 446 bin 630, ortaöğretim düzeyinde ise 479 bin 428 öğrenci taşımali eğitim kapsamında taşınmaktadır. Taşımali eğitim uygulaması ülkemizin kırsal kesimlerinde bulunan ve eğitime erişimde güçlük yaşayan öğrencilerin için eğitime erişimi sağlayan önemli bir uygulama iken bu uygulamanın da olumsuz durumları olabilmektedir. Bu olumsuz durumlara, öğrencilerin bulunmuş oldukları uzaklık neticesinde erken saatlerde yola çıkmaları ve zamanlarının uzun bir kısmını yolda geçirmesi örnek verilebilir. Bu nedenle taşımali eğitimin en aza indirilmesi ve çok az miktarda öğrencinin bu uygulamaya devam etmesi için öğrencilerin evlerine en yakın yerlerde eğitim almalarına yönelik politikalar oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.

- MEB. (2023). *Millî eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2022-2023*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- OECD.Stat. (2022). *OECD statistics*. <https://stats.oecd.org/>
- Yurdakul, S. ve Şahin-Demir, S. A. (2023). *Eğitime bakış 2022: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

BÖLÜM

FINANSMAN

GÖSTERGE	E1	Eğitime ayrılan bütçenin GSYH'ye oranı kaçtır?
GÖSTERGE	E2	Öğrenci başına ne kadar harcama yapılmaktadır?
GÖSTERGE	E3	Ekonomik sınıflandırmaya göre MEB bütçe dağılımı nasıldır?
BÖLÜM	E	Sonuç ve Öneriler

Eğitim harcaması göstergeleri, mali kaynakların eğitimde neye, nasıl ve nereye yönlendirildiğini göstermeye yardımcı olmaktadır. Her yıl hükümetler, özel şirketler, öğrenciler ve aileleri eğitime yatırılan mali kaynaklarla ilgili kararlar almaktadır. Bu yatırımlar, eğitim harcamalarının işgücünün becerilerini geliştirerek işgücü verimliliğini artırdığı ve bunun da ekonomik büyümeyi ve toplumsal kalkınmayı etkileyebileceği şeklindeki var olan köklü fikir ile yapılmaktadır. Bu nedenle eğitim finansmanının çeşitli yönlerini analiz etmek, ülkelerin eğitim alanında gösterdiği çabaların yanı sıra bunun gelecekteki ulusal ekonomik ve sosyal perspektifler üzerindeki olası etkisini de açıklığa kavuşturmaya yardımcı olur. Ayrıca eğitimde etkili mali politika arayışı, bir ülkenin eğitim sistemine yönelik eğitim harcamalarının diğer ülkeler ışığında değerlendirilmesini gerektirmektedir (OECD, 2023).

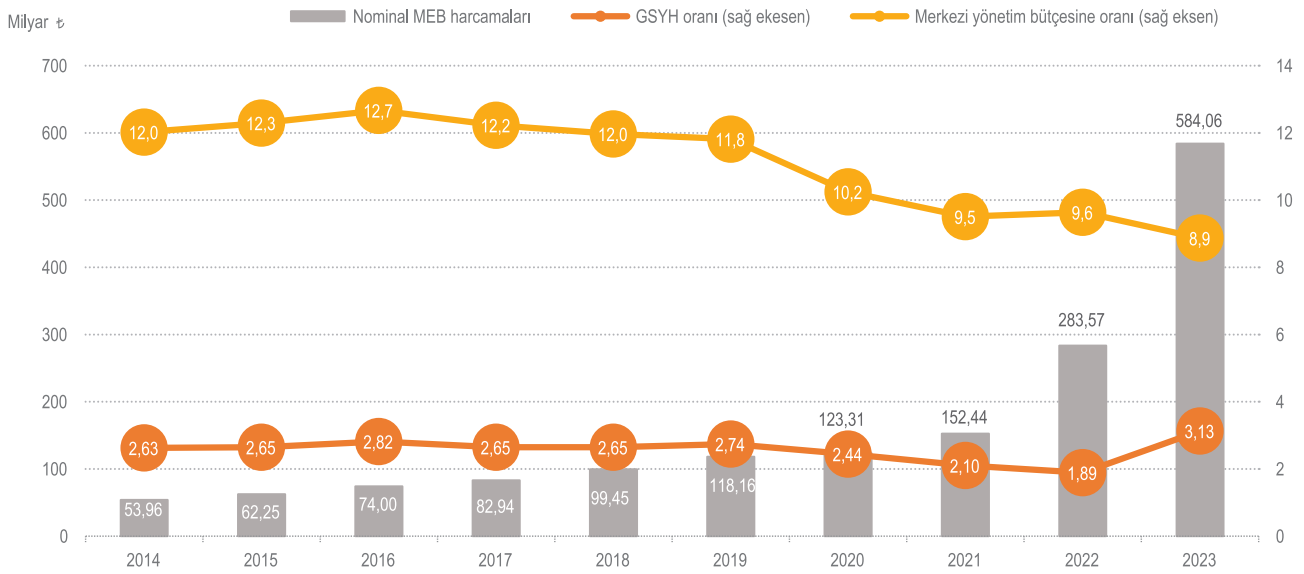
Bu bölümde nominal Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bütçesinin Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) ve merkezi yönetim bütçesi içindeki oranları, öğrenci başına yapılan harcamalar, eğitime ayrılan kaynakların ekonomik sınıflandırmaya göre dağılımı göstergeleri Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) verileri ile karşılaştırmaları olarak ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

EĞİTİME AYRILAN BÜTÇENİN GSYH'YE ORANI KAÇTIR?

Bu gösterge altında ilk önce nominal MEB bütçesinin GSYH'ye ve merkezi yönetim bütçesine oranında yaşanan değişim yıllara göre ayrıntılı incelenmiştir. OECD ülkelerinde; eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamanın ve eğitim kademelerine göre eğitime yapılan

toplam harcamanın GSYH'ye oranı ile toplam hükümet harcamaları içinde eğitime yapılan toplam hükümet harcamalarının oranı, Türkiye'nin verileri ile karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilmiştir.

Şekil E.1.1 Nominal MEB harcamalarının (milyar ₺) gerçekleşen GSYH ve merkezi yönetim bütçesine oranında (%) yaşanan değişim (2014-2023)

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan Hazine ve Maliye Bakanlığı verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.
Not: 2023 yılı GSYH tahminidir.

2014 ile 2023 yılları arasında nominal MEB harcamalarının gerçekleşen GSYH ve merkezi yönetim bütçesine oranında yaşanan değişim Şekil E.1.1'de gösterilmiştir. Yıllar itibarıyla nominal MEB harcamaları sürekli artış eğilimi göstermiş ve 2014 yılında 53,96 milyar TL olarak gerçekleşen MEB bütçesi, 2023 yılında 584,06 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Nominal MEB harcamalarının gerçekleşen GSYH içindeki oranı ise 2014 yılında %2,63 iken 2022 yılında %1,89 olarak gerçekleşmiş ve 2023 yılında da %3,13 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. Nominal MEB harcamalarının gerçekleşen merkezi yönetim bütçesine oranına bakıldığında ise 2014 yılında %12 iken 2016 yılında %12,7'ye yükselmiş sonrasında ise 2023 yılına kadar düşüş eğilimi göstermiş ve 2023 yılın-

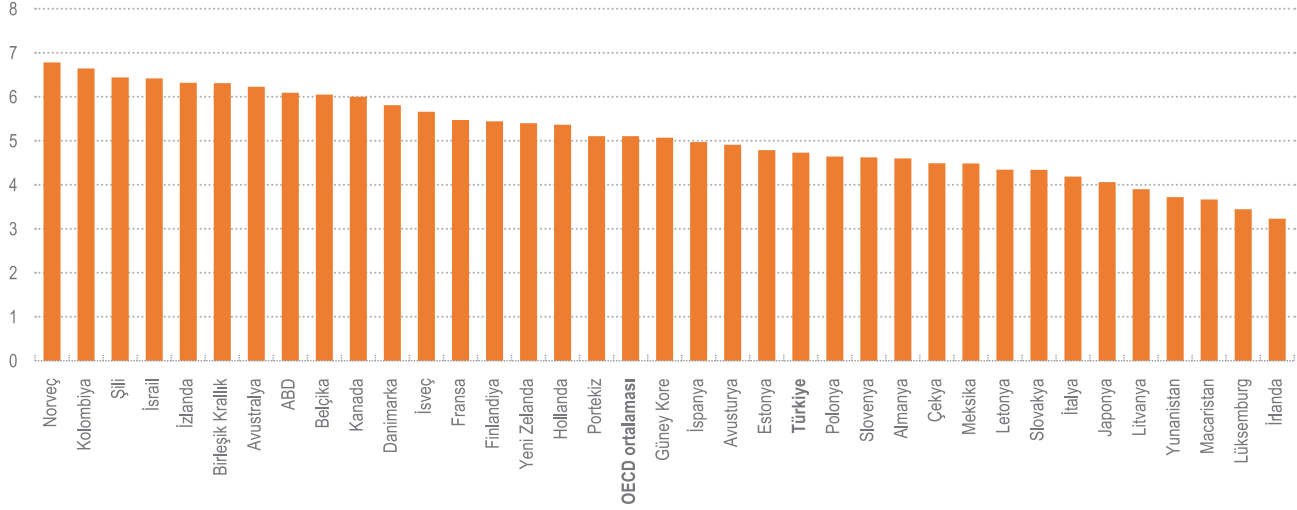
da da %8,9 olarak gerçekleşmiştir. Burada dikkat çeken husus gerçekleşen merkezi yönetim bütçesi içinde nominal MEB harcamalarının oranının son yıllarda giderek azalmasıdır.

Şekil E.1.2'de 2020 yılında OECD ülkelerinde eğitime kurumlarına yapılan harcamaların GSYH'ye oranı verilmiştir. Buna göre, 2020 yılında OECD ülkeleri arasında eğitime yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı en yüksek olan ülkeler Norveç (%6,8), Kolombiya (%6,6), Şili (%6,4), İsrail (%6,4), İzlanda (%6,3), Birleşik Krallık (%6,3), Avustralya (%6,2), ABD (%6,1), Belçika (%6) ve Kanada (%6)'dır. Eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı bakımından OECD ülkeleri ortalaması

%5,1 olup Türkiye %4,7 ile OECD ülkeleri ortalamasının altındadır. 2020 yılında OECD ülkeleri arasında GSYH içinde eğitim kurumlarına yapılan toplam harcama oran-

larının en düşük olduğu ülkeler ise İrlanda (%3,2), Lüksemburg (%3,4), Macaristan (%3,7), Yunanistan (%3,7) ve Litvanya (%3,9)'dır.

Şekil E.1.2 OECD ülkelerinde eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı (%) (2020)

Kaynak: OECD (2023).

Not: Okul öncesi hariç.

2020 yılında OECD ülkelerinde kademelere göre eğitime yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı Tablo E.1.3'te gösterilmiştir. Buna göre 2020 yılında OECD ülkeleri arasında ilkökul kademesinde eğitime yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı en yüksek İsrail (%2,7), İzlanda (%2,5), Kolombiya (%2,4), Kanada (%2,3), Norveç (%2,3), Avustralya (%2,1) ve İsveç (%2) ülkeleri olup bu oranın OECD ülkeleri ortalaması %1,5'tir. Ortaokul düzeyinde ise Kolombiya (%2), Avustralya (%1,4), Almanya (%1,3), Fransa (%1,3), Çekya (%1,2), Litvanya (%1,2), Danimarka (%1,2), Slovakya (%1,2), Avusturya (%1,2), Finlandiya (%1,2) ve İzlanda (%1,2) en yüksek oranda GSYH

inde eğitime yapılan en yüksek harcama oranına sahip olan ülkelerdir. Ortaöğretim düzeyindeki tüm programlarda İsrail (%2,3), Belçika (%1,8), Norveç (%1,5), Birleşik Krallık (%1,3), Türkiye (%1,3), Kanada (%1,3) ve Fransa (%1,3) GSYH içinden en yüksek düzeyde harcama yapan ülkelerdir. 2020 yılı verilerine göre Türkiye'nin kademelere göre eğitime yapılan toplam harcamalarının GSYH'ye oranlarına bakıldığında ilkökul ve ortaokul düzeyinde %0,9, ortaöğretim düzeyinde ise %1,3 olarak gerçekleşmiş iken OECD ülkeleri ortalamaları ise ilkökulda %1,5, ortaokulda %1 ve ortaöğretimde %1,1'dir.

Tablo E.1.3 OECD ülkelerinde kademelere göre eğitime yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı (%) (2020)

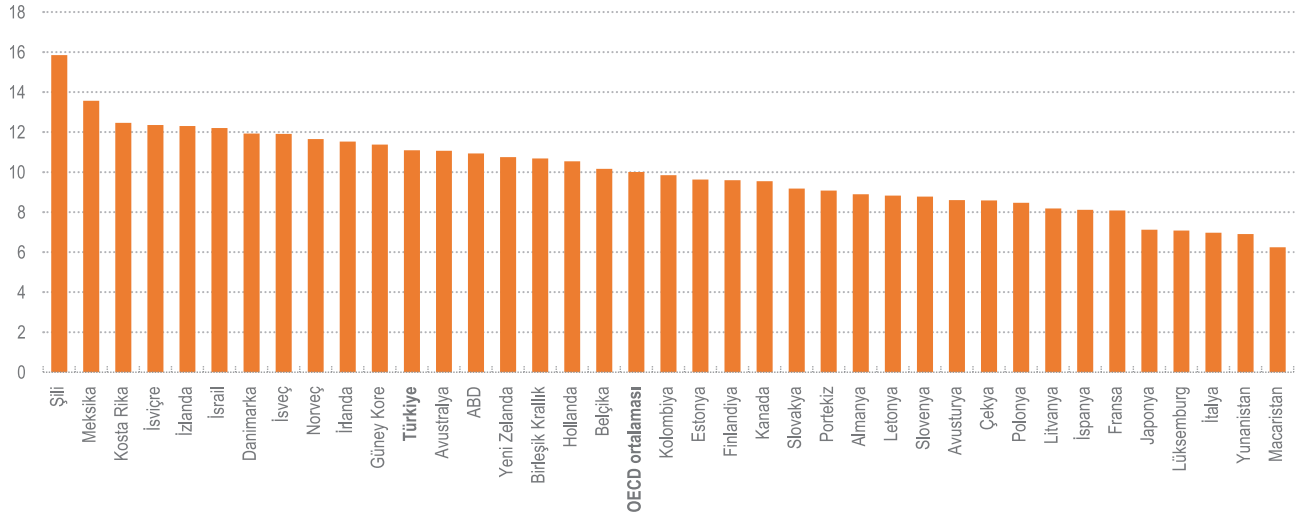
	İlkokul	Ortaokul	Ortaöğretim		
			Genel programlar	Mesleki programlar	Tüm programlar
İsrail	2,7	-	1,4	0,9	2,3
Belçika	1,7	1,0	0,7	1,0	1,8
Norveç	2,3	1,0	0,6	0,8	1,5
Birleşik Krallık	1,9	1,0	1,0	0,4	1,3
Türkiye	0,9	0,9	0,7	0,6	1,3
Kanada	2,3	-	-	-	1,3
Fransa	1,3	1,3	0,8	0,5	1,3
İtalya	1,3	0,7	-	-	1,2
Finlandiya	1,4	1,2	0,4	0,9	1,2
Hollanda	1,2	1,1	0,3	0,9	1,2
Şili	1,9	0,7	0,9	0,3	1,2
İzlanda	2,5	1,2	0,8	0,4	1,2
İsviçre	-	-	-	-	1,2
Portekiz	1,5	1,1	-	-	1,2
İsveç	2,0	0,9	0,6	0,5	1,1
Güney Kore	1,5	0,8	-	-	1,1
OECD ortalaması	1,5	1,0	0,6	0,5	1,1
Çekya	1,1	1,2	0,3	0,8	1,1
İspanya	1,5	1,0	0,6	0,4	1,1
Yeni Zelanda	1,4	1,1	0,8	0,2	1,1
ABD	1,7	0,9	1,0	-	1,0
Almanya	0,7	1,3	0,4	0,6	1,0
Macaristan	0,9	0,8	0,5	0,5	1,0
Polonya	1,2	1,1	0,4	0,6	0,9
Avusturya	1,0	1,2	0,3	0,6	0,9
Slovakya	1,1	1,2	0,3	0,6	0,9
Slovenya	1,7	0,8	0,3	0,6	0,9
Lüksemburg	1,2	0,8	0,4	0,6	0,9
Danimarka	1,8	1,2	0,5	0,4	0,9
Letonya	1,4	0,7	0,5	0,4	0,9
Japonya	1,2	0,7	-	-	0,8
Kolombiya	2,4	2,0	-	-	0,8
Meksika	1,6	0,8	0,5	0,3	0,8
Avustralya	2,1	1,4	0,6	0,2	0,8
Yunanistan	1,4	0,7	0,4	0,2	0,7
Estonya	1,8	0,9	0,3	0,3	0,6
İrlanda	1,2	0,5	-	-	0,5
Litvanya	0,9	1,2	0,3	0,2	0,5

Kaynak: OECD (2023).

Şekil E.1.4'te 2020 yılında OECD ülkelerinde toplam hükümet harcamaları içinde eğitime yapılan toplam hükümet harcamalarının oranı verilmiştir. Buna göre, 2020 yılında toplam hükümet harcamaları içinde eğitime yapılan toplam hükümet harcamalarının oranı en yüksek olan ülkeler Şili (%15,9), Meksika (%13,6), Kosta Rika (%12,5), İsviçre (%12,4), İzlanda (%12,3), İsrail (%12,2), Danimarka

(%11,9), İsveç (%11,9) ve Norveç (%11,7) iken en düşük olan ülkeler ise Macaristan (%6,2), Yunanistan (%6,9), İtalya (%7), Lüksemburg (%7,1), Japonya (%7,1), Fransa (%8,1), İspanya (%8,1) ve Litvanya (%8,2)'dir. Türkiye ise %11,1 ile OECD ülkeleri ortalaması olan %10'un yüzde 1,1 puan üzerine çıkarak hükümet harcamaları içinden eğitime, hükümet harcaması yapmaktadır.

Şekil E.1.4 OECD ülkelerinde toplam hükümet harcamaları içinde eğitime yapılan toplam hükümet harcamalarının oranı (%) (2020)

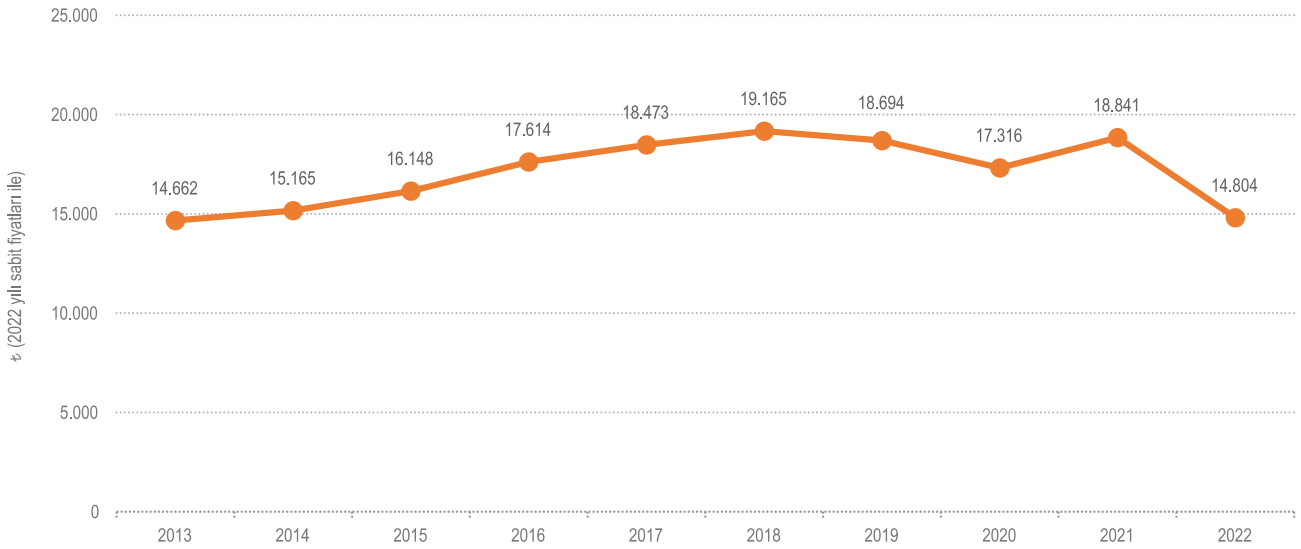

Kaynak: OECD (2023).

Bu gösterge altında ilk olarak öğrenci başına yapılan harcamada yaşanan değişim yıllara göre detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ardından, OECD ülkelerinde öğrenci başı-

na yapılan toplam harcama tutarları ve Türkiye'nin harcama tutarı karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Şekil E.2.1 Öğrenci başına yapılan harcamada (₺) yaşanan değişim (2013-2022)

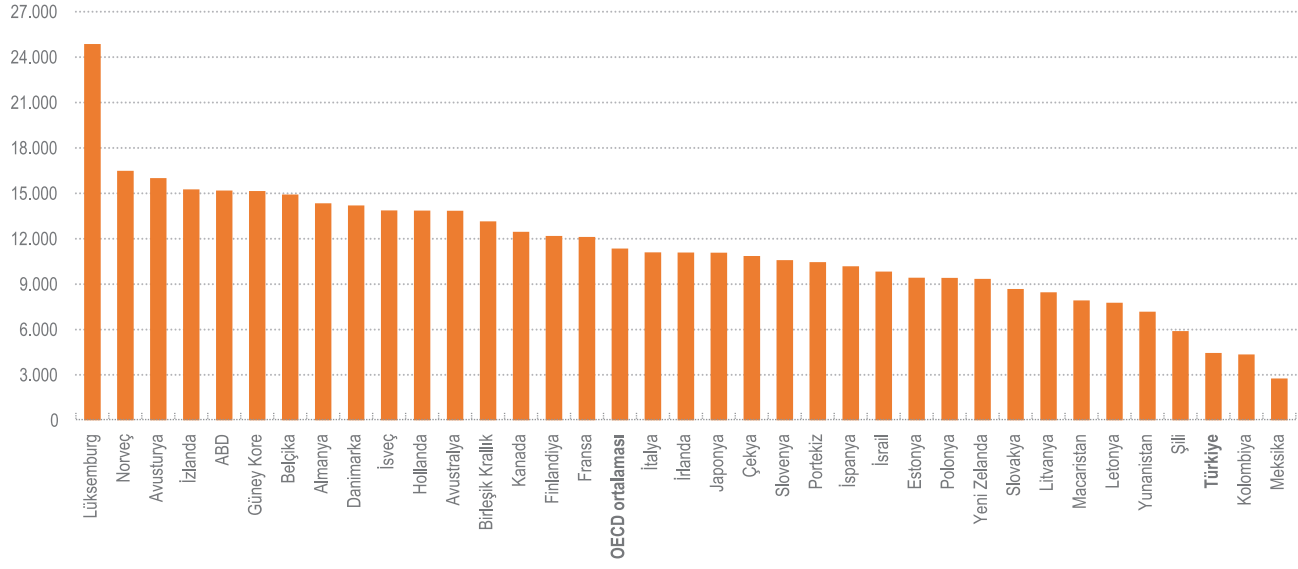

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri ve TÜİK verileri ile Hazine ve Maliye Bakanlığının istatistikleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.
Not: Nominal MEB bütçesi üzerinden hesaplanmış olup, Aralık 2022 sabit fiyatları esas alınmıştır.

Şekil E.2.1'de 2013 ile 2022 yılları arasında öğrenci başına yapılan harcamada yaşanan değişim Aralık 2022 sabit fiyatlarıyla verilmiştir. Buna göre öğrenci başına yapılan harcama 2013 yılından 2018 yılına kadar sürekli artış eğilimi göstermiş, 2019 ve 2020 yıllarında düşüş ve 2021 yılında da artış yaşanmıştır. Aralık 2022 sabit fiyatlarıyla 2013 yılında öğrenci başına yapılan harcama 14.662 TL iken 2018 yılında bu harcama 19.165 TL'ye yükselmiştir. 2019 ve 2020 yıllarında düşüşe geçmiş ve 2020 yılında 17.316 TL olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında 18 bin 841 TL'ye yükselmiş, 2022 yılında ise 14 bin 804 TL'ye düşmüştür. Burada da açıkça görüleceği üzere 2022 yılında öğrenci başına yapılan harcama aşırı düşmüş ve 2014 yılı öncesinde yapılan harcama miktarına yaklaşmıştır.

2020 yılında OECD ülkelerinde öğrenci başına yapılan toplam harcama (okul öncesi ve yükseköğretim hariç) Şekil E.2.2'de gösterilmiştir. Satın alma gücü paritesine göre Lüksemburg (24.864 \$), Norveç (15.484 \$), Avusturya (16.004 \$), İzlanda (15.262 \$), ABD (15.186 \$), Güney Kore (15.148 \$) ve Belçika (14.920 \$) OECD ülkeleri arasında öğrenci başına en yüksek harcamayı yapan ülkelerdir. Meksika (2.760 \$), Kolombiya (4.352 \$), Türkiye (4.446 \$), Şili (5.893 \$), Yunanistan (7.175 \$), Letonya (7.765 \$) ve Macaristan (7.920 \$) ise OECD ülkeleri arasında öğrenci başına en düşük harcamayı yapan ülkelerdir. Türkiye 4 bin 446 \$ ile OECD ülkeleri ortalaması olan 11 bin 352 \$'ın oldukça altında öğrenci başına harcama yapmaktadır.

Şekil E.2.2 OECD ülkelerinde öğrenci başına yapılan toplam harcama (\$) (2020)

Kaynak: OECD (2023).

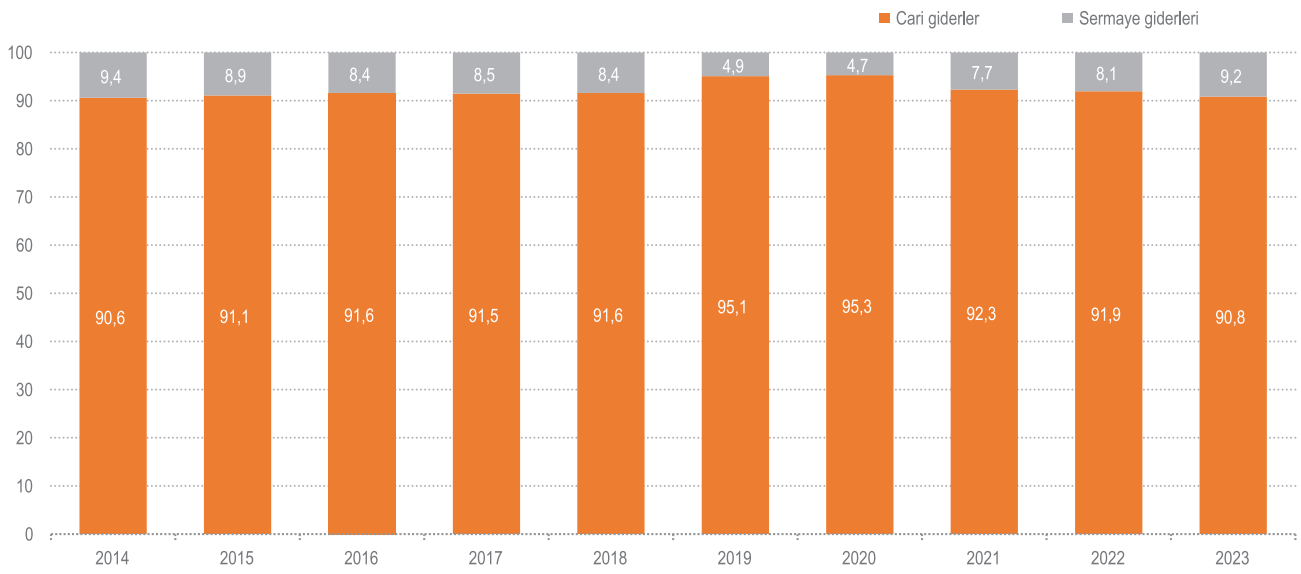
Not 1: Satın alma gücü paritesine göre hesaplanmıştır.

Not 2: Okul öncesi ve yükseköğretim hariç olup tam zamanlı öğrencileri kapsamaktadır.

Bu göstergede ilk önce MEB bütçesinde cari ve sermaye giderlerinin dağılımı ve merkezi bütçe yatırımlarından MEB yatırımlarına ayrılan payda yaşanan değişim ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Daha sonra OECD ülkelerinde,

eğitim harcamaları içinde cari ve sermaye gider harcama oranları ile kamu ve özel eğitim kurumlarında cari harcamaların dağılımı, Türkiye verisi ile karşılaştırmalı olarak ayrıntılı incelenmiştir.

Şekil E.3.1 MEB bütçesinde cari ve sermaye (yatırım) giderlerinin dağılımında yaşanan değişim (%) (2014-2023)

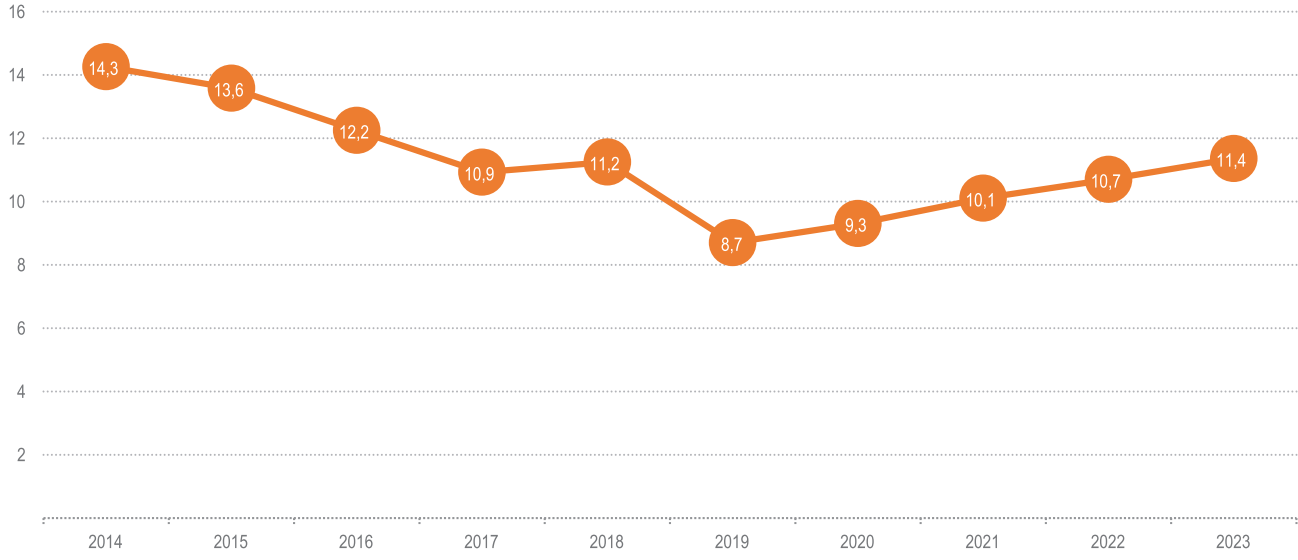

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2014 ile 2023 yılları arasında MEB bütçesinde cari ve sermaye (yatırım) giderlerinin dağılımında yaşanan değişim Şekil E.3.1'de verilmiştir. Buna göre MEB bütçesindeki toplam giderler içindeki sermaye giderlerinin payı 2014 yılında %9,4 iken 2020 yılına kadar düşüş eğilimi göstermiş ve %4,7'ye gerilemiştir. Daha sonra 2021 yılında %7,7'ye, 2022 yılında %8,1'e ve 2023 yılında da %9,2'ye yükselmiştir. MEB bütçesi içindeki cari giderlerin payı ise 2014 yılında %90,6 iken 2023 yılında bu oran %90,8 olmuştur. Burada 2023 yılında sermaye giderlerinin payı on yıl önceki orana gelmiş durumdadır.

Şekil E.3.2'de 2014 ile 2023 yılları arasında merkezi bütçe yatırımlarından MEB yatırımlarına ayrılan payda yaşanan değişim gösterilmiştir. Merkezi bütçe yatırımlarından MEB yatırımlarına ayrılan pay 2019 yılına kadar düşüş eğilimi göstermiş ve sonrasında 2023 yılına kadar artış eğilimi göstermiştir. Merkezi bütçe yatırımlarından MEB yatırımlarına ayrılan pay 2014 yılında %14,3 iken 2019 yılında %8,7'ye kadar düşmüştür. Daha sonra 2023 yılına kadar artış eğilimine girmiş ve 2023 yılında merkezi bütçe yatırımlarından MEB yatırımlarına ayrılan pay %11,4 olmuştur.

Şekil E.3.2 Merkezi bütçe yatırımlarından MEB yatırımlarına ayrılan payda yaşanan değişim (%) (2014-2023)

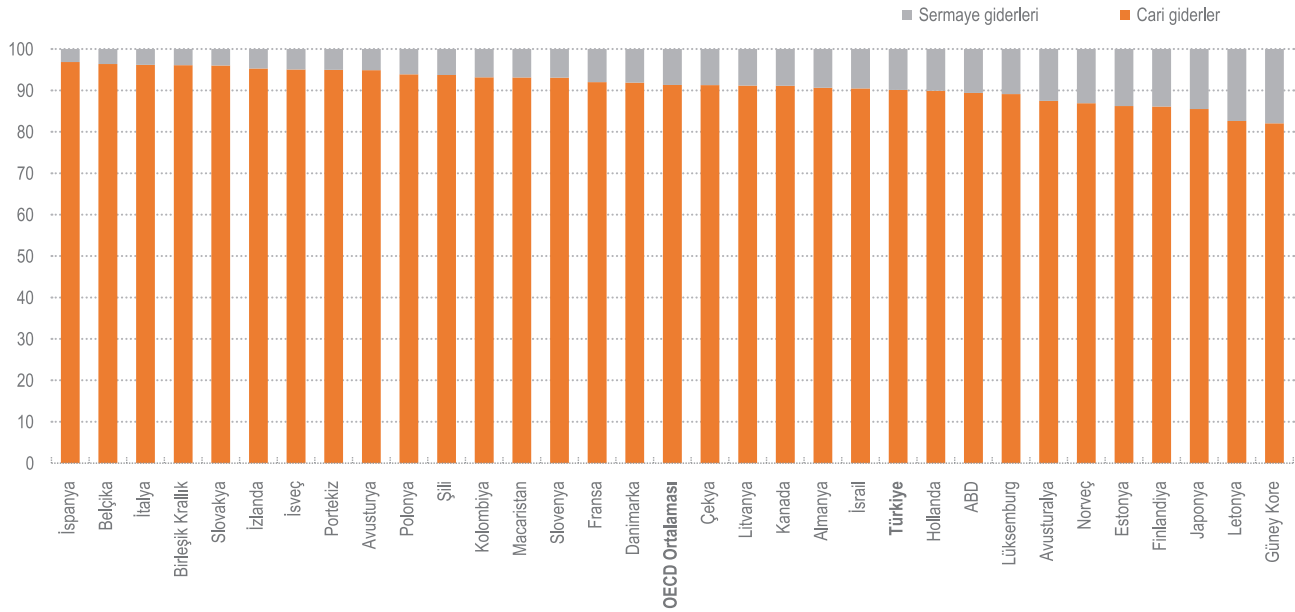

Kaynak: Muhtelif yıllarda yayınlanan MEB istatistikleri kullanılarak hazırlanan ve Eğitime Bakış 2022'de yer alan şekil tarafımızca güncellenmiştir.

2020 yılında OECD ülkelerinde eğitim harcamaları içinde (okul öncesi ve yükseköğretim hariç) cari ve sermaye giderlerinin oranları Şekil E.3.3'te verilmiştir. Buna göre İspanya (%97), Belçika (%96), İtalya (%96), Birleşik Krallık (%96), Slovakya (%96), İzlanda (%95), İsveç (%95), Porte-

kiz (%95), Avusturya (%95), Polonya (%95) ve Şili (%94) eğitim harcamaları içinde cari giderlerinin oranı en yüksek olan ülkelerdir. Güney Kore (%18), Letonya (%17), Japonya (%15), Finlandiya (%14), Estonya (%14), Norveç (%13) ve Avustralya (%13) ülkeleri ise eğitim harcamaları

Şekil E.3.3 OECD ülkelerinde eğitim harcamaları içinde cari ve sermaye giderlerinin oranları (%) (2020)

Kaynak: OECD.Stat, (2023).

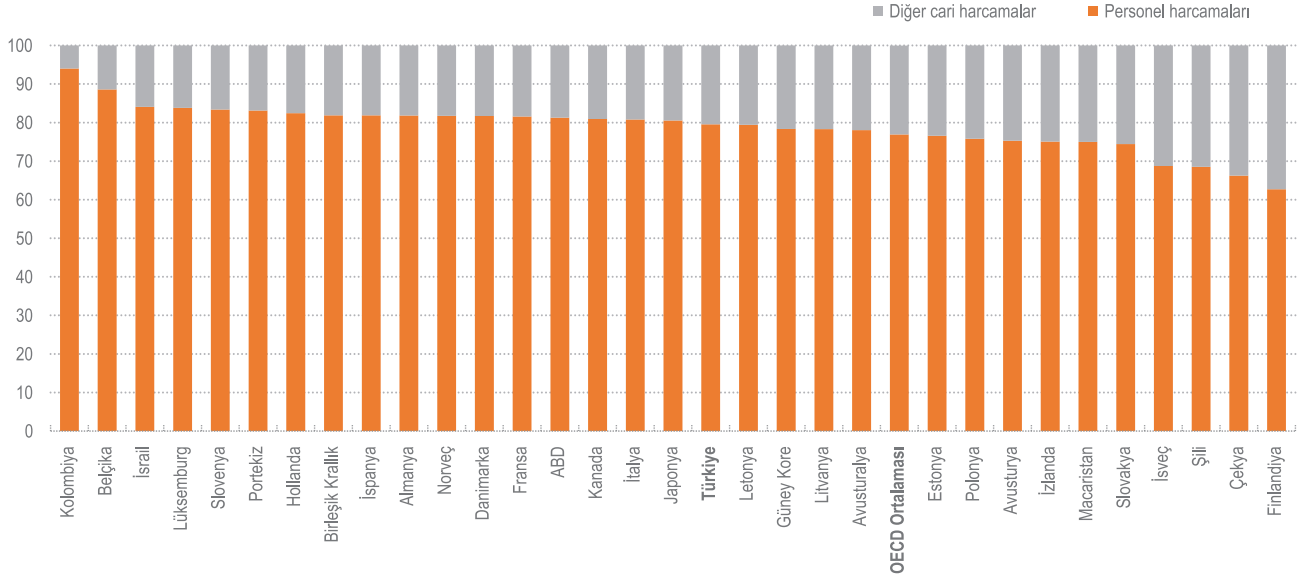
Not: Okul öncesi ve yükseköğretim hariç.

ları içinde sermaye giderleri oranı en yüksek olan ülkelerdir. Eğitim harcamaları içinde cari giderlerinin oranı bakımından OECD ülkeleri ortalaması %91 iken sermaye giderlerinin oranı bakımında OECD ülkeleri ortalaması %9'dur. Türkiye'nin bu oranları sırasıyla %90'a %10'dur.

2020 yılında OECD ülkelerinde kamu ve özel eğitim kurumlarında (okul öncesi ve yükseköğretim hariç) cari harcamaların dağılımı Şekil E.3.4'te gösterilmiştir. Buna göre, OECD ülkeleri arasında kamu ve özel eğitim kurumlarında cari harcama oranının en yüksek olduğu kalem personel harcamalarıdır. Kolombiya (%94), Belçika (%89), İsrail (%84), Lüksemburg (%84), Slovenya (%83)

ve Portekiz (%83) kamu ve özel eğitim kurumlarında cari harcamalar içinde personel harcamaları oranının en yüksek olduğu ülkeler iken Finlandiya (%63), Çekya (%66), Şili (%69), İsveç (%69) ve Slovakya (%74) ise en düşük olduğu ülkelerdir. Kamu ve özel eğitim kurumlarında cari harcamalar içinde diğer cari harcama oranlarının en düşük olduğu ülkeler Kolombiya (%6) ve Belçika (%11) iken, Finlandiya (%37), Çekya (%34), Şili (%31), İsveç (%31) ve Slovakya (%26) ise oranların en yüksek olduğu ülkelerdir. Türkiye, kamu ve özel eğitim kurumlarının cari harcamalar içinde personel harcamaları oranı %80 ile OECD ülkeleri ortalaması olan %77'nin üzerindedir.

Şekil E.3.4 OECD ülkelerinde kamu ve özel eğitim kurumlarında cari harcamaların dağılımı (%) (2020)

Kaynak: OECD.Stat, (2023).

Not: Okul öncesi ve yükseköğretim hariç.

- 2016 yılından itibaren nominal MEB harcamalarının gerçekleşen GSYH'ye oranı 2022 yılına kadar, gerçekleşen merkezi yönetim bütçesine oranı ise 2023 yılına kadar azalmıştır. 2023 yılında gerçekleşmesi öngörülen GSYH verileri üzerinden bu oran artış gösterse de gerçekleşen veriler üzerinden hesaplamalarda bu oranın düşmesi muhtemeldir. Dolayısıyla okul öncesi dâhil, erişim oranlarının hayli yüksek olduğu bu dönemde, eğitim sisteminde yaşanan büyüme de göz önüne alındığında, ihtiyaçların karşılanabilmesi bakımından MEB bütçesinin artırılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda merkezi yönetim bütçesi içinden MEB'e ayrılan kaynaklar daha da artırılmalıdır.
- 2020 yılı verilerine göre Türkiye'de eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamaların GSYH'ye oranı (%4,7) OECD ülkeleri ortalamasının (%5,1) altındadır. OECD ülkelerinde bu oran %6,8 (Norveç) ile %3,2 (İrlanda) arasında değişmektedir. Dolayısıyla Türkiye, tüm kamu ve özel kuruluşlarına yönelik eğitim kurumlarını destekleyecek şekilde harcamalar yapmalarını teşvik edecek mekanizmalar geliştirmelidir.
- Türkiye, öğrenci başına yaptığı harcama ile OECD ülkeleri arasında Meksika ve Kolombiya'dan sonra en düşük harcama yapan üçüncü ülke konumundadır. Satın Alma Gücü Paritesine göre öğrenci başına yapılan harcama Türkiye'de 4 bin 446 \$ iken OECD ülkeleri ortalaması Türkiye'nin 2,5 katı kadardır. Aradaki fark oldukça fazla olup Türkiye'de öğrenci başına yapılan harcamaların OECD ülkeleri ortalamasına yaklaştırılması gerekmektedir.

- OECD. (2023). *Education at a glance 2023: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>
- OECD.Stat. (2023). *OECD statistics*. <https://stats.oecd.org/>
- Yurdakul, S. ve Şahin-Demir, S. A. (2023). *Eğitime bakış 2022: İzleme ve değerlendirme raporu*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Eğitim-Bir-Sen Genel Merkezi
Zübeyde Hanım Mahallesi Sebze Bahçeleri Caddesi No: 86 Kat: 14-15-16 Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 231 23 06 - Faks: (0312) 230 65 28
www.ebs.org.tr facebook.com/egitimbirsen twitter.com/egitimbirsen

